כל שירי אד"ם ומיכ"ל

כל שירי אד"ם ומיכ"ל

כל שירי אד"ם ומיכ"ל

שירי שפת קֹדש

אֲשֶׁר שָׁר

אברהם דובער בן־חיים (לעבענזאהן) **הכהן** ז"ל
מווילנא.

מחברת שניה

תוצאה רביעית עם תולדות המחבר ז"ל.

ווילנא
בדפוס והוצאות האלמנה והאחים ראָם
שנת תרנ"ה לפ"ק

Абрамъ-Беръ и Михель Лебенсонъ.

ШИРЕ СЕФАТЪ КОДЕШЪ

т. е.

ЕВРЕЙСКІЯ СТИХОТВОРЕНІЯ

Абрамъ-Бера Лебенсона.

Томъ I. Часть II.

Съ Виленскаго изданія 1861 г. безъ перемѣнъ.

ВИЛЬНА

Тип. Вдовы и Бр. Роммъ. Жмуд. пер. домъ № 328.

1895.

Дозволено цензурою. 9 Февраля 1893 г. Вильна.

שירי שפת קדש

מחברת שניה

לִבְנֵי־קֹרַח מִזְמוֹר שִׁיר
יְסוּדָתוֹ בְּהַרְרֵי־קֹדֶשׁ
(תהלים פ"ז א')

ושרים כחוללים אמר רבי יהודה בר רבי סימון בשם רבי מאיר, כשם שהבאר נובע מים חדשים בכל שעה כך אומרים ישראל שירה חדשה בכל שעה הדא הוא דכתיב ושרים כחוללים כל מעיני בך.

(ילקוט תהלים פ"ז. ז. רמז תתל"ט).

הדבר

אשר אנכי דובר פתח שער הספר

אל בני יקירי

המשכיל השלם, ישר דרך והולך תמים,
סוחר נכבד לאמונה בארץ, הנגיד

כמוהר"ר אריה לעבענזאהן נ"י

ה' עליו יחיה! וחסדו מאתו לא ימוש, אמן

(ששי"ק ח"ב)

בני יקירי!

הנה הנך עתה גם יחידי, במות עלי הבן ובאין לך עוד האח — לכן רחש לבי דבר טוב אומר אני „מעשי לבני!" וספרי זה אשר אותו שת לי אלהים זרע אחר לנחמני, הוא יהיה גם לך לאח כבני השני, וגם נתתי לך בשירותי יד ושם *), קח לך אמרי שָם ואל תטשֵם. ויברכך ה' בכל אשר בו דבַר, אביך אוהבך

המחבר

---

*) 163—182.

(ששי"ק ח"ב)

הקדמה

אמר אד"ם הכהן לעבענזאהן: זה לי ארבע עשרה שנה אשר יצא לאור ספרי שירי שפת קדש בעיר לייפציג, ואם מעט היה מספר העתקותיו בדפוס, רבים היו הימים אשר לא יכלו להשיב לי המחיר אשר נתתי בהם, והוא יען כי עוד מעט ממספר הספרים היה אז במדינתנו מספר החפצים בשירי שפת קדש, אשר על כן אמרתי אז נואש! ולא אשוב עוד לעשות כן. אמנם כי בשנים אלה האחרונות כאשר החל לפרוץ החפץ לשפת קדש, והספרים מעטו ותמו בידי, כן החלו רבים מכל פנה ועבר לשוטט ולבקש ספרי זה כה וכה ואיננו — וישובו להפציר בי יום יום בדבריהם ובאגרותיהם לשוב להדפיסו שנית, וימים רבים פתוני כן, ואפת; אבל לא להדפיס עוד את הראשון (מיראתי את מקרהו הראשון בבואו עוד גם פעם שנית) כי אם לשוב לקבץ את אשר עשיתי בזה גם בשנים אלה, ולעשות מהם ספר חדש ובשם הראשון יכנה: שירי שפת קדש מחברת ב׳, כי אותו הלא יאספו גם אותם אשר הראשון בידם, וזה אשר אין לו הראשון ידעתי כי ייטב לו זה השני ממנו, להיותו טוב ממנו בלשון, וגם רב ממנו בכמות, וגם במספר הענינים; וגם לטובת שפת קדש הלא טובים השנים מן האחד; והנה באו בזה הב׳ גם שירים פרטיים רבים אבל גם בזה נעתרתי לבקשת רֵעי לבלתי עזוב כל מאומה מכל אשר יצא מאתי ומעטי בשיר אשר אך יכלתי לאספם אלי (ועוד רבים נשארו גם עתה

בחוץ) יען כי הכל בא ללמד — ; והיה אם כמקרה הראשון יקרהו גם הוא, רב לי אם ייקר וגם יועיל לבני עמי כמוהו, וזה לבדו לי לְמַדֵי להיות שכר כל פעלי, ופרי כל עמלי, וחלק נחלת גורלי, בימי חיי הבלי, בארץ אשר היא אהלי, ולא ארמוני והיכלי — ומי יתן וחיתה שפת קדש גם בגללי, ולמענה יאַמץ כחי וחילי, אלהי משגבי צורי וגואלי, אמן.

והנה הנסיון הרב הוא יאכפני להעיר עוד אזן הקורא, כי גם בשירותי יבואו אמרים רבים שיש להתבונן בם היטב ולקראם פעמים ושלש עד שיובן כל מה שכונתי בם, כי הוא מסתתר מן הקורא אותם בחפזון אף כי הוא מביאר בלשון, והוא מסגולות השיר; וכאשר גם הגידו לי רבים מן הקוראים אותן כי בקראי אני לפניהם שמעו תמיד את אשר לא התבוננו.

ועתה אתם בני אחי ועמי! ילדי ישורון, זרע יעקב, ונערי בני ישראל! הלא אך לכם לבדכם מגמת פני כל נותני אמרי שפר על ספר. כי ידיעת לשוננו היא לבדה תוליככם בדרך ישר לבוא אל חקר תורת אמת, אשר היא עם החכמה מַתאמת; והיא לבדה תתן לכם רחמים, חן, ושכל טוב, בעיני אלהים ובני אדם בארץ. ומי יתן והיה גם ספרי זה מן המעירים והמעוררים את האהבה בלבבכם לשפת קדשנו, שארית כל צבי תפארתנו!.

ט"ו שבט ג' יתרו, יותר מהמה בני הזהר בזאת התורה לפ"ק

תֹכן

ששי״ק ח״ב

[illegible]

נכון לבי אלהים

1

אֶל שֻׁלְחַן אֱלֹהִים יָשַׁבְתִּי שֶׁבֶת
וּבְיָדַי עֵט סוֹפֵר לוֹ אֲנַהֲלָה
וּשְׂפָתוֹ בְּקֹדֶשׁ יָדַי כּוֹתֶבֶת
וּשְׂפַת תּוֹרָתוֹ וּשְׂפַת עַמּוֹ סֶלָה
אֵלִי נָא עוּרָה הָרוּחַ הָעִירָה!
בִּשְׂפָתְךָ אֵלִי אֵלֶיךָ אָשִׁירָה.

2

בִּשְׂפַת קֹדֶשׁ זוּ אֲשֶׁר כֹּה זָקֵנָה
שָׂפָה אֲשֶׁר מֵאָז חַיִּים חָדֵלָה
בִּשְׂפַת עַמְּךָ זוּ אֲשֶׁר כֹּה נוֹשָׁנָה
וּשְׂפַת תּוֹרָתְךָ חֻלַּל נָבָל סֶלָה
אֱלֹהִים עוּרָה נָא אָנָּא הָאִירָה
גַּם כָּבוֹד בָּאָדָם עוּרָה נָא שִׁירָה!.

3

עוּרָה נָא אֵל עִבְרִים אֵלַי הָרוּחַ
זֶה אָז הוֹרַדְתָּ עַל הַר בֵּית קָדְשֶׁךָ
(שש"ק ח"ב)

עַל הַמְנַצְּחִים בַּשִּׁיר כִּי אָז יָנוּחַ
עֶרֶב וָבֹקֶר תִּרְנִין עַל אִשֶּׁיךָ
עַתָּה כִּי כָל אֵלֶּה אֵלַי שָׁכַחְתָּ
הָשֵׁב אַךְ הַפַּעַם רוּחַ לָקַחְתָּ.

4

וּלְמַעַנְךָ אֱלֹהִים אָנָּא וּלְמַעַן
הַתּוֹרָה, הַשָּׂפָה, הָעָם, בָּחַרְתָּ
תְּעַנֵּנִי בָּרוּחַ וּבְכֵן גַּם תַּעַן
כָּל סוֹפְרֵי עַמְּךָ בִּמְקוֹם עוֹרַרְתָּ
מוֹשְׁכֵי שֵׁבֶט סוֹפֵר עַל קַצְוֵי חֶלֶד
כָּל הוֹגִים בִּשְׂפָתְךָ אִם שָׁב אִם יֶלֶד.

5

עוּרִי רוּחַ אֶל עוּרִי מִשָּׁמַיִם
עוּרִי מִמְּעוֹן רוּחוֹת אַנְשֵׁי הָרוּחַ
עוּרִי מֵעַל קִבְרָם מִירוּשָׁלַיִם
אֶל אִישׁ כָּמַהּ פֹּה לִשְׂפָתָם עַל לוּחַ
לִמְלַקֵּט אַבְנֵיהֶם מֵחָרְבוֹתַיִךְ
וּנְשׂוּאוֹת עֵינָיו אֶל עֲלִילוֹתַיִךְ.

6

רוּמָה אֱלֹהִים וּשְׂפָתְךָ הָרִימָה
נָא רַחֵם תִּזְכּוֹר לִלְשׁוֹנְךָ נִכְלֶמֶת

(שש״ק ח״ב)

סֻכָּתָהּ כִּי נָפְלָה אֵל נָא הָקִימָה
וּתְמוֹךְ כָּל יָמִין כַּלָּשׁוֹן נוֹאֶמֶת
הֱיֵה נָא עַתָּה עִם פִּי עֵט סוֹפְרֶיהָ
כִּלְפָנִים הָיִיתָ עִם פִּי עֹרֶיהָ •

7

וּשְׁלַח נָא הָאֵל אוֹרְךָ וַאֲמִתֶּךָ
עַל פִּי שָׂפָה זוּ כִּימֵי קֶדֶם סֶלָה
עוֹרְרָה עֵת דוֹדִים קַדְמַת עִתֶּיךָ
עֵת בָּהּ תָּבוֹא לִשְׂפָתְךָ אֹהֳלָה
שָׁם לִמְקוֹם שָׁרָה לָךְ אָז כָּל שִׁירֶיהָ
וּבְנֵיכֶם שׁוֹמְעִים הוֹד קוֹל אֲמָרֶיהָ •

8

וּשְׁמַע נָא עַתָּה גַּם קוֹל הַצֹּאן אֵלֶּה
הַמְעוֹרְרִים לְוִית חֵן מִכְּנַף הָאָרֶץ
וּבְמַאֲמַצֵּי כֹחַ אִישׁ אִישׁ בַּל יִלְאֶה
לִבְנוֹת בֵּית אִמָּם גַּם לַעֲמוֹד בַּפֶּרֶץ
לָשׂוּם לָהּ הַפְּאֵר וּפַאֲרֵי עֲדָיִים
טֶרֶם תָּבוֹא לָהּ אַתָּה מִשָּׁמָיִם •

9

אֶל שֻׁלְחַן אֱלֹהִים יָשַׁבְתִּי שֶׁבֶת
וּבְיָדִי עֵט סוֹפֵר לוֹ אֲנַהֲלָה

וּשְׂפָתוֹ בַּקֹּדֶשׁ יָדִי כּוֹתֶבֶת
וּשְׂפַת תּוֹרָתוֹ וּשְׂפַת עַמּוֹ סֶלָה
אֵלַי נָא עוּרָה הָרוּחַ הָעִירָה!
בִּשְׂפָתְךָ אֵלִי אֵלֶיךָ אָשִׁירָה.

מהלל־אל

1

הַאִם לֵב אָדָם כִּי בַּדָּם שָׁקוּעַ
הַאִם כִּלְיוֹתָיו נֵיד חֵלֶב וּמוֹחַ
וּלְשׁוֹן הַבָּשָׂר תּוֹךְ פִּיהוּ שָׂרוּעַ
אוֹ עֵט צִפּוֹר כָּנָף בִּימִין אֵין כֹּחַ
הַבְאֵלֶּה אָדָם! מַהֲלַל אֵל תָּשִׂיחַ
הָאֵל הַמְרוֹמָם מִכָּל שִׂיג וָשִׂיחַ.

2

כּוֹכָבִים כָּל מִסְפָּר רַב מִצְעָר לָמוֹ
כָּל גֹּבַהּ נַחְשׁוֹב בָּם יִדְכֶּה יָשׁוּחַ
כָּל מֶרְחָק נַגִּיד כְּאַיִן הוּא בָּמוֹ
כָּל גֹּדֶל נֹאמַר בָּם הֶבֶל וָרוּחַ
הֵם כֻּלָּם יִסְעוּ יָרוּצוּ יִיגָעוּ
זֶה אַלְפֵי שָׁנִים וָאֵל לֹא יָדָעוּ.

(שש״ק ח״ב)

3

מִבַּלְעָדָיו אַךְ רֶגַע הֵם תֹּהוּ
וּבְקִרְבָּם יִשְׁכּוֹן וּכְבוֹדוֹ מְלָאוּ
עַל כֵּן אֵין גַּם סוֹף גַּם לָמוֹ כָּמוֹהוּ
וַיְבַקְשׁוּהוּ הֵמָּה גַּם לֹא יִמְצָאוּ
הֲלֹא אִם הַמְבֻקָּשׁ בִּמְבַקֵּשׁ הִנֵּהוּ
וּבְכָל זֶה אִישׁ מֵהֶם לֹא יִמְצָאֵהוּ •

4

מְבַקֵּשׁ אֱלֹהִים אָדָם אֵיךְ אַתָּה
מִי הוּא זֶה אַתָּה הֲלֹא נַפְשֶׁךָ!
לָמָּה נֶפֶשׁ זוּ הֲלֹא תֹאמַר עַתָּה
מַה תִּדְרוֹשׁ אֱלוֹהַּ הֱיֵה דוֹרְשֶׁךָ
מְקוֹם נֶפֶשׁ זוּ בָךְ גַּם לֹא מָצָאתָ
לְהַלֵּל אֶת אֵין מָקוֹם לוֹ אֵיךְ בָּאתָ •

5

לְאָן אָדָם רָמָּה תָבוֹא תַגִּיעַ
אָן תַּעְפִּיל לַעֲלוֹת אֶל מִי תִּשָּׂא עַיִן
כָּל מְהַלֵּל אֵל זֶרַע אָדָם הִבִּיעַ
מִנִּי עַד עַד הַיּוֹם כֻּלָּם אַךְ אָיִן
הִרְבּוּ מְהַלְלִים עַד מָה לֹא יָדָעוּ
הֶאֱלִיפוּ מִלִּים וּבוֹ לֹא נָגָעוּ •

(שש״ק ח״ב)

6

אֶל מַעֲשָׂיו הַבֵּט וּגְדוֹלוֹת הַאֲזִינָה
דַּע נוֹרָאוֹת בָּם וּתְמַה אַךְ תָּמוֹהַּ
כִּי תָבוֹא גַם בָּם לְמְקוֹם לֹא נָבִינָה
אָז מַהֲרָה נוּסָה (כִּי שָׁם הוּא אֱלוֹהַּ)
דוּמָם אֵין מִלָּה פֶּן תִּתֵּן מִגְרַעַת
כִּי כָל זוּלָתוֹ לֹא יָבִין בּוֹ דַעַת.

7

מַעֲשָׂיו הַגְּדוֹלִים נוֹרָאוֹת יַבִּיעוּ
וּקְטַנִּים לְמְאֹד נִפְלָאוֹת יַגִּידוּ
הֵמָּה גַם כֻּלָּם לְבֵנוּ יַכְרִיעוּ
וּבִגְדוֹלוֹת בָּם נַפְשֵׁנוּ יַחֲרִידוּ
עַד סַפֵּר לֹא נוּכַל גַּם אֲשֶׁר בָּמוֹ
וּמַה עוֹד נַגִּיד עַל אֵל זֶה עוֹשָׂמוֹ.

8

מַהֲלָלְךָ שַׁדַּי כִּי מַהֲלָל לָךְ אָיִן
וּתְהִלָּתְךָ אֵל כִּי אֵין בָּךְ כָּל חֹסֶר
מַה נֹּאמַר לָךְ אִם לֹא רָאַתְךָ עָיִן
וּמַה נַּחְשׁוֹב בָּךְ אִם שִׂכְלֵנוּ בֹסֶר
חִפַּשְׂתִּי כָל רוּחִי אַךְ רֵיקָם שַׁבְתִּי
אַךְ דוּמִיָּה לִתְהִלָּה לָךְ הִקְרַבְתִּי.
(שש״ק ח״ב)

9

קָהֲנָה אֱלֹהִים ! כִּי אֵין אַחֶרֶת
קָהֲנָה ! וּמִפָּנֶיךָ אָנוּסָה
מֵאֵל מִסְתַּתֵּר נַפְשִׁי מִסְתַּתֶּרֶת
אֲהַלֵּל וַאֲחַלֵּל אִירָא אָחוּסָה
אֶשְׁקוֹר כִּי אֶחְקוֹר אֹמֶר וּמָרִיתִי
הַם ! – וּמִיָּדִי גַּם עַמִּי רָמִיתִי.

עת צאת האביב

היום אתם יוצאים בחדש האביב
(שמות י״ג, ד׳)

יָצְאָה מִנֶּגֶב שֶׁמֶשׁ
מִמִּכְסֵה קֶרַח פֶּלֶג
יוֹם כַּבִּיר מְלֵיל אֶמֶשׁ
חֹם צַח מִקָּרַת שֶׁלֶג.

יָצָא דֶשֶׁא מֵאֶרֶץ
צִיץ מִזֶּרַע טוֹבֵעַ
מִבֵּצָה עוֹף הַשֶּׁרֶץ
וּמִיאוֹר הַצְּפַרְדֵּעַ.

יָצָא אָבִיב מֵחֶרֶם
מִמִּזְרַע דָּגָן עֵשֶׂב
פִּרְחֵי נִצָּה מִכֶּרֶם
מִמִּכְלָא שׁוֹר וָכֶשֶׂב.

יָצְאוּ עָלִים מִזַּיִת
וּפְרָחִים מִתַּפּוּחַ
מְשׂוֹבָה שָׁמִיר שַׁיִת
מְשִׁיחִים הַמָּלוּחַ.

(שש״ק ח״ב)

יָצָא מֵרֶפֶת עֵדֶר
דֶשֶׁא מִכַּר קֵרֵחַ
מִבָּתָה כָּל הַהֶדֶר
מֵחֹרֶב דֶשֶׁן לֵחַ.

יָצָא יֶרֶק מִפֶּרֶשׁ
מִשַּׁלֶּכֶת צוֹמֵחַ
מִנִּיר לֶחֶם וָגֶרֶשׁ
מֵהַר גֶּרֶשׁ יָרֵחַ.

יָצָא מִדֹּמֶן שִׂיחַ
מֵאֻמְלָל צִיץ פּוֹרֵחַ
עֵץ רַעֲנָן מִצָּחִיחַ
מִנָּבֵל, צוּף כָּל רֵיחַ.

יָצָא רַב חֵן מִדּוֹפִי
מִגַּן כִּי הִלְבִּין, יֶרֶק
מִשְּׁנוֹת הַתְּלָמִים יֹפִי
וּרְקָמוֹת מֵרַב־פֶּרֶק.

יָצָא מִקֵּן אֶפְרוֹחַ
מִסִּלּוֹן הַחֲבַצֶּלֶת
שׁוֹשַׁנָּה מִן הַחוֹחַ
מִכַּד צִיצֵי הַתְּכֵלֶת:

יָצָא זָמִיר מֵאֵבֶל
עוֹף מֵרֶמֶשׁ גּוֹוֵעַ
מְרַנְּנִים קוֹל הַנֵּבֶל
מִפִּי צִפֳּרִים רֵעַ.

יָצָא גִּיל מֵעַצֶּבֶת
מִמַּחְנָק רוּחַ חַיִּים
פָּעֳלֵי שַׁדַּי מִשָּׁבֶת
הַבְּרִיאָה מֵאַפְסַיִם.

יָצְאָה מֵעִיר כָּל הֶדֶר
וּבָנִים מִבֵּית סֵפֶר
לְמוֹדֵי אֵל מֵחֶדֶר
מִלִּבָּם אִמְרֵי שֶׁפֶר.

יָצְאָה מִפִּיהֶם – אַחַד
הַתְּהִלָּה זוּ הָרְאוּיָה
מִפִּי כֻלָּם גַּם יַחַד
„הַלְלוּ אֵל הַלְלוּ יָהּ!!“.

יום ב׳ ט״ת לחדש סיון
ית״ר

(ששײק ח״ב)

הדעת והמות*)

א

1

מַסְוֶה אוֹר הַשֶּׁמֶשׁ הִנֵּה הֵסִירוּ
הַכּוֹכָבִים עַתָּה מֵעַל פָּנֵימוֹ
רָאוּ כִּי הָלְכָה יָצְאוּ וַיָּאִירוּ
מָה רַב הֲמוֹנָם מָה עָצְמוּ רָאשֵׁימוֹ !
אֵין מִסְפָּר אֵין קֵצֶה אֵין סוֹף אֵין חֵקֶר
שָׁוְא עֲמַל כָּל סוֹפֵר כָּל תֹּכֶן שֶׁקֶר !

2

שָׁמַיִם וּשְׁמֵיהֶם אִם נָאֹה נָאוּ
וּמְרוֹמֵי הַמְּרוֹמִים עַד אֵין קֵץ סֶלָה
כַּיַּמִּים מַיִם כּוֹכָבִים מָלֵאוּ
וּלְסָפְרָם וּלְחָקְרָם כָּל רוּחַ עָמֵלָה
וּסְפִירוֹת כָּל פֶּה כָּל לָשׁוֹן הִבִּיעוּ
לִסְפּוֹר הָאֶחָד בָּם עוֹד לֹא הִגִּיעוּ . א)

---

*) השיר הזה כבר נזכר בשם בבה״ת שלי פ׳ בראשית בענין עץ הדעת וע״ש, והשיר יובן יותר.

(שש״ק ח״ב)

3

וּבְגָדְלוֹ אִישׁ מֵהֶם יַחְפִּיר שִׁמְשֵׁנוּ
עִם כָּל הוֹלְכֵי מִסָּבִיב לָהּ גַּם יָחַד
וּלְרֹב גָּבְהָם הֵן תֶּחֱרַד נַפְשֵׁנוּ
וּלְמֶרְחָק בֵּינוֹתָם יֹאחֲזֶנָּה פַּחַד
יִכְשַׁל כָּל לָשׁוֹן מֵהַגִּיד כָּל אֵלֶּה
הַסְּעִיפִים יִיעָפוּ גַּם כָּל לֵב יִלֶּא.

4

בֵּין נַעֲרָצִים רָצִים כַּחֵץ שָׁלוּחַ
הֲמוֹנִים אֵלֶּה אַדִּירֵי שָׁמַיִם
רָצָה גַם אָצָה כְּאָבָק בָּרוּחַ
הַקְּטַנָּה הַצְּעִירָה אֶרֶץ הַמַּיִם —.
מִי הָגָשׁ הַחַלָּשׁ יִרְחַשׁ עָלֶיהָ — ?
הָאָדָם ! — הַקָּט הַדַּל בִּילָדֶיהָ.

5

הַקָּטָן הַזֶּה הֵן הוּא הַיּוֹדֵעַ
הֶהָמוֹן הָרָב הַזֶּה וּמְלוֹאֵימוֹ
אַךְ הוּא הָרוֹאֶה אַךְ הוּא הַשּׁוֹמֵעַ
אַךְ הוּא הַמַּכִּיר גַּם מַבְדִּיל בֵּינֵימוֹ
יָחוּשׁ וִישַׁעֵר גַּם יִזְכּוֹר לָדַעַת
חוֹשֵׁב וּמַשְׂכִּיל אֶל כָּל לוֹ מַשְׁמַעַת.

(שש"ק ח"ב)

6

דַּעְתּוֹ מֵחוֹל הַדַּק עַד הַרְרֵי אָבֶן
מִצִּיץ אֵזוֹב עַד אַרְזֵי אֵל כִּי נָגַעַת
מִכַּנְפֵי גוֹבַי עַד גַּב הָרְאֵם יָבֶן
מִקְּטֹן גֵּו גֶּבֶר עַד נֶפֶשׁ יוֹדַעַת
מֵאָבָק שַׁחַק עָפָר וּרְסִיס הַמָּיִם
עַד כּוֹכְבֵי שַׁחַק אֲבַק הַשָּׁמַיִם.

7

אַךְ הִיא הָאֶחָד בִּיצוּרִים כֻּלָּמוֹ
הַיּוֹדֵעַ אוֹתָם וּבִלְתּוֹ אָיִן —
יֵדַע כִּי עוֹד רָב לֹא יָדַע אוֹתָמוֹ
לֹא שָׁמְעָה אָזְנוֹ בַּל תִּרְאֵם הָעָיִן
יֵדַע זֶה הָעָשׁ כִּי יֵשׁ שָׁם עוֹד אַחַד
יוֹדֵעַ אוֹתוֹ וִידוּעָיו גַּם יַחַד.

8

רַבּוֹת וּגְדוֹלוֹת יֵדַע בַּשָּׁמַיִם
נוֹרָאוֹת וּנְצוּרוֹת יֵדַע בָּאָרֶץ
יֵדַע נִפְלָאוֹת תְּצַלֶּנָה אָזְנַיִם
מִן הַתְּהוֹם עַד רֹאשׁ רוּם הוּא יִפְרוֹץ פָּרֶץ
יֵדַע אֵת לֹא יֵדַע כָּל פֶּה לַשְׁמִיעַ
גַּם פִּיו דֵּעוֹתָיו לֹא יוּכַל יַבִּיעַ.

(שש"ק ח"ב)

9

מִי יִשָּׂא אֶת רֹאשׁ שַׂרְעַפָּיו כִּי רַבּוּ
הָעוֹבְרוֹת עַל לִבּוֹ לִרְגָעִים סֶלָה
רִבְבוֹת אַלְפֵי אֶלֶף יֵצְאוּ יִסַּבּוּ
שׁוֹנוֹת וּמְשֻׁנּוֹת בָּאוֹר וּבָאֲפֵלָה
יֵדַע אֵיךְ יֵדַע – מַדּוּעַ יוֹדֵעַ
וּמָה הַדַּעַת וּלְאָן תִּשְׂתָּרֵעַ.

10

יֵדַע כָּל נֹעַם כָּל עֹנֶג כָּל נַחַת
שִׂמְחַת אוֹר חַיִּים אַהֲבַת חֵן וָיֹפִי
יֵדַע חֹק כָּל נִבְרָא בָּרוּם וּבְתַחַת
יִרְאֶה בָם טוּב יוֹצְרָם כִּי אֵין בָּם דֹּפִי
יֵדַע כִּי דֵעוֹתָיו חָיוֹת לָנֶצַח
יֵדַע נַפְשׁוֹ יוֹדַעַת, זֵר עַל מֵצַח.

11

יֵדַע צֶדֶק וֶאֱמֶת כָּל אָרְחוֹת יֹשֶׁר
יֵדַע כִּי אַךְ אֵלֶּה הֵם כָּל הַדַּעַת
יֵדַע כִּי אַךְ הֵיטֵב הוּא כָל הָעשֶׁר
יֵדַע כִּי טוֹב בַּל תֵּת בְּכֹל מִגְרַעַת
יֵדַע מֶתֶק הַחֵן נַחַת הַחֶסֶד
יֵדַע כִּי אַךְ בָּהֶם תֵּבֵל תִּוָּסֵד.

(שש״ק ח״ב)

12

וּלְהוֹדִיעָם יֵדַע לִבְנֵי גִילֵהוּ

כֹּל יָדַע לִבּוֹ יוֹדַע גַּם לָהֵמָּה

וּבְדַעַת כִּי יֵדַע כֵּן גַּם רֵעֵהוּ

תֶּעֱרַב עָלָיו דַּעְתּוֹ כִּי אָז נֶעֱמָה

כֵּן בִּלְשׁוֹנוֹ לִקְרוֹבִים וּלְאָזְנַיִם;

וּבְעֵטוֹ גַּם לִרְחוֹקִים וּלְעֵינַיִם.

13

וּמָה עוֹד לֹא יֵדַע זֶה הַיּוֹדֵעַ

עַל מִי לֹא יָבֶן עַל מִי לֹא יָשִׂיחַ

אֶת זֶה הוּא רוֹאֶה אֶת זֶה הוּא שׁוֹמֵעַ

זֶה טוֹעֵם וִימַשֵּׁשׁ אֶת זֶה יָרִיחַ

וּכְנָפַיִם יַעַשׂ לוֹ עוֹד מֵאֵלֶּה

לָעוּף עַד הָרֹאשׁ אֲבִי כָל הַפֶּלֶא.

ב

14

וּבְכֵן הוּא יֵדַע גַּם אֶת סוֹד הַנֶּצַח

גַּם כָּל אֲשֶׁר מֵעַל כֹּחוֹ לָדַעַת

אֲבָל עוֹד אַחַת יֵדַע – שׁוֹד וָרֶצַח! –

עוֹד אַחַת יֵדַע – כָּל לֵבָב קוֹרַעַת! –

הֵן זֶה הַיּוֹדֵעַ – הוֹי אֵיד עַצֶּבֶת! –

יֵדַע – וּבְדַעַת זוּ – גַּם אֶת הַמָּוֶת.

(שש"ך ח"ב)

15

אֶת הַמָּוֶת הָרָע וּמְקוֹר כָּל נֶגַע
כִּי גַם אוֹתוֹ יִקַּח – הֵן הוּא יוֹדֵעַ
אַךְ יָדַע הַזְּמַן וַיֵּדַע כְּרֶגַע
כִּי בוֹ זְמַן גַּם הוּא לִהְיוֹת גּוֹעַ
הוֹי דַּעַת רָעָה ! דַּעַת הִי וְנֶהִי !
לָדַעַת בִּהְיוֹתוֹ כִּי גַם לֹא יְהִי .

16

יֵדַע כִּי לֹא יֵדַע דַּעַת אֱלוֹהַּ
מֵאֵין לָדַעַת כָּל הַיְצוּר כָּמוֹהוּ
כִּי רֵעַ הָאֵל מִמֶּנוּ גָּבֹהַּ
כִּי הוּא הָאֵל יוֹדְעָם מִהְיוֹתָם תֹּהוּ
יֵדַע כִּי דַעְתּוֹ שׁוֹנָה גַּם חֹלֶפֶת
וּמֵאֶרֶץ יַחַד עִמּוֹ נֶאֱסֶפֶת .

17

יֵדַע כִּי דַעְתּוֹ הִיא לוֹ אַךְ כַּשֶּׁמֶשׁ
שֶׁלֹּא אוֹר תָּמִיד הִיא עוֹלָם זוֹרֵחַ
מִפַּחַד בַּלֵּילוֹת הֲלֹא הִיא תָּמֶשׁ
וּבְנָגְהָהּ תְּשַׁלַּח אָז לָנוּ יָרֵחַ
גַּם דַּעְתּוֹ בַּמָּקוֹם יִשָּׂגֵב מִמֶּנָּה
תְּשַׁלַּח הָאֱמוּנָה וּתְכַהֵן תַּחְתֶּנָּה .

(ששׁ״ק ח״ב)

18

יֵדַע כִּי כָל דַּעְתּוֹ אֶפֶס וָאָיִן
כִּי כָל נוֹדַע לוֹ כֵּן לֹא כֵן הִנֵּהוּ
גַּם זֶה הָאֵל הַנִּרְאֶה אֶל כָּל עָיִן
רַק אֲחוֹרָיו יֵרָאֶה אַךְ לֹא פָּנֵיהוּ
כִּי לֹא יֵדַע מָה הִיא, רַק: כִּי לֹא אָיִן
וּכְהֵרָאוֹת אִישׁ מֵאֲחוֹרָיו לָעָיִן.

19

גַּם כִּי לֹא אַיִן – דַּעַת מִי תוֹכֵחַ
אֲהָהּ! גַּם בָּזֶה חָשְׁכָה לוֹ הַשָּׁמֶשׁ
גַּם פֹּה אוֹר דַּעַת לֹא יָקָר זוֹרֵחַ
גַּם פֹּה אֱמוּנָה תַּגִּיהַּ לֵיל אָמֶשׁ
קָצְרָה יַד הַדַּעַת שָׁם בַּגָּבוֹהַּ
לַעֲשׂוֹת לָנוּ דָהּ! גַּם אָב וֶאלוֹהַּ.

20

שָׁם בַּגָּבוֹהַּ יַד דַּעַת לֹא רָמָה
שָׁם תַּעֲמוֹד בַּמַּחְשָׁךְ וּמְבוּכַת פֶּלֶא
קוֹל עוֹלָמִים אֵין־קֵץ אַךְ תִּשְׁמַע שָׁמָּה
קוֹרֵא «אֵי אָב לָנוּ, אָן יוֹצֵר אֵלֶּה?!»
דָּהּ! וּבְאֵין עוֹנֶה הַמְּהוּמָה הוֹמִיָּה
וֶאֱמוּנָה אַךְ הִיא תָּשִׂים לָהּ דוּמִיָּה.

(ש״ש״ק ח״ב)

21

יֵדַע כִּי יֵשׁ יוֹם וִיהִי לֹא־יוֹדֵעַ
הַיְדוּעִים יִהְיוּ אַךְ יוֹדְעָם אֵינֶנּוּ
יֵדַע כִּי כָל מֹידַע כָּל־אָח וָרֵעַ
גַּם דּוֹרוֹ כֻּלּוֹ הַמָּוֶת יְשָׁנוּ
יֵדַע כִּי כָל הַחַי וּלְעֵינָיו עַתָּה
כִּכְבָר אֵין כָּל־שָׂרִיד לוֹ בִּשְׁאוֹל מָטָּה.

22

יֵדַע הֲמוֹן קִרְיָה וּבְעוֹדָם סֶלָה
לִרְאוֹתָם בַּקֶּבֶר כֻּלָּם לֹא חַיִּים
יֵדַע לִרְאוֹת כָּל־גֵּוָה כִּי נָבֵלָה
וּבְעֵת יִרְאֶנָּה בִּמְחוֹלַת מַחֲנַיִם
הוּא יֵדַע בִּמְשׂוֹשׂ חֲתָנִים אִתָּנוּ
לִרְאוֹת אֶת קִבְרֵיהֶם כִּי גַם נוֹשָׁנוּ.

23

יֵדַע כִּי כָל הַדּוֹר לַעֲבוֹר קְדָמָנוּ
גַּם הֵם כָּמוֹנוּ עַל מָוֶת דִּבֵּרוּ
וּשְׁמוֹ אַךְ זָכְרוּ לֹא לוֹ הִתְבּוֹנָנוּ
וּכְסֵפֶר חֲלוֹם אוֹדוֹתָיו סִפֵּרוּ
עַד אֲשֶׁר בַּחֲלוֹם חַיֵּיהֶם נִכְזָבוּ
הֵקִיצוּ מֵחַיִּים וּלְדוּמָה שָׁבוּ.

(שש״ס ח״ב)

24

גַּם קוֹל דּוֹר הָאַחֲרוֹן יֵדַע לִשְׁמוֹעַ
אוֹתוֹ גַּם דּוֹרוֹ בַּמֵּתִים יַזְכִּירוּ
(הוֹי דּוֹרוֹת כַּנֵּרוֹת תַּמִּים לִגְוֹעַ
אֵלֶּה כִּי יִכְבּוּ אֲחֵרִים יָאִירוּ)
יֵדַע מַה שֶּׁיִּהְיֶה אָז לָאַחֲרוֹנָה
עֵת לֹא יֵדַע מֶה הָיָה לָרִאשׁוֹנָה .

25

יֵדַע כִּי דַעַת מוֹתוֹ הוּא מוֹתֵהוּ
כִּי אֵין מָוֶת לַאֲשֶׁר לֹא יֵדָעֶנּוּ
כָּל חַי זוּלָתוֹ לֹא יָדַע קִצֵּהוּ
וּבְמוֹתוֹ אַךְ יֶחֱלֶה — אַחַר אֵינֶנּוּ
אַךְ אִישׁ הוּא יוֹדְעוֹ אַךְ הוּא הַמֵּת סֶלָה
מִיּוֹם הִוָּלְדוֹ עַד שׁוּבוֹ לִשְׁאוֹלָה .

26

כִּי מַה זֶּה הַמָּוֶת ? — אַךְ תֹּם הַחַיִּים
כָּל רִגְעֵי חַיָּיו יִרְאֶה כִּי יָסוּפוּ
עַל כֵּן כָּל רֶגַע מוֹתוֹ לְעֵינַיִם
כִּי חַיָּיו וּרְגָעָיו יַחְדָּו יָעוּפוּ
וּבְרֵאשִׁיתוֹ אַחֲרִיתוֹ יֵדַע גֶּבֶר
וּבְחַיָּיו — מוֹתוֹ וּבְבֵיתוֹ — הַקָּבֶר .
(ש"ק ח"ב)

27

אַף כִּי יֵדַע כִּי כָל טוֹב כָּל שַׁעֲשׁוּעַ
עוֹד הֵם בָּאִים וּכְבָר תַּמּוּ הָלָפוּ
טֶרֶם יוֹם יָחוּל גַּם צֵאתוֹ יָדוּעַ
שַׁבָּת וּמוֹעֵד יָבוֹאוּ גַּם סָפוּ
וּשְׁנוֹת הַטְּפָחוֹת אִם אָרְכוּ כֵּן כָּלוּ
כִּימֵי קַדְמוֹנִים כֵּן אָבְדוּ נִבְהָלוּ ׃

28

יֵדַע אֵיד בִּמְאוֹדוֹ וּבְחֶבְלוֹ הֶבֶל
כִּי חֵילוֹ לֹא יָחִיל אוֹנוֹ אֵינֶנּוּ
כִּשְׂשׂוֹנוֹ , כִּיגוֹנוֹ , וּכְאֵבֶל , נֵבֶל
מָחָר אֵין זֵכֶר מֵהֶם וּמִמֶּנּוּ
הוּא עִם הַוָּתוֹ שֶׁבָּה לֹא יָנוּחַ
נָעוּ לֹא נוֹדָעוּ כַּמּוֹץ בָּרוּחַ ׃

29

זֶה הַחַי הַמֵּת , הַבָּאוֹת יוֹדֵעַ
שֶׁהוּא עִם כָּל חַיָּיו כַּצֵּל יִבְרָחוּ
וּמַעֲשָׂיו יַעַשׂ (וּכְמוֹ יִשְׁתַּגֵּעַ)
כַּאֲשֶׁר הוּא וָהֵם לָעַד לֹא יִמָּחוּ
יַעַן כִּי חַיָּיו הוּא יִרְאֶה לַעַיִן
וַאֲשֶׁר יֵדַע בּוֹאוֹ עוֹדֶנּוּ אַיִן ׃

(שש״ק ח״ב)

30

גַּם חַיָּיו אֵלֶּה אַךְ מִפְּעָלִים הֵמָּה
וִיחוּשֵׁם תָּמִיד כִּי יִגְּעוּ בּוֹ סֶלָה
אוּלָם בְּעִתּוֹ רָפָה הִיא לֹא עָצְמָה
מַעֲלוֹת רוּחַ כְּלָה לֹא בוֹ עוֹלֵלָה
לָכֵן יָחוּשׁ כֹּל אֶל חַיִּים נוֹגֵעַ
לֹא אֶת תֹּם חַיָּיו אֲשֶׁר אַךְ יוֹדֵעַ —.

31

הֵן כֹּה גַּם יִשָּׂא עַל דַּל הַשְּׂפָתַיִם
אֶת הַשֵּׁם מָוֶת וִידַבֵּר בּוֹ סֶלָה
מִבְּלִי יֵחַת יֶחֱרַד יָפִיק בִּרְכַּיִם
וּכְמוֹ זוּ נַפְשׁוֹ לֹא מָוֶת יְחִילָה
גַּם יַזְכִּיר יָמִים בָּאִים וּבְרָב־נַחַת
וּבַל יִזְכּוֹר כִּי הֵם נוֹשְׂאָיו אֶל שַׁחַת.

32

אִם חַיָּיו אַךְ שׁוֹנִים נוֹעַ אַל שֶׁבֶת
וּמָוֶת אַךְ דּוֹמֵם שֶׁבֶת אַל נוֹעַ
הֶאָמוּר כִּי רוּחַ בַּרְזֶל חוֹטֶבֶת
כֵּן מָוֶת בַּחַיִּים יוּכַל לִנְגּוֹעַ
אַף כִּי זִכְרוֹן מָוֶת חַלָּשׁ אֵין־כֹּחַ
בִּפְעֻלּוֹת הַחַיִּים מִבְּלִי מָנוֹחַ.

(שש״ק ח״ב)

33

הֲלֹא תִבְכֶּה תָמִיד אָדָם ! עָלֶיךָ
וּבְכִי יִבְכֶּה לָךְ כֹּל לִבְכּוֹת יוֹדֵעַ
אַתָּה עַל כָּל רָמִים יָדִין שִׂכְלֶךָ
וּכְכָל הַשָּׁפֵל גַּם אַתָּה גוֹוֵעַ
עוֹד זֹאת לָךְ כִּי עוֹד תֵּדַע גַּם אֶת אֵלֶּה
וּלְהוֹשַׁע לָךְ לֹא תוּכַל כַּאֲסִיר כֶּלֶא .

34

הוּא יָדַע כִּי לֹא עוֹד גַּם זֹאת הָאָרֶץ
לֹא עוֹד תִּחְיֶה גַּם הִיא שָׁנִים חָיָתָה
כִּי קָרֵב וּבָא גַּם אֵלֶיהָ קָרֶץ
וּכְבָר זָקְנָה הָהּ ! וּכְבָר חָלָתָה
וּכְבָר הִיא בִּנְצָחִים כָּרְתָה לָהּ קָבֶר
וּכְבָר נָס לֵחָהּ תַּם כֹּחָהּ כַּגָּבֶר .

35

וּמִי יוֹדֵעַ אִם אֵלֶּה מִמַּעַל
הָאוֹרִים הָרַבִּים שֶׁאֵין קֵץ לָמוֹ
הָהּ ! אִם לֹא מִזֶּה גַּם אֲלֵיהֶם יַעַל
הַמָּוֶת הָרָע וִיצַחֵק גַּם בָּמוֹ
וִידָעוּהוּ אוּלַי מִכְּבָר גַּם הֵמָּה
וּבְכֵן גַּם דַּעְתָּם לָהֶם לֹא נֶעֱמָה .

36

"וּמִי יוֹדֵעַ" הֲלֹא גַם נֶדְעָה
רַבִּים בְּהֵמָה שֶׁכְּבָר מֵתוּ תַּמּוּ
שֶׁכְּבָר נִפָּצוּ וּפְקוּדָתָם בָּאָה
וָהֵם וּמְלֹאֵיהֶם יַחַד נָשַׁמּוּ
הוֹי יַם הַתֹּהוּ. – מִי יָמוֹד גָּדְלֶךָ
מִמְּךָ הַכֹּל בָּא הַכֹּל שָׁב אֵלֶיךָ.

37

אִם יֵדַע הָאָדָם כָּל חַי לָנֶצַח
הֲלֹא גַּם יֵדַע אֶת כָּל הַגּוֹעַ
וּמַה לּוֹ כָּל טוּב אִם בַּעֲצָמָיו רֶצַח
מַה דַּעַת הַטּוֹב אִם גַּם רַע יוֹדֵעַ
הָהּ לַיּוֹם אָכַל מִפְּרִי עֵץ הַדַּעַת
מֵאָז מוֹת יָמוּת – הַתְּמוּתָה נוֹדַעַת! –

38

לֹא פְּרִי אָכַל לֹא זֹאת הַמַּכְשֵׁלָה
כִּי אִם דַּעַת אָהֵב לִמְצוֹא בָהּ נַחַת
לֹא הֶאֱמִין כִּי לוֹ אַךְ מָוֶת בָּהּ סֶלָה
כִּי יֵדַע בָּהּ מוֹתוֹ יֵדַע כָּל שַׁחַת
חָשׁ לוֹ עֲתִידוֹת כָּל טָמוּן לָדַעַת
מֵאָז מוֹת יָמוּת הַתְּמוּתָה נוֹדַעַת.

(ששי"ק ח"ב)

39

יוֹם יוֹם יָמוּת - כִּי הַתְּמוּתָה נוֹדָעַת'
לֹא יָמוּת בַּמָּוֶת כִּי אִם בַּחַיִּים!
לֹא יָמוּת בַּמָּוֶת כִּי אִם בַּדָּעַת!
כִּי אִם בַּדַּעַת הוּא פָּקַח עֵינַיִם
לִרְאוֹת אֶת קִצּוֹ וּלְכָל טוּבוֹ – קֶצֶב
לִרְאוֹת כָּל רָעָה וָהוּא כָּל הָעֶצֶב.

40

הֵן מָוֶת אָמוּר לוֹ וּבָא עַצֶּבֶת
„עֶצֶב" „עִצָּבוֹן" *) וּמָוֶת אַיֵּהוּ?
אַךְ הַתְּמוּתָה מֵעוֹדוֹ בוֹ נִצֶּבֶת
רַק אִם לֹא נוֹדְעָה לוֹ הֵן לֹא תִקְבְּרֵהוּ
לֹא יָמוּת כָּל חַי לֹא מָוֶת יוֹדֵעַ
לֹא עֵת כִּי חַי הוּא לֹא עֵת הוּא גוֹעֵעַ.

41

וּמִפְּרִי עֵץ זֶה עֵת אָכְלָה גַּם אִשֶּׁת
כִּי מָוֶת בַּלֵּדָה מֵאָז יוֹדַעַת
וּבְעוֹד הֵרוֹנָהּ עִצְּבוֹנָהּ חוֹרֶשֶׁת
וַהֲרַת פָּרָה תָּחִיל אַךְ עֵת כּוֹרַעַת
לָכֵן יוֹם אָכְלָם אַךְ בָּא עֶצֶב פַּחַד
עַל מָוֶת וַהֲמוֹן צָרוֹת כֻּלָּם יָחַד.

---

*) בראשית ג' ט"ז וי"ז. וסוף בית זה מבואר בבית 25.
(שש"ק ח"ב)

42

הֵן מָתוֹק הָאוֹר וּנְעִימִים הַחַיִּים
וּמְלוֹא כָּל הָאָרֶץ עֹנֶג מָלֵאוּ
חַיִּים הֵם כֻּלָּם אֲבָל לָעֵינַיִם
וּבְדַעַת מֵתִים הֵם וּקְבוּרִים בָּאוּ
עַל כָּל אֲשֶׁר הוּא וַאֲשֶׁר עוֹד גַּם יְהִי
הִיא נוֹשֵׂאת הִי קִינָה מִסְפֵּד וָנֶהִי.

43

מֵאָז מָצָא דַעַת נָשָׂא הָעָיִן
אָהַב כָּל יִתְרָה וַיִּבְחַר כָּל מֶגֶד
מָאַס בַּמַּיִם וַיִּבְחַר בַּיָּיִן
בּוֹשֵׁשׁ בָּעֵירוֹם וַיִּבְחַר בַּבֶּגֶד
מָצָא לוֹ דַּרְדַּר וַיּוֹצִיא לוֹ לֶחֶם
וַיֶּאֱהַב כָּל כָּבוֹד קִנְאָה וָלָחֶם.

44

הִיא הוֹרַתְהוּ חֶרֶב לִמְּדַתְהוּ קֶשֶׁת
וַיִּלְמַד מָדוֹן אַף יִרְדֹּף דֹּפִי
הִתְאַוָּה כָּל תַּאֲוָה גַּם דַּעַת אֵשֶׁת
וַיַּבְדֵּל בֵּין נָשִׁים כִּי יָדַע יֹפִי
נִכְסָף לַכֶּסֶף וּלְאָסְפוֹ בַּל יִלְאֶה
וּלְרַע לוֹ גַּם יָדַע כִּי טוֹבוֹת אֵלֶּה.

(שש״ק ח״ב)

45

הָהּ דַּעַת עֵץ זֶה טוֹב וָרָע גַּם יַחַד
הִיא אֶת כָּל הַטּוֹב אַךְ בָּרָע תִּרְאֵהוּ
כִּי מֵרָחוֹק תִּרְאֶה בּוֹ שׁוֹד וָפַחַד
וּבְטֶרֶם בּוֹא יָגוֹן כַּגִּיל תְּחֶזֶהוּ
וּלְעֵינֵי חַיֵּינוּ תַּצִּיג הַמָּוֶת
כָּל רֹאשׁ שִׂמְחָתֵנוּ בּוֹ הִיא מַכְאֶבֶת׃

46

הִיא תָּאִיץ בַּבָּאוֹת וַעֲתִידוֹת חָשָׁה
יָמִים יָבוֹאוּ תַּעֲבִיר עַל פָּנֶיהָ
אֶל חַיִּים חֲדָשִׁים אִם אַךְ נִגָּשָׁה
כַּמָּוֶת יָשָׁן יִהְיוּ מוּל עֵינֶיהָ
כִּי תָרוּץ לַעֲמוֹד עוֹד מֵהֶם וָהָלְאָה
בִּמְקוֹם גַּם אַחֲרִיתָם חָלְפָה חָדָלָה׃

47

וַאֲשֶׁר יֵדַע יוֹתֵר מַכְאוֹבוֹ יֶרֶב
וּכְגֹדֶל דַּעְתּוֹ יִגְדַּל לוֹ כָּל פֶּגַע
גַּם חִשְׁקוֹ יֶחְנַק כָּל תַּאֲווֹתָיו הֶרֶב
וּמְפַחֵד תָּמִיד לֹא יֵשֶׁל אַף רֶגַע
גַּם כַּעְסוֹ כַּבִּיר כִּי יָחוּשׁ כָּל חֹסֶר
יִחְיֶה עִם מוֹתוֹ וַיֹּאכְלֶנּוּ בֹּסֶר׃

(שש"ק ח"ב)

48

אָז מִכָּל עֵדֶן יָצָא הַיּוֹדֵעַ
וּמִכְאוֹב דַּעַת יָצָא עִמּוֹ יַחַד
אָז מִי הַנָּחָשׁ יָדַע הַגֹּוֵעַ
כִּי הֶחִישׁוּ 1) לָדַעַת רָע וָפַחַד
יָדַע כִּי לַעֲזֹב אֶת תֻּמּוֹ אַךְ מֶרִי
וּלְהַשְׂכִּיל מַה מַּר כִּי נֶחְמָד הַפֶּרִי .

ג

49

אַךְ אוֹר קָרוֹב יַסְתִּיר אוֹרוֹת מִלְמַעְלָה
אִם אָמְנָם רַבּוֹת מִמֶּנּוּ הֵן הֵנָּה
אוֹר שֶׁמֶשׁ מַסְוֶה הוּא עַל כּוֹכְבֵי לַיְלָה
אִם רַבִּים וּגְדוֹלִים הֵמָּה מִמֶּנָּה
וּבְהָסִיר מָוֶת מַסְוֵה אוֹר חַיֵּינוּ
אוֹר חַיֵּי עוֹלָם יֵרָאֶה אֵלֵינוּ .

50

„יֵרָאֶה אֵלֵינוּ“ אֲבָל לֹא עַתָּה
כִּי לֹא כֵאלֹהִים נֵדַע כָּל הַדַּעַת
קְצָרָה דַעְתֵּנוּ פֹּה בַּשֵּׁפֶל מָטָּה
וּלְהָבִין גַּם הַנֶּצַח לֹא מַגַּעַת
מָה דַּעַת עֵץ הַזֶּה אִם לֹא שְׁלֵמָה
לוּ לֹא אָכַל מֶנְהוּ וַנְּהִי כַּבְּהֵמָה .

(שש״ק ח״ב)

51

אוֹ לוּ אָכַל אָז גַּם מֵעֵץ הַחַיִּים
הוּא דַעַת אֵל כֻּלָּה בִּיצוּרָיו סֶלָה
עֵץ חַיֵּי עוֹלָם הוּא מַטַּע שָׁמַיִם
כִּי אָז דַּעַת עֶלְיוֹן יָדַע בַּשְּׁפֵלָה
וּבְדַעַת זוּ הַשְּׁלֵמָה מִבְּלִי חֶסֶר
רָאָה חַיֵּי עוֹלָם גַּם פֹּה בַּסֵּתֶר.

52

כִּי דַעַת אֵל הִיא בִּיצוּרָיו כֻּלָּמוֹ
וּבְדַעְתּוֹ זוּ גַּם חַיֵּיהֶם נִקְשָׁרוּ
וּלְפִי רֹב וּמְעַט זוּ הַדַּעַת בָּמוֹ
גַּם חַיֵּיהֶם בָּם יִגְאוּ אוֹ יִצְעָרוּ
כֵּן חַיֵּי שׁוֹר לֹא חַיֵּי קוֹף הַיַּעַר
וּכְחַיֵּי מַשְׂכִּיל לֹא חַיֵּי אִישׁ בַּעַר.

53

וַאֲשֶׁר דַּעְתָּם כֵּהָה לֹא נִרְאוּ חַיֵּימוֹ
וּבֵין הַחַיִּים לֹא הֵם יִתְחַשָּׁבוּ
וַאֲשֶׁר דַּעְתָּם בָּרָה חַיִּים נִרְאֵמוֹ
וּבְמִדַּת הַדַּעַת חַיִּים יִשְׁאָבוּ
גָּדְלוּ חַיֵּי אִישׁ אִם דַּעְתּוֹ גָּדֵלָה
אַף כִּי דַעַת אֵל – עֵץ הַחַיִּים סֶלָה!.
(שש״ק ח״ב)

54

עֵץ חַיֵּי עוֹלָם הִיא ! עוֹלָם בַּל תֶּרֶף
אֵין מָוֶת כָּלִיל לַכֹּל פֹּה אִתָּנוּ
וּמְקוֹר הַחַיִּים מִלְּהַהְיוֹת בַּל יֶרֶף
אַךְ חַיִּים שׁוֹנִים כָּל הַתְּמוּתת לָנוּ
הַכֹּל נִכְסָף לְהַווֹת וַחֲלִיפוֹת יִבְחָרוּ
חַיֵּי שֶׁפֶל בִּגְבוֹהִים אַךְ יִתְיַמָּרוּ ׃

55

חֹק מֵעוֹלָם הָיָה מוּת כֹּל יְצָרוּ
עֵץ דַּעַת טוֹב וָרָע זֹאת אַךְ הוֹרָנוּ ׃
חָק עוֹלָם הוּא כִּי בַחַיִּים יִשְׁאָרוּ
עֵץ דַּעַת עֶלְיוֹן אַךְ יוֹדֵעַ זֹאת לָנוּ
וּלְאָדָם דַּעַת טוֹב וָרָע נִתָּנָה
וּרְעוּתָהּ אֲהָהּ ! מֵאִתּוֹ נִצְפָּנָה

56

וּלְרוֹם דַּעַת זוּ לוּ אָדָם הִגִּיעַ
אָז יָדַע חַיֵּי עַד וָחַי אַךְ בָּמוֹ
כִּי אָז יִרְאֶה בָרוּר כִּי בוֹ הוֹפִיעַ
עוֹדוֹ בְחֶלֶד אוֹר חַיֵּי עוֹלָמוֹ
אָז בַּחַיִּים אֶל נַפְשׁוֹ הִתְעַנְּגָה
וּלְמָוֶת וּפְגָעָיו בִּשְׁאָט לָעֲגָה ׃

(שש"ק ח"ב)

57

כִּי עֵינֵי הָאָדָם אָז לֹא תִרְאֶינָה
אֶל חַיֵּי חֶלְדֵּנוּ חַיֵּי הַשָּׁפֶל
וּכְמוֹ לוּ קָרְבוּ הַכֹּכָבִים הֵנָּה
נִרְאָה אוֹר שֶׁמֶשׁ אָז לָנוּ כַּעֲרָפֶל
כִּי לוּ חַיֵּי עוֹלָם נִרְאוּ לָעַיִן
אָז חַיֵּי חֶלֶד חָשַׁבְנוּ כְּאָיִן.

58

אַף אָז לֹא עָבַד הָאָדָם הָאֲדָמָה
כִּי לִצְחוֹק הָיוּ לוֹ כָּל מַחֲמַדֶּיהָ
כִּי דַעְתּוֹ הַרְבֵּה הָיְתָה אָז רָמָה
מִשִּׁפְלוּת חַיֵּי אֶרֶץ וּמְאֹדֶיהָ
כִּי אִם חַיֵּי עוֹלָם עָלָיו יַגִּיהוּ
גַּם מוֹרָשֵׁי לִבּוֹ אָז עוּף יַגְבִּיהוּ.

59

וּפֹעַל אָדָם אִלּוּ אֵין בָּאָרֶץ
כִּי עַתָּה שְׁמָמָה שָׁבָה לַתֹּהוּ
וֵאלֹהִים לֹא תֹהוּ בָּרָא אַף שָׁרֶץ
וּמִי זֶה יוֹדֵעַ חֶפְצוֹ כָּמוֹהוּ —
וַיְצַו אָז עָלָיו פּוֹרְשֵׂי הַכְּנָפַיִם
לִשְׁמוֹר בַּחֶרֶב דֶּרֶךְ עֵץ הַחַיִּים.
(שש״ק ח״ב)

60

הֲמָה הַכְּרוּבִים תַּבְנִית אָדָם יָלֶד
וּכְנָפַיִם לוֹ כְּמַלְאָךְ שָׁלוּחַ
אוֹת – כִּי לֹא אַךְ בָּשָׂר אָדָם בְּחָלֶד
כַּיֶּלֶד הַזֶּה גַּם לֹא אַךְ אִישׁ רוּחַ
וּלְבַל יִפֶן אַךְ כֹּה אוֹ כֹה לָלֶכֶת
סָגְרָה לִקְרָאתוֹ חֶרֶב מִתְהַפֶּכֶת.

61

מִתְהַפֶּכֶת הִיא כֹּה וָכֹה הַחֶרֶב
לִהְיוֹת אַךְ בָּשָׂר לֹא תִתֵּן לַגֶּבֶר
גַּם לֹא אַךְ הֲלִיכוֹת רוּחוֹ הוּא יֶרֶב
כִּי לָרוּחַ גַּם בָּשָׂר הוּא בֵית חָבֶר –
בֵּין הַגַּן עֲמוֹד וּבֵין אַדְמַת אָרֶץ!
וּקְרַב אֶל חַד מֵהֶם אַל תִּפְרוֹץ פָּרֶץ!

62

יִדַּק הָרוּחַ יִזַּךְ בְּגָבְהָהּ
כָּל נֵר שָׁם יִדְעַךְ חַיִּים חִישׁ יִתָּמּוּ ;
כֵּן בְּקֶרֶב אָדָם אֶל דַּעַת אֱלוֹהַּ
יִכְבֶּה נֵרוֹ חִישׁ וִיצוּרָיו יִדָּמּוּ
גַּם מִבְּלִי דַּעַת נֶפֶשׁ כִּזְאֵב עֶרֶב
תִּירָא אֶת הַכְּרוּב תִּפְחַד אֶת הֶחָרֶב.

(ששׁ״ק ח״ב)

63

הֵמָּה הַכְּרוּבִים הָיוּ גַּם מִשְׁמֶרֶת
כַּאֲרוֹן אֱלֹהִים שָׁמָּה בָּאָהֳלָה
לְבִלְתִּי יִקְרַב אִישׁ גַּלּוֹת הַכַּפֹּרֶת
מֵעַל מַדַּע אֵל צָפוּן בַּדָּת סֶלָה
כִּי גַם הַדָּת מַסְוֶה עַל חָכְמַת מָעְלָה
כְּאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ עַל אוֹר כּוֹכְבֵי לַיְלָה.

64

כִּי לוּ עֵין הָאָדָם הָיְתָה צוֹפִיָּה
תַּכְלִית דַּעַת שַׁדַּי חָכְמַת עוֹשֵׂהוּ
אָז גַּם מִבְּלִי דָּת יָדַע כָּל תּוּשִׁיָּה
מַה הַטּוֹב וּמָה רָע בַּעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂהוּ
וּבְהַעְלִים מֶנּוּ דַּעַת אֵל סוֹדֶיהָ
עַל כֵּן בַּדָּת יִשְׁמַע אַךְ פִּקּוּדֶיהָ.

65

לֵאמֹר לָאָדָם הֵן תּוֹרַת אֱלוֹהַּ
אַךְ הִיא חָכְמָתְךָ לֹא תֶחְכַּם כָּמוֹנִי
דַּע אַךְ טוֹב וָרָע לֹא טוֹב הַגָּבֹהַּ
וִירָא מוֹתְךָ וַעֲבוֹד אֶרֶץ מֵעֹנִי
וּכְבוֹא שִׁמְשְׁךָ תִּרְאֶה דַּעַת קוֹנֶךָ
אָז תִּחְיֶה חַיֵּי עַד עִם אֲדוֹנֶיךָ.

66

עַתָּה אַל תָּבוֹא דֶּרֶךְ עֵץ הַחַיִּים
אֶל הֵיכַל חָכְמָה מִבֵּית לַפָּרֹכֶת
אַל תָּסִיר הַמַּסְוֶה מִן בַּת שָׁמַיִם
וּרְאֵה כִּי שָׁם לְךָ חֶרֶב מִתְהַפֶּכֶת
אָחוֹר לֹא פָנִים אֶת הַכֹּל תֵּרֶא
וְרַב לְךָ מַשְׂכִּיל מִכְּסִיל עַיִר פֶּרֶא.

* *
*

67

חַיִּים אֲנַחְנוּ תַּחַת אוֹר הַשָּׁמֶשׁ
יוֹדְעִים אֲנַחְנוּ טוֹב וָרָע בֵּינֵינוּ
וִירֵאִים מִמָּוֶת – חֹשֶׁךְ וָאָמֶשׁ –
כִּי לֹא נִרְאָה בָהִיר אוֹר עוֹלָמֵנוּ
עַל כֵּן אֵל בְּדַעַת טוֹב וָרָע הוֹרָנוּ
כִּי בְּעֵץ הַחַיִּים לֹא הֵאִיר לָנוּ.

ר״ח תמוז הדר״ת

קול המון הגשם

בהעצר השמים כל ימי האביב
וזלעפות רעב אחזונו מסביב
ובעשרים וששי
לחדש השלישי
הניף אלהים גשם נדבות
ומים רבים זרמו עבות.

1

פָּתַח אֱלֹהִים אֶת שָׁמָיו נֶעֱצָרוּ
גַּם הִנָּם מַגְשִׁימִים מַגִּישִׁים מַיִם
אֱלֵי פִּיּוֹת אֶרֶץ מֵחוֹם נִחָרוּ
יַעֲרִיפוּ יַטִּיפוּ יָפִיקוּ חַיִּים
נֶעְתַּרְתָּ נוֹטֵר אֶרֶץ יָד פּוֹתֵחַ
מָטָר לַמְּטָרָה אַרְצָה שׁוֹלֵחַ.

2

קוֹרֵא אֵד הָרוּחַ לַעֲלוֹת שָׁמַיִם
וּרְסִיסָיו דַּקִּים יִגְּשׁוּ יִתְחַבָּרוּ
הֵם אַךְ נִגָּשִׁים וַיְהִי גֶשֶׁם מַיִם
רוּחַ יִתְגַּשֵּׁם וּמַיִם יוּצָּרוּ
וּכְנוֹטֵר כֶּרֶם אָז תִּטּוֹר אַרְצֶךָ
וּלְמַטָּרָה תּוֹרֶה מְטָרוֹת עֻזֶּךָ. ר״ו

(שש״ק ח״ב)

3

שָׁמַעְתָּ אֵל רוּחוֹת רַעֲמַת רוּחֵנוּ
וַתִּרְעַם גַּם אָתָּה – הָמוּ מֵעֶיךָ –
גַּם בִּבְרָקִים אֵלֶּה תָּאִיר עֵינֵינוּ
הַדּוֹמְעוֹת כִּדְמוֹעַ עַתָּה דִּמְעֶךָ
וּפְנֵי עֲנָנוֹת עֵינַיִם מָלְאוּ
צוֹפוֹת פָּעֳלֶיךָ בְּאֲפִיקִים יֵרָאוּ.

4

רֹב רַחֲמֶיךָ יָהּ לֹא עוֹד הִתְאַפָּקוּ
וַתָּפֶק לָנוּ אֲפִיקֵי הַמַּיִם
עֲנוֹת עֲנִיֵּינוּ כִּי לְךָ זָעָקוּ
תַּעֲנֶה מַעֲנִיתָם צוֹמֶקֶת שָׁדַיִם
גַּם זִיקֵי רָעָב לֹא כִבָּה בִּבְכִיָּמוֹ
עַתָּה מַהֵר יִכְבּוּ בִּמְטַר פִּרְיָמוֹ.

5

וּשְׁמַע נָא גַּם עַתָּה רוֹכֵב שָׁמַיִם
קוֹל תּוֹדוֹת רָשִׁים רוֹעֵשׁ כְּגִשְׁמֶיךָ
וּבְעַד הַחַלּוֹנוֹת יִשְׂאוּ כַפַּיִם
אֵלֶיךָ רָם מֵעַל מִטְרוֹת שָׁמֶיךָ
וּרְאֵה כָל עֵשֶׂב כָּל שׂוֹכָה וָשִׂיחַ
יוֹדֶה לְךָ עַתָּה כִּי יִקּוֹד יָשִׂיחַ.

6

וּלְהַשְׁקוֹת בִּקְעָה שׁוֹקֵקָה לַמַּיִם
הַמַּיִם מַהֵר מְהָרִים יִנְהָרוּ
יֶהֱמוּ יָשֹׁקוּ תִּצַּלְנָה אָזְנַיִם
תּוֹדָתָם הִיא לָךְ שִׁירֵיהֶם לָךְ שָׁרוּ
גַּם מִגַּג הֵיכָלִים גָּבְהֵי שָׁמַיִם
עַל מִזְבַּח אַדְמָתֵךְ יִסְּכוּ לָךְ מַיִם.

ז'

זֶה פֶּלֶג הָאֵל רַבַּת יַעְשְׁרֵנוּ
כָּל נֶטַע לֹא יוֹמַר בְּשִׁבוֹ וָלֶשֶׁם
וִישֵׁנֵי עָפָר הֵן הָיוּ זֵרְעֵינוּ
יָבְשׁוּ עַצְמוֹתָם מֵאֵין טַל וָגֶשֶׁם
כָּל עָמָל אֻמְלָל גַּם חָרִישׁ גַּם זֶרַע
וּשְׂעַר רָאשָׁם שִׁבֳּלִים גִּדְּלוּ פֶּרַע.

8

מָטוּ מַטָּעִים גַּם גּוֹמְלִים קָמָלוּ
וַעֲרוּגוֹת גִּנָּה עָרְגוּ אֱלֵי מָיִם
וּלְשַׁד שָׂדֶה שֻׁדַּד וִיבוּלִים בָּלוּ
אָבַל הָאוּבָל אָפְכוּ מֵי אַפְסָיִם
עֵנָב לֹא יָנוּב אַשְׁכּוֹלוֹת שָׁכָלוּ
עָגְמוּ אֲגַמִּים וּמְלִילוֹת אֻמְלָלוּ.

(שש"ק ח"ב)

9

עַתָּה כֻּלָּם יָקִיצוּ וִירַנֵּנוּ
וַיְרַקְּדוּ חָרוּץ חִישׁ יַעַטוּ כֻּלָּמוֹ
וּלְךָ אֵל הַכָּבוֹד כָּבוֹד יִתֵּנוּ
בִּכְבוֹדְךָ וַהֲדָרְךָ נָתַתָּ לָמוֹ
אַל נָא יֶחְדַּל אֵל קוֹל הֲמוֹן גִּשְׁמֶךָ
גַּם הַכָּבוֹד אֵל יִדּוֹם וִירוֹמְמֶךָ ׃

10

צַוֵּה ! וּשְׁחָקִים מֵי יַמִּים יִשְׁאָפוּ
אֶת שַׁדָּם יַחְלוֹצוּ אֶרֶץ יָנִיקוּ
אֶל פִּי זֶרַע רַב בַּשָּׂדוֹת עֻלָּפוּ
עֲנָנָם יָזוּרוּ עָבָם יָרִיקוּ
צַוֵּה ! וּשְׁחָקִים אֶת שַׁדָּם יַחְלוֹצוּ
וּמִיץ לֶחֶם זֶרַע אָדָם יָמֹצוּ ׃

11

אַל נָא תִכְלָא אֵל זוּ בִּרְכַּת שָׁדַיִם
אַל נָא תִסְגּוֹר אֵל גַּם רַחַם הָאָרֶץ
הָבָה לָהּ זֶרַע הָבָה לָהּ הַמַּיִם
וּשְׁכוֹל לֹא תֵדַע וּמְאֵרָה וָקֶרֶץ
אַל נָא עוֹד תִּקְצוֹף אֵל וּזְכוֹר רַחֲמֶיךָ
אַל נָא עוֹד תִּקְפּוֹץ אֵל מִפְתַּח שָׁמֶיךָ ׃

(ששי״ק ח״ב)

הָאוֹרְחִים

1

מִי אֵלֶּה הַנְּעָרִים הֲלוֹם נוֹעֲדוּ
בָּאוּ אֶחָד אֶחָד עַד כַּחוֹל רָבּוּ
וּרְאוּ מַה יַּעֲשׂוּ מָה עָזוּ מַה זָּדוּ
כִּי בִמְלֹאת יָמִים הֵמָּה יִרְהָבוּ
אֵיךְ עָלוּ עֲלֵיהֶם מָלְאוּ בָתֵּימוֹ
וַיְגָרְשׁוּם כֻּלָּם מִבֵּית תַּעֲנוּגֵימוֹ.

2

וּרְכוּשָׁם כֻּלּוֹ שָׁבוּ וַיָּבֹזּוּ
כָּל מַחְמַד עֵינֵימוֹ מֵהֶם לָקָחוּ
בַּאֲשֶׁר הֵם בָּנוּ הֵם שֶׁבֶת יָעֹזּוּ
וּבַאֲשֶׁר הֵם קָנוּ הֵמָּה יִשְׂמָחוּ
וּמְאוּמָה מִכֹּל אֲשֶׁר בּוֹ עָמָלוּ
לֹא יִתְּנוּ לָמוֹ כִּי הַכֹּל גָּזָלוּ.

3

„מִי אַתֶּם הַנְּעָרִים?“ גָּעַרְתִּי בָמוֹ
כַּאֲשֶׁר בַּמַּחֲזֶה כָּל אֵלֶּה חָזִיתִי
מַה לָּכֶם כִּי תִקְחוּ כָּל אֲשֶׁר לָמוֹ
וּתְשָׁדוּם וּתְגָרְשׁוּם כַּאֲשֶׁר רָאִיתִי
וּבְקוֹלָם רַב וָרָם עָלַי נָתָנוּ
„הֵן לֹא בִרְצוֹנֵנוּ עֲלֵיהֶם בָּאנוּ“.

(שש"ק ח"ב)

4

״לֹא מִבַּלְעֲדֵיהֶם הֲלוֹם עָלִינוּ
הֵם קָרְאוּ לָנוּ לֵאמֹר: עֲלוּ הֵנָּה
וּמַחְסוֹרְכֶם כֻּלּוֹ הֲלֹא תַאֲמִינוּ
כִּי מִיָּדֵנוּ יִנָּתֵן כְּהֵנָּה
עַתָּה כִּי בָאנוּ וּמְאוּם לֹא מָצָאנוּ
כִּי אִם אֲשֶׁר לָמוֹ אִם נִקַּח לָנוּ״.

5

״וּמְקוֹמָם לָשֶׁבֶת יַחַד אִתָּמוֹ
לָשֵׂאת לֹא יוּכַל – וּמַה נּוּכַל נַעַשׂ?
אִם לֹא כִּי אַךְ גָּרֵשׁ לִגְרוֹשׁ כֻּלָּמוֹ
וּמַה יִּזְעַף לִבָּם לִבְעוֹס גַּם כַּעַשׂ?
עַתָּה יֵלְכוּ הֵם לַאֲשֶׁר שָׁם הָיִינוּ
וַאֲנַחְנוּ פֹּה נֵשֵׁב בַּאֲשֶׁר הֲכִינוּ״.

6

אַךְ יוֹם צֵאת כֻּלָּם יוֹם אֶחָד בַּל יֶהִי
בַּל יוּבַן לָאִישׁ בַּל יֵרָאֶה לָעַיִן
פֶּן יַגְדִּל הַיָּגוֹן יִרֶב הַנֶּהִי
וּכְרֶגַע גַּם אִישׁ מִמֶּנּוּ פֹּה אָיִן –
דִּבְרֵיהֶם עָמוֹק אֶל לִבִּי נָגָעוּ
וַיְעִירוּנִי – וּבְנֵי דוֹרִי יִסָּעוּ!.

(שַׁשַּׁ״ק ח״ב)

שְׁלִישִׁיָּה

יֵשׁ אֵל חַי
צוּר שַׁדַּי
הוּא עֹשֶׂה
כָּל מַעֲשֶׂה
הַכֹּל חַי
הַכֹּל דַּי
כִּי אֵל כֹּל
אַךְ יִפְעוֹל
אֵין שֶׁבֶת
אַל מָוֶת.

אִם הָאֵל
הוּא הוֹאֵל
כָּל אֵלֶּה
אַל יֵלֶא
אֵל מֵיטִיב
כִּי הֵיטִיב
לֹא יֵרַע
לֹא יִגָּרַע.

שִׂישׂ וּשְׂמָח
רֵעַ אָח!
כִּי יַחַד
אֵין פַּחַד
דַּע כִּי כֹל
אַךְ יִפְעוֹל
אֵל שַׁדַּי
בְּכֹל חַי
עוֹשֵׂהוּ
מִן תֹּהוּ
לֹא נֶחְדַּל
לִהְיוֹת אַל
אִם נִבְלֶה
לֹא נִכְלֶה
כִּי הָאֵל
הוּא גוֹאֵל.

הֵן תִּזְרַח
גַּם תִּבְרַח

זוּ חַמָּה
זֶה כַּמָּה
גַּם סַבָּה
גַּם שָׁבָה
כֵּן שָׁבִים
כּוֹכָבִים
וּלְבָנָה
כָּל שָׁנָה
אִישׁ יוֹמוֹ
לִמְקוֹמוֹ.

גַּם מַיִם
נְחָלַיִם
אִם זָבוּ
כֵּן שָׁבוּ
יָצָאוּ
גַּם בָּאוּ
וּמְבוֹאָם
מוֹצָאָם.

(שש״ק ח״ב)

גַּם יָמִים
נֶעֱלָמִים
אִם פָּנוּ
עוֹד שָׁנוּ

וְכֹכָבִים
הֵם שָׁבִים.
זוּ הָיָה
עוֹד הוֹיָה

זֶה הוֹיֶה,
עוֹד יִהְיֶה
עַד אֵל חַי
יֹאמַר דַּי!.

שיר המעלות

ממעמקים קראתיך ה'. אדני שמעה בקולי תהיינה אזניך קשובות לקול תחנוני. אם עונות תשמר יה ה' מי יעמוד. כי עמך הסליחה למען תורא. קויתי ה' קותה נפשי ולדברו הוחלתי. נפשי לה' משומרים לבקר שומרים לבקר. יחל ישראל אל ה' כי עם ה' החסד והרבה עמו פדות. והוא יפדה את ישראל מכל עונותיו.

(תהלים ק"ל)

1

מִמַּעֲמַקֵּי לִבִּי מֵעִמְקֵי אָרֶץ
אֶקְרָא לָךְ אֵל מָרוֹם רוֹכֵב שָׁמַיִם
הַעֲלוֹת קוֹל שׁוֹחֵחַ הֵן אֶפְרוֹץ פָּרֶץ
מִשִּׁפְלוּת עֹמֶק אֶל רוּם שְׁבִעָתַיִם
שִׁמְעָה נִשָּׂא וָרָם הַקְשֵׁב אָזְנֶיךָ
לַאֲזִין קוֹל תַּחֲנוּנַי תָּחוּס עֵינֶךָ.

2

אִם חֵטְא אִם עָוֹן תִּשְׁמוֹר אֵל גָּבֹהַּ
הֲיַעֲמוֹד אִם יָקוּם אִישׁ מָשָׁל אֵפֶר
הֲעַל כֵּסְךָ יָהּ עַל חוּגְךָ אֱלוֹהַּ!

(ששי"ק ח"ב)

גַּם חֵטְא אָדָם תִּשְׁמוֹר תִּכְתּוֹב בַּסֵּפֶר
זֶה אָדָם יָצַרְתָּ מֵעַפְרוֹת חֹמֶר
״הוּא כָמוֹנִי יִטְהַר״ הֲתִתֵּן אֹמֶר.

3

נוֹרָא וּמְאֹד אָיוֹם! הֲיַעֲמוֹד גֶּבֶר
הֲיוּכַל יִירָא אֵל הֲיָכִיל כֹּחַ
לָכֵן נוֹרָא! הַסְּלִיחָה עִמְּךָ חֶבֶר
וּלְמַעַן תִּוָּרֵא תִּסְלַח סָלוֹחַ
נוֹרָא אַךְ סַלָּח אָיוֹם אַךְ רַב חֶסֶד!
בִּסְלִיחָתְךָ אֵל! יִרְאָתְךָ תִּוָּסֵד.

4

מַה נּוֹרָא הוֹדְךָ אֵלִי! הוֹדִיעֵנִי
מִכֹּל מוֹרָא אֵדַע הֲלֹא נוֹרֵאתָ
מָה רַחוּם אַתָּה מַה חַנּוּן הוֹרֵנִי
מִכֹּל רַחֵם אֵדַע הֲלֹא נַעֲלֵיתָ
הוֹרֵנִי לִירוֹא אוֹתְךָ כִּכְבוֹדֶךָ
אוֹ הַסְּלִיחָה עִמְּךָ תָּחֹן עַבְדֶּךָ.

5

לֹא אַתָּה יָהּ תִּשְׁמוֹר עָוֹן וָפֶשַׁע
אַךְ נַפְשִׁי לָךְ תִּשְׁמוֹר – מִשּׁוֹמְרֵי בֹקֶר
לַבֹּקֶר יִשְׁמוֹרוּ – תִּשְׁמוֹר לַיֶּשַׁע
תִּשְׁמוֹר וּתְקוּ לִדְבָרְךָ אֵין־חֵקֶר
(שש״ק ח״ב)

לִסְלִיחָתְךָ עִמְּךָ נַפְשִׁי יְחַלָּה
כִּי עִמְּךָ חֶסֶד וּפְדוּת הַרְבֵּה סֶלָה.

6

יַחֵל יִשְׂרָאֵל גַּם נַפְשִׁי יַחֵלִי!
קַו עַמִּי! עַמִּי לִדְבָרוֹ נוֹחִילָה
מִכָּל חֵטְא נַפְשִׁי! הֲלֹא תִגָּאֵלִי
יִפְדֶּה בַּת עַמּוֹ כִּי עֵשָׂו הִסְכִּילָה
קִוִּינוּ אֲדֹנָי! קִוְּתָה כָּל רוּחַ
וּבְךָ אֶל הַסְּלִיחוֹת! לִבִּי בָטוּחַ.

הכל הבל

הֲקִיצָה עוֹרָה
הֲלֹא נִרְדַּמְתָּ
בֶּן אָדָם שׁוּרָה!
כִּי אַךְ חָלַמְתָּ,
כִּי בֶאֱמֶת אֹמֶן
כָּל מַרְאֵה עַיִן
אַךְ דִּמְיוֹן דֹּמֶן
חֲלוֹם וָאַיִן.
בּוֹא נָא אֶל חֵקֶר
וּפְקַח עֵינַיִם

שׁוּר כִּי אַךְ שֶׁקֶר
חַיֵּי הַחַיִּים,

שׁוּר כִּי בְנַחַת
טָמוּן הַשַּׁחַת
וּמְלוֹא כָל תַּאֲוָה
בָּחוּל גַּם רַאֲוָה
וּכְלוֹת כָּל חֵפֶץ
אַךְ זֶרֶם נֶפֶץ.

(שֵׁשַׁ"ק ח"ב)

הֵן גַּם בְּעשֶׁר
תִּמְצָא אַךְ חֹסֶר
וִיסוֹד כָּל יֹפִי
אַךְ הֶבֶל דֹּפִי
וִיפִי כָּל פֹּעַל
נֶהְפַּךְ אֶל גֹּעַל .

מַה מַּאֲכַל נֶפֶשׁ
אֹכֶל לָרֶפֶשׁ
גַּם יֵין גִּתַּיִם
אֶל מֵי בִרְכַּיִם
מֶגֶד הַשְּׁתִיָּה
כַּהֲלַת הַגְּוִיָּה
וּזְנֵי מַעֲדַנִּים
מַדְוִים נֶאֱמָנִים
וּנְפָשׁוֹת נוּגוֹת
מֵרֹב תַּעֲנוּגוֹת
הָהּ טוּבֵי טַעַם !
וּמְלֵאֵי זַעַם ;

מַלְבּוּשֵׁי שָׁנִים
מַתְעִים וּמוֹנִים
כִּי גֵו מְנֻגֶּד
תַּחַת כָּל בֶּגֶד
פַּאֲרֵי הַגְּוִיָּה
אַךְ תּוֹךְ וּרְמִיָּה
וַעֲדִי עֲדָיִים
יוֹנוּ עֵינָיִם
כִּי גוּף כַּבְּהֵמוֹת
תַּחַת הָרִקְמוֹת
הוֹי בִּגְדֵי עִדִּים
עַל בָּשָׂר גִּידִים .

הוֹד הַיְפֵה־פִיּוֹת
עַל זוֹב וּטְרִיּוֹת
וַהֲדַר הַפָּנִים
עַל דַּם מַעְיָנִים
וּנְעוּרֵי יָפוֹת
צִפָּרִים עָפוֹת
וַעֲלוּמֵי לֵחַ
אַךְ צֵל בּוֹרֵחַ
חֶמְדַּת כָּל שֶׁפֶר
מֵעַפְרוֹת אֵפֶר
אַחֲרִית נֶהְדֶּרֶת

(שֶׁשׁ"ק ח"ב)

בָּלָה חָוֶרֶת
חֵן וִיפִי אֵשֶׁת
חִצִּים וָקֶשֶׁת
כָּל אַהֲבַת נָשִׁים
פַּחִים יוֹקְשִׁים
וּכְלוֹת כָּל אַהֲבָה
לָחֳלִי וּלְדַאֲבָה
הוֹי בַּת אֲהָבִים!
רֶשֶׁף וּלְהָבִים.

טוֹבָה הַשֵּׁנָה
כָּל עוֹד אֵינֶנָּה
וּכְמוֹ הִיא בָאָה
כֵּן לֹא נוֹדָעָה
אֲבָל תִּפְעַל דַּי
עֵת תִּפּוֹל עַל חַי
כִּי תְאַחֲרֶנְהוּ
אַף תִּקַּח מֶנְהוּ
טוּבוֹ וִיקָרוֹ
עִם כָּל הֲדָרוֹ
וַחֲצִי הַחַיִּים
הִיא תָפְשָׂה חַיִּים

אָז הַבְלֵי יוֹמוֹ
יִרְאֶה בַּחֲלוֹמוֹ
גַּם שָׁם גַּם הֲלוֹם
הֵם דִּמְיוֹן וַחֲלוֹם
הָהּ אֲחוֹת מָוֶת!
גַּם אַתְּ אַךְ שֶׁבֶת.

כָּל עֲצֵי בַיִת
שָׁמִיר וָשַׁיִת
חוֹמוֹת בִּנְיָנִים
גַּלֵּי אֲבָנִים
וִיצוּעַ עָלָה
לִמְעִי מַפָּלָה
הֲדַר הֵיכָלִים
אַךְ גַּלִּים כָּלִים
הַגַּלִּים נִצִּים
אַךְ נוֹבְלִים צִיצִים
הוֹי קִצְרֵי יָמִים!
מִשְּׁאוֹל עוֹלָמִים,

אִשָּׁה וִילָדִים
כָּעֹל נִצְמָדִים

עַל צַוַּאר גֶּבֶר
אַךְ לִשְׁבּוֹר שֶׁבֶר
בָּנוֹת וּבָנִים
נֵטֶל אֲבָנִים
בְּשֶׁכֶם הוֹרֵיהֶם
עַד מוֹט רַגְלֵיהֶם –
וּלְמוֹת אֲבוֹתָם
הוֹלִידוּ אוֹתָם
הוֹי יַלְדֵי מָוֶת
וּבְנֵי עַצֶּבֶת !.

רֵעִים אֲהוּבִים
רֻבָּם כִּזְבוּבִים
אַךְ לָמוֹץ לֵחַ
מִכָּל פּוֹרֵחַ
אוֹהֵב רֵעֵהוּ
בַּעֲבוּר יוֹנֵהוּ
אַךְ לֶאֱכוֹל טוּבוֹ
הִנּוֹ אֲהוּבוֹ
עָרוּם לִרְמִיָּה
בָּא עֵרוֹם עֶרְיָה
הוֹי בּוֹגֵד בָּגֶד !
הֵן תַּעֲטֶה בֶּגֶד ח)
הוֹי אַנְשֵׁי חֶבֶר
תּוֹלָעֵי קֶבֶר !.

וּצְחוֹק הוֹלֵלוֹת
לִפְנֵי אֲבֵלוֹת
שָׂשׂוֹן וּשְׂמָחוֹת
לִפְנֵי אֲנָחוֹת
לָכֵן הַנְּגִינוֹת
אֶל שִׁיר גַּם קִינוֹת
מַה הַמְּצִלְתַּיִם
מִשְׁמַע אָזְנַיִם
קוֹל תֹּף וָנֵבֶל
אַךְ רוּחַ הֶבֶל
וּנְעִימוֹת כָּלִיל
כִּנּוֹר גַּם חָלִיל
אַךְ קוֹלוֹת רוּחַ
יַךְ אוֹ יָפוּחַ.
הוֹי שׁוֹמְעֵי נֹעַם
בְּשְׁאוֹנֵי רָעַם !.

בִּינָה וָדַעַת

גַּם בָּם מִגְרַעַת
קִצְרֵי יָד הֵנָּה
לַחְקוֹר תְּלְאֶינָה
כִּי יַתְעֵם שֶׁקֶר
מִמְּצוֹא כָּל חֵקֶר
אַךְ שָׁוְא יִיגָעוּ
וּכְעִוְרִים נָעוּ
רַבּוֹת סָבָבוּ
אַךְ רֵיקָם שָׁבוּ
וּמַה לְּךָ נָבוֹן
יוֹתֵר מִדְּאָבוֹן
וּמַה יָּדַעְתָּ
מִכֹּל יָגַעְתָּ
בִּרְבוֹת הַתְּבוּנָה
תִּרֶב הַתְּלוּנָה
חֵלֶק חֲכָמִים
פָּנִים נִזְעָמִים
וּמְנַת הַנְּבוֹנִים
מִשְׁנֶה הַיְגוֹנִים
וּשְׁתִי רַב דַּעַת
כּוֹס הַקֻּבַּעַת
וּמוֹת רַב בִּינָה
אַךְ יֶרֶב קִינָה
תַּרְבֶּה מַהֲלָלִים
תַּרְבֶּה אֲבֵלִים
וּרְבוֹת מֶחְקָרִים
עַגְמַת נִשְׁאָרִים
הוֹי מוֹתָר אָיִן
גַּם אֶל אוֹר עָיִן.

וּמָה הַחַיִּים
עוֹף הַכְּנָפַיִם
חַיֵּי עֲדָנִים
כַּנְפֵי הָרְנָנִים
הַיָּמִים נָעִים
עַל טוֹבִים רָעִים
חוֹלְפִים גַּם עָפִים
לִפְנֵי נֶאֱסָפִים
חָשִׁים נִבְהָלִים
לִפְנֵי נֶחְשָׁלִים
אוֹ הֵם מַעְבָּרוֹת
אֶל יוֹם עֲבָרוֹת
וּבְנֵי אִישׁ רָצִים

(שש״ק ח״ב)

וּכְמוֹ הַחִצִּים
אֱלֵי מַטָּרוֹת
לִשְׂדֵה הַקְּבָרוֹת
הוֹי מֵרוּץ נִמְרָץ !
אֶל אָבְדַן נֶהֱרָץ .

מִכָּל דּוֹר יַחַד
לֹא יִשָּׁאֵר אַחַד
גִּילוֹ עִם פִּידוֹ
מָוֶת יַכְחִידוֹ
וּשְׁאוֹל יַשְׁכִּיחוֹ
עִם שִׁינוֹ שִׂיחוֹ
חָלְפוּ כֻלָּמוֹ
אֵין זֵכֶר לָמוֹ
סָף כָּל הֲמוֹנוֹ
אֵין גַּם זִכְרוֹנוֹ
הֲנִשְׁאַר זֵכֶר
מֵחַיֵּי בֶכֶר
מִי זֶה לוֹ שִׂיחַ
עַל אִישׁ אָפִיחַ
יַזְכִּיר יַבִּיעַ
תּוֹלְדֹת יָפִיעַ

סַפְּרוּ מֶה הָיָה
לְשָׂרוּג וּפְלָאיָה
אוֹ מַה גַּם קָרָה
לְכָרָן וּפְרָה
וּמַה גַּם נַעֲשָׂה
לִבְנֵי אֶלְעָשָׂה
לְרְעוּ וּשְׁמִידָע
אוּלַי מִי יֵדָע
אַיֵּה הוּא זִכְרוֹן
כָּל אַנְשֵׁי מִגְרוֹן
אֵיפֹה הַסְּפִירוֹת
אֶל עַי וַחֲצֵרוֹת
וּמַה הַקּוֹרוֹת
לִשְׂנִיר וּבְאֵרוֹת
הֲיֵשׁ זִכָּרוֹן
לִבְנֵי הַשָּׁרוֹן
וּשְׂרִידֵי מַעֲשִׂים
מִבְּנֵי הַלְּטוּשִׁים
וּשְׁאֵרִית דַּעַת
מֵעִיר מֵיפָעַת
אָן כָּל הַקִּרְיוֹת

(שש״ך ח״ב)

הוֹמוֹת הוֹמִיּוֹת
הֵן כָּל הֶהָמוֹן
נִדְמָה בַּטָּמוֹן
גַּם כָּל חַי עַתָּה
רָץ לִשְׁאוֹל מַטָּה
רָץ אַחַר אַחַר
עַד יִתַּמּוּ יַחַד
הוֹי דוֹר עוֹדֶנּוּ !
וּכְמוֹ אֵינֶנּוּ .

אַחַר אוֹר שֶׁמֶשׁ
יָבוֹא גַּם אֶמֶשׁ
וּבְחֹם וּנְהָרָה
עָנָן גַּם קָרָה
וּבְתוֹךְ הָאָבִיב
סוּפוֹת מִסָּבִיב
עַד יִפֶן עֹרֶף
לִפְנֵי הַחֹרֶף
יָמִים אֲרוּכִים
לִפְנֵי הַחֲשׁוּכִים
יָקוּץ הַפֶּרַח
מִפְּנֵי הַקֶּרַח
וּפְנֵי הַפֶּלֶג
יַהְדִּיר הַשֶּׁלֶג
תִּכְרַע שׁוֹשַׁנָּה
עַל אַדְמַת גַּנָּהּ
תִּטּוֹשׁ עָלֶיהָ
עַל עַפְרוֹתֶיהָ
גַּם הִיא אַחֲרֵיהֶם
תִּגְוַע בֵּינֵיהֶם
הוֹי כָּל תִּפְאֶרֶת !
בּוֹשָׁה חוֹפֶרֶת
הוֹי אָבִיב אָבֵל !
עַל תֵּבֵל נָבֵל .

עַתָּה בּוֹא הֲלוֹם
חוֹלֵם הַחֲלוֹם !
שִׂים עַל לִבֶּךָ
מַהֲלַךְ יָמֶיךָ
יָמִים אָצִים
סָבִיב לְךָ רָצִים
עַד כִּי יַסְגִּירוּ
עַד גַּם יַסְתִּירוּ
מַרְאוֹת עֵינֶיךָ

(שש״ק ח״ב)

אֶת כִּלְיוֹנֶךָ
גַּם אִם לְךָ רֶגַע
נִרְאֶה הַנֶּגַע
וּבִשְׂפָתֶיךָ
תִּזְכּוֹר מוֹתֶךָ
כֵּן חִישׁ יוֹנוּךָ
שׁוֹלָל יַתְעוּךָ
בַּהֲמוֹן פָּעֳלֵיהֶם
וּבְרֹב מַעֲשֵׂיהֶם
עַד לִבְלִי דַעַת
אֹזֶן שׁוֹמַעַת
כִּי הִיא קַשֶּׁבֶת
שֵׁם מַר הַמָּוֶת
הַיַּלְדוּת אָצָה
כְּשָׁבִיב נִקְפָּצָה
חָלְפוּ הַנְּעוּרִים
כְּעָשָׁן הָאוּרִים
וּבְאֵין נְחוּמִים
נֶעֱלַם עֲלוּמִים
וּבָאוּ יָמִים
הוֹזִים נִרְדָּמִים

כִּמְעַט עָמָדוּ
אַחַר יָרָדוּ
אַחַר עֲלוּמִים
יָמִים הַזְּעוּמִים
לִימֵי בַחוּרִים
בָּאוּ תַמְרוּרִים
נִנְעַר הַנֹּעַר
חָשַׁךְ הַתֹּאַר
כִּי אַחַר שַׁחֲרוּת
בָּאָה עֵת קַדְרוּת
אַחַר צָהֳרַיִם
עֵת הָעַרְבַּיִם
וּמֵאָז זָכוֹר !
כִּי תָשׁוּב אָחוֹר
תִּסַּע בִּכְבֵדוּת
לִימֵי הַיַּלְדוּת
מִשְׁנוֹת מַדְהֵבָה
תָּשׁוּב אֶל שֵׂיבָה
וּלְסוֹף כָּל מִקְנָה
תִּקְנֶה הַזִּקְנָה
אָז כֹּף וּשְׁחוֹחַ

מֵאֵין עוֹד כֹּחַ
לֵךְ בַּעֲצַלְתַּיִם
מֻרְפּוֹת רַגְלַיִם
כִּהֲתָה הָעַיִן
וּרְאוֹת עוֹד אָיִן
אֵין עוֹד מָתְנַיִם
כֹּחַ יָדַיִם
אֹזֶן נִקְרֶבֶת
כִּי לֹא קַשֶּׁבֶת
טוֹחֲנוֹת מֻעָטוּ
תַּאֲווֹת שָׁקֵטוּ
אֵין אֲבִיּוֹנָה
נָבֵל זֶה אוֹנָהּ
חִיל אֶל כַּפַּיִם
פִּיק אֶל בִּרְכַּיִם
פָּנִים חָוָרוּ
מִשְּׁחוֹר קָדָרוּ
שְׁפוּ עֲצָמוֹת
קָרְחָה בַצַּמּוֹת
גַּם גֹּבַהּ בַּגָּב
וּמַטֶּה מִשְׂגָּב

אֵין מַעֲמַד דַּעַת
אֵין אִישׁ מִשְׁמַעַת
יָגַע כָּל דֵּעַ
יָנוּד כָּל רֵעַ
מִכָּל הַסְּעָרָה
תִּקְוָה נִשְׁאָרָה
לִתְמוֹךְ יָדֶיךָ
עַד תּוֹרִידֶךָ
עַד בּוֹא הָאֳנִיָּה
אֶל חוֹף הַנְּשִׁיָּה
עַד נוּם הַצְּלָלִים
הַבְלֵי הֲבָלִים
הוֹי תּוֹךְ וּרְמִיָּה
תֵּבֵל הוֹמִיָּה !

אַחַר הַשָּׁאוֹן
קֶבֶר מַשָּׁאוֹן
כִּכְלוֹת הַצָּרוֹת
גַּל חוֹל וַעֲפָרֹת
שָׁם תַּחַת רֵעִים
רִם וּצְפַרְדְּעִים
חוֹרֵי עֵינַיִם

פֶּה גַּם אַפַּיִם
לָהֶם הַפְּתָחִים
לָבוֹא לִנְתָחִים
וּקְנֵה הַצַּוָּאר
הוּא לָמוֹ מַעְבָּר
שָׁם יִתְרוּ שׁוֹבָב
אֶל חַדְרֵי לֵבָב
כֶּסֶל וּכְלָיוֹת
לָהֶם לִמְנָיוֹת
וּלְזַן מַכֹּלֶת
שֶׁמֶן גֻּלְגֹּלֶת
וּבִכְלִי דַעַת
תִּזְחַל תּוֹלַעַת
וּזְבוּבֵי מָוֶת
בִּמְעוֹן מַחֲשֶׁבֶת
מֵרֹאשׁ עַד פֶּדֶר
יִרְעֶה הָעֵדֶר.

יִפְרוּ יָנוּבוּ
יֵלְכוּ יָשׁוּבוּ ;
תַּחַת בַּד שָׁנִים
תַּכְרִיךְ הַלְּבָנִים
תַּחַת הֶחָרוֹן
נוֹחַ בָּאָרוֹן
כִּי שָׁקֵט מִכֹּל
אַךְ תִּהְיֶה בִּשְׁאוֹל
אָז בָּאתָ הֲלוֹם
וּמֶה הַחֲלוֹם ? ! —
וּמֶה לֹא תְקַדֵּם
הוֹי יָשֵׁן נִרְדָּם
הָקִיצָה עוּרָה
הֲלוֹא נִרְדַּמְתָּ
בֶּן אָדָם שׁוּרָה
כִּי אַךְ חָלַמְתָּ ׃

* *

*

לָאָדָם בַּחַיִּים מִכָּל חַי חֶסֶר
וּלְבַד זוֹ הַדַּעַת נִתְּנָה לוֹ יֶתֶר
וּבְנַחֲלַת דַּעַת גַּם אֵין לוֹ רָב חֵבֶל
כִּי אִם זֹאת לָדַעַת כִּי כֻלּוֹ הָבֶל ׃

(שע״ק ח״ב)

אַךְ בֵּאלֹהִים לָנוּ חַיִּים וָיֶשַׁע
אִם צִדְקוֹ רָדַפְנוּ נַסְנוּ מֵרֶשַׁע
אִם בּוֹ דָבַקְנוּ בִּדְרָכָיו אָרַחְנוּ
אָז גַּם עוֹלָם וָעֶד נִדְבַּק בּוֹ נַחְנוּ.

הַמְּבַכָּה

1

מַה זֹּאת הָהּ! רָאִיתִי, אוֹיָה! זֶה עַתָּה –
זֶה עַתָּה בַּחֲלוֹמִי – הוֹי קֵץ וָקֶרֶץ! –
כְּאֶבֶן כַּצּוּר הוֹי יָרְדָה פֹּה מָטָּה
– וּדְמוּת אִשָּׁה לָהּ – מִשָּׁמַיִם אָרֶץ
וּשְׁנֵי לַפִּידֵי אֵשׁ בִּשְׁתֵּי יָדֶיהָ
וּמֶה עָצְבוּ הָהּ! מֶה חָוְרוּ פָּנֶיהָ;

2

וּנְטוּיוֹת עֵינֶיהָ וּכְמוֹ חוֹפֶשֶׂת
הַמָּקוֹם בּוֹ תַּבְעִיר אֵשׁ הַיֹּקֶדֶת
פִּתְאֹם נָתְנָה קוֹל בִּמְרִירוּת קוֹל אֵשֶׁת
«אֵיפֹה הַתְּהוֹם עָלָיו אֶרֶץ נוֹסֶדֶת! ?
שָׁם אַצִּיתֶנָּה מִשָּׁם מוֹקְדָהּ יַעַל
חִישׁ מִן הַיְסוֹד עַד לִמְלוֹאָהּ מִמַּעַל».

3

וַתִּרְעַם שֵׁנִית עַד אֶרֶץ הִבְקִיעָה
וַתֵּרֶד בָּהּ לִתְהוֹם וַאֲנִי אַחֲרֶיהָ –
וּבְטֶרֶם אֶל אַדְנֵי אֶרֶץ הִגִּיעָה
הֶחֱזַקְתִּי יָדָהּ וָאֶצְעַק אֵלֶיהָ
הַרְפִּי נָא שָׂרָתִי הַרְפִּי עֲצוֹרִי
מַה תַּעֲשִׂי אוֹיָה ! מַדּוּעַ אֱמוֹרִי ! .

4

»לֹא לֹא ! (אָמְרָה) אַצִּית ! – כִּי עַל כֵּן בָּאתִי
אַצִּית – הַאֵין דֵּי עוֹד צָרָה וָפֶגַע
לֹא אוּכַל עוֹד לָשֵׂאת – רַבּוֹת נָשָׂאתִי –
צָרַת נֶפֶשׁ חַיָּה לִרְאוֹת כָּל רֶגַע
וּכְבָר נִלְחַץ לִבִּי מֵרְצוּצֵי אֶרֶץ
וָאֶחָבֵא מָרוֹם מִשּׁוֹד מְפָרֶץ« .

5

»אֲבָל זֶה קוֹלָם קָרַע גַּם שָׁמַיִם
אֵלַי עָלָה וּמְצָאַנִי גַּם שָׁמָּה –
אַצִּית – וּדְמִי אֶתֵּן אֶל כָּל הַחַיִּים
כִּי בִּלְעָדַי אֵין מִי יָשִׂים לִדְמָמָה
אַךְ רֶגַע אֶכְאַב – בִּיקוֹד כִּי יִכְאָבוּ
אַךְ נֵרָם וּמוֹקְדָם גַּם רֶגַע יִכְבּוּ« .

(שש"ק ח"ב)

6

„עֲלֵי אֶרֶץ בָּאֵשׁ! — הִנֵּה הִצַּתִּי! —
הַחַיִּים — ! גַּם אֲנִי אַחֲרֵיכֶם אָעַל
עִמָּכֶם אִיַקֵד עַל מוֹקֵד זֶה שַׁתִּי
כִּי אִם אֵינְכֶם אַתֶּם הֵן אֶשָּׁאֵר מָעַל —
הָהּ גַּם אַתְּ אַכְזָרִיּוּת! תָּסוּפִי רֶגַע
אֵין כָּל נָקָם עוֹד אַחַר זֶה הַפֶּגַע!“ :

7

וּכְרֶגַע כָּל מוֹסְדֵי תֵּבֵל הִדְלִיקָה
בִּמְלוֹא כָּל הָאָרֶץ אַךְ חִיל וָפַחַד
וּבְכָל אָדָם וָחַי הִיא חִישׁ הֶחֱזִיקָה
וַתִּפּוֹל אֶל הַבְּעֵרָה עִמָּם יַחַד
וּבְטֶרֶם כֻּלָּמוֹ תַּמּוּ לִגְוֹעַ
עוֹד נִשְׁמַע קוֹלָהּ: הֵן זֶה הַמַּרְגּוֹעַ!! —.

8

מִי אַתְּ אַכְזָרִיָּה! (בִּבְכִי רַב קָרָאתִי)
כִּי לִשְׂרוֹף כֻּלָּנוּ לֹא אַתְּ תַּחְמוֹלִי?
„הַס אָדָם! — הֵשִׁיבָה — הֵן עַתָּה בָּאתִי
אַךְ בַּלַּע מָוֶת וְיֵשׁ צָרָה וָחֳלִי“
וָאֶשְׁאַל לִשְׁמָהּ וַתִּצְעַק פַּעֲמַיִם
„חֶמְלָה אָנֹכִי מִבְּנוֹת הַשָּׁמַיִם!“ *)

---

*) הקורא חלק א׳ מספרי זה הוא ידע מי היא ומה גם הדברים פה להלן.
(שש״ק ח״ב)

9

וָאֶזְעַק הָהּ בִּתִּי אַתְּ ! — הֲלֹא אֶזְכּוֹרָה
הֵן אָז כָּל דַּרְכּוֹ הוֹדִיעֵךְ אֱלוֹהַּ
וַיְלַמְּדֵךְ אָז צִדְקוֹ וַיּוֹרֵךְ תּוֹרָה
וַתַּעַן — «זֶה לְקְחוֹ מִנִּי גָּבֹהַּ
אֲנִי לֹא אֵדַע רַק אֵיד כָּל הַחַיִּים
חֶמְלָה אָנֹכִי מִבְּנוֹת הַשָּׁמַיִם !».

10

פִּתְאֹם גַּם אוֹיַבְתָּהּ אַכְזָרִיּוּת בָּאָה
חָרְדָה מַיִם וּבְיָדָהּ גַּלֵּי זַעַם
«אֲכַבֶּה — אֲכַבֶּה — !» קוֹל רָם קָרָאָה
וַתַּשְׁלִיכֵם אֶל הָאֵשׁ חִישׁ כָּרָעַם ;
מַה נּוֹרָא הָרַעַשׁ קוֹל אֵשׁ וּמַיִם ! —
וָאִיקַץ חַת נִבְהָל לִצְלִיל אָזְנַיִם.

11

הָהּ אַךְ חֲלוֹם הוּא ! קָרָאתִי פַּעֲמַיִם
תְּזָקָה אוֹיַבְתֵּךְ מִמֵּךְ חֶמְלָה סֶלָה
אִם לָךְ חֹם אֵשׁ הָהּ ! הֵן לָהּ קָרַת מַיִם —
מֵהֲמוֹן מֵעַיִךְ עַל כֵּן הִיא בַּל תֵּלַהּ
הוֹי אַתְּ חֶמְלָה ! וּמִי יַחְמוֹל עָלַיִךְ —
אֲהָהּ ! עוֹדָם חַיִּים כָּל שְׁכוּלָיִךְ.

(שש״ק ה״ב)

שיר למעלות הסלם

1

אֶל בֵּית אֱלֹהִים לַיְלָה מִבְּאֵר שֶׁבַע
בָּא אֶבֶן יִשְׂרָאֵל יַעֲקֹב אָבִינוּ
שָׁם רָאָה בַּחֲלוֹמוֹ סֻלַּם הַטֶּבַע
אֵלִים בּוֹ יֵרְדוּ גַּם לַעֲלוֹת יְהִינוּ
פָּעֳלֵי אֵל הֵמָּה עֲלִילוֹת אֱלוֹהַּ
מַעֲרָכוֹת תַּחַת מַעֲרְכוֹת גָּבֹהַּ.

2

וּשְׁלַבִּים בִּשְׂדֵרוֹת יֹאחֲזוּם בַּדֵּימוֹ
מִזֶּה וּמִזֶּה מִשֶּׁפֶל עַד מַעַל
רַבִּים מַעֲשֵׂי יָהּ מֶה עָצְמוּ רָאשֵׁימוֹ!
אֶחָד הַסֻּלָּם מֵאֶרֶץ רוּם יַעַל
נֶעֱרָכִים כֻּלָּם מָאֳחָזִים יָדַיִם
יַעֲלוּ גַּם יַחַד עַד רוֹכֵב שָׁמַיִם.

3

הוּא נִצָּב עָלָיו עַל־הַסֻּלָּם מַעְלָה
אֲבִי כָל הַמַּעֲשִׂים אֵל יוֹצְרָם יַחַד
וּלְרַגְלֵי סֻלָּמוֹ יִישַׁן בַּלַּיְלָה
זֶה יַעֲקֹב הָאָדָם יָשֹׁם מִפַּחַד
כִּי יִיקַץ יֹאמַר: מַה נּוֹרָא מַעֲשֶׂיךָ!
אֵין זֶה כִּי כֻלָּם אֱלֹהִים! בֵּיתֶךָ.

(שש״ק ח״ב)

4

כִּי מִבְנֵה הַבַּיִת יַעֲרוֹךְ בּוֹנֵהוּ
שׂוּם אֶבֶן מוּל אֶבֶן חֶדֶר מוּל חֶדֶר
וּלְעֻמַּת הָאֶחָד יַעֲמוֹד מִשְׁנֵהוּ
אִם עֲרָכִים כֻּלּוֹ אָז לוֹ כָּל הֶדֶר
כֵּן רִבְבוֹת עוֹלָמִים — הוֹי אַלְפֵי אֶלֶף!
כֻּלְּכֶם עֲרוּכִים וּלְכָל בָּכֶם חֵלֶף.

5

כִּי יַעֲנֶה אִישׁ אִישׁ לַאֲשֶׁר לוֹ מִנֶּגֶד
זֶה לָזֶה יִתֵּן אִישׁ מַחְסוֹר רֵעֵהוּ
אִישׁ בָּא בִּבְרִית אָחִיו אַל יִבְגּוֹד בֶּגֶד
זֶה אֶל זֶה קוֹרֵא וַחֲבֵרוֹ עוֹנֵהוּ
הֲמוֹנִים גַּם שׁוֹנִים אֵין חֵקֶר לָמוֹ
יַחְדָּו יִהְיוּ תַּמִּים כָּאֵל עוֹשָׂמוֹ.

6

אֵל נִצָּב עֲלֵיהֶם אֶחָד הִנֵּהוּ
וּבְמַעֲרֶכֶת זוּ הֵן אֶחָד גַּם הֵמָּה
עוֹד יַעַרְכוּ כֻּלָּם גַּם חִין עֶרְכֵּהוּ
מָה רָמָה הַמַּעֲרָכָה מַה נָּעֲמָה!
הִיא שַׁעֲרֵי שָׁמַיִם פִּתְחֵי רָקִיַע
סֻלָּם מֻצָּב אַרְצָה כֵּם יָהּ יַגִּיַע.

(שש״ק ח״ב)

7

שֶׁמֶשׁ יָרֵחַ וּצְבָא כָל שָׁמַיִם
אֶרֶץ וּמְלֹא כֻלָּהּ עַד קֵץ כָּל עֵבֶר
עֲפָרוֹת וָאֵשׁ כָּל רוּחַ כָּל מַיִם
כָּל דּוֹמֵם כָּל צֶמַח כָּל חַי כָּל גֶּבֶר
אִישׁ אִישׁ יִשְׁוֶה יַעֲרוֹךְ לַהֲמוֹנִים אֵלֶּה
הוֹי סֻלָּם נוֹרָא וּמַעֲלוֹתָיו פֶּלֶא ! — .

8

שַׁדַּי ! סֻלָּמְךָ זֶה אַתָּה רוֹאֵהוּ
וּבְאוֹר פָּנֶיךָ וּבְאוֹר שִׁבְעָתַיִם
נַחְנוּ חֹמֶר יוֹצֵר נַחְנוּ נֶחֱזֵהוּ
אַךְ בַּחֲלוֹם לַיִל אַךְ בְּסַנְוֵר עֵינַיִם
אַתָּה מַעַרְכוֹתָיו עָרְכָה יָדֶךָ
וּבוֹ מֵעֵין כֹּל צָפַנְתָּ סוֹדֶךָ .

9

וּלְיָמִים יָבוֹאוּ סוֹד זֶה צָפַנְתָּ
יוֹם דֵּעָה אוֹתְךָ תִּמָּלֵא אַרְצֶךָ
יוֹם חָכְמָתְךָ בִּפְעָלֶיךָ טָמַנְתָּ
תֵּרָאֶה הַחוּצָה גַּם אֶל בָּנֶיךָ
אָז גַּם מַהֲלָלְךָ אֵל ! יִמָּלֵא פִינוּ
וּבְהָקִיץ אָז נִרְאֶה חֲלוֹם אָבִינוּ .

הַגֹּוֵעַ

1

צִפֳּרִים רִנְּנוּ שָׁרוּ
גַּם אַחַת אַחַת עָפוּ
עַל פָּנַי פֹּה עָבָרוּ
שׁוֹרְרוּ – וּפִתְאֹם סָפוּ
נֹעַר וַעֲלוּמֵי נַחַת
יַלְדוּת כַּצֵּל בּוֹרַחַת.

2

וּנְחָשִׁים זוֹחֲלֵי אֶרֶץ
רָחֲשׁוּ בָּאוּ תַּחְתֵּימוֹ
זִקְנָה שֵׂיבָה וָקֶרֶץ
עוֹבְרִים וַאֲנִי אַחֲרֵימוֹ
כֻּלָּם אֲהָהּ! רִמּוּנִי
גַּם בָּרְחוּ וּלְקָחוּנִי.

3

הֱיוּ שָׁלוֹם וּשְׂמָחוּ
הַמְּאוֹרוֹת פֹּה מִלְמָעְלָה!
הָאִירוּ אוֹר וְזָרְחוּ
עַל אֶרֶץ יוֹם וָלָיְלָה
וַאֲנִי אָדָם לָאֲדָמָה
אֶל בֵּית עוֹלָמִי שָׁמָּה.

4

סֹבּוּ הֵנָּה וָהֵנָּה
לַיְלָה וָיוֹם יַחֲלִיפוּ
עִתּוֹת אָבִיב תְּצֶאנָה
וִימֵי בָצִיר יַקִּיפוּ
כֹּה תֵּלְכוּ כֹּה תָּשׁוּבוּ
וַעֲצָמַי לֹא יָנוּבוּ.

5

שִׂישׂוּ פֹּה נִטְעֵי חַיִּים
וּכְמוֹ לֹא תִרְאוּ מָוֶת
הָסֵבּוּ הָעֵינַיִם
שִׁכְחוּ וּנְשׁוּ עַצָּבֶת
אֲשֶׁר גַּם כֵּן נָשִׁיתִי
אַךְ פִּתְאֹם הֵן רָאִיתִי.

6

וּשְׂאוּ שָׁאוֹן וֶהֱמָיוּ
וּמַעֲשִׂים אַךְ הַגְדִּילוּ
אַל תִּרְפּוּ אַל תִּשְׁלָיוּ
פֶּן לִזְכּוֹר פֶּן תַּשְׂכִּילוּ
וּכְבָר חֶלֶד רִמָּנִי
וּכְבָר חָדֵל אָנִי.

(יששׂ״ק ח״ב)

7

הוֹנוּ אֲדָמוֹת הוֹנוּ
הִתְעוּ אָדָם הַתְעוּהוּ
זַמְּרוּ עַל אָזְנוֹ רַנּוּ
מִיֵּינְכֶם הַשְׁכִּירוּהוּ
וַאֲנִי לִי פַּג הַיַּיִן
אֵדַע כִּי הִנְּכֶם אָיִן.

8

שִׁישׁוּ שִׁירוּ הַשְׁמִיעוּ
שִׁכּוֹרֵי חֶלֶד הֵמּוּ;
צַעֲקוּ וּבְכוּ הָרִיעוּ
עֲשׁוּקִים! אַל תִּדֹּמּוּ
אֲנִי לֹא אֲשַׁוֵּעַ
פֹּה אֶצְעַק אֵין שׁוֹמֵעַ.

9

וּקְחוּ אִכְלוּ וּבְעָיוּ
וּמָחָר גָּדוֹל יֶתֶר
אִכְלוּ וּשְׁתוּ וּרְוָיוּ
מָחָר עַל הָרֵי בָתֶר
אֲנִי אֶרֶץ אוֹכֵלָה
אֲנִי לִי קֶבֶר סֶלָה.

10

וּשְׁנוּ שָׁנִים וּנְקוֹפוּ
קוּמוּ דוֹרוֹת וּשְׁכָבוּ
עוּרוּ עָרִים וַחֲלוֹפוּ
וּשְׁבוּ אֲרָצוֹת וַחֲרָבוּ
כָּכֶם גַּם נַפְשִׁי שַׁתִּי
כֵּן חָיִיתִי גַּם מַתִּי.

11

בּוֹאוּ דוֹרוֹת וָלֵכוּ
חוּשׁוּ עוּפוּ כָרוּחַ
יָמִים לֹא יִמָּשֵׁכוּ
עַד הַיּוֹם שֶׁיָּפוּחַ
כִּצְלָלִים חִישׁ יָנוּסוּ
נִרְאוּ דוֹרוֹת וַיִּכֶּסוּ.

12

הוֹי בְּנֵיכֶם גַּם אָנִי
כֵּן בָּאתִי כֵּן אֶדְעָכָה
רַב אֵין מִסְפָּר קַדְמָנִי
גַּם אַחֲרַי יָרוּץ כָּכָה.
וּלְזִכְרִי וּלְכָל־גֶּבֶר
לֵב הַבָּאִים הוּא קָבֶר.

13

אַיֵּה אֵיפֹה כָּל רֵעַ !
שַׁעֲשׁוּעִים וּצְחוֹק פִּינוּ
חָכְמוֹת הַמְּחַוּוֹת דֵּעַ
בָּהֶן עוֹלָם חָיִינוּ
הָהּ ! אֵיךְ לִי כֻּלָּם תַּמּוּ
עִמִּי עַתָּה נָשַׁמּוּ .

14

וּבְכוּ נָא לִי גַּם יַחַד
כָּל־לִבְכּוֹת אַךְ יוֹדֵעַ
אוּלַי יָפוּג זֶה פַּחַד
בִּמְקוֹר דִּמְעָה נוֹבֵעַ—.
תִּבְכּוּ גַּם תִּשְׂאוּ נֶהִי
וַאֲשֶׁר הָיָה גַּם יֶהִי .

15

הִנָּחֲמוּ נָא הַשְׂכִּילוּ
אָמְנָם בָּנַי ! אַתֶּמָה
אַל תִּבְכּוּ אַל תְּיֵלִילוּ
הָהּ ! אֶתְכֶם אֲרַחֵמָה־
דַּמּוּ שׁוּבוּ אָהֳלָה
לֹא עוֹד תּוֹעִילוּ סֶלָה

16

בָּנַי אֲשֶׁר טִפַּחְתִּי
לָמָּה לִי זֶה תִּבְכּוּנִי
אִם אֲנִי כֹּל שָׁכַחְתִּי
מִי יֹאמַר עוֹד זִכְרוּנִי
שִׁכְחוּ מַחְמַדֵּי עָיִן !
אֲבִיכֶם כִּי עוֹד אָיִן .

17

עֵינֵךְ תִּדְמַע דָּמוֹעַ
וַאֲנִי אַךְ לָךְ אֵילִילָה
לָךְ עוֹד לָמוּת לִגְוֹעַ
לִי לֹא עוֹד לָמוּת סֶלָה
רַעְיָתִי ! עַד תִּגְוָעִי
מִנְעִי בִּכְיֵךְ וּמְנָעִי !

18

רַק אַחַת דִּמְעַת עַיִן
בַּשָּׁנָה כִּי עָבָרָה
נִסְכוּ נָא כְּנֶסֶךְ יַיִן
עַל אַדְמָתִי נִחָרָה
וּתְהִי לָכֶם מַזְכֶּרֶת
כִּי רוּחִי לֹא נֶעְדֶּרֶת .

19

וּנְשִׁיקָה עוֹד אָרִימָה
לַחֲמוּדֵי נַפְשִׁי יַחַד
וּבָהּ הִנֵּה אַשְׁלִימָה
חַיֵּי יָגוֹן וָפַחַד
עַתָּה הֵן רוּחִי תַּעַל
לִרְאוֹת מַה שָּׁם מִמַּעַל—.

20

רַחֵם הָאֵל הִכַּרְתִּי !
תַּתִּי לָךְ אִמְרֵי שֶׁפֶר
שָׁם מַתַי שָׁם דִּבַּרְתִּי
אַךְ עַל עָפָר וָאֵפֶר
עַתָּה אֲנִי אַךְ רוּחַ
וּפְתַח שַׁעַר לָנוּחַ !

השואל

1

הֲלֹא טוֹב גַּם יָפֶה הֵן אֶשְׁאָלֶךָ
יוֹצֵר בַּחֶרֶשׂ ! עָשִׂיתָ הַכֶּלִי
וּמֶה לֹא חַסְתָּ אַתָּה עַל פָּעֳלֶךָ
וַתְּשִׁיבוֹ לַחֹמֶר – הֲלֹא זֶה פֶּלִאי
»וּבְעֵינֶיךָ טוֹב ? וַאֲנִי רָע רָאִיתִי
שׁוּר טוֹב מִמֶּנּוּ מִמֶּנּוּ עָשִׂיתִי«.

2

פֹּה תָּלוּשׁ בְּצֵק הֵן אוֹפֶה גַּם אַתָּה
מַה יָּפֶה כִּכָּר זֶה עַתָּה פָּעַלְתָּ
וּמֶה כִּי שַׁבְתָּ מָה אוֹתוֹ שִׁחַתָּ
וַתְּלוּשֵׁהוּ שֵׁנִית – הֲלֹא הִסְכַּלְתָּ.

יכַּתֵּר כִּי יָשׁוּב גַּם שֵׁנִית אֵלֶיךָ
הָדוּר מֵרִאשׁוֹן – כִּי שָׁנוּ עֵינֶיךָ» .

* *
*

3

הֵן לֹא אֶל אֶפֶס גַּם לֹא אֱלִי אָיִן
יָשׁוּב גַּם כָּל בָּשָׂר יָשׁוּב כָּל רוּחַ
הֵן זֶה אֵל יוֹצְרֵנוּ הִיא גַּם טוֹב עָיִן
אֶת כֹּל יָשִׁיב לָנוּ כִּי לֹא יָנוּחַ
אַךְ הָמֵר רָע בַּטּוֹב הוּא גָּמַר אֹמֶר
וּכְבָצֵק לוֹ רוּחוֹת וּבָשָׂר חֹמֶר.

4

הוֹ! תֹּהוּ וָבֹהוּ יָם הַפָּתוּחַ
מִשָּׁם הֵן בָּאנוּ גַּם שָׁמָּה נָשׁוּבָה
תֹּהוּ יִתֵּן בָּשָׂר וָבֹהוּ רוּחַ
וּבְיַד יוֹצְרָם כֻּלָּם אֵין כָּל־עֲזוּבָה
לֹא יֹאבַד מָה מִכֹּל יָדוֹ עוֹלֵלָה
וַאֲשֶׁר הָיָה יִהְיֶה לֹא יָסוּף סֶלָה.

אל בת עמי

1

לָמָּה זֶּה עַם יַעֲקֹב ! פָּרַצְתָּ פָּרֶץ
גַּם לָבוּשׁ גַּם אָכוֹל שָׁנִי — וַעֲדָנִים
מַה תִּתְהַדֵּר בָּעִיר כִּבְנֵי הָאָרֶץ
וּתְפָאֵר בֵּיתְךָ כִּהְיוֹתְךָ מִלְּפָנִים
הֲטֶרֶם תֵּדַע כִּי גָּרוֹשׁ גֹּרַשְׁתָּ
מֵעַל אַדְמָתְךָ וַאֲדָמָה נָטַשְׁתָּ .

2

הֲטֶרֶם תֵּדַע כִּי אִם תִּמְצָא עֹשֶׁר
לֹא מֵאֲדָמָה הוּא לֹא מִגַּן וָכֶרֶם
אֲשֶׁר טוּבָם נֶצַח וּפִרְיָם אֹשֶׁר
הֲטֶרֶם תֵּדַע עַם יַעֲקֹב ! הֲטֶרֶם . . . ?
כִּי יוֹם וָלַיְלָה אַתָּה לֹא תָנוּחַ
וּבַל תִּמְצָא עֹשֶׁר כִּי אִם בָּרוּחַ .

3

עַל כֵּן גַּם כָּרוּחַ יָעוּף יַרְקִיעַ
אִם חִישׁ מִיָּדְךָ אוֹ מִיַּד זַרְעֶךָ
עַל כֵּן לֹא כַאֲדָמָה יַעֲמוֹד יַרְגִּיעַ
כִּי לֹא בָאֲדָמָה תִּזְרַע זַרְעֶךָ . . .

* * *

(ששי״ק ח״ב)

אֶפֶס כִּי כֵן גַּם תִּזָּרַע אַךְ בָּרוּחַ —
תִּזָּרַע שָׁמֶיךָ בְּמָקוֹם שָׁם תָּנוּחַ.

4

וּמְתוֹם לוּלֵא רוּחַ זֶה הֵן בָּךְ אָיִן
בּוֹ תִּגְמוֹל לִבְשָׂרְךָ תִּגְמוֹל רוּחֶךָ
כִּי מַה זוּלָתוֹ בְּךָ תֵּרָאֶה כָּל עָיִן
כִּי בַכֹּל יָדְךָ רָפָה צַר כֹּחֶךָ
עַד כִּי יָלְדוּ לָךְ אֵלֶּה מַחְסוֹרֶיךָ
חֲטָאִים לֹא בָם דָּרְכוּ אֲשׁוּרֶיךָ.

5

אָז קֶשֶׁת כַּשְּׂדִים שִׁלְּחָה בָךְ חִצֶּיהָ
אֵשׁ אַשּׁוּר כִּלָּתְךָ שָׁדְדָה שָׂרֶיךָ
הַ׳י קֶסֶת סוֹפְרִים אָז בָּאָה אַחֲרֶיהָ
הִיא קָשְׁתָה יָדָהּ הִיא שָׁדְדָה הוֹדֶךָ
וּלְשׁוֹנָהּ חֵץ שָׁחוּט — פִּי הַגֵּר יֶלְאֶא
עַד מָה מַכּוֹתֶיךָ הִפְלִיאָה פֶּלֶא.

6

כִּי כָל אָדָם כֹּזֵב כָּל הוֹלֵךְ רוּחַ
סַבּוּךְ כְּעַיִט וּבְעֵט בִּימִין שֶׁקֶר
תְּאֻנָּה וַעֲלִילָה חַקּוּ עַל לוּחַ
וְלִכְזָבֵיהֶם שֵׁמַע מִבְּלִי כָּל חֵקֶר
כִּי אֹזֶן קַשֶּׁבֶת אָז אַךְ לִשְׁמוֹעַ
וּלְהַאֲזִין אַךְ רָע אֲבָל לֹא יָדוֹעַ — :

(שש״ק ח״ב)

7

לֹא גַם יָדוּעַ כָּל מַעֲשַׂיִךְ חָסֶד
לֹא הַבֵּט כִּי אַךְ מֵרֹב רִישׁ תַּעֲרִימִי
לֹא כִּי תוּשִׁיָּה בָּךְ עוֹלָם תְּוָסֶד
לֹא עַנְוַת צִדְקֵךְ כִּי לֹא רֹאשׁ תָּרִימִי –
כִּי אִם טָפְלוּ בָךְ כָּל דֹּפִי כָּל תֶּבֶל
כִּי אָז אֹזֶן פְּתוּחָה לַקְשִׁיב אַךְ הֶבֶל.

8

כִּי אָז אֹזֶן... אַךְ לֹא עַתָּה קוֹנֵנוּ
כִּי לֹא עוֹד עַתָּה צִדְקָתֵךְ יְכַזֵּבוּ
עַתָּה דוֹר חָכָם אַךְ קֹשֶׁט יַאֲזִינוּ
עַתָּה הַמְּלָכִים כֵּאלֹהִים יַקְשִׁיבוּ
עַתָּה אַךְ עֵט אֱמֶת נַקְשִׁיבָה עַתָּה
וּבְאָדָם וּבַעַמִּים נֶחְשָׁב גַּם אָתָּה.

9

קוֹנֵנוּ כִּי דֵעָה יוֹם יוֹם עוֹד תִּרֶב
כֵּן עִמָּהּ גַּם מִשְׁפָּט עִמָּהּ גַּם צֶדֶק
כִּי יְכַל עֵט שֶׁקֶר כִּכְלוֹת אָז חֶרֶב
אָז טוּבֵךְ יֵרָאֶה מִתּוֹךְ כָּל בֶּדֶק
וּלְטוֹבָה מִשְׁפָּטֵךְ גַּם אָז יֵחָרֵץ
אוֹ אָז תִּתְהַדֵּר כִּבְנֵי עַם הָאָרֶץ.

ראש אשמורות

צִיּוֹן בַּחֲצִי לֵילֵךְ , קוּמִי רֹנִּי בְּקוֹלֵךְ ,
וַעֲנִי לְנִבְלֵךְ , בְּיַד אֲבֵלָיִךְ:
עוּרִי לְשִׁירֵךְ , מֵרָחוֹק יְעִירֵךְ ,
וַעֲנִי לְכִנּוֹרֵךְ , בְּיַד שְׁכֻלָיִךְ:
לְכִנּוֹר וָנֶבֶל , בְּנִגּוּן וָאֵבֶל ,
עַל נַהֲרוֹת בָּבֶל , לָקְטוּ שְׁבָרֵימוֹ
לְקוֹלָם לָךְ יֵלֵךְ , עוּרִי מֵאֶבְלֵךְ ,
וּתְנִי בְּשִׁיר קוֹלֵךְ , וַעֲנִי לְשִׁירֵימוֹ
עוּרִי וְהָעִירִי , הֵימָן יִצְהָרִי ,
וְאֵיתָן לִמְרָרִי , וְאָסָף לִמְשׁוֹרְרַיִךְ:
וְדָוִד בְּרֹאשָׁם , מַלְכָּם וּקְדוֹשָׁם ,
יוֹסְדָם בְּמִקְדָּשָׁם , וּנְעִים כָּל שִׁירַיִךְ:
וְרוּחוֹת הַיְקָרוֹת , עוֹרְרִי מִקְּבָרוֹת ,
עַתָּה בְּאַשְׁמֻרוֹת , וְיַעֲלוּ עַל הָרַיִךְ:
עַתָּה בְּאֵין עֲרָבִי , עַל קִירֵךְ מַעֲרָבִי ,
וּפֹה יִישַׁן יְרִיבִי , רָב עַל מִדְבָּרֵךְ:
עַתָּה בַּלַּיִל , קִרְאִי כָּל הַחַיִל ,
וִירַקְּדוּ כְּאַיִל , וְעָמְדוּ שָׁם בְּרֹאשֵׁךְ:
וְיָעִירוּ כִּנּוֹרָם , בְּשִׁירוֹת דּוֹרָם ,
לִפְתּוֹחַ מְקוֹרָם , רוּחַ אֵל קְדוֹשֵׁךְ:

(ששי״ק ח״ב)

הֵן פֹּה לְעֻמָּתָם, בְּקוֹל יַעֲנוּ אוֹתָם,
כָּל שׁוֹמְעֵי שְׂפָתָם, אִישׁ בְּמַעֲמָדוֹ
אִישׁ אִישׁ בְּעִירוֹ, עַתָּה לְאוֹר נֵרוֹ,
יַעֲנֵם בְּשִׁירוֹ, כְּפִי מִסַּת יָדוֹ
וְהַשִּׁיר מְשׁוֹרֵר, יָעִיר וִיעוֹרֵר,
גַּם לֵב סוֹרֵר, וּמוֹרֶה בִּשְׂפַת קָדְשׁוֹ —
כִּי יֵחַת מֵהֲדָרוֹ, וְיֶחֱרַד מִדְּבָרוֹ,
וְיֵבוֹשׁ מִיְּקָרוֹ, עַל מֶרְיוֹ וְכַחֲשׁוֹ
וְרוּחַ אֱלֹהִים, יֵרֵד מִגְּבוֹהִים,
עָלֵינוּ הַנּוֹהִים, וְעָלַיִךְ בַּת צִיּוֹן
וְיוֹפִיעַ סוֹדוֹ, בְּהַרְנִין כְּבוֹדוֹ,
לְזַמֵּר הוֹדוֹ, כִּשְׁנוֹת חִזָּיוֹן
וְיִנְהֲרוּ נְהָרִים, וְיִגְהֲרוּ הָרִים,
וְיֵעוֹרוּ יְעָרִים, הַכַּרְמֶל וְהַלְּבָנוֹן
לְקוֹל שִׁירֵי צִיּוֹן, וְקוֹל אֵל עֶלְיוֹן,
הַנִּשְׁמָע מִשִּׂרְיוֹן, עַד נַחַל אַרְנוֹן
וְיִשָּׂא גַּלָּיו יָם, וּנְהָרוֹת דָּכְיָם,
וְהָרוּחוֹת בַּעְיָם, בְּרָן יְרוּשָׁלַיִם
וְיַעַלְזוּ עֲמָקִים, לְמִשְׂחַק שְׁחָקִים,
וְלִמְחוֹלוֹת בְּרָקִים, עַל פְּנֵי שָׁמַיִם
וְחַיּוֹת וּשְׂרָפִים, אַלְפֵי אֲלָפִים,
כִּצְפָרִים עָפִים, עַל רֶכֶב אֱלֹהִים

וּבְנֵי אֵלִים, בְּרֹב מַקְהֵלִים,
יְפַזְּזוּ כַּיְּעֵלִים, בִּרוֹם גְּבוֹהִים
לְקוֹל הַלְוִיִּם, שׁוֹכְנֵי תַחְתִּיִּים
עוֹלֵי הָרֵי עִיִּים, עֲלֵי חָרְבוֹת צִיּוֹן
וְיִדְּמוּ מְזָרִים, רָנֵּי לַבְּקָרִים,
לְהוֹד קוֹל שָׁרִים, עֲלֵי כִנּוֹר וְהִגָּיוֹן
וְעִמָּם יִשְׁמָעוּ, דְּבָרִים לָעוּ,
אֲשֶׁר יִפְגְּעוּ, בָּנַיִךְ בִּנְפוּצוֹתָם
לְעַנּוֹת מִזְמוֹר, בְּשִׁבְרֵי כִנּוֹר,
וּכְקוֹל הַצִּנּוֹר, יֶהֱמֶה קוֹל קִינוֹתָם
עַל מִשְׁבַּת שְׂפָתָם, וְאָבְדַן שִׁירָתָם,
אֲשֶׁר בְּהַדְרָתָם, אֵין דוֹמֶה אֲלֵיהֶן
וְהֵן בְּדוֹר עַתָּה, אֵיךְ יָרְדוּ מַטָּה,
עַד נַם שָׁטָה, בֶּן־עַמָּן מֵעֲלֵיהֶן —.
הוֹי אוֹר שַׁחַר, אֵיךְ לֹא אֵחַר,
וּבָא יוֹם מָחָר, וְכָלָה הַחִזָּיוֹן
וַיֵּאוֹר בֹּקֶר, וַיָּשָׁב שֶׁקֶר,
וּלְבַל יָשִׂים חֵקֶר, נֶאֱסַף פֹּה הַגִּלָּיוֹן
וְשָׁם שָׁב עֶרֶב, נָחָשׁ עַקְרָב,
וּכְעֶרֶב רָב, עַל הָרֵיךְ יַעַל
וּפֹה נָס אֶל עֵבֶר, זֶה שׁוֹחֵר עֵבֶר,
מְחוֹבֵר חָבֶר, וּבָהּ יִמְעַל מַעַל

וְיַעֲזוֹב הַנֶּבֶל, לְבַל יֶחָבֶל,
מֵהוֹבְלֵי הֶבֶל, מַשְׁפִּילֵי כָל מַעֲלָה
וְיִטּוֹשׁ כִּנּוֹרוֹ, וִיכַבֶּה נֵרוֹ,
וְאַל יָאִיר אוֹרוֹ, עֲדֵי יָשׁוּב לַיְלָה.

מורדי אור

1

רָאִיתִי בַבֹּקֶר עֵת צֵאת הַשֶּׁמֶשׁ
הֶעָבִים כֻּלָּם עָלֶיהָ נָסַבּוּ
וּלְכַסּוֹתָהּ אָמְרוּ בְּאֲפֵלַת אֶמֶשׁ
לֵאמֹר: הֵן הַלֵּילוֹת רַחֲמֵיהֶם רַבּוּ
כִּי עַל כַּפֵּיהֶם כִּסּוּ אֶת חָשְׁכֵּנוּ
בַּל יִוָּדַע לָאִישׁ שַׁחֲרוּת פָּנֵינוּ.

2

אַךְ זֹאת הָעַזָּה קִדְּמָה רֹאשׁ אַשְׁמֹרֶת
וּלְעֵינֵי כָל חַי הִיא תְּשַׁלַּח קַרְנַיִם
לִרְאוֹת כִּי לָנוּ קַדְרוּת וּשְׁחַרְחֹרֶת
וּתְגַל בָּשְׁתֵּנוּ בַּעֲלִיל לָעֵינָיִם
עַל כֵּן עָלֶיהָ נָסֹב וּנְכַסֶּנָּה
בַּעֲבוּר תֶּחְשַׁךְ גַּם הִיא אִישׁ בַּל יִרְאֶנָּה.

(*) (שש״ק ח״ב)

3

הַס כֻּלְּכֶם מִפָּנַי! עָנְתָה הַשֶּׁמֶשׁ
הַאֶחְטָא כִּי לֹא כָמוֹכֶם קָדַרְתִּי
מָה כִּי תַעַטְרוּנִי – הַאוֹרִי יָמֶשׁ
אֲנִי לֹא עוֹד אֶחְשַׁךְ אוֹר לֹא חָסַרְתִּי
לֹא אוֹתִי תַחְשִׁיכוּ כִּי אִם עֵינָיִם –.
אַךְ עוֹד תָּנוּסוּ כִּי אָבוֹא צָהֳרָיִם.

* *
*

4

הוֹ הוֹ חֲשֻׁכִּים חַסְרֵי לֵב וָזֹהַר!
מַה יִּחַר אַפְּכֶם וּתְקַנְאוּ אִישׁ דַּעַת
כִּי יָאִיר עֵינַיִם כִּי יִפְתַּח צֹהַר
לִרְאוֹת לִמְאוֹרוֹ כָּל מוּם כָּל מִגְרַעַת
עוֹד תּוֹסִיפוּ סָרָה תֵּת גַּם בּוֹ דֹפִי
אִוֶּלֶת! תַּחַת נוּסֵךְ עוֹד תִּרְדּוֹפִי.

5

תַּחַת נוּסֵךְ אִוֶּלֶת עוֹד תִּרְדּוֹפִי
תַּחַת כִּי תֵבוֹשִׁי עוֹד גַּם תָּבוּזִי
תַּחַת הִכָּנְעֵךְ עוֹד תִּגְאִי תִקְצוֹפִי
תַּחַת תָּשׁוּבִי עוֹד יוֹתֵר תָּלוּזִי
הֵן עוֹד תָּרוּם חָכְמָה תִּשְׁלַח קַרְנֶיהָ
וּתְנַגְּחֵךְ אָז תָּנוּסִי מִפָּנֶיהָ.

משלוח מנות

אשר השיבותי לרעי ר' מ"א גינצבורג ז"ל בשלחו לי בפורים בשנת **תר"ח** דברי שיר העומד מנגד לשירי בס' **שש"ק** ח"א (76) הנקרא בשם **שמש ירח וככב**, אשר שרתי על ג' דמאורות הגדולים המאירים בעם ה', ומוכתרים שלשתם בשם **משה**, והוא עשה לנגדי כן גם השלשה אחרים זולתם המכונים ג"כ בשם זה, והחשיכו כמעט אור הראשונים, וקרא שם שירו בשם **חשך ענן וערפל**, וזהו אשר השיבותי. **י"ג"ת**

לָנוּ הוּא בֶּן עַמְרָם נוֹלַד לִבְנֵי עַם הָאֵל
כִּי אַךְ גִּדְּלַתְהוּ אָז הַבַּת מֶלֶךְ מִצְרַיִם
וַתִּקְרָא לוֹ שֵׁם מֹשֶׁה בִּשְׂפַת עַם יִשְׂרָאֵל
אֲבָל הֵן גַּם בִּשְׂפָתָהּ אֵל שֵׁם זֶה יָדַיִם
עַל כֵּן גַּם רוֹאֵי אוֹר בָּהִיר בִּשְׁמוֹ נִקְרָאוּ
גַּם חֲשֵׁכִים הִתְחַפְּשׂוּ בַּשֵּׁם זֶה וָבָאוּ.

אֲנִי הִנֵּה שַׁרְתִּי עַל נוֹשְׂאֵי שֵׁם הָעֵבֶר
עֵינֵי עַמֵּנוּ רוֹאֵי הָאוֹר בָּעֵינַיִם
וָהוּא – עַל מוֹרְדֵי אוֹר יִדְּעוֹנִים חוֹבְרֵי חֶבֶר
כַּשָּׁפִים הֵם וּבְלַהֲטֵי חַרְטֻמֵּי מִצְרַיִם –.
אִם קוֹלוֹ הוּא מִשְּׁאוֹל וַאֲנִי קוֹלִי מִגְּבוֹהִים
לִבֵּנוּ לֵב אֶחָד מָלֵא אוֹר הַשָּׁמַיִם
וּלְעֻמַּת זֶה גַּם אֶת זֶה עָשָׂה הָאֱלֹהִים
וְדִבְרֵי וּדְבָרָיו דִּבְרֵי אֱלֹהִים חַיִּים.

(שש"ק ח"ג)

שירת בנים *)

א

תִּישַׁן תָּנוּם אַרְצֵנוּ
גַּם תֶּחֱרַף כָּל הַחֹרֶף
כִּי תָנוּם תִּרְחַק שֶׁמֶשׁ
לַצָּפוֹן תֵּפֶן עֹרֶף .

נָס כָּל הַחַי מִקֶּרַח
אִישׁ אִישׁ לִמְעוֹן חוֹרֵהוּ
יֵאָסֵף גַּם כָּל גֶּבֶר
אֶל עִירוֹ אֶל נָוֵהוּ .

גַּם שָׂדוֹת אֵיךְ שֻׁדָּדוּ
שׁוֹמֵם עָמַד הַיַּעַר
אֵין יֶרֶק אֵין כָּל פֶּרַח
נִדְמָה עוֹף מִקּוֹל סַעַר.

נִדְמָה כָּל הוֹד וְהָדָר
כָּל מַעֲשֵׂי יַד יוֹצֶרֶת
כָּל חַי שָׁב לִשְׁכּוֹן בַּיִת
צָרַתְהוּ יַד נוֹצֶרֶת .

וּמִי זֶה גֵעוֹר עָתָּה
גַּם הֵאִיר כָּל הָאָרֶץ
הֵקִים הוֹצִיא כֻּלָּמוֹ
אֵין יוֹצֵאת אֵין כָּל פָּרֶץ.

הֵשִׁיב אוֹר קַו הַשֶּׁמֶשׁ
הֵנִיס קָרָה וָשֶׁלֶג
קָרָא אֶל כֹּל חֲבָאוּ
הֵרִיץ יוּבַל וָפֶלֶג .

הֵבִיא כָּל עוֹף אֶל דֶּשֶׁא
הִרְנִין חַי עַל צוֹמֵחַ
קָרָא לִרְנָנִים תָּגֵל
בְּעֳפָאִים יִתְּנוּ רֵיחַ.

לְלַבֵּן פִּרְחֵי הַיַּעַר
לִבְרוֹדִים עֱצָיו אֵלֶּה
לְזָמִיר כָּל עוֹף עָלֵימוֹ
אֶל יוֹצְרָם עֹשֵׂה פֶלֶא .

*) המה בני הרננים, בצאתם לשוח בגננים, בימי האביב הראשונים, שיר בג' פרקים בני עשרת בתים קטנים, ובחלק א' וב' הבתים זה לעמת זה מכונים . נ״ד.

(שש״ק ח״ב)

הוֹצִיא גַּם בַּעֲלֵי נֶפֶשׁ
מֵעִירָם בָּהּ נִכְלָאוּ
מֵרְאוֹת עָמָל וָעֶצֶב
לִרְאוֹת הַמּוֹפֵת בָּאוּ ?.

הוּא הָאָבִיב בַּחֹדֶשׁ
רֹאשׁ וּמִבְחַר יָמֵינוּ
וּבְחָדְשׁוֹ נִמְצָאֵהוּ
וִיחַדֵּשׁ גַּם חַיֵּינוּ .

ב

בַּת עַמִּי יְשֵׁנָה נָמָה
לַחֲרָפוֹת עַד הָיְתָה
מֵאוֹר מַדָּע בָּרְחָה
הָעֹרֶף לוֹ הִפְנָתָה ;

אֵין חֹקְרֵי לֵב וָרוּחַ
גַּם סָפוּ סוֹפְרִים תַּמּוּ
אֵין כָּל לָשׁוֹן וָסֵפֶר
כָּל יוֹדְעָם הִתְעַלְּמוּ .

גַּם תּוֹרוֹת אָז נֶחְמָסוּ
שׁוֹמֵם עָמַד הַשַּׁעַר
אֵין קֹשֶׁט אֶל כָּל לֶקַח
נִדְמָה עֵט מַקִּיל בַּעַר.

נִדְמָה כָּל הֶגְיוֹן נֹעַם
כָּל קֹשֶׁט דַּעַת חוֹקֶרֶת
אִישׁ לוֹ יִנְעַם דֵּעֵהוּ
אֲשֶׁר רוּחוֹ יוֹצֶרֶת.

וּמִי זֶה נָאוֹר עַתָּה
גַּם הֵאִיר כָּל הָאָרֶץ
הֵקִים הֵרִים כָּל רֵעַ
וּכְסִיל לֹא יִפְרוֹץ פָּרֶץ.

הֵשִׁיב אוֹר חָכְמַת דַּעַת
עַד הֵנִים כִּסְלַת בַּעַר
קָרָא סוֹפְרִים מִסֵּתֶר
וַיְרִיצֵם אֶל קֶרֶת שַׁעַר.

הֵבִיא שָׁר לִמְלוֹא אֶרֶץ
הִרְנִין פִּיו אֶל עוֹשָׂמוֹ
קָרָא כָּל אִמְרֵי שֶׁפֶר
לִשְׂפַת הִיא קֹדֶשׁ לָמוֹ.

לְזַמִּיר כָּל עֵט וָחֶרֶט
אוֹת עַל לִבְנַת גִּלָּיוֹן
אֶל נוֹתְנֵי זִמְרַת אֶרֶץ
לֵאלֹהֵי כָּל חִזָּיוֹן .

יָצְאוּ כָּל יַלְדֵי חֶמֶד
מִבֵּית סִפְרָם בֵּית כֶּלֶא
מֵרְאוֹת כָּתוּב עַל סֵפֶר
לִרְאוֹת יַד יוֹעֵץ פֶּלֶא ?.

הוּא אוֹר שֶׂכֶל אֱלוֹהַּ
רֹאשׁ וּמִבְחַר נַפְשֵׁנוּ
חֲדָשׁוֹת יַגִּיד לָנוּ
וִיחַדֵּשׁ גַּם חַיֵּינוּ.

ג

שִׁמְעָה אֱלֹהֵי קֶדֶם
קוֹלוֹת עוֹלוֹת שָׁמֶיךָ
שִׁמְעָה הֵד הַר וָיַעַר
וּשְׁאוֹן גַּלֵּי יַמֶּיךָ.

קוֹל צִפֳּרִים קִנְּנוּ
עַל רֹאשׁ נִטְעֵי נַעֲמָנִים
קוֹל בָּנִים יִתְבּוֹנְנוּ
צֹאן אָדָם רַבֵּי שָׁנִים.

גַּם שִׁיר צִפּוֹר הַזָּכָר
קוֹל זוֹחֲלֵי בִּשְׂפַת נַחַל
לַחַשׁ תּוֹלַעַת כֶּתֶם
קוֹל עָשׁ מֵעַל גַּב שָׁחַל.

הַאֲזִינָה אֵל וּשְׁמָעָה
שִׁירַת קוֹרְאֵי בִשְׁמֶךָ
קוֹל יַלְדֵי בָּתֵּי סֵפֶר
פִּרְחֵי כֶּרֶם עַמֶּךָ.

הַאֲזִינָה רוֹכֵב שֶׁבַע
קוֹל עֵדֶר רוֹעֶה עֵשֶׂב
קוֹל צֹאן רוֹקֵד עַל גֶּבַע
שׁוֹר גּוֹעֶה הֶמְיַת כֶּשֶׂב.

פִּרְחֵי אָבִיב קְרָאתָ
אֶל צִיּוֹן וְלִבְנֶיהָ
וּדְגַן בַּחוּרֵי חֶמֶד
הִצְמַחְתָּ בַּעֲרוּגֶיהָ.

הַקְשִׁיבָה הֶמְיַת יַעַר
וּשְׁאוֹן עֲלֵי עֵצֵיהוּ
וּתְהִלּוֹת שָׁם כִּי יַעַר
כָּל חַי לְךָ מִן נָוֵהוּ.

שִׁמְעָה קוֹל כֻּלָּם יַחַד
יוֹצֵר גַּם חַי גַּם גֶּבֶר!
שִׁמְעָה קוֹל אֶחָד יַעַל
«אֱלֹהִים!» -- מִכָּל עֵבֶר.

(שׁשׁ״ק ה״ב)

אֱלֹהִים זֶה יִקְרָאוּ
בְּשָׁאוֹן עוֹלֶה גָבֹהַּ
מִגָּבֹהַּ קוֹל יַעַן
"וּמְאֹד נַעֲלָה אֱלוֹהַּ!!".

יַעֲלֶה נָא עִמּוֹ עַתָּה
גַּם קוֹלֵנוּ קוֹל בָּנִים
שִׁירֵנוּ זֶה כּוֹנְנָהוּ
מוֹרֶה לִבְנֵי רַבָּנִים...

מזמור לתודה

אשר יסדתיו כפי עוללים תלמידי בבית ספר הרבנים והוּשַׁר שם עפ״י שלשת בחירי התלמידים האלה בחליפות, ביום הלדת אדונינו הקיר״ה בשנת ה׳ תר״ט, השנה אשר בה נפתח בית הספר הזה כה עירנו ווילנא יע״א

1

הָאַדִּיר וָרָם! הַלְאָב תִּהְיֶה לָנוּ
נִיקוֹלַי בֶּן פָּאוּל קֵיסַר רוּסִיָּה
אַדִּיר בַּמְּלָכִים רָם מִכֹּל אִתָּנוּ!
הֶאָב גַּם תִּהְיֶה לִבְנֵי הָעִבְרִיָּה
לִבְנֵי עֹנִי – נַחְנוּ – יַלְדֵי עַם שָׁפֵל –
הֲגַם אַתָּה הָרָם תִּשְׁכּוֹן בָּעֲרָפֶל.

2

הַאִם כְּרִבּוֹת הוֹדְךָ וּמְרוֹם גָּדְלֶךָ
הַאִם כֵּן גַּם טוּבְךָ רַב חֶסֶד! תֶּרֶב
הָתִתַּקַּח אַדִּיר אֶל רוּם הֵיכָלֶיךָ
תּוֹדוֹת יַלְדֵי עֹנִי מִלֵּב וָקֶרֶב

הֵן עוֹלוֹת אֵלֶיךָ מֵרִבְבוֹת אֶלֶף
הֲתִהְיֶינָה אֵלֶּה לְךָ לִגְמוּל וְחֵלֶף.

3

מֵרִבְבוֹת אֶלֶף עוֹלָלִים כָּמוֹנוּ
מִכָּל־עִיר יַעֲקֹב מִכַּנְפֵי הַמְּדִינָה
קוֹל הַנְּעוּרִים יָעוּר יוֹדוּ יְרַנֵּנוּ
וּשְׁמַע נָא אַדִּיר אָב רַחוּם הַאֲזִינָה!
אִם מָךְ קוֹל נַעַר וּשְׂפַת עוֹלְלִים דַּלָּה
אַךְ עוֹלְלִים חַסְתָּ הֵם יוֹדוּךָ סֶלָה.

4

הֵן מַלְכֵי פָרַס רָב חֶסֶד הִכְבִּירוּ
עַד עוֹלָם זִכְרָם עַל סִפְרֵי קָדְשֵׁנוּ
אֲבָל עוֹד הָאַחַת הֵן לְךָ הִשְׁאִירוּ
הַחֲצִי אַשְׁדּוֹדִית אָז דִּבְּרוּ בָּנֵינוּ
אַתָּה צִוִּיתָ וַיְהִי בָּתֵּי סֵפֶר
וּבְעִבְרִית יִתְּנוּ בָנִים אִמְרֵי שֶׁפֶר.

5

גַּם זֶה מֶלֶךְ כַּשְׂדִּים לָקַח בָּנֵינוּ
וַיְלַמְּדֵם אָז סֵפֶר וּלְשׁוֹן עַם כֶּשֶׂד
הֵם יָדְעוּ כָּל חָכְמָה עוֹדָם בֵּינֵינוּ
וּלְמַעֲנוֹ הוּא קָחָם לוֹ עָשָׂה חֶסֶד
וּלְטוֹבָה גַּם זֹאת זָכַר לוֹ אֱלוֹהַּ
כִּי בַּטּוֹב כָּל־מִצְעָר נֶחְשָׁב גָּבֹהַּ.

(ששי״ק ח״ב).

6

גָּבֹהַּ וָרַב נִיקֹלַי! חַסְדְּךָ
כְּגָבְהַּ הוֹדְךָ וַהֲדָרְךָ מִמֶּנּוּ
כָּל יֶלֶד בִּישֻׁרוּן כְּתוּבָה יָדְךָ
בֵּית הַסֵּפֶר יָבוֹא אַתָּה תוֹרֵנוּ
כָּל חָכְמָה כָּל מַדָּע גַּם תּוֹרָתֵנוּ
וּלְשׁוֹן עַמְּךָ הָרָב הָאָח! וּלְשׁוֹנֵנוּ — .

7

וּלְשׁוֹנֵנוּ קֶדֶם תָּשִׁיר לְךָ עַתָּה
תּוֹרָתֵנוּ גַּם הִיא קַרְנָהּ בְּךָ רָמָה
וּשְׁתֵּיהֶן מְקֻדָּשׁ יוּדוּךָ אַתָּה
כִּי עַתָּה בַּעֲצָתְךָ תִּפְאַרְתָּן קָמָה
כִּי לִהְיוֹת תּוֹרֵנוּ מוֹרִים בַּשַּׁעַר
הַתּוֹרָה לָעָם וּלְשׁוֹנָהּ לַנָּעַר.

8

וּלְשׁוֹנֵנוּ בָּהּ נוֹצַר כֹּל בָּאָרֶץ
וּלְמֶלֶךְ בָּהּ הָיָה הָאֵל עֻשֵּׂנוּ
אַךְ הִיא לָבְשָׁה עֹז תִּפְרוֹץ פֶּה פָּרֶץ
הוֹדוֹת חֶסֶד מֶלֶךְ פָּעַלְתָּ לָנוּ.

מקהלה

לֹא נַחְנוּ אֶת הָאַדִּיר יוֹדֶה פִּינוּ
אֶת הָאַדִּיר הָרָם וַיְהִי אָבִינוּ!.

(שש״ק ח״ב)

9

גַּם בֵּית סֵפֶר זֶה אֲשֶׁר חֻנַּךְ עַתָּה
הוּא אֶבֶן הָרֹאשָׁה לַבָּתִּים אֵלֶּה
אֲשֶׁר עוֹד תְּיַסֵּד נִיקוֹלַי אַךְ אַתָּה
אֲשֶׁר תְּיַסֵּד יָדְךָ יַד עֹשֵׂה פֶלֶא
עַתָּה הִנְּךָ מוֹצִיא אֶבֶן רֹאשׁ פִּנָּה
וּבְנֵי יָהּ ״חֵן חֵן לָהּ״ יִתְּנוּ קוֹל רִנָּה.

מקהלה
לֹא נַחְנוּ אֶת הָאַדִּיר יוֹדֶה פִּינוּ
אֶת הָאַדִּיר הָרָם וַיְהִי אָבִינוּ!.

שיר מזמור*)

אֵל נָא מֶלֶךְ נְצוֹר
מֶלֶךְ בְּעֹז יַעֲצוֹר
רְדֵה רְדֵה לְהוֹד
לָנוּ לְכָבוֹד
רְדֵה לְמוֹרָא צָר
מֶלֶךְ הוֹלֵךְ יָשָׁר
אֵל נָא מֶלֶךְ נְצוֹר.

בָּאשְׁזֶע צַארְיַא כְּרַאנִי
סִילְנִי דֶערְשְׁזַאוְונִי
צַארְסְטְווּי נַא סְלַאווּ
נַא סְלַאווּ נַאם
צַארְסְטְוּוּי נַא סְטְרַאךְ וְורַאגַאם
צַאר פְּרַאוְוָאסְלַאוְונִי
בָּאשְׁזֶע צַארְיַא כְּרַאנִי.

---

*) יסודתו בלשון רוסיה לכבוד המלך, והעתקתיו לשפת קדש לשורר אותו בקדש. וההעתקה נאמנה כפי בערוכים פה זה לעומת זה.
(שש״ק ח״ב)

ועתה	נוספות
נְצוֹר נָא כְּבַת עֵינַי	נְצוֹר נָא כְּאִישׁוֹן
אַלֶכְּסַנְדֶר הַשֵּׁנִי	נִיקוֹלַי הָרִאשׁוֹן
אֵל נָא מֶלֶךְ נְצוֹר .	אֵל נָא מֶלֶךְ נְצוֹר .

שבר ומרפא

1

הִנֵּה קוֹל — ! כָּל שִׂפְתֵי שׁוֹמְעָיו צָלְלוּ
הִנֵּה קוֹל — ! כָּל לִבּוֹת קוֹשְׁבָיו נִבְהָלוּ
חָרַד דָּמָם לַלֵּב מֵרֹאשׁ וָרֶגֶל
סָמַר כָּל בָּשָׂר וּנְשָׁמוֹת שָׁחָחוּ
נִבְעַת כָּל רוּחַ וּנְפָשׁוֹת פָּרָחוּ
הוֹי אֶבֶן עַל כָּל לֵב ! הוֹי אֵין מִי יָגֶל

2

קוֹל נוֹרָא מִשְׁמוֹעַ מִי יִשָּׂאֶנּוּ
קוֹל אוֹמֵר אֵימִים : נִיקוֹלַי אֵינֶנּוּ ! ! —
אֲהָהּ מִי זֶה הֶאֱמִין לִשְׁמוּעָתֵנוּ —
נִיקוֹלַי הַגָּדוֹל כִּגְדוֹל פְּעָלֵהוּ
וּפְעָלִים נִשְׂגָּבִים רִגְעֵי חַיֵּיהוּ
וּבְעֶצֶם מִפְעָלָיו יָמוּשׁ אַרְצֵנוּ .

(שש"ק ח"ב)

3

אֶרֶץ אֲשֶׁר אֶל שָׁמַיִם הִגְבִּיהַּ
בִּרְחָבֶיהָ כֻּלָּם אוֹרוֹ הִגִּיהַּ
אֵין מָה בְּדַבַּר מַלְכוּת לֹא עָל הֶעֱלָהוּ
פִּי דוֹבֵר עֵט סוֹפֵר סַפֵּר יִיעָפוּ
עַל כֵּן נִדְמוּ כֻּלָּם וּמִלִּים סָפוּ
עַל כֵּן אַךְ הַלְּבָבוֹת עָלָיו יֶהְגּוּ.

4

וּלְשׁוֹנוֹת שׁוֹנוֹת אִם מָלְאוּ אַרְצֵנוּ
שָׂפָה אַחַת נִהְיוּ עַל מוֹת מַלְכֵּנוּ
אֲנִיָּה וּבְכִיָּה – וּדְבָרִים אָיִן –
תּוּגוֹת מָלְאוּ לֵב וּדְמָעוֹת עֵינַיִם
אַךְ קוֹל אֲנָחוֹת רוֹחוֹת וּסְפוֹק כַּפַּיִם
וּבְשׂוֹרָה בִּלְבָבָם כִּידוֹן וָקַיִן!.

5

וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה מָלַךְ עַל רוּסִיָּה
לֹא מָלַךְ אַךְ עָבַד זוּ הַיְפֵה־פִיָּה
כִּי אַךְ אֶל טוֹבָהּ הִקְדִּישׁ כָּל חַיֵּיהוּ
כָּל יָמָיו וּרְגָעָיו אַךְ לָהּ הוֹכִיחַ
וּגְדוֹלוֹת בָּהּ פָּעַל מִי זֶה יָשִׂיחַ
וּמִי מֵת – מֶלֶךְ עוֹבֵד אֶת עוֹבְדֵיהוּ!

(שש"ק ח"ב)

6

אָז בְּמְלוֹךְ נִיקוֹלַי עָלָיו כִּי שַׁרְנוּ
״דָּרַךְ כּוֹכָב הוֹפַע שַׁחַר״ *) אָמָרְנוּ
כִּי הוּא שֶׁמֶשׁ רוּסִיָּה עוֹד לֹא יָדַעְנוּ
וּכְבוֹא שֶׁמֶשׁ זוּ פִּתְאֹם בַּצָּהֳרָיִם
מַה נֹּאמַר עַתָּה — וּדְמִי בִּשְׂפָתַיִם
שׁוֹמְמִים נַחְנוּ ! מִקּוֹל זֶה שָׁמַעְנוּ — . . .

* * *

7

חַיִּים בִּרְצוֹן הָאֵל אַחַר הַזַּעַם
גֶּשֶׁם בִּנְדָבוֹת יִתֵּן אַחַר רַעַם
וּשְׁמוּעָה גַּם טוֹבָה הֵחִישׁ הִשְׁמִיעַ
״לֹא בָאָה הַשֶּׁמֶשׁ הֵן עוֹד תָּהֳלָּה
״אַלֶכְּסַנְדֶּר מָלַךְ בֶּן־נִיקוֹלַי סֶלָה ! !
״רוּחַ הָאָב בַּבֵּן הֲלֹא יוֹפִיעַ — »

8

אֶל כֵּס נֶדֶר הֱרִימוֹ אָבִיהוּ
כָּל עַם רוּסְיָא עַתָּה יִשַּׁק עַל פִּיהוּ
וּכְאָבִיו יֵשֵׁב עַל כֵּס לַהֲרִימֵהוּ —
וּלְהָרִים וּלְהַגְדִּיל עַמּוֹ בָּאָרֶץ
וּבְעֹז רוּחַ הָאָב יַעֲמוֹד בַּפֶּרֶץ
וּשְׁמוֹ זֶה יַבְטַח לוֹ גַּם עֹז הוֹדֵהוּ .

---

*) שירי שפת קדש (חלק ח׳) נר 54 לייפציג 1842.
(שש״ק ח״ב) 6.

9

הָבָה נִשָּׁבַע לוֹ הַיּוֹם כֻּלָּנוּ ! !
הֵן בִּלְבַב תָּמִים וּבְכָל־רוּחַ בָּנוּ
בִּקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל יָד עַל לֵב הִנַּחְנוּ ! —
קַח נָא זֹאת — הַמּוֹלֵךְ בִּדְבַר אֱלוֹהַּ !
הַבֶּט נָא גַם אֶל שֶׁפֶל — מִגָּבוֹהַּ
וּשְׁלוֹמֵי אֱמוּנִים מֵעוֹלָם נַחְנוּ ! .

יום ו׳ י״ט אדר שנת תרט״ו, יום בוא דִבְרַת (לפ״ק)
שבועת אלהים בבית ספר הרבנים אשר בווילנא ;
מאת המורה שם לשון עברי וארמי . . . —

שלמונית

להשלמת הדרוש אשר דרשתי בבי״ס הרבנים בשנת הר״י ביום הלדת אדונינו הקיר״ה.

יִרֶב גִּיל עַמִּים עֲדֵי יִפְרוֹץ פָּרֶץ
יוֹם הֻלֶּדֶת מַלְכָּם הוֹדוֹ כַזַּיִת
יוֹם עָשָׂה הָאֵל חֲדָשָׁה בָּאָרֶץ
אָב נוֹלַד לְבָנִים מַסַּד לַבַּיִת
יוֹם אָמַר לַצֹּאן «רוֹעֶה לָךְ אָשִׂימָה
הוּא יָשִׂים לָךְ שָׁלוֹם חוּצָה וּפְנִימָה» .
(שש״ק ח״ב)

אַף כִּי אַתֶּם פֹּה יַלְדֵי בַת עַמֵּנוּ !
יוֹשְׁבֵי בֵית סֵפֶר הֵקִים לָכֶם מֶלֶךְ׃
עָפְכֶם לַעֲשׂוֹת כִּי הִגְדִּיל מַלְכֵּנוּ
כֵּן הַיּוֹם גִּילְכֶם יִגְדַּל מִכָּל פֶּלֶךְ׃
יוֹם נוֹלַד נוֹתֵן לָכֶם מַחְסוֹר־חָלֶד
וַיְצַו : גַּם תּוֹרַתְכֶם יִלְמוֹד הַיָּלֶד .

יוֹם זֶה בָּרְכוּ אֵל בָּרְכוּ גַּם אַתֵּמָּה !
כִּי הוּא הַיּוֹם כָּל יָמֵינוּ הִשְׂמִיחַ
הוּא יוֹם הֵאִיר אוֹר יָאִיר גַּם לָהֵמָּה
הוּא יוֹם הוֹלִיד אִישׁ כָּל יִלוֹד הִצְלִיחַ
בָּרְכוּ אֶת הָאֵל לוֹ נִתְפַּלֵּלָה :
בָּרֵךְ מַלְכֵּנוּ וִיחִי עוֹלָם סֶלָה ! ! » .

ברכת המאור

ביום בוא הלום השר המשנה יר״ה מאור השכלת ארץ רוסיאה ויסר לראות גם בית ספר הרבנים בעירנו ווילנא, ביום א׳ כ״א מרחשון שנת ה׳ תר״י .

1

עַל אֹפֶל לַיִל בָּאָרֶץ שָׁטוּחַ
יֵצֵא אוֹר קָדִים וִיגָרֵשׁ לֵיל אֶמֶשׁ
יָאִיר כָּל עַיִן וִיחַיֶּה כָּל רוּחַ
כָּל לֵב אַךְ יָבִין כִּי הוּא קֶרֶן שֶׁמֶשׁ
(שש״ק ח״ב)

עַד כִּי תֵּרָאֶה גַּם הִיא בַּשָּׁמַיִם
אָז תֵּרָא עַיִן מִי הֵאִיר עֵינַיִם ׃

2

עַל יַלְדֵי יַעֲקֹב בָּאָרֶץ לוֹ חֶבֶל
נָגַהּ אוֹר חָכְמָה וַיְגָרֶשׁ חָשְׁכָּמוֹ
הֵאִיר חֲשֵׁכִים גֵּרֵשׁ מוּסַר־הָבֶל
כָּל לֵב אַךְ יָבִין כִּי אוֹרְךָ הוּא לָמוֹ
עַתָּה נִרְאֶךָ אַתָּה הוּא שִׁמְשֵׁנוּ !
וּמְקוֹר אוֹר הַנְּעוּרִים רוֹאוֹת עֵינֵינוּ ׃

3

אָמְנָם מֵרֹב אוֹר לֹא תוּכַל הָעַיִן
לִרְאוֹת בַּשֶּׁמֶשׁ כִּרְאוֹתָהּ קַרְנֶיהָ
כֵּן תִּלְאֶה נַפְשֵׁנוּ כֹּחַ בָּהּ אָיִן
לִרְאוֹת בְּךָ אָדוֹן ! מֵפִיץ עֲנָנֶיהָ
הָהּ מִמְּלוֹא לִבֵּנוּ הֵן עַתָּה נִדְמֵינוּ
מֵרֹב הוֹדוֹת הוֹדְךָ הֵן נֶאֱלַם פִּינוּ ׃

4

וּפְנֵי שֶׁמֶשׁ אִם לֹא נַבִּיט גָּבְהָהּ
הֲלֹא בָּרֵךְ נוּכַל אִתָּהּ כָּל בֹּקֶר
בָּרֵךְ גַּם אוֹרָהּ גַּם יוֹצְרָהּ אֱלוֹהַּ
עַל חֶסֶד רַב זֶה עַל טוּב אֵין לוֹ חֵקֶר
(ששיק ח"ב)

כֵּן אַךְ בָּרְכֶךָ נוּכַל עַתָּה הַשָּׂר !
מִבִּרְכוֹת יוֹצֵר אוֹרֶךָ — הוּא הַקֵּיסָר .

קול נעורים

שולח אל חם לכבוד שר הראש על כל המחוזות האל, האדון המרומם ברב תהלות
... גבריאלאויטש ביביקאוו יר"ה, בראשית בואו הלום. ויסר גם
אל בית תלמוד תורה אשר בעירנו ויחננו לטוב.

1

אוֹר יוֹמָם כִּי יַעֲלֶה יֵרֵד יַגִּיעַ
עַד אֵזוֹב עָזוּב תַּחַת קִיר צוֹמֵחַ
עַד הוּא מָה רָם מוֹשַׁב שֶׁמֶשׁ יוֹפִיעַ
וּלְרוּמוֹ כִּי רָב עַל כָּל מָה זוֹרֵחַ
בַּעֲדוּת זוּ גַּם רוּם שַׁדַּי מוֹדַעַת
כִּי אוֹרוֹ הוּא חַיִּים גַּם אֶל תּוֹלַעַת .

5

עֵדוּת־אֱלֹהִים לְךָ שַׁלִּיט מוֹשִׁיעַ
זֶה אוֹרְךָ מָה רַב מָה רָם מַה גָּבַהּ !
עַד תַּחְתִּית שִׁפְלֵנוּ הִשְׁפִּיל הִצִּיעַ
עַד הַחַיּוֹת רָם זְלוּת הַחַיּוֹת כֶּאֱלוֹהַּ
אִם שֶׁמֶשׁ אַתָּה בִּשְׁמֵי קֵיסָרֶךָ
כֵּאלֹהִים אַתָּה לָנוּ עֲנִיֶּיךָ .

(שש"ק ח"ב)

6

בִּישֻׁרוּן עַם דַּל יַלְדֵי דַלִּים נַהְנוּ
מִי כָמוֹךָ אָב ! רְאֵה מַה דַּלּוּ
וּכְבָר מִכָּל טוֹבָה הֲלֹא נִשְׁכַּחְנוּ
פָּקַדְתָּ — וַיִּחְיוּ אוֹבְדִים כָּמוֹנוּ
הִנְנוּ פֹה הַיּוֹם אֶל חֹם אוֹרְךָ שֶׁמֶשׁ !
אַל נָא תֵּט מִמֶּנּוּ אַל יָשׁוּב אֶמֶשׁ .

תפלה

אַל נָא אֱלֹהֵינוּ ! אַל נָא גַּם אַתָּה
אַל נָא תַּט שֶׁמֶשׁ זוּ מֵעַל שָׁמֵינוּ
הַתְיֵהוּ אֵל חַי כִּי הֶחְיָנוּ עַתָּה
הָיֵה אוֹר בֵּיתוֹ כִּי הָאִיר שִׁבְתֵּנוּ
אָב הָיָה לִיתוֹמִים הִשְׁכִּיחָם נֶהִי
וּנְהִי אַל יֵדַע וּלְבָנָיו אָב יְהִי .

אמן

ברכה

בָּרוּךְ מַכִּירֵנוּ ! בָּרוּךְ צֵאתֶךָ !
וּשְׁמַע קוֹל נְעוּרִים אַחֲרֶיךָ קָרָאנוּ
סוֹל כָּל יָתוֹם הוּא זֶה קִרְאֵא בְשִׁמְךָ
אֲדוֹנִי ! בִּי בִּי , כְּאָב הֱיֵה לָנוּ .

מנחת תודה וברכה

אשר הקריבו קהל עדת ישורון יושבי עיר ווילנא להשר הגדול ראש מחוזות ארץ ליטא האדון תראפאויטשקי ביום לכתו מזה ביום ד' תשרי שנת ה' תקנ"ד :

בימי ענן וערפל לעת הסתיו בארצות צפון, עת הרוח עכורה משלג וסערה, וארץ לא מטהָרה מצנים וקרה, הן בעת ההיא תֶענם כל נפש ורוח כל אדם עליו עצובה, רגל אנוש לא תדרוך הוצות, ואף בלב אָנוש יֵשבו בית, ואלהים עליון בהכמתו כי רבה נתן חק מראשית ומוסָד שָׂם מימי קדם, לשלוח אז עזרתם מקדש וישועתם ביד אחד מצבא המרום, היא השמש אשר זה דרכה מעולם לקרבה אז בדבר ה' אלי ארצות אלה להבקיע אל תוך מחנה העָבים לחדור בקרני זהבה עבי גביהם ולגרשם מעט מעט מעל פני הארץ; לעצור ביד הרוחות המעבירות מיום ליום, ולהקים סערות אלה לדממה מחדש לחדש, עדי תתחדש פני האדמה, הרוח תזך גם תֵחם, כל צמח יֵצא שמֵח ממחבואו, ותחי כל רוח נפש חיה וכל נשמת אדם תהלל יה ה', אשר משמי קדשו שלח אחד ממלאכי פניו להחיות פה בשפל רבבות אלפי אלפים נפש, כי מעשי ידיו כלם.

כן בהתעורר רוח לא־שלום בקרב ארצנו ושלוַת מדינתנו פתאום נעבָרה, כסערות מלחמה יצאו מבטן אדמתנו, להשבית מנוחת כל יושבי בה, המון פחדים סביב שתו עלינו מכל עבר ופנה, ושמועות מבהילות התחדשו לרגעים באזנינו, עד אשר חָבאו כל עוברי ארח ונשבת כל מסחר בארץ, עדי לָקחה מְחיה מכל עובר בה, כי אין שלום ליוצא ובא; אז התרומם ממרחק אבי הארצות האל

זה אדונינו הקיסר האדיר יר"ה, אשר בחרו ה' למשול בארץ כאלהים בשמים. גם הוא בחכמתו הרמה הביט אחרית דבר מראשיתו, ויחמול גם על עמו יושבי ארץ ליטא, וידרוך קשת עז הודו כגבור מלחמה, והץ שנון כונן על יתר עצה וגבורה, ויור אותו בלב שונאי שלום, ובישע אלהים קלע אל השערה ולא החטיא — ומי חץ השנון? אתה הוא האדון! אותך בחר בחיר ה' לשלחך הנה, גם לך יאתה, כי לא חץ לבד היית כי אם גם מגן ושריון לכל יושבי הפלכים האלה השאננים נאמני לב ושומרי אמונים, נוצרי דברת שבועת אלהים אשר נשבעו למלכם מלפנים.

ותהי לנו גם אתה כשמש אשר גם חם גם אור בקרֶיהָ, כי כן נתן אלהים בלבך גם משפט גם חסד, בחם שביבי שכלך הרב והמהיר ידעת ללהט מוכדות כל עושי עול, וליבש מים הזידונים השוטפים מלב כל חורשי רע, ומרוח כל נרגן חפץ מדנים; ובאור חסדך וטובך הרב נגות גם נגון על כל יושבי שקט וחוסי מנוחה, ובנים כתביך הנחמדים מזהב, האירות לבקרים עיני העם אשר השכו מפחד בלילות.

וכמו שמש מדי החיותה עצי גפן תאנה וזית אשר בתוך הגן, לא תחדל מתת אורה גם על עשבות דשא אשר יציצו מתחת לגדרו, כן בשומך עין לנצור ולהגן על כל עם ארץ השוקט ובוטח בך, לא פסחת גם על פתחי בית יעקב, העם היושב בשפל ולבו אמונה אמן למלך ושרים, כאשר עיניך הפקוחות ראו ורואות מאז בואך הלום ועד עתה. אז החלה שלות הארץ לשוב לאיתנה, ומנוחת תושביה שבה כבראשונה, ותשקוטנה המהומות האלה במועצות ודעת מנהל

נבון ומושל חָכם כמוך, כיום הזה. והנה כל יושבי הנָפות האלה מקצה, וכל עם ועם היושב בָהֵמה, כלם יכירו וידעו את חכמתך, כלם טָעמו וְרָאו את טובָתְך, וכאיש כאשה כזקן כנער כלם מלֵאים רוח תודה כי יודוך ויאמרו לך: אשרי ארץ שמלכך ימלוך בה, ואשרי המלך אשר שָׂרָיו כמוך.

אפס כי גם בזאת אלֵי שִׂמְשֵׁנו תתמַשֵׁל, כי באת אלינו בימים אשר תָחֵל לְקָרבה הלום, ובימים אשר תשוב לרחוק ממנו הִנְךָ הולך גם אָתה — כי הנה קְרָאֲךָ אדונינו הקיר"ה וַיִשָׂא את ראשךָ לשוּמְךָ ראש צְבָא רַגְלִי, והִנְךָ עוזב אותנו כיום הזה; שמֵחים אנחנו כלנו על עֲלוֹתֶךָ, אך גם עצֵבים הִנְנו על צֵאתֶךָ; ומה לעשות? הנה כן רְצוֹן אדוניך וַאדונינו, והיא גם היא טובָתֶך.

ועתה הנה אדונינו הקיר"ה אדיר ורב הַיְכֹלֶת, הנה הוא כבר הֵחֵל לְגָמלךָ היום מפרי מעלליך, אשר מִלֵאת אחריו וכל חפצו הִשְׁלַמת, ואנחנו בני יעקב עם עני ודל, מה נעשה לְךָ יקר וגדולה על כל מעשיך פה להפליא, הֲנוּכל לגמול אף אחת מני אלף הטובות אשר הטִיבותָ עמנו כל יְמֵי שִׁבְתְּךָ פה, נחנו אין לנו כי אם זאת, אשר היום הזה עת צאתך את העיר, כי תַסֵב אתה את פניך ללכת בשם ה׳, נחנו נָסֵב את פנינו אל ה׳ אלהינו, ותפלה נִשָׂא אליו בעדך בבית תפלתנו הגדול, להוליכְךָ שָׁלֵו וְשָׂמֵחַ עד בואך למחוז חפצך עיר המלוכה, ולהיות עִמְךָ בכל אשר ישלָחֲךָ אדונינו הקיר"ה, וכל אשר תעשה למען אדוניך כל ימיך לעולם ה׳ יצליח בידך, עדֵי יְרוֹמִמְךָ הקיר"ה לְתִתְּךָ עליון על כל שריו רואי פניו, ושְׁלוֹם מלכותו וּמִשְׂרָתְךָ יִכּוֹן עד העולם אמן!

מבשר טוב

1

אִמְרוּ נָא עִבְרִים אֶל אִמְּכֶם זְקֵנָה
לִשְׂפַת עֵבֶר אִמְּכֶם בַּשְּׂרוּ אֱמוּרוֹת
בַּשְּׂרוּהָ בִּמְעוֹנָהּ קֵדְמָה־תֵּימָנָה
כִּי חָלַף לֵילָהּ וּבָנִים נֵעוֹרוּ
כִּי נֵעוֹר אֵל יוֹצֵר לָשׁוֹן וָסֵפֶר
וּלְהִתְנַעֵר אָמַר גַּם לָהּ מֵאֵפֶר.

2

שָׁם לָהּ הַמְּאַסְּפִים זֶרַע רַב אָסָפוּ
חֶמְדַּת בִּכּוּרִים הֵבִיאוּ אַחֲרֵימוֹ
עוֹד כַּרְמֵי חֶמֶד לִנְטוֹעַ יָסָפוּ
וּכְמוֹ כּוֹכָבִים כֵּן רַבּוּ זַרְעֵימוֹ
שָׁם בַּהֲלִיכוֹת קֶדֶם פִּרְיָהּ הֵבִיאוּ
פֹּה גַּם בַּצָּפוֹן הַפְּרָחִים הוֹצִיאוּ.

3

שָׁם גַּם שׁוּלַמִּית נָתְנָה אִמְרֵי שֶׁפֶר
וַתֹּאמֶר גַּם צִיּוֹן, וִירוּשָׁלַיִם
קוֹרוֹת הַיְּהוּדִים שָׁם קוֹרְאוֹת עַל סֵפֶר
גַּם הַקָּדִים עוֹלֶה יְשַׁלַּח כַּרְנַיִם

(ששי״ך ח״ב)

לִשְׂפַת קֹדֶשׁ גַּם פֹּה שִׁירֵי הִגָּיוֹן
מִסִּפְרוּתָם וְשִׁיר־עַד שִׁירֵי בַת צִיּוֹן.

4

לָכֵן נַחֲמוּ נַחֲמוּ אִמְּכֶם זְקֵנָה
וּמְשׂוֹשׂ אִתָּהּ שִׂישׂוּ אֲבֵלֶיהָ
קִרְאוּ חֶפְצִי־בָהּ לַעֲזוּבָה נוֹשָׁנָה
כִּי חִדֵּשׁ פָּנֶיהָ אֶל כִּנְעוּרֶיהָ
הֵשִׁיב שִׁירֵי תִּפְאֶרֶת לַמְשַׁבֵּחַ
כִּנּוֹר נָעִים אֶל דָּוִד הַמְנַצֵּחַ.

חלום אמת

1

אֶל אֶרֶץ בִּיהֶם אֶל בֵּית רֵעִי שָׁמָּה
בָּאתִי בַּחֲלוֹמִי לִפְנֵי שָׁנִים תֵּשַׁע
וָאַבִּיט אֵלָיו וָאֶשְׁאַל לוֹ לָמָּה
חָוְרוּ פָּנֶיךָ כַּחוֹלֶה אֵין־יֵשַׁע
יַעַן בִּבְכִי הֵן זֶה הִתְעַבַּרְתִּי
בָּאִישׁ לַעֲבוֹדָתִי אוֹתוֹ בָּחַרְתִּי.

(שש"ק ח"ב)

2

הֲלֹא שָׁמַעְתָּ רֵעִי כִּי נָטַעְתִּי
כֶּרֶם חֶמֶד לִי פֹּה עַל יַד הַבַּיִת
וּמָה רַבּוֹת בּוֹ וַעֲצוּמוֹת יָגַעְתִּי
וּנְטַעְתִּיו אַךְ שׂוֹרֵק וּמִבְחַר זַיִת
פֹּה עַל חוֹף הַיָּם־ וּשְׁאָר פַּלְגֵי מַיִם
עַל מִשְׁמַן אֲדָמָה חֶמְדַּת עֵינַיִם .

3

וַיְהִי אָז כַּהֲתִימִי לִבְנוֹת לִנְטוֹעַ
וַעֲצֵי כַרְמִי זֶה אַךְ לִפְרוֹת הֵחֵלּוּ
וַיָּבוֹא זֶה הָאִישׁ־עָרוּם לָרוֹעַ
וּמְעִידִים לוֹ רַבִּים אוֹתִי שְׁאֵלוּ
הִפְצִירוּ בִי עַד בּוֹשׁ אוֹתוֹ לָקַחַת
לִהְיוֹת הַכּוֹרֵם כִּי בוֹ אֶמְצָא נַחַת .

4

וּלְתֻמִּי־ וָאֹפֶת וּבְכֵן נִמְהַרְתִּי
וּלְכוֹרֵם עַל כַּרְמִי אִישׁ זֶה לִי שַׁתִּי
וִיגִיעַ כָּל יָמַי לוֹ חִישׁ מָסַרְתִּי
וּבְיָדוֹ אֶת נַפְשִׁי זֶה כַּרְמִי תַּתִּי
וּמִבְּלִי הַבֵּט אַחַר כָּל מַעֲשֵׂהוּ
עָשָׂה לוֹ בַּגָּן כַּעֲלוֹת עַל רוּחֵהוּ .

(שש״ק ח״ב)

5

וִימֵי בָצִיר בָּאוּ וַאֲנִי שָׂמַחְתִּי
וּפְרִי הַכֶּרֶם אֶל בֵּיתִי אָסַפְתִּי
כֵּן אוֹתוֹ לֶעָרִים מַהֵר שָׁלַחְתִּי
וּמִשְׁפַּט קוֹנָיו לִשְׁמוֹעַ שָׁאַפְתִּי
אִם כֹּחִי וִיגִיעִי אֲשֶׁר עָמַלְתִּי
יָשִׁיבוּ לִי הַגְּמוּל אֲשֶׁר יִחַלְתִּי .

6

וּלְטוֹב קִוִּיתִי דָּהּ מַר לִי מַר , רֵעַ !
הָהּ אָבַד כָּל חֵילִי וַעֲמָלִי הֶבֶל
בְּאָשְׁה כָּל פִּרְיִי לֹא אִישׁ בּוֹ נוֹגֵעַ
נִכְזָב מִבְטָחִי וּמְשׂוֹשִׂי אַךְ אֵבֶל
וּבְעִנְיָן רַע וָמַר אָבַד הֶחָיִל
לַשָּׁוְא יָגַעְתִּי גַּם יוֹמָם גַּם לָיִל .

7

הֵן צָנוּם כָּל פִּרְיִי בֹּסֶר הִנֵּהוּ
גַּם חָמֵץ גַּם חָמָס וְחָסֵר כָּל טָעַם
אַפּוֹ וּשְׂפָתָיו יִקְמוֹט כָּל טוֹעֲמֵהוּ
וּמַה עוֹד תִּשְׁאַל רֵעִי אֶל זַעַם
אִם זֶה כָּל עֲמָלִי הָיָה לָאָיִן
וּלְבַדּוֹ אַךְ לוֹ הֵן נָשָׂאתִי עָיִן .

(שש"ק ח"ב)

8

עַתָּה קָרָאתִי לַכּוֹרֵם רַמָּנִי
וָאֶצְעַק שׁוֹד עָלָיו חָמָס קָרָאתִי
וּבְכָסְלוֹ יַחֲזִיק וּלְרָע עוֹד שָׂמָנִי
כִּי יֹאמַר אוֹת הוּא כִּי לָאֵל חָטָאתִי
יַעַן כִּי הוּא עָשָׂה אַךְ כָּל טוֹב סֶלָה
אַךְ כַּרְמִי נָטַר לֹא סָר אַף אֹהֱלָה׃

9

לִרְגָעִים הִשְׁקָהוּ לֹא חָדַל רֶגַע
מַיִם וַעֲיָנוֹת עֲלֵיהֶם נָטוּעַ
אַף שָׁמַר אוֹתוֹ מִכָּל רָע וָפֶגַע
גַּם לִבְלִי בוֹא עָלָיו כָּל אוֹר זָרוּעַ
וּלְמַעַן לֹא תַךְ בּוֹ שֶׁמֶשׁ קַוֶּיהָ
כִּסָּה כָל עֵצָיו בְּצֵל מִפָּנֶיהָ.

10

וּכְתֹם דִּבְרֵי רֵעִי חֵמָה מָלֵאתִי
לַחֲמַס רֵעִי זֶה חֲמָתִי בָּעָרָה
וּמְרִי הַכּוֹרֵם מִשְּׁמוֹעַ נַעֲוֵיתִי
אַף רָעַת פָּעֳלוֹ לִי הֵיטֵב נִכָּרָה
וּבְאַף קָרָאתִי «קִרְאוּ לַפּוֹשֵׁעַ!
וַאֲנִי אָרִיב בּוֹ וִיהִי כְּמִתְעַתֵּעַ».

(שש"ק ח"ב)

11

חִישׁ הִבְהִילוּהוּ לִי – הַדְּמוּת מַחֲרִידָה –
וּבְקוֹל מָרַת נֶפֶשׁ אוֹתוֹ שָׁאַלְתִּי
מַה זֶּה עָשִׂיתָ הָעִקֵּשׁ ! הַגִּידָה
הֲלֹא מַעֲשֶׂיךָ אַךְ הָאֹזֶן נִבְהַלְתִּי
אֵיךְ מִבְּלִי כָל אוֹר מִשֶּׁמֶשׁ קַרְנַיִם
יִנְעַם כָּל פְּרִי אִם גַּם עַל כָּל מַיִם ׃

12

הֲלוֹא בִשְׁנֵיהֶם אַךְ יִשְׂגֶּא כָל זֶרַע
וּלְעֻמַּת זֶה אֶת זֶה עָשָׂה אֱלוֹהַּ
אִם יֶחְסַר אַף אֶחָד יִגְדַּל אַךְ פֶּרַע
עָלֶיךָ גַּם אִכָּר יִתְמַהּ תְּמֹהַּ
הֲלֹא יִצְחַק לְךָ כָּל אֱנוֹשׁ שׁוֹמֵעַ
אֲבָל גַּם יִבְכֶּה עַל אָח זֶה וָרֵעַ ׃

13

וּכְיוֹנָה פוֹתָה פָּתַח פִּיו הַבָּעַר
וַיֹּאמֶר : אִם לוּ אָדוֹן תִּשְׁמָעֵנִי
הֲלֹא אָנֹכִי הַגּוֹדֵעַ בַּשָּׁעַר
כִּי אֵין בָּאָרֶץ כּוֹרֵם יִדְמֵנִי
הֲלֹא כָּל כַּרְמֵי נִכְבַּדֵּי עַמֵּנוּ
אֲנִי וַחֲנִיכַי כּוֹרְמֵיהֶם הִנֵּנוּ ׃

(שש״ק ח״ב)

14

וּמְלַאכְתֵּנוּ עַל כֵּן אַךְ הִיא הֲלָלָה
כִּי נֶגַע לִשְׁמוֹר מַטָּעֵי כָל כֶּרֶם
מֵחֲמַת קַרְנֵי שֶׁמֶשׁ – כִּי יַעַשׂוּ כָּלָה
וְיִגָּרְשׁוּ הַצְּלָלִים גַּם יִכּוֹם חֶרֶם
וּרְאֵה נָא אָדוֹן! כִּי עֵינַי גַּם רַכּוּ
וּבְאוֹר כִּי יִרְאוּ כֵּן חִישׁ גַּם יִמַּקּוּ.

15

אֲהָהּ מוֹרְדֵי אוֹר! בַּחֲרוֹנִי צָעַקְתִּי
מַחֲרִיבֵי כֶרֶם אַתָּה גַּם רֵעֶיךָ
מַשְׁחִית כָּל זֶרַע! הוֹי כַּפַּי סָפַקְתִּי
וּמְחַבֵּל צֶאֱצָאֵי כַרְמֵי עַמֶּךָ
וּבְכָל הַחוֹף כֻּלּוֹ עַל כֵּן גַּם אָיִן
בִּכּוּרָה אַחַת וּפְרִי מַחְמַד עָיִן.

16

וּבְדַבְּרִי כָּכָה קָם גַּם רֵעִי עַתָּה
וַנִּרְעַם אֵלָיו בִּרְנָנָה גַּם יַחַד
הֵן לֹא כוֹרֵם הִנְּךָ הַגֵּד מִי אָתָּה
הַגֵּד עוּל הַגֵּד בֶּן בַּלָּהוֹת פַּחַד!
וַיִּקְרָא בִגְרוֹנוֹ וַיַּחֲרִידֵנוּ!
„אָנֹכִי הַמְלַמֵּד לִבְנֵי אַרְצֵנוּ!!"

(שש"ק ה"ב)

17

מִקּוֹלוֹ כִּי עַז הֱקִיצוֹתִי לַיְלָה
הִנֵּה חֲלוֹם הוּא! אֶל לִבִּי קָרָאתִי
הָהּ יַלְדֵי עַמִּי! – כֶּרֶם יָרוּם מַעְלָה –
הֵן מִשְׁחַתְכֶם עַתָּה בַּחֲלוֹם מָצָאתִי
הוֹי יַלְדֵי עִבְרִים מוֹרִים עִוְרִים לָמוֹ
תּוֹרַת מָה לָהֶם אִם חָכְמָה אֵין בָּמוֹ.

18

אָבִין חַדְרֵי כֶּרֶם אָבִין לַפֶּרִי
אַכִּיר מֵי הַיָּם אַכִּיר פַּלְגֵי מַיִם
אֵדַע מָה הַצֵּל אֵדַע כָּל־הַמֶּרִי
מִי לֹא לָמַד שָׁם שָׁנִים שִׁבְעָתַיִם
אַךְ לֹא יַד אֶחָד בָּם עָשְׂתָה תוּשִׁיָּה
מִי בָם אַךְ לֵב לוֹ נַפְשׁוֹ בוֹכִיָּה.

אוריה ובת שבע*)

בסור אוריה אל ביתו בבקר בטרם שובו שנית המערכה
אחר אשר לָן ב׳ לילות בבית המלך (ש״ב י״א).

בת שבע

אוּרִיָּה אוּרִי הֶאָח הֵן אֶרְאֶךָּ! —
אִישִׁי מַחְמַדִּי! הֲןֹ מִקְּרָב לִי שַׁבְתָּ
וּשְׁלוֹמְךָ מַה הוּא וּמַה כָּל בַּדֶּיךָ
הִתְנַפְּשָׁה נָּא דוֹדִי מַה לִּי עָרַבְתָּ
הַנַּח חֶרֶב וַחֲנִית כִּידוֹן וָקֶשֶׁת
קַח תַּחְתָּם מָנוֹחַ אַהֲבָה וָאֵשֶׁת.

אוריה

לָמָּה יוֹנָתִי תַּמָּתִי רְחָמָה!
הֲסִירוֹת מִנִּי כֹּה חִישׁ כָּל הַנֶּשֶׁק
הֵן מַהֵר אֵלֵךְ אָשׁוּב לַקְּרָב שָׁמָּה
לִקְרָב וָלָחֶם אַךְ יִסְעַר בִּי הֵשֶׁק! —
וַאֲנִי לֹא עַתָּה כִּי עוֹד שִׁלְשׁוֹם בָּאתִי
וּלְאַהֲבָתֵךְ רַעְיָה! אָמְנָם חָטָאתִי!.

---

*) להורות כח המון לב גבורי ישראל בני הגלות, למלך במלחמה.
(ששי״ק ח״ב).

בת שבע

הַאַף זֹאת אָמְנָם כִּי עַד כֹּה פָּרַצְתָּ
לָבוֹא הֲלוֹם וּנְוָתְךָ לֹא פָּקַדְתָּ
חוֹמַת רַבָּה גִּבּוֹר! עוֹד לֹא נָתַצְתָּ
וּלְתֵל עֹז אַהֲבָה תִּלְעַג כִּי לָכַדְתָּ
הַחִתִּי, הַעַל כֵּן שִׁמְךָ קָרָאוּ
כִּי חִתַּתַּנִי הָהּ! — וּדְבָרַי לָעוּ.

אוריה

נוּחִי נָא וּדְעִי מַה אֶתְמוֹל הֱשַׁבְתִּי
גַּם לַמֶּלֶךְ עֵת אֶל בֵּיתִי שְׁלָחָנִי
„יוֹאָב וְיִשְׁרוּן בַּשָּׂדֶה עָזַבְתִּי
וַאֲרוֹן אֵל בַּחוּץ וּבוֹא בַּיִת אָנִי? —“
וּדְעִי כִּי מִקְּרָב לַמֶּלֶךְ נִקְרֵאתִי
וּלְהָחִישׁ אֶל יוֹאָב מִכְתָּב צֻוֵּיתִי.

בת שבע

הוֹי שׁוֹד וָרֶצַח! הֵן רַבּוֹת אָבִינָה —
הַמֶּלֶךְ קָרָא לְךָ לִירוּשָׁלַיִם
גַּם אֶל נָוְךָ אָמַר: לֵךְ נָא אַף לִינָה
וַתְּמָאֵן אִישׁ אֵמוּן! זֶה גַּם יוֹמַיִם
עַתָּה זֶה מִכְתָּב אֶל יוֹאָב שׁוֹלֵחַ
וּבְיָדְךָ הָהּ! — חֵץ הוּא — לִבִּי פוֹלֵחַ!.

(ששי"ק ח"ב)

אוריה

מַה זֹּאת יָפָתִי הָהּ! פֶּן תֻּמַּם אֵלֶךְ
וּרְאִי נָא כִּי פֶתַע חָוְרוּ פָנַיִךְ
הַעַל כִּי זֶה אִישֵׁךְ נִקְרָא לַמֶּלֶךְ
גַּם כִּי שְׁלָחַנִי אֶל בֵּיתִי אֵלַיִךְ
וּבְיָדִי אִם יִשְׁלַח סוֹד הַמִּלְחָמֶת
הַעַל כָּל־כָּבוֹד זֶה תִּגַּךְ זוֹעֶמֶת.

בת שבע

הוֹי מַחְמַד לִבִּי! לוּ גַלּוֹת אוּכָלָה
אֶת הַטָּמוּן תַּחַת לִבִּי אֶל גֶּבֶר
הוֹי לוּ יָדַעְתָּ מַה רוּחִי חֻבָּלָה –
אַךְ סוֹד הוּא עִמִּי וּלְבָבִי לוֹ קָבֶר –
הֵן לָקַח הֶעָשִׁיר אִם רַב צֹאנֵהוּ
כִּבְשַׂת אִישׁ הָרָשׁ וִיחִידַת נָוֵהוּ.

אוריה

אֶת סוֹדֵךְ לֹא אֵדַע – וּמִשָּׁלֵךְ פְּלָאִי
טָמוּן בִּלְבָבֵךְ גַּם לֹא אֹבֶה דַעַת –
הָבָה נָא נִשְׁקִי קֵין חֲנִית וְתֶלִי!
וּדְבַר מֶלֶךְ אָץ – פֶּן אֶתֵּן מִגְרַעַת
וּשְׁקִינִי נָא רַעְיָה טֶרֶם אֵצֵאָה
הָנִיחִי רוּחֵךְ מִכֹּל זוּ יָרֵאָה.

(שש"ק ח"ב)

בת שבע

הַלְעוֹלָם אוּרִיָּה מִנִּי תִפָּרֵד
לִמְקוֹם הַמַּעֲרָכָה שָׁם לִשְׂדֵה קָטֶל
בִּמְקוֹם שָׁם עַמְּךָ מַאֲכָל לִבְנֵי מָרֶד
שָׁם עַמּוֹן עַל עַמִּי כָּל חִצָּיו יָטֶל
מַה תָּרוּץ אֶל הוֹרֵג תַּחַשׁ אֶל קֶטֶב
אוּיָה רַע וָמַר ! — אֱלֹהִים אַךְ יֵיטֶב.

אוריה

וּבוֹ שׁוּר אֲדַלֵּג עַל עַזָּה אָעוֹזָּה
עַמּוֹן חֵץ יִדְרוֹךְ וַאֲנִי אֲמוֹלְלָה
קַשׁ אֶתֵּן קַשְׁתּוֹ וּגְדוּדָיו אָגֹזָּה
אָדֵק אֲנַפֵּץ אֶרְקַע אָבוּס סֶלָה ! —
וּכְבָר יַרְעִים שָׁם צָר שִׁמְעִי הַאֲזִינִי !
הָחִישִׁי נִשְׁקִי — אֶשָּׁקֵךְ וּשְׁקִינִי.

בת שבע

הֵא לָךְ כָּל בַּרְזֶל חֲתַן דָּם וָנֶפֶשׁ
עַל שַׁעֲרֵי רַבָּה עַל בַּרְזֶל צָר יָחַד —
לִבִּי כַיָּם יִרְעַשׁ וַיִּגְרוֹשׁ רֶפֶשׁ
הֵא לָךְ בִּרְכוֹתַי וּנְשִׁיקוֹתַי יַחַד ;
הָאִיר נָא אֵל ! עַל אוּרִיָּה אוֹרֶךָ
וַחֲתַת הַחִתִּי הַנְחַת עַל עָרֶיךָ.

(שש"ק ח"ב)

אוריה

זוּ לְחֵיךְ אֶשַּׁק דִּמְעָתֵךְ תַּשְׁקֵנִי
כֵּן אַדְמַת עַמּוֹן מִדָּמָם אַשְׁכִּירָה
אַךְ לוּ גַם חָפֵץ אֵל כִּי שָׁם יְקַטְלֵנִי
שָׁם חָלָל אֶשְׁכַּב וּבְשְׁמֵךְ אַזְכִּירָה
בַּעֲזוֹב יָדִי נֶשֶׁק לֹא אֶעֶזְבֶנּוּ
וּשְׁמֵךְ עוֹד יִקְרָא פִּי הוּא יְסַגִּירֶנּוּ .

בת שבע

וִיהִי שָׁלוֹם צֵאתְךָ וּבְשָׁלוֹם שׁוּבָה
וּבְזִמְרַת יָהּ וָעֹז עַל עֹז וָיֶשַׁע
יָשׁוּב הָרָשׁ אֶל כִּבְשָׂתוֹ הָעֲזוּבָה
וּפַחְדִּי אַל יַחְשׁוֹב לִי אֵל אָז פֶּשַׁע —
אָז תִּלְכּוֹד מִיַּד צָר רַבָּה נִשְׂגָּבָה
וּמִיַּד עָשִׁיר הַכִּבְשָׂה אָז שָׁבָה .

אוריה

אָמֵן ! כֵּן יֹאמַר אֵל לִירוּשָׁלַיִם
וּלְדָוִד מַלְכִּי וּלְיוֹאָב שָׂרֵהוּ
לִלְכּוֹד אֶת רַבָּה גַם אֶת עִיר הַמַּיִם
וֶאֱלִילָם מִלְכּוֹם עִם חָנוּן מַלְכֵּהוּ
וּכְגִבּוֹר בַּקְּרָב אִם גַּם שָׁם אֶפּוֹלָה
וּבְעֹז אֵל וּבְזִכְרֵךְ אָשׁוּב לִשְׁאוֹלָה (הולך) .

(ששׁ״ק ה״ב)

בת שבע (לבדה)

אוּרִיָּה הָלַךְ גַּם לִבִּי עוֹד אָיִן

וּמִי יוֹדֵעַ הֶאָשׁוּב אֶרְאֶנּוּ

לֹא הֵבִין לִבּוֹ אֵת לֹא שָׂרָה עָיִן

וּדְבַר מֶלֶךְ הוּא – לֹא אֹכַל צַרְאֶנּוּ

וַאֲשֶׁר יַחְפּוֹץ הָאֵל אוֹתוֹ יַעֲשֵׂהוּ

כִּי גַּם לֵב מֶלֶךְ יַט לַאֲשֶׁר יַטֵּהוּ.

אוריה (לבדו)

הָהּ לִבִּי אוֹבֵד בַּת שֶׁבַע עֲזַבְתִּי

הֵן מָשָׁל זֶה אָמְרָה כֵּן גַּם חָלַמְתִּי

עִם עַבְדֵי מַלְכִּי לַיְלָה כִּי שָׁכַבְתִּי

כִּי לָקַח עָשִׁיר כִּבְשָׂתִי רִחַמְתִּי

אַךְ מַה סּוֹדָהּ זֶה בִּלְבָבָהּ קְבָרָה?

וּלְמִכְתָּב שׁוֹלְחִי מַה זֶּה כִּי הָשְׁבָּרָה? —.

קול ממרום

(שם י״ב י״א וי״ב)

מַפְרִיד בֵּינֵיכֶם, מִנָּשָׁיו יִפָּרֵד

וּבְגָלוּי לוֹ יֵעָשׂ מַעֲשֵׂהוּ סָתֵר

עָלָיו מִבֵּיתוֹ אָקִימָה בֵּן מֹרֵד

יִשְׁכַּב אֶת נָשָׁיו אַף יִשְׁאַף הַכָּתֵר

גַּם הַבֵּן זֶה גַּם בְּקֶרֶב יַעַרְכֵהוּ

גַּם יַד יוֹאָב זֶה יִשְׁפֹּךְ דַּם לִבֵּהוּ.

(שש״ק ח״ב)

אוריה (לפני חומת רבה)

מָה עַזָּה הוֹי יַד צָר פֹּה חוֹמַת שַׁעַר !
הֲנוֹאָל יוֹאָב וּמְזִמּוֹתָיו נָעוּ
מַה הִגִּישַׁנִי עַד לַחֲמַת הַסַּעַר ? ! —.
אֵלַי חֵילִי ! הִלָּחֲמוּ אַל תִּיגָעוּ
חִישׁ עַל חֵיל צָר עִמָּכֶם אֶתְנַפְּלָה !
וּבְעַד מַלְכֵּנוּ וּבְעַד יוֹאָב סֶלָה !.

פִּעֲרוּ הַשַּׁעַר וּבְרֹאשְׁכֶם הִנְנִי !
חִרְבוּ וּדְקוֹרוּ וִירוּ הֵץ וְקַלְּעוּ ! —
הָהּ ! — חֵילִי שָׁב אָחוֹר וַיַּעַזְבֵנִי
הָהּ הֵץ הָהּ חֶרֶב עַד לִבִּי נָגָעוּ
הֵא קַיִן שִׁרְיוֹן אֶפוֹל פֹּה עַל גֶּבַע
הָהּ דַּם לִבִּי — אָמוּתָה — פֹּה — בַּת שֶׁבַע ! !

(

[illegible]

)

שבע הנערות*)

הראויות לתת לה לשפת קדש .

א

על מות בן נפליון והוא מלך רומי

בַּגַּן שֶׁנְבְּרוּנֶן יָנוּחַ
מֶלֶךְ רוֹמִי בְּעֵינַיִם
לֹא עוֹד יִרְאֶה אוֹר זָרוּחַ
לֹא עוֹד אֹהֶל הַשָּׁמַיִם .

שָׁם בַּמֶּרְחָק אִי הַשְּׁאִיָּה
שָׁם הוּא שׁוֹכֵב נַפָּלְיוֹן
לְקָלוֹן אֶרֶץ בְּרִיטַנְיָה
לְקָלוֹן עַמָּהּ וּלְבִזָּיוֹן .

בַּגַּן שֶׁנְבְּרוּנֶן יָנוּחַ
מֶלֶךְ רוֹמִי בָּעֵינַיִם
פֹּה קָפָא דַּם הַמָּשׁוּחַ
מִמְּקוֹרוֹ נָשְׁתוּ הַחַיִּים .

---

*) נדרשתי לאשר שאלוני ריעי לנסות ידי גם במלאכת ההעתקה ויצאו לי שבעת השירים הבאים האלה, ויש גם אשר שמתי עליהם נוספות .
(שש"ק. ח"ב)

שָׁם בַּמֶּרְחָק אִי הַשְּׁאִיָּה
שָׁם הוּא שׁוֹכֵב נַפָּלְיוֹן
לֹא עַל אַרְצוֹ הַיְפֵהפִיָּה
לֹא קֶבֶר הֵכֵן לוֹ חֶבְיוֹן .

הֵן לֹא יִשְׁכַּב בֵּין גִּבּוֹרָיו
אַף לֹא בֵּין שָׂרֵי צִבְאוֹתָיו
לֹא יִשְׁכַּב גַּם בֵּין אַבִּירָיו
וּבְאוֹרָאפָּא בֵּין מַחֲנוֹתָיו .

שָׁם בַּמֶּרְחָק יָם מַסָּעוֹ
יִשְׁכַּב אָסוּר לָאִי־סָלַע
עָמוֹק מוּצָק שָׁם מַצָּעוֹ
כַּדָּג אָז אֶת יוֹנָה בָּלַע .

בִּמְקוֹם שׁוֹשַׁנָּה וּפְרָחִים
מִשְּׁבִיב הַשֶּׁמֶשׁ נִחָרוֹת
שָׁם יִשְׁכַּב עֶלְיוֹן הַמְּלָכִים
וּקְטֹן שָׂרֵי הָעֲשָׂרוֹת .

אֵין עַל קִבְרוֹ שָׁם הַשְּׁלוּחוֹת
נִטְעֵי קִבְרוֹת אַנְשֵׁי רָמָה
וּבְיוֹם נִפְקוֹד בּוֹ הָרוּחוֹת
אִישׁ אַל יִפְקוֹד קִבְרוֹ שָׁמָּה .
(ששי״ק ח״ב)

כָּכָה יִשְׁכַּב רִבּוֹת שָׁנִים
בָּדָד וּבְשִׁמְמוֹת אֲפֵלָה
וּמִי זֶה יִדְפּוֹק בָּאֲבָנִים
עַתָּה בַּחֲצִי לֵיל סֶלָה.

יִדְפּוֹק יִקְרָא חֶרֶשׁ דוּמָה
אָנָּא עוּרָה הַמְנַצֵּחַ
גִּבּוֹר מֵת הָקִיצָה קוּמָה
מִמַּסָּע רַב בָּא אוֹרֵחַ.

דָּפוֹק יִדְפּוֹק זֶה פַּעֲמַיִם
הָקִיצָה שַׁלִּיט עַל כָּל רוּחַ
הֵן בָּא מֵאַרְצוֹת הַחַיִּים
צִיר נֶאֱמָן וּלְךָ שָׁלוּחַ.

דוֹפֵק שָׁלֹשׁ לֹא יָנוּחַ
פִּתְחָה לִי אָב ! הֵן עָדֶיךָ
לֹא עוֹד בָּשָׂר כִּי אִם רוּחַ
בָּא לְךָ בִּנְךָ וִיחִידֶךָ.

סָרוּ עֲפָרוֹת וַאֲבָנִים
גַּם הָאָרוֹן יִפָּתֵחַ
אַחֲרֵי הִסְתִּיר כַּבִּיר שָׁנִים
עַצְמוֹת גִּבּוֹר הַצּוֹלֵחַ.

(שש"ק ח"ב)

וּנְטוּיוֹת הוֹשִׁיט הַמֶּלֶךְ
אֶזְרוֹעֵי־עֶצֶם הַיְבֵשִׁים
וּבְנוֹ זֶה הַמֵּת הַהֹלֵךְ
הוֹרִיד אֵלָיו בֵּית הַקְּדָשִׁים.

הוֹרִידוֹ מַטָּה וַיֹּאמֶר
הֵן הֶרְאַנִי הָאֵל עֶלְיוֹן
פָּנֶיךָ עוֹד פֹּה בֵּית חֹמֶר
בֶּן יַקִּירִי נַפָּלְיוֹן ?!

וַיֵּט לוֹ הָאָב הַצִּדָּה
נָטָה אֱלֵי הַקִּיר הָלְאָה
"שׁוּרָה הַבֵּן ! זֹאת הַמִּדָּה
הִיא רֹחַב כָּל־אַרְצִי סֶלָה".

וּשְׁנֵיהֶם כֵּן הִתְלַכָּדוּ
יַחַד עַצְמוֹת חָשָׁקוּ
שָׂפָה אֶל שָׂפָה נִצְמָדוּ
גַּם יָד אֶל יָד כֵּן דָּבָקוּ.

גַּם הַקֶּבֶר גַּם הָאָרוֹן
כֵּן סֻגְּרוּ חִישׁ — . תַּם חִזָּיוֹן
רֶגַע זֶה הֲלֹא הָאַחֲרוֹן
לִכְבוֹד כָּל־בֵּית נַפּוֹלְיוֹן.

(שש"ק ח"ב)

ב

מִי הָאִישׁ לֹא הֶעֱרָה אוֹנוֹ גַּם כֹּחוֹ
אֱלֵי חֵיק הָאַהֲבָה מִזְבַּח־הָאִשִּׁים
הוּא לוֹכֵד הַמִּבְצָר הוּא מוֹשֵׁל רוּחוֹ
אֲנִי הוּא (יִקָּרֵא) הָאִישׁ בָּאֲנָשִׁים !

הוּא שַׁאֲנָן כַּגַּן הוּא רַעֲנָן כָּאֵלִים
וּמָלֵא דִשְׁנוֹ כָּאֶרֶז גָּבֹהַּ
הוּא יָעוּף לֹא יִיעָף כִּבְנֵי אֵלִים
הוּא נָאוֶה הוּא רָוֶה כֹּחַ אֱלוֹהַּ.

זוֹ כֹּחוֹ לֵאלֹהוֹ כִּי יְמַלְּאֵהוּ
יִדְמֶה לַשָּׂרָף בַּעַל הַכְּנָפַיִם
וּבִמְעוּף נֶשֶׁר הוּא יָרִים אֶבְרֵהוּ
מִמַּאֲפֵל שֵׁפֶל אֱלֵי רוּם שָׁמַיִם.

הִתַּמְּהוּ וּרְאוּ אֵיךְ יִהְלַךְ בָּאָרֶץ
הוּא יַרְדְּ פֹּה מַטָּה כָּאֵל עַל שָׁמָיו
וּבְהוֹדוֹ וּכְבוֹדוֹ אֵיךְ יִפְרוֹץ פָּרֶץ
הִיתַּנֵּן קוֹלוֹ הֵן צָו כָּל־מְלָהוּ.

זוֹ עֵינוֹ מַזְהִירָה מִבֵּין גַּבּוֹתָיו
כַּמַּעְיָן בֵּין צֶאֱלִים צִלְלֵי הַלַּיִל
פָּנָיו כְּיֹפִי שַׁחַר שָׁם בִּנְגוֹהוֹתָיו
מִגֹּבַהּ אַפּוֹ נִשְׁקָף עֹז וָחַיִל.

(שש״ק ח״ב)

וּבְנוֹת הַיִּל עֲלָמוֹת כִּי תִגְאֶינָה
תִּגְאֶינָה תִּפְרַחְנָה אַךְ לְמַעֲנֵהוּ
אַשְׁרֵי הַבַּת זֶה הַבֵּן יִבְחָרֶנָּה
אַשְׁרֵי הַבַּת זוּ כִּי תָצוּד לִבֵּהוּ.

ג

יוּמַת דוֹד תָּמָר חָרַץ הֶעָרִיץ אֶלְעָזָר
וּכְשָׁמְעוֹ בָּא אֵלֶיהָ וַיֹּאמֶר לֹא יַד זָר
כִּי אִם יָדִי בִּי תְּהִי. אַךְ אֵיזֶה הַמָּוֶת
לֹא מַר לִי אֶבְחַר ? וַתַּעַן מִבְּלִי עַצֶּבֶת
הָבָה נָּא לִי רָמְחֶךָ חֲתַן דָּמִים הָבָה !
וּכְנָתְנוֹ לָהּ וַתִּתְקָעֵהוּ חִישׁ בִּלְבָבָהּ
וַתּוֹצִיאֵהוּ וַתֹּאמֶר קָחֶנּוּ !
הֵן מַכְאִיב אֵינֶנּוּ ! —.

ד

חֲדָרִים שְׁנַיִם בְּלֵב הָאָדָם
בְּאֶחָד גִּיל יִשְׁכּוֹן בַּשֵּׁנִי יְגוֹנוֹ
וּבְעֵת הַיָּגוֹן בְּחֶדְרוֹ נִרְדָּם
אָז שְׁכֵנוֹ הַגִּיל שׁוֹרֵר בִּמְעוֹנוֹ
לְאַט נָא גִּילֵנוּ אַל נָא תָּרִים קוֹל
פֶּן יָקִיץ הַיָּגוֹן וְלָקַח אֶת כֹּל.

(שש"ק ח"ב)

הָהּ! אִם יָקִיץ יָגוֹן יִקַּח אֶת כֹּל
אָז יוֹרֶשׁ אֶת הַגִּיל גַּם מִמְּעוֹנוֹ:
הוּא יֶאֱהַב דַּם שָׁתֹה וּבָשָׂר אָכוֹל
וִיגָרֵם גַּם עֲצָמוֹת בַּחֲמַת אוֹנוֹ:
אוּלָם אִם יַיִן אָז חִישׁ נַשְׁקֵהוּ
אָז יֵרָדֵם – וְהַגִּיל שָׁב אֶל נָוֵהוּ.
וּבְדַעַת הַחֲדָרִים לוֹ יִמָּלֵאוּ
כִּי אָז גַּם שְׁנֵיהֶם יָצוֹא יֵצֵאוּ.

ה

כָּל נֹעַם עֵדֶן אַךְ חוּשׁ יָחוּשׁ גֶּבֶר
לָדַעַת לַחְקוֹר בּוֹ כִּי יָשִׂים עָיִן:
אָז לֹא עוֹד יִנְעַם לוֹ כִּי יַעֲלֶה אֵבֶר
לָרוּם עַל חוּשׁוֹ לִרְאוֹתוֹ כְּאָיִן:
עַל כֵּן גַּם הַיּוֹם הַדַּעַת גּוֹרֶשֶׁת
מִגַּן זֶה הָעֵדֶן כָּל־אִישׁ וָאִשֶּׁת.

ו

מֵעֶרֶשׂ דְּוָי לִבְנוֹ קָרָא הַכִּלַּי
גְּשָׁה נָא בְּנִי וּבוֹא נָא אֵלַי
הִנֵּה נָא חָלִיתִי גַּם זָקַנְתִּי
וּרְכוּשׁ וָעֹשֶׁר רַבּוֹת לִי צָפַנְתִּי

וַיְהִי לִי לַחְמִי כֶּעָפָר לַנָּחָשׁ
וּשְׁאֵרִי עֲכַרְתִּי וּבְשָׂרִי כָּחַשׁ
וּלְבוּשִׁי שַׂק עֲלֵי גִלְדִּי תָּפַרְתִּי
מִנַּפְשִׁי וּבְשָׂרִי אֶת הוֹנִי הוֹקַרְתִּי
כִּי לִשְׁלוֹחַ בּוֹ יָד אֲנִי לֹא יָכֹלְתִּי
וּמִבְּלִי לִרְאוֹת טוֹב כָּל יָמַי שָׁכֹלְתִּי
אַךְ כֶּסֶף וָהוֹן כֶּעָפָר אָצַרְתִּי
הֲמוֹנִים הֲמוֹנִים בָּאָרֶץ צָבַרְתִּי
אַף לֹא חָסָה עֵינִי עָלֶיךָ בֶּן אוֹנִי
מִבְּלִי אוּכַל תֵּת לָךְ אַף לֶחֶם עֹנִי
וּלְךָ אָמַר לִבִּי הֵן תִּירַשׁ אוֹתִי
וּרְכוּשִׁי וַעֲמָלִי הֵן תִּקַּח בְּמוֹתִי
וְעַתָּה בְּנִי! הֵן קָרְבוּ הַיָּמִים
וְהִגִּיעָה הָעֵת — עֵת לָתֵת תָּמִים
אֲשֶׁר בִּימֵי חַיַּי עוֹד תֵּת לֹא נִסִּיתִי
עַתָּה עֵת לָתֵת כָּל אֲשֶׁר עָשִׂיתִי —
הֵא לְךָ כָּל יְגִיעִי וְכָל חֵיל תְּמוּרָתִי!
הַיּוֹם תִּקָּחֶנּוּ אַחַר שׁוּבִי לְאַדְמָתִי
שָׁם תַּחַת הָאֶבֶן כָּל הַזָּהָב וְהַכֶּסֶף
שָׁם כְּבוֹאֲךָ דֶּרֶךְ הַ׳׳ וַיֵּאָסֵף.

(שש״ק ח״ב)

ז

הדור בלבוש ארגמן, משבץ באבני שהם וספירים, יָצָא בגאונו העשיר מארץ סינים בתוך רחובות קריה, והנה אחריו עניאל השולמי, זקן והולך שחוח תחת כסוי בגד עִדִים, הלוך יֵלֵך והשתחוָה לפני העשיר הַמְנוֹצֵץ באבָניו, ומבָרְכֵהוּ בקול גדול לאמר: ברוך אתה לה׳ נְדִיב הַלֵּבָב! על אבני יקרותיך אלה אשר חִנַּנְתָּנִי, ויפן העשיר ויבט מאחריו אל הזקן העני ויאמר מה לך כי תברכני, ומי זה חָנַן אותך אבן יקרה, ויען עניאל ויאמר: הלא אתה אדוני! הלא גם אנכי כי אעבור על ידך הנני מתענג מזיו הוד אבניך אלה כמוך — אשר אין לך גם אתה כל יתרון בָּהֵנָּה כי אם ראות עיניך כמוני — אך בזאת נפלֵיתָ ממני, לשאת מַשָּׂאָם על בשרך, ולשמרם כאישון עיניך בלילות, אשר בעבודה הָרַבָּה הַלֵּזוּ אנכי לא חפצתי.

שֶׁקֶר הַהוֹן
וְהֶבֶל הָאוֹן
כִּי יוֹתֵר מֵרְאוֹת עַיִן
הֵן כְּמוֹהֶם כָּאַיִן.

(ע״כ ההעתקות)

יתרון החסרון

לוּ לֶחָתוּל נִתְּנוּ כְּנָפַיִם
כִּי עַתָּה תַּמּוּ כָּל צִפּוֹר שָׁמַיִם.

לוּ בְּיַד כְּסִיל נִתַּן הַכִּשִּׁיל,
כִּי עַתָּה הִשְׂכִּיל *),
כָּל גֶּבֶר מַשְׂכִּיל.

לוּ תַּאֲוַת כֹּל נִתְּנָה לַכֹּל,
אֲזַי חָסֵר כֹּל הָיָה הַכֹּל.

לוּ לֹא הָיָה בָאָרֶץ כָּל חֶסְרוֹן
אָז לֹא הָיָה בָהּ גַּם כָּל־יִתְרוֹן.

הבינים

בֵּין יֵשׁ וָאַיִן הַסַּעַר
בֵּין שָׂדֶה וָעִיר הַיַּעַר
בֵּין צֶמַח וָחַי הַשֵּׂעָר
בֵּין הוֹלֵךְ וָבָא הַנַּעַר
בֵּין אָדָם וּבְעִיר הַבַּעַר.

דבר וצלו, חכם וכסילו.

אֶל הַיַּבָּשָׁה כֹּה אָמְרוּ הַמַּיִם
כָּל־הַנִּמְצָא בָךְ הֵן יֶשְׁנוֹ גַּם בָּנוּ

*) ירמיה כ׳ ס׳.

וּדְבָרֵינוּ יִבָּחֲנוּ לָעֵינַיִם
כִּי כֹל תַּצִּיבִי פֹה תַּרְאִיהוּ לָנוּ
נִרְאֶה לָךְ נַחְנוּ כֵּן גַּם אֶת מִשְׁנֵהוּ
עַד כִּי לֹא יֻכַּר בֵּין אִישׁ בֵּין רֵעֵהוּ.

* * *

פִּי זָר יוֹדֶה חָכָם לִכְסִיל אַךְ פִּיהוּ
וּבְכָל מַדָּע יֹאמַר: אֲנִי כָּמוֹהוּ
עַל כָּל טוֹב בּוֹ נִמְצָא יֹאמַר: גַּם לִי־הוּא
עַל כָּל יִתְרוֹן לוֹ יֹאמַר כִּי גַם בּוֹ הוּא
מִי יַבְדִּיל בֵּינֵיהֶם לָבוֹא עַד חֵקֶר
וַיַּעַן הַחוֹקֵר: אֱמֶת וָשֶׁקֶר.

על ס׳ פי החירות

לידידי המליץ כו׳ רמ״א גינצבורג ז״ל.

1

הֵן לֹא בַּהֲמוֹת שָׂדַי לֹא חַיְתוֹ יָעַר
לֹא חַיֵּימוֹ יִחְיֶה אָדָם וָגָבֶר
בְּהֵמָּה אִישׁ אִישׁ אַךְ אֶת נַפְשׁוֹ שָׁעַר
בַּל יָחוּשׁ עֲמִיתוֹ בַּל יֵדַע חָבֵר
לֹא כֵן הָאָדָם לוֹ עָמִית וָרֵעַ
קָהָל בָּעִיר עָם בַּמְּדִינָה יוֹדֵעַ.

(שש״ק ח״ב)

2

לוּ אַךְ אֶל נַפְשׁוֹ גַּם אָדָם שָׂם עַיִן
לֹא דָאַג אִישׁ אִישׁ עַל מַחְסוֹר רֵעֵהוּ
אֲזַי כָּל הָאָדָם כָּמוֹהוּ כָּאַיִן
וּכְבָר אָפֵס שָׂרִיד מִכָּל מִינֵהוּ
כִּי אַךְ אֲגֻדָּתָם מָעֹז חַיֵּימוֹ
בָּהּ כָּל טוּבָתָם גַּם כָּל מַאֲוַיֵּימוֹ.

3

אִישׁ אִישׁ מִמֶּנּוּ כְּאִכָּר כְּמֶלֶךְ
אֶת מִינוֹ יַעֲבוֹד אֶת עַמּוֹ גַּם רֵעֵהוּ
בַּבַּיִת בַּשָּׂדֶה בָּעִיר בַּפֶּלֶךְ
אִישׁ בַּאֲשֶׁר הוּא שָׁם הוּא יַעֲזוֹר מִשְׁנֵהוּ
זֶה בֶּעֱזוּז כֹּחַ זֶה בְּהוֹן וָעֹשֶׁר
זֶה בְּמִצוּא חָכְמָה זֶה בִּפְעֻלַּת יֹשֶׁר.

4

וּרְאוּ מַה יֹּאמַר גַּם פֹּה בַּסֵּפֶר
חֵילֵי עַמִּים לָחֲמוּ וּלְאֻמֵּי אָרֶץ
נָתְנוּ קֶשֶׁת כְּקַשׁ חֶרֶב כָּאֵפֶר
נַפְשָׁם לַמָּוֶת וּבְשָׂרָם אֶל קָרֶץ
וּבְעַד אַרְצָם וּמַלְכָּם הִתְאַזָּרוּ
וּבְעַד חַיֵּי עַמָּם מָוֶת בָּחָרוּ.

(ששי״ק ח״ב)

5

יִנָּצוּ בַּעֲבוּר אֲחֵיהֶם יִשָּׁלְיוּ
יָנוּעוּ בַּעֲבוּר רֵעֵיהֶם יִשְׁקוֹטוּ
יֵצְאוּ יִרְחָקוּ בַּעֲבוּר הֵם יֶחֱסָיוּ
וּלְמַעַן יִכּוֹנוּ הֵמָּה יָמוּטוּ
גַּם שָׂרִים וּמְלָכִים בַּקְּרָב יֵצֵאוּ
וּלְעַמָּם וּלְאַרְצָם קַנּוֹא קִנֵּאוּ .

6

וּשְׁלוֹם עַמָּם לִקְנוֹת הֵם יִלָּחֵמוּ
לֹא יָנוּחוּ לִמְצוֹא לָמוֹ מָנוֹחַ
וִימֵי הַקְּרָב אִם לָהֶם לֹא נָעֵמוּ
כִּי לַמִּלְחָמָה רָב עָמָל רָב כֹּחַ
וּבְעַד טוּב אֻמָּתָם חוֹסֵי צִלָּמוֹ
כָּל הוֹדָם וּכְבוֹדָם אֵין נֶחְשָׁב לָמוֹ .

7

וּמִי הוּא הַכּוֹתֵב פֹּה זֹאת בַּסֵּפֶר
הַמְדַבֵּר חֲדָשׁוֹת בִּלְשׁוֹן עִבְרִיָּה
אַתָּה הוּא גִ י נְ צְ בּ וּ רְ ג נוֹתֵן אִמְרֵי שֶׁפֶר
נוֹתֵן מִשְׁפַּת קֶדֶם שָׂפָה פוֹרִיָּה
וּלְעַמְּךָ וּבְנֵיהֶם קַנּוֹא קִנֵּאתָ
וַתַּטִּיף בִּלְשׁוֹנָם וּכְמוֹ נִבֵּאתָ .

(שש"ק ח"ב)

8

וּסְפָרִים כָּתַבְתָּ רַבּוֹת אַל תֵּלֶא
כֻּלָּם שֵׁם קָרְאוּ בַּשַּׁעַר נוֹדָעוּ
וּלְמַעַן אָחִיךָ תַּעֲשֶׂה כָּל אֵלֶּה
כִּי שָׁכְחוּ נִיבָם וּדְבָרֵימוֹ לָעוּ
וַתּוֹכַח גַּם עַתָּה זֹה סִפְרָתֶךָ
כִּי לֹא אַךְ לָךְ אַתָּה כִּי לַעֲדָתֶךָ.

9

כִּי לֹא בַּהֲמוֹת שָׂדַי לֹא חַיְתוֹ יָעַר
לֹא חַיֵּימוֹ יִחְיֶה אָדָם וָגָבֶר
בְּהֵמָה אִישׁ אִישׁ אַךְ אֶת נַפְשׁוֹ שָׁעַר
בַּל יָחוּשׁ עֲמִיתוֹ בַּל יֵדַע חָבֵר
לֹא כֵן הָאָדָם לוֹ עָמִית וָרֵעַ
קָהָל בָּעִיר עָם בַּמְּדִינָה יוֹבֵעַ.

על ספר מחקרי לשון

(הכולל ס׳ שיחה בעולם הנשמות בין ר׳ דוד קמחי ור׳ יואל ברי״ל וס׳ בית האסף ושניהם להרב החכם ר׳ שלמה לעוויזאהן זלה״ה עם הערותי ובאורי עליהם).

1

אָז – עֵת עוֹדְךָ חַי לעוויזאהן אִתָּנוּ
דִּבַּרְתָּ אֶל עַמְּךָ מֵעַל שָׁמַיִם
וּשְׂפַת קָדְשֵׁנוּ כִּי זָקְנָה אָז לָנוּ
וַתִּתְחַדֵּשׁ רוּחָהּ בְּנִשְׁמוֹת הַשְּׁתַּיִם –
עַתָּה כִּי גַּם אַתָּה בְּנִשְׁמוֹת שָׁמָּה
הִיא חַיָּה בְּדִבְרְךָ פֹּה בָּאֲדָמָה.

2

וּבְעוֹדְךָ גַּם חַי לעוויזאהן! גָּדַלְתָּ
וּלְדוֹרְךָ וּלְךָ – אַךְ אָז לֹא נוֹדַעְתָּ
עַל כֵּן אָז רוּחֲךָ עַל רוּחוֹת אָצַלְתָּ
וּבְיַד דָּוִד גַּם יוֹאֵל רָאמוֹת הִשְׁמַעְתָּ
עַתָּה כִּי נִכַּרְתָּ כָּהֵם גַּם אַתָּה
דַּבֵּר עִמָּנוּ אַתָּה אֲשֶׁר מֵתָּה! –

(שש״ק ח״ב)

3

מֵלִיץ לִישֻׁרוּן ! וּכְמַלְאַךְ אֱלוֹהַּ
תָּבִין אוֹתָמוֹ דִּבְרֵי אֵל בָּרוּחַ
אַתָּה אִמְרֵי קָדְשׁוֹ תִּשָּׂא גָבֹהַּ
תִּפַּח רוּחַ חַיִּים בִּכְתָב עַל לוּחַ
וַתְּלַמֵּד הַמְּלִיצָה בִּמְלִיצַת שֶׁפֶר
וּלְשׁוֹן סִפְרֵי קֹדֶשׁ בִּלְשׁוֹן הַסֵּפֶר.

4

וּמֶחְקְרֵי אֶרֶץ אַתָּה כִּי חָקַרְתָּ ¹)
— אַרְצֵנוּ הִיא — וּמִי בָנוּ יַחְקְרֶנָּה —
מִי מֵחוֹקְרֶיהָ לֹא אוֹתוֹ עָבַרְתָּ
עֵדָה סִפְרָתְךָ — מִי לֹא יְעִידֶנָּה ! —
וּמֶחְקְרֵי לָשׁוֹן גַּם סֵפֶר זֶה קָרָאנוּ
לְנִשְׁמוֹת הָיָה וַיְהִי עַתָּה לָנוּ.

5

הֵן נֶאֱסַף אֵלָיו גַּם בֵּית הָאֹסֶף
קָטֹן כָּמוֹהוּ אֲבָל מַה גָּבְהוּ
לְמִצְעָר דִּבַּרְתָּ הָהּ ! וּבַל תּוֹסֶף
סַפְּתָּ כַּנַּעַר — הִתַּמְּהוּ וּתְמָהוּ ! —
הוֹפִיעָה לְעוּוִיזָאהן ! הוֹפַע נָא עַתָּה
אוֹר שִׂיחָתְךָ עָלַי עַתָּה כִּי מַתָּה.

(ששי״ק ח״ב)

6

עַתָּה כִּי אֵין עוֹד לעוויזאהן בֵּינֵינוּ
וּמֵאִיר אוֹר חָדָשׁ כָּזֶה עוֹד אָיִן
עַתָּה לִיהוּדָה נוֹדֶה נָּא אַחֵינוּ ! *)
כִּי הֵאִיר אוֹר זֶה שֵׁנִית אֱלֵי עָיִן
אַךְ לִשְׁלֹמֹה אֲשֶׁר חָלָם וִילָדָם
תַּאֲוַת נֶפֶשׁ כָּל בַּעַל נֶפֶשׁ, אדם.

משכיל לבני האזרחים

יסודתו בשירי קדש תהלים פ״ח פ״ט צ״ב צ״ג, ונעתק מס׳ פ״צ ח״ב
ונוסף על באורי שם על ארבעת השירים האלה.

1

הֵימָן אֵיתָן שָׂרֵי קֹדֶשׁ שָׂרֵינוּ !
שָׂרֵי שִׁיר בִּישֻׁרוּן וּבְמִקְדָּשֵׁנוּ
זִכְרְכֶם הָאֶזְרָחִים ! הֵן עוֹד זוֹרֵחַ
אִתָּנוּ בַּקֹּדֶשׁ יִזְרַח עַל סֵפֶר
סֵפֶר מַלְכְּכֶם דָּוִד שָׂר אִמְרֵי שֶׁפֶר
הַיּוֹסֵד גַּם אֶתְכֶם לָשִׁיר וּלְנַצֵּחַ.

(ששי״ק ח״ב)

2

וּבְנֵיכֶם אַחֲרֵיכֶם עַל כֵּן הִרְעִישׁוּ
עֵת קִנְאָה וָעֹז מַר רוּחָם הִלְבִּישׁוּ
עַל שְׂרִיד דָּוִד 1) וּמַלְכוּת בֵּית פָּרֶץ 2)
קוֹנְנוּ לַיְלָה 3) מָהַר מָחֲאוּ כַפַּיִם 4)
הֵן בִּבְכוֹתָם תֵּבְךְּ אֶרֶץ גַּם שָׁמַיִם
וּבְשָׂמְחָם — שָׂמְחוּ שָׁמַיִם וָאָרֶץ .

3

וּלְרוּחַ שַׁדַּי אָז רְחָפָה דוּמִיָּה
עַל חֶשְׁכַת מֵי תֹהוּ בִּתְהוֹם תַּחְתִּיָּה
דָּמְתָה רוּחָם עַל שִׁירוֹת לֵיל הַנֶּהִי
נִיר דָּוִד גַּם כִּסְאוֹ מָהַר כִּי קָמוּ
גַּם רוּחוֹת שִׁירֵיכֶם חָיוּ גַּם רָמוּ
כֶּאֱמוֹר אָז אֱלֹהִים אֶל הָאוֹר „יְהִי !“ .

4

וּשְׂפַת קֹדֶשׁ עַתָּה תַּמּוּ מִלֶּיהָ
וּלְשָׁמְעָם כָּלְתָה נֶפֶשׁ אֲבֵלֶיהָ
מֵעֵת נִסְתַּם שִׁירְכֶם עוֹד לֹא הִקְשִׁיבוּ
קוֹל עַמָּהּ בּוֹזֶיהָ אָזְנָם שׁוֹמַעַת
עַל חֶרְפָּם דּוֹרְשֶׁיהָ עֵינָם דּוֹמַעַת
מִצְלִיל מֶשֶׁךְ קוֹלְכֶם נַפְשָׁם יָשִׁיבוּ .

---

1) פ"ח . 2) פ"ם . 3) פ"ח ופ"ם . 4) צ"ב ת"ג .

5

אִם חַטַּאת בַּת עָמְרִי*) עַד מָרוֹם רַבָּה
אַךְ אֶת הַמְּלוּכָה אֵלֶיהָ הֵסַבָּה
וַתִּתְּנוּ קוֹל כֻּלְּכֶם בִּבְכִי הַלַּיְלָה
חַטַּאת בַּת עַמָּהּ הַיּוֹם מַה גָּדְלָה
אִם אַחֲרִית כָּל הַקֹּדֶשׁ יַעֲשׂוּ כָלָה
הַלָּשׁוֹן ! — — — כּוֹנַנְתֶּם הֶעֱלִיתֶם מַעְלָה.

6

כָּל תּוֹפֵשׂ כִּנּוֹר עֲלָמוֹת וָנֵבֶל
כִּי יִשְׁמַע כִּנּוֹרְכֶם יִקְרָא אֶל אֵבֶל
עַל כִּנּוֹרוֹת אֵלֶּה הוּבְאוּ בָּבֶלָה
הוֹי ! אִם נִתְלוּ הֵמָּה עַל עֲרָבֶיהָ
עָרְבָה כָּל שִׂמְחָה לֹא עָרְבוּ שִׁירֶיהָ
אִם שָׁבַת שִׁיר רוֹכֵב עֲרָבוֹת סֶלָה !.

7

וּמְשׁוֹרְרֵי עַמִּים מִכָּל אַפְסֵי אָרֶץ !
שִׁמְעוּ שִׁיר אֶזְרָחִים כִּי פָּרְצוּ פָרֶץ
וּקְחוּ כִּנּוֹרֵיכֶם וּשְׁחוּ עַל אַפַּיִם
וּבְנוֹת שִׁירְכֶם הֲלֹא לָהֶם תַּעֲנֶינָה
הֵימִינוּ שִׁירוֹת הֵימָן וְתִתְהִימֶנָּה
אֵיתָנִים שִׁירֵי אֵיתָן בַּשָּׁמַיִם.

*) מ״ב י״א.

(שש״ק ח״ב)

8

וּכְאוֹר בָּרָק לִפְנֵי רַעַם רַב חָיִל
וּבְחֶשְׁכַת עָבִים וּבִדְמִי הַלָּיִל
צֵאת הֵימָן לִפְנֵי אֵיתָן לֵיל הָאֶמֶשׁ
זֶה דוֹבֵר תַּחֲנוּנִים זֶה אַפּוֹ יַחַר
גַּם מָחָר שִׁיר הֵימָן נֹעַם אוֹר שַׁחַר
זֶה אֵיתָן אַחֲרָיו כִּגְבוּרַת אוֹר שֶׁמֶשׁ.

9

כִּי כָל מֵבִין בַּשִּׁיר וּבִשְׂפַת עֵבֶר
וּבְשִׁירִים אֵלֶּה עַל שִׂמְחָה עַל שֶׁבֶר
שָׁרוּם יוֹם הַשַּׁבָּת *) עִם הַמַּקְהֵלָה
יִשֹּׁם יִשְׁתּוֹלֵל לֹא עוֹד שִׁיר יַבִּיעַ
יַשְׁלִיךְ כִּנּוֹרוֹ וּבְקוֹל רָם יָרִיעַ
„קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ שִׁיר צִיּוֹן סֶלָה!!“.

*) תהלים צ״ב ומ״ב י״א ה׳ ז׳ וס׳.

הגיון אַךְ

על ס׳ הריסות טרויא לבני המשורר החכם מיכה יוסף (ז"ל)

1

מַה זֶּה לְךָ בֵּן יַקִּיר! הֲלֹא חָלִיתָ
מֵעוֹדְךָ עַד כֹּה – בֶּן עֶשְׂרִים וָאַחַת!
וּמַה זֶּה פָּרַצְתָּ מַה זֶּה עָשִׂיתָ
גַּם לַעֲמוֹל לִכְתּוֹב... וּמַחֲלָה נִצַּחַת
הֵן גַּם מִקְּרוֹא הֶרֶב צִוּוּ עָלֶיךָ
אַף כִּי מִכְּתוֹב עוֹד עַל אֵלֶּה עָלֶיךָ.

2

אַךְ מִי לֹא יִרְאֶה כִּי הִיא תַּחֲזִיקֶךָ
יַד אֵל עוֹשֶׂה חַיִל וַאֲרוּכָה תַּעַל
לִהְיוֹת לִבְנֵי גִילְךָ יַלְדֵי עַמֶּךָ
מוּסַר תּוֹכֵחָה בַּל לִמְעוֹל עוֹד מַעַל
בִּשְׂפָתוֹ קֹדֶשׁ – (הוּא עוֹלָם יִצְרֶנָּה)
בִּרְאוֹת נַעַר רָפֶה וּבַל יַרְפֶּנָּה;

3

לֹא אֶרֶף בֵּן חָכָם! לָכֵן גַּם אָנִי
מְכוֹנָן בִּדְפוּס מִכֹּל הֱכִינוֹתָ
אֶת זֶה הַקָּטוֹן – שֶׁבּוֹ הֶרְאִיתָנִי
מֵחוֹל אֶל קֹדֶשׁ אֵיךְ הֶעְתַּק בִּינוֹתָ

אֵיךְ סוּס הָעֵץ לוֹ גִּבּוֹרִים בַּכֶּרֶשׂ
וּטְרַיָא אֵיךְ הָיְתָה בּוֹ עִיר הַהֶרֶס.

4

אֶשְׁמַע מַה יֹּאמְרוּ אוֹחֲזֵי בִשְׂפַת עֵבֶר
וּבְעֵינֵיהֶם הֵיטַב זֶה פָּעֳלֶךָ
אָז לָמוֹ אַקְרִיב עוֹד שֵׁנִי לָהּ חָבֵר
כֵּפֶר אַחֲרִית שָׁאוּל בּוֹ צוּף מִלֶּיךָ
אָז יֶחֱזַק לִבְּךָ לֵב רַךְ וּרְפֵה כֹחַ —
אָז תֶּחֱזַק שָׂפָה בַּנְּעָרִים לִפְרוֹחַ.

5

יוֹאֵל אֵל קָדוֹשׁ דּוֹבֵר בִּשְׂפַת קֹדֶשׁ
לַאֲרִיךְ יָמֶיךָ גַּם עַל אֹדוֹתֶיהָ
וִיחַדֵּשׁ כֹּחֲךָ כַּלְּבָנָה בַּחֹדֶשׁ
וִיבוֹנֶנְךָ בֵּן! לִבְנוֹת חָרְבוֹתֶיהָ
וּשְׂפָתוֹ בִּשְׂפָתְךָ תִּהְיֶה צוֹלֵלָה
וּתְהִי אָז מוֹפֵת גַּם לַאֲנָשִׁים סֶלָה.

וזה אשר על ס׳ שירי בת ציון לבני הנ״ל.

שִׁיר אָב לְבֵן

מַה לִּי יָקַרְתָּ   בְּנִי אָז שַׁרְתָּ   עַל אוּלִים וְאֱיָלוּתוֹ
עַל יָדוֹ הוֹיָה   עַל עִיר טְרוֹיָא   עֹז פְּרִיאַם וַהֲרִיסוּתוֹ.
וּמָה עוֹד תִּיקָר   אָדָם בִּיקָר!   וְעוֹד בִּימֵי יַלְדוּתוֹ
כִּי מִשָּׁם עָלִיתָ   וְשִׁירֶיךָ שַׁוִּיתָ   לְעַמְּךָ וַהֲרִיסוּתוֹ.
וַתָּשַׁר פְּלָאִים   לְרֹאשׁ הַנְּבִיאִים   אֵין בָּאָדָם דְּמוּתוֹ
לְבֶן עַמְרָם   וְרוּחוֹ הָרָם   בְּיוֹם הֲרִיסוּתוֹ.
לַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה   בְּשַׁחַר יוֹמוֹ   כְּשִׁבְתּוֹ כֵּס מַלְכוּתוֹ
וְעַל הַמְּבוּכָה   בְּאֵין אֲרוּכָה   כְּבוֹא עֵת הֲרִיסוּתוֹ.
לְבֶן מָנוֹחַ   גִּבּוֹר רַב כֹּחַ   הַנִּלְכַּד בִּידִידוּתוֹ
וְרַב חֵילוֹ   וְעֹצֶם פָּעֳלוֹ   בְּרֶגַע הֲרִיסוּתוֹ:
עַל עֹז יִתְרָה   אֲשֶׁר עִם סִיסְרָא   תָּקְפּוֹ וַעֲזוּזוֹ
כִּי שַׂר פָּרָשִׁים   בְּיַד שְׁתֵּי נָשִׁים   בָּאָה הֲרִיסוּתוֹ.
לִמְשׁוֹרֵר עֶלְיוֹן   הַמְקוֹנֵן צִיּוֹן...   חֶזְיוֹן נָבִיא חָזוּתוֹ –
וְאֵיךְ הֹרַג   בְּעֵת עָרַג   לְבֵית אֵל וַהֲרִיסוּתוֹ.
הַקּוֹרֵא שִׁירֶיךָ   פֹּה עַל סִפְרֶךָ   אֲשֶׁר בְּקִרְבּוֹ עֵדוּתוֹ
יִמְצָא פִּדְיוֹן   לְשִׁיר בַּת צִיּוֹן   וְיִנָּחֵם עַל הֲרִיסוּתוֹ.
וְיִשְׁאַל מְצוֹרָךְ   מַרְפֵּא לִבְשָׂרָךְ   לְהָשִׁיב אֶת שְׁבוּתוֹ
יְבַקֵּשׁ מַעֲנֶה   לְלִבְּךָ הַנַּעֲנֶה   לִבְנוֹת הֲרִיסוּתוֹ.

(ששי״ק ח״ב)

לְמַעַן תִּחְיֶה וּלְמַעַן תִּהְיֶה לָשִׁיר צִיּוֹן פְּדוּתוֹ
לַעֲמוֹד בַּפֶּרֶץ עִם חַכְמֵי אֶרֶץ לְקוֹמֵם הֲרִיסוּתוֹ.

אל ס׳ כוכבי יצחק

הִנָּחֲמִי הַבַּת עֵבֶר! וּקְחִי נֹחַם וָשֶׁבֶר
הַמְּאַסְּפִים אִם נֶאֱסָפוּ בִּכּוּרִים אִם קָמָלוּ
הַכְּרָמִים אִם שֻׁטָּפוּ וּפְרָחִים כִּי חָדָלוּ
שׁוּלַמִּית כִּי נִדְמָתָה צִיּוֹן אִם גַּם שָׁבָתָה
הֵן כּוֹכָבִים כִּי רָמוּ אוּלַי הֵם לֹא יוּעָמוּ.

על ספר פרחי צפון חלק ב׳

מִקְרֵה הַחָכְמָה כְּמִקְרֵה הַשֶּׁמֶשׁ
בֶּאֱמוֹר לְפָנִים כִּי שְׁתֵּיהֶן אַךְ נִמְצָאוּ
קֶדֶם אָחוֹר וְיָמִין. וּבַצָּפוֹן אַךְ שְׁאִיָּה
עַד בָּא דוֹר אַחֲרוֹן וַיּוֹכַח אָמֶשׁ
כִּי רוּחַ צָפוֹן גַּם בּוֹ יֵרָאוּ
גַּם קַרְנֵי שֶׁמֶשׁ גַּם פִּרְחֵי תוּשִׁיָּה.

קינת אבל

אשר קוֹנַנְתִּיהָ באזני העדה אשר נועדו להתאבל על מות רֵעַם
הרב רמא״ג ז״ל הלא היא כתובה על ספרי קינת סופרים.

1

גִּינְצְבּוּרְג אֵינֶנּוּ – הֵן חַיָּיו פֹּה תַּמּוּ!
וּשְׂפַת הַקֹּדֶשׁ אַלְמָנָה שׁוֹמֵמָה
הוּא אַךְ חָלַף – וּדְרָכֶיהָ נָשַׁמּוּ
וּסְפָרָיו בַּכְּתוּבִים כִּיתוֹמִים הֵמָּה
הֵמָּה עוֹד יִחְיוּ לֹא יֹאבְדוּ מִמֶּנּוּ
לָהּ אֵיפוֹא מַה נַּעַשׂ? – גִּינְצְבּוּרְג אֵינֶנּוּ!

2

גִּינְצְבּוּרְג אֵינֶנּוּ – וּמֶה קוֹל זֶה יֵלֵךְ?
מִפִּי הַחִירוֹת א) מַדְבִּיר ב) דּוֹבֵר לָנוּ
בִּגְלוֹת אֶרֶץ נִגְלָה ג) בְּקִרְבוֹת מֶלֶךְ ד)
וּבְמַלְאֲכוּת הַשָּׁר ה) וּבְתוֹלְדוֹת כֻּלָּנוּ ו)
הֵן קוֹל גִּינְצְבּוּרְג הוּא הֲלֹא חַי עוֹדֶנּוּ!
אֲבָל הִיא אַלְמָנָה – גִּינְצְבּוּרְג אֵינֶנּוּ –.

א. ב. ג. ד. ה. ו. שמות הנכבדים בספרי המחבר שכבר יצאו לאור,

3

כָּל זֶרַע יַעֲקֹב! הֲלֹא הִיא אִמֵּנוּ
הַשָּׂפָה הַיָּפָה בְּשִׁיר בְּנָהִי
הַשְּׂרִידָה הַיְחִידָה מִכֹּל אָז לָנוּ
אָנָּא סַמְּכוּהָ בַּל נָא כְּמֵת תְּהִי!
קוּמוּ מִשְׁכוּ עֵט! וֵאלֹהִים יוֹרֵנוּ
הֱיוּ נָא לַאֲנָשִׁים! גִּינְצְבּוּרְג אֵינֶנּוּ —

* * *

4

רוּחֲךָ גִּינְצְבּוּרְג! הֲלֹא גַּם יִשְׁאָלוּ
יַלְדֵי עַמְּךָ אֵלֶּה תּוֹפְשֵׂי עֵטְךָ
לִסְפָרֶיךָ כֻּלָּם עֵינֵיהֶם כָּלוּ
לַהֲגוֹת הֶגְיוֹנְךָ וְלִמּוֹד מִשְׁפָּטֶיךָ
הֵן לִמּוּדִים אַךְ הֵם, לוֹמְדֵי אָרְחֶךָ
הָבָה גַּם לִשְׁמוֹעַ גִּינְצְבּוּרְג! רוּחֲךָ *)

5

רוּחֲךָ גִּינְצְבּוּרְג! כִּי עָלָה שָׁמַיִם
וּבֵין סוֹפְרֵי קֹדֶשׁ שָׁם מִתְהַלֶּכֶת
לָמָּה זֶה תִּשְׁכַּח זוּ חֶמְדַּת עֵינַיִם
הַשָּׂפָה הַקְּדוֹשָׁה תֻּמָּם הוֹלֶכֶת

---

*) ב׳ דלתות אלה נשענים על באורי גם עה״כ: לשמוע [illegible]
(שש״ק ח״ב)

אֲשֶׁר יָשְׁבָה דוּמָם בִּדְמֵי אַחֶיךָ
עַד הָעֳרָה עָלֶיהָ גִּינְצְבוּרְג ! רוּחֶךָ .

6

רוּחֶךָ גִּינְצְבוּרְג ! אַל נָא תִדּוֹם לָנוּ
וּדְמִי אַל תִּתֵּן לֵאלֹהֵי עַם עֵבֶר
עִבְרִים אֲנַחְנוּ וּלְשׁוֹן עֵבֶר בָּנוּ
וּלְשׁוֹנְךָ הִיא לָכֵן בָּךְ נָשִׂים שֵׂבֶר
כִּי תָקִים שָׂפָה מֵאָז בָּהּ שִׂיחֶךָ
כֹּה תִצְעַק אֶל אֵל, גִּינְצְבוּרְג ! רוּחֶךָ .

קינת אוהב

על מות בן חכם הנודע בשערי המדעים, המצוין בשמו הנעים,
אוהב גר ז"ל, בן הרב הגדול הרמד"ל.

הלא היא כתובה על ס' כ"ח השמיני.

°אוֹיָה לִי   אֶל שָׁמְעִי   כִּי נִכְבָּה נֵר
°וּמֵת הַבֵּן   רַב הָבֵן   אוֹהֵב גֵּר
°הָיָה לָעָם   צִיץ עֲדָיִם   וּלְאָב זֵר
°בֵּן כִּיקָרוֹ   וּכְכָפְרוֹ   אוֹהֵב גֵּר
°גָּזַר אֵל   מִבֵּית אֵל   עוֹנֶה וָעֵר
°רָצָה בוֹ   קָחוֹ לוֹ   אֵל אוֹהֵב גֵּר.

אבל יחיד

(על מות אחד מבחירי התלמידים בבית ספר הרבנים)

1

מַה זֶּה לָּךְ מ י ז ל כִּי פִתְאֹם עָלִיתָ
אַךְ שֵׁשֶׁת יָמִים נִהְיֵיתָ חָלִיתָ
וּבַשְּׁבִיעִי שָׁבַתָּ – הִנָּפַשְׁתָּ
מִלִּשְׁכָּה הַשְּׁבִיעִית לָצֵאת מִהַרְתָּ
אָמְנָם כִּי גַם הָעֲשִׂירִית עָבַרְתָּ –
עָבַרְתָּ רֵעֶיךָ – אֲהָהּ מַה חַשְׁתָּ !!

2

הִגְדִּיל אוֹיֵב הַיְקוּם הִגְדִּיל הַפַּעַם
הִגְדִּיל הַמָּוֶת לִשְׁפּוֹךְ כָּאֵשׁ זַעַם
וַיְכוֹנֵן חֵץ חֵמָה אֶל בֵּית הַסֵּפֶר
וַיּוֹר בַּחֲמַת אַף לַשְּׁבִיעִי הַחֶדֶר
וַיַּךְ הַדָּגוּל מִבְחַר כָּל הָעֵדֶר
הַטּוֹב בַּבָּנִים נוֹתְנֵי אִמְרֵי שָׁפֶר.

3

וַיִּרְגַּז כָּל הַצֹּאן חָרְדוּ רוֹעֵימוֹ
כִּי טָרַף שֵׁן מָוֶת מַחְמַד עֵינֵימוֹ

(שש״ק ח״ב)

כֶּבֶשׂ אַלּוּף בָּם אֵיךְ הוֹבִיל לְטִבוֹחַ
הֵילִילוּ תַּלְמִידִים כָּל בֵּית הַסֵּפֶר !
חַבְּרוּ חֲבֵרִים קִינִים מִשְׁלֵי אֵפֶר
כִּי מִבֵּינֵיכֶם הוּא לֻקַּח מַלְקוֹחַ .

4

וּמְקוֹמוֹ הֵן נִפְקַד הַיּוֹם בַּבַּיִת
מִבֵּין שׁוּרוֹתֵיכֶם נִכְרַת הַזַּיִת
פַּנּוּ הַמָּקוֹם ! — הַמָּוֶת פִּנָּהוּ
כַּסּוּהוּ דִמְעָה כַּסּוּהוּ בַּד אֵבֶל !
הִנֵּה שָׁם הַמָּוֶת הִפִּיל לוֹ חֶבֶל
הוּא שָׁמוֹ מִזְבֵּחַ — שָׁמָּה הֶעֱלָהוּ .

5

זִכְרוּ שֶׂה תָמִים זִכְרוּ תֹּם דְּרָכֵיהוּ
זִכְרוּ עַנְוַת נַפְשׁוֹ שִׁפְלוּת רוּחֵהוּ
שֶׂה תָמִים זֶה קָרְבַּנְכֶם הֶעֱלִיתוּהוּ
שִׂימוּ צִדְקוֹ עַל לֵב טוּבוֹ עַל לוּחַ
וִיהִי לָכֶם חָבֵר עַתָּה בָּרוּחַ
הֵן בֶּן־גִּילְכֶם הוּא הֲלֹא תִּירָשׁוּהוּ .

6

גַּם הוּא מֵרוּחוֹ עֲלֵיכֶם יַשְׁפִּיעַ
וּבְאוֹר חָכְמַת לִבּוֹ לָכֶם יוֹפִיעַ

זֶה עוֹנֶה וָעֵר הַנִּכְרָת מֵאֹהֶל
עוֹנֶה וּמֵשִׁיב אַךְ טַעַם וָדַעַת
זוֹכֵר תּוֹרַת מוֹרָיו מִבְּלִי מִגְרַעַת
וּלְבָבוֹ אַךְ עֵר אוֹר תּוֹרָה כִּי יָהֵל.

7

אַשְׁרֵי הַבֵּן יֵאָמֵר לוֹ בַשַּׁעַר
חָבֵר הוּא בִדְרָכָיו אֶל זֶה הַנַּעַר
וִישַׁלֵּם נִחוּמִים אֶל בֵּית סִפְרֵנוּ
חָבֵר הוּא לוֹ בִּתְבוּנָה וּבְעֹז שֵׂכֶל
וּלְכָל מַדָּע כָּמוֹהוּ נַפְשׁוֹ תֵכֶל
וִישַׁלֵּם נִחוּמִים לִבְנֵי עִירֵנוּ.

וּלְמוֹרֵהוּ הַמִּתְאַבֵּל עָלָיו, א. ב. ל.

ביום מותו י"ז טבת תרט"ו.

מספד ישר

על מות ידידי הרב הנודע בבעלי התורה והחכמה בכל הארץ [illegible], כבוד מוהר"ר יצחק שמואל רגיו המכונה יש"ר ז"ל, בעיר גוריציאה אשר באיטליאה המדינה.

הלא היא כתובה על ס' כרם חמד התשיעי

1

חַכְמֵי בַּת עַמֵּנוּ כּוֹרְמֵי הַכֶּרֶם!
הִתְפַּקְדוּ פֹה בַּשַּׁעַר וּשְׂאוּ עַיִן
רְאוּ מִי נִפְקַד שָׁם וּמְקוֹמוֹ חָרֵם
ישר הַיָּשָׁר בָּאָדָם עוֹד אַיִן!
וּפְאַרְכֶם בָּאָרֶץ עָלָה שָׁמַיִם
וּמְאוֹר עַיִן עַמּוֹ סָגַר עֵינַיִם.

2

הֵן רַב חָכְמָתוֹ רָאוּ אַפְסֵי אָרֶץ
וּסְפָרִים כָּתַב רָבּוּ מִיָּמֵהוּ
אַךְ יָשְׁרוֹ צִדְקוֹ מֵהֶם פָּרְצוּ פָּרֶץ
כֵּן טוּבוֹ כֵּן תֻּמּוֹ וְיֹשֶׁר דַּרְכֵּהוּ;
יִרְאָתוֹ אַהֲבָתוֹ גַּם דַּעְתּוֹ סֶלָה
אֶת הָאֵל. לֹא אוּכַל אֲמַלֵּלָה.

3

כָּל אָמְרוּ יָשָׁר אוֹ יֹשֶׁר לִבֵּהוּ –
כִּי לִבּוֹ שָׁלֵם עִם זֶה אֱלֹהֵינוּ

(שש"ק ח"ב)

וּבְתוֹרָתוֹ דָּבַק קָשַׁר נַפְשֵׁהוּ
אָמַר «הִיא חַיֵּינוּ וּתְעוּדָתֵנוּ!»
עֲנָוָתוֹ – הִיא כָּל סִפְרוּתָיו מָלָאָה
«קָטֹנְתִּי!» «הוֹרוּנִי!» נַפְשׁוֹ קָרָאָה.

4

וּבְנֵי אַרְצוֹ אַתֶּם! הֲלֹא תֵדָעוּ
מַה פָּעַל בַּעַדְכֶם זֶה הַגָּוַע
תּוֹרַת אֵל וּלְשׁוֹנָהּ בַּעֲבוּר תִּשְׁמָעוּ
וִיסוֹדֵי הַדָּת לֶאֱמוּנָה וּלְדֵעַ
כָּאָמוּר עַל כֵּפֶר יֹשֶׁר מַזְכֶּרֶת
בִּפְעָלָיו מֵאָה וּשְׁמוֹנָה וַעֲשֶׂרֶת *).

5

שָׁם מִלְחֲמוֹתָיו לֶאֱמוּנָתוֹ תִּכָּפוּרוּ
וַאֲשֶׁר גַּם נִלְחַם לִכְבוֹד חֲכָמֵינוּ
עִם הַמְחָרְפִים עִם כָּל אָחוֹר נָזוֹרוּ;
שָׁם שִׂיחוֹ שָׁפַךְ לִפְנֵי אֱלֹהֵינוּ
אָמַר «אִם שָׁגִיתִי הוּא אַךְ רִפְיוֹנִי!
אֱמֶת כָּל חֶפְצִי עַל כֵּן לֹא מֵרְצוֹנִי – **).

---

*) עי' גם ספרו ילקוט יושר בסופו.

**) ז"ל שם 38 «והם דעת רוח עניתי כו' מתולדתי היתה זאת כו' אך לא מרצוני כי רק אמת חפצתי כו'».
(ששי"ק ח"ב)

6

זוֹ דֶּרֶךְ אִישׁ יָשָׁר זֶה יֹשֶׁר הָאִישׁ
זֶה אִישׁ הַיָּשִׁישׁ עַל אֵל יָשִׁישׁ עַתָּה
זֶה אָבַד לָנוּ – אַךְ עָלֵינוּ מֵת חִישׁ
כַּפַּח נִשְׁבַּרְנוּ הַצִּפּוֹר נִמְלָטָה ! !
זֶה הַשָּׁב שָׁב רוּחוֹ אֶל נוּחוֹ סֶלָה
לָנוּ אֵינֶנּוּ חָכְמָתוֹ חָדֵלָה.

7

וּנְפָשׁוֹת נִפְרָשׁוֹת בִּשְׁאָט מִמֶּנּוּ !
אָנָּא הַשְׁלֵמְנָה עִם רוּחוֹ עַתָּה
וּכְבָר יְדַעְנוּ (מִי לֹא יְדָעֶנּוּ)
כִּי נַפְשׁוֹ אַךְ עַל כֵּן לַמָּוֶת מָטָה –
כִּכְבָר אָמוּר הוּא «אוֹ חֶבֶר אוֹ מָוֶת»*) –
הָהּ ! אָדָם – וּבְהֶגְיוֹנִי אֵשׁ שַׁלְהֶבֶת – – – –.

8

אָמְנָם שׁוּבוּ עַתָּה כַּבְּדוּ רוּחֵהוּ
וּתְפַלְּסוּן יָשָׁר מַעְגַּל צַדִּיק חָסֵד
הִלָּווּ לַנְּהִי יִשְׂאוּ כָּל יוֹדְעֵהוּ
וּשְׁלוֹם יִשְׂרָאֵל בִּשְׁלוֹמָם יְוָסֵד –
הַזְכִּירוּ «יֹשֶׁר בָּאָדָם עוֹד אָיִן !»
וּרְאוּ כִּי כֵן תִּדְמַע עָלָיו כָּל עָיִן.

*) תענית פרק ג.

(שע״ק ח״ב)

9

כָּל עֵין חַכְמֵי יַעֲקֹב לִרְאוֹת שָׂבָעָה
יוֹם יוֹם חָכְמַת י ש ר יוֹצֵאת עַל סֵפֶר
כָּל אֹזֶן תִּבְחַן מִשְּׁמוֹעַ נִמְלָאָה
כִּי מ י ש ר עוֹד יֵצְאוּ אִמְרֵי שֶׁפֶר
עַל כֵּן כָּל עֵין חָכָם תִּדְמַע דָּמוֹעַ
אָזְנֵיהֶם תְּצַלֶּנָה מוֹתוֹ לִשְׁמוֹעַ.

10

אֵין סֵפֶר עִתִּי הַמְאַלְּפֵנוּ דַעַת
לֹא י ש ר מֵישָׁרָיו בּוֹ הִשְׁמִיעָנוּ
וּבְכֶרֶם הַשְּׁמִינִי כִּי שָׁב לָטַעַת
זֶה רֵעֵנוּ זָקֵן ש. עוֹד נִיבוֹ הֶרְאָנוּ
הֶחָכָם הַזֶּה כָּל עֵת יִטַּע כֶּרֶם
בֵּין חַכְמֵי עַמֵּנוּ שֵׁם י ש ר יָרֶם.

אֶלְדָּעָה וִיהוֹיָדָע

על הצבועים. ע״ד מצות חז״ל: מצוה לפרסם כו׳.

אלדעה. בַּמֶּה הֶעֱשִׁיר צְבְעוֹן הִרְבָּה הוֹן וָחַיִל
יהוידע. כִּי רַק לָקַח וְלֹא נָתַן כְּבַעַל אֲבִיגַיִל.
א׳ וּבַמֶּה הָיָה לְרֹאשׁ וְעַל עַמּוֹ לְשׁוֹטֵר
י׳ כִּי מֵצַר הוּא לַעֲדָתוֹ גַּם נוֹקֵם גַּם נוֹטֵר
א׳ וּבַמֶּה יֵאָמֵר לוֹ כִּי לְצִדְקָתוֹ אֵין חֵקֶר
י׳ כִּי יִתְהַלֵּל כָּל הַיּוֹם אַךְ בְּמַתַּת שָׁקֶר
א׳ וּבַמֶּה יַגְדִּיל תּוֹרָה יִתְגַּלַּע בְּכָל תּוּשִׁיָּה
י׳ כִּי יֶהְגֶּה כְּשׁוּרִים בִּסְפָרִים אַךְ בִּרְמִיָּה
א׳ וּבַמֶּה חֲכָמִים מְשַׂחֵק לוֹ וּנְבוֹנִים מִרְמַס רָגֶל
י׳ כִּי לֹא יָדַע וְלֹא בִן וְלֹא לָמַד כָּעֵגֶל
א׳ וּבַמֶּה הוּא יְרֵא ה׳ וְאַף חֻקוֹתָיו מְאֹד אָהֵב
י׳ כִּי בָזֶה יַחֲנִיף וַיְעָרִים לְכַסּוֹת זָדוֹן וָרַהַב
א׳ וּבַמֶּה הֶאֱמִין בַּיי וְעוֹד גַּם נַחֵשׁ יְנַחֵשׁ –
י׳ כִּי בְכָל אֲשֶׁר לֹא יֵדַע יַאֲמִין לְמַעַן כַּחֵשׁ
א׳ וּבַמֶּה הוּא הַקָּדוֹשׁ כְּמִתְלוֹנֵן בְּצֵל שַׁדַּי
י׳ כִּי יָכֹף רֹאשׁ כְּלֹא־אָדָם יָשֹׁחַ כְּבַהֲמוֹת שָׂדָי
א׳ וּמֵאַיִן יָדַע לָתֵת בַּעֲמִיתוֹ דֹּפִי וָרֶשַׁע
י׳ כִּי לִבּוֹ מָלֵא כָּל־רָע כָּל־אוֹן כָּל־פֶּשַׁע

(שש״ק ח״ב)

א׳ וּבַמָּה זָכָה לְשֵׁם אִם כֹּה הִרְשִׁיעַ שִׁבְעָתַיִם
י׳ כִּי יָבֹא לְהִתְפַּלֵּל, עֶרֶב, וָבֹקֶר, וְצָהֳרָיִם.

שושן עדות

לאחד מתלמידי ביום האירושין.

1

גַּן שׁוֹשַׁנִּים לָאֵל בְּנוֹת יְרוּשָׁלָיִם
אֶל בַּחוּרֵי עַמּוֹ אוֹתָן יַפְרִיחַ
לָהֵן חֵן וָיֹפִי יַט מִשָּׁמַיִם
יְלְאִישׁ אִישׁ מֵהֵמָּה אַחַת יוֹכִיחַ
הוּא יִצְּרֶנָּה עוֹלָם לֹא יַחֲלִיפֶהָ
גַּם הִיא אַךְ לוֹ לָעַד תִּשְׁמוֹר דּוֹדֶיהָ.

2

עַתָּה בֶּן נָּרְנִי! טוֹב לָךְ כִּי צָלַחְתָּ
הַיּוֹם אַךְ רֶגַע אֶל גַּן זֶה פָּנִיתָ
וּבְשֵׁם אֱלֹהִים חִישׁ יָדְךָ שָׁלַחְתָּ
וַתִּבְחַר שׁוֹשַׁנָּה כַּאֲשֶׁר אִוִּיתָ
אַשְׁרֶיךָ בֵּן מֵבִין! הֵיטֵב בָּחַרְתָּ
אֲשֶׁר צָפַן לָךְ אֵל הֵן חִישׁ הִכַּרְתָּ.

(שש״ק ח״ב)

3

אֶחוּז בָּהּ אַל תֶּרֶף ! הִיא נַחֲלָתֶךָ
וּשְׁמָהּ גַּם שׁוֹשַׁנָּה – גַּם לָעֵינָיִם
בָּהּ חַנֶּךָ הָאֵל בָּהּ יִבְנֶה בֵיתֶךָ
בָּהּ יוֹפַע לְךָ חֶלֶד מִיפִי צָהֳרָיִם
וֵאלֹהִים הוֹרַנִי הוֹרוֹת לְךָ דַּעַת
יוֹרֶה גַּם אֶתְכֶם עֵץ חַיִּים לָטַעַת .

4

יוֹדְךָ כָּל שׁוֹמֵעַ יֹאמַר הִשְׂכַּלְתָּ
מִבְּנוֹת אֶרֶץ וָרוּם הַטּוֹב תָּפַשְׂתָּ
פֹּה בַּת מַשְׂכֶּלֶת לִבְשָׂרְךָ אָצַלְתָּ
וּלְרוּחֲךָ בַּת יָהּ הַחָכְמָה אֵרַשְׂתָּ
כֶּתֶר בֶּן־לִקְחִי ! הֵן רַבִּים תְּמַשּׁוֹכָה
לֶאֱחוֹז בִּשְׁתֵּי אֵלֶּה – לִהְיוֹת כָּמוֹךָ .

5

עַתָּה בֵּן יַקִּיר שָׂא תוֹדוֹת אַל תֵּלֶא
וּתְנֵם אֶל אָבִיךָ אֲבִיב אָבֶיךָ
כִּי הוּא הַנּוֹתֵן לְךָ הַשְּׁתַּיִם אֵלֶּה
בַּת חֵן אֶל חֵיקְךָ חָכְמָה אֶל לִבֶּךָ
וִיבָרֶכְךָ אֵל יַחַד עִם הוֹרֶיךָ
יַגְבִּיר בִּרְכוֹתָיו עַל בִּרְכוֹת מוֹרֶךָ . . .

(שׁשׁ״כ, ח״ב)

שירת דודים

ליום חתונת תלמידי רב ומשכיל ושלם כמו׳ ש״ז

מינאר נ״ל.

1

מִנְּעֻרְךָ מינאר מִנִּי אָרְחֶךָ
לָבוֹא בֵית סֵפֶר לָשֵׂאת בַּת תוּשִׁיָּה
אֲנִי הוֹרֵיתִיךָ לִהְיוֹת לְקָחֶךָ
הַיָּפָה בִבְנוֹת אֵל הִיא הָעִבְרִיָּה
הֶרְאֵיתִי לְךָ יָפְיָהּ נֹפֶת דוֹדֶיהָ
גִּלִּיתִי לְךָ הוֹדָהּ וַתִיעָרֶהָ.

2

בּוֹא אֶל הַקֹּדֶשׁ עָדֶיהָ לָגֶשֶׁת
עֲבַדְתָּ בָהּ כַּיָּמִים שָׁנִים שֵׁשֶׁת
וּבַשְּׁבִיעִית חֲמוּשָׁה*) לָךְ תַּתִּיהָ
אַל נָא תָּבוּז לָהּ אַל תֹּאמַר נוֹשָׁנָה
הֵן הוּשַׁת לָהּ עֶדְנָה אַחֲרֵי זָקְנָה
גַּם לֹא לִי הִיא — אֱלֹהִים הוּא אָבִיהָ.

---

*) יש בזה עוד הוראה ידועה בבתי הספר.

(שש״ק ח״ב)

3

וּבְנוֹת עַמִּים עִמָּהּ אִם לָךְ תּוּבַלְנָה
בִּיקְרוֹתֶיהָ הֵן מִמֶּנָּה תִשְׁפַּלְנָה
וְהִיא הַשֵּׁגָל לִימִינְךָ נִצֶּבֶת
הִיא תַחְשׂוֹף לָךְ אוֹצַר חֵיל תּוֹרָתֵנוּ
וּתְגַל לָךְ מַטְמוֹנִים צְפוּנוּ חוֹזֵינוּ
זֹאת מִבֵּית הָאָב לִנְדָנָהּ נֶחְשֶׁבֶת •

4

עַתָּה גַּם בַּת אֶרֶץ קַחַת הוֹאַלְתָּ
זוֹ לָרוּחַ זוֹ לִבְשָׂרְךָ הִבְדַּלְתָּ
אַשְׁרֶיךָ מינאר! כִּי רוּחַ הִקְדַּמְתָּ;
גַּם רוֹם וָשֵׁפֶל חִבֵּר צְלָחְתָּ
אִשָּׁה מַשְׂכֶּלֶת מִיַּד אֵל לָקָחְתָּ
וּבַת רוֹם מֵאָדָם קַחַת חָכַמְתָּ •

5

זוּ אָמְנָם הִיא לֵאָה כִּי מֵאֱלֹהַּ –
וּנְתַתִּיהָ לָךְ רֵאשִׁית מִגָּבֹהַּ
אַךְ לֹא רִמִּיתִיךָ – כִּי כֵן חָפַצְתָּ –
עַתָּה גַּם רחל פֹּה כִּי לָךְ נֶעְתֶּרֶת
אַל תֶּאֱהַב הָאַחַת מִן הָאַחֶרֶת
וּלְחַלֵּק אַהֲבָתְךָ הֲלֹא חָרַצְתָּ •

(ששי"ק ח"ב)

6

וּבְרָכוֹת גַּם תִּקַּח מֵאֵל יוֹצֶרְךָ
וּמִפִּי הַכֹּהֵן אֲנִי מוֹרֶךָ
כָּאָמוּר מִפִּי אַהֲרֹן וּבָנֵהוּ
וּרְאֵה חַיִּים עִם הַבָּנוֹת הַשְּׁתַּיִם
וּרְאֵה בָנִים בָּאָרֶץ בַּשָּׁמַיִם
זוּ בִּרְכַּת מוֹרְךָ וּבִרְכַּת מוֹרֵהוּ

אלהים
ואדם

שיר הלולים

ליום חתונת תלמידי המשכיל השלם כמו' אפרים קאן (כהן)

1

נֵצֶר מִלְּבָנוֹן חֹטֶר מִבֵּית סֵפֶר
אַתָּה בֵּן פֹּרָת כַּיּוֹנֵק עָלִיתָ
וּפְרִי בִכּוּרִים מֵרֹאשׁ אָמִיר שֶׁפֶר
רֹאשׁ מוֹרִים יוֹצְאֵי רִאשׁוֹנָה הָיִיתָ
יֹאמַר נָא יִשְׂרָאֵל כָּל יָשָׁר בָּמוֹ
תַּלְמִיד מֵבִין כָּזֶה אִם יָצָא לָמוֹ .
(שש"ק ח"ב)

2

מִבֵּית חָכְמָה תֵּצֵא בֵּית חָכְמָה בָּאתָ
שָׁם מֵעֵץ שָׁקֵד פֹּארָה לָךְ נִתָּנָה
אוֹ עָלָיו בְּקֵן, קֵן! צִפּוֹר מָצָאתָ
וַתִּקָּחֶהָ — מֵחָכְמָה לָךְ מָנָה
וּלְיוֹם חֻפָּתְךָ הֵן בָּאתִי אֵלֶיךָ
לִרְאוֹתְךָ כִּי תֵשֵׁב, קֵן! עַל כַּנֶּךָ.

3

וּכְעוֹבֵד יִשְׂמַח כִּי יוֹבִיל בֶּן־גֹּרֶן
בָּר גּוֹמֵל וּמָלֵא אֱלֵי הַבַּיִת
וּכְכוֹרֵם יָשִׂישׂ עַל עֵץ נָטַע אֹרֶן
כִּי גָדַל כִּי פָרַח וַיְהִי לְזַיִת
כֵּן יָגִיל בָּךְ וּבְנֵי גִילְךָ בֵּית חָבֵר
מוֹרְכֶם סִפְרֵי קֹדֶשׁ וּלְשׁוֹן הָעֵבֶר.

4

זֶה סֵפֶר הַתּוֹרָה מָנָה אַפַּיִם
הֵבֵאתִי לָךְ מַתָּן אוֹת וּמַזְכֶּרֶת
תַּרְגּוּמָיו בֵּאוּרָיו הֵם בּוֹ כִּפְלַיִם
וּדְבָרַי גַּם בּוֹ — יִהְיוּ לָךְ מִשְׁמֶרֶת
מַתַּן תּוֹרָה זוּ — יִתְּנוּהוּ אֵלֶיךָ
זֶה רֵעִי בֶּן־יַעֲקֹב וַאֲנִי מוֹרֶךָ...

לאשה חכמה בת אחות אבי *)

היא רחל בת ברוך בן הרופא והמשורר יצחק לוצאטו, אחי אפרים בעל בכי הנעורים (תקע״ו). [ורחל היתה אז בת כ״ט שנה]

תּוֹרָה בַּת יוֹצֵר כֹּל, בַּת בּוֹרֵא רוּחַ
שָׂרָתִי בַּבָּנוֹת, תֹּמֶכֶת שֵׁבֶט,
כָּל־יֹפִי, כָּל־הוֹד בָּהּ, הִיא תָשִׁיב רוּחַ
כָּל־רָז תֵּדַע, תִּמְשׁוֹךְ כַּסֹּפֵר שֵׁבֶט.
שָׂחָה אָז עֶת־דּוֹדִים וַתַּשְׁפֵּל רוּחַ
וַתֵּלֶךְ לִדְרוֹשׁ דּוֹד בֵּין שֵׁבֶט שֵׁבֶט
אֶל־יִשְׁמָעֵאל, אֶל שֵׂעִיר, וּלְכָל־רוּחַ **)
כֵּן רָמֵי לֵב הוֹכִיחָה בִּלְתִּי־שֵׁבֶט.

מִי־זֹאת אֵפוֹא בַּת־כֹּחַ, עַלְמַת־חָיִל
כִּי טַח לִבָּהּ בַּטִּיחַ וּבְמוֹ־כֹפֶר,
מָאוֹס כָּל־בָּחוּר טוֹב אַף עֹשֶׂה חָיִל?
מָנוֹחַ אָן תִּמְצָא? אָן תִּמְצָא כֹּפֶר?
תַּחְקוֹר תִּבְדּוֹק כָּל־עִיר, כָּל־גּוֹי, כָּל־חָיִל,
לֹא תִמְצָא־לָהּ לָנֶצַח אֶשְׁכֹּל כֹּפֶר.

---

*) ב׳ השירים הבאים נעתקו מספר ככבי יצחק מחברת ה׳ 32. 34. למען יובן שירי הבאה אחריהם למענה עליהם.

**) עיין ע״ז דף ב׳.

(שש״ק ח״ב)

אַךְ מָה אָמַרְתִּי נָא ? מַה־שִּׂיג מַה־שִּׂיחַ ?
לָתֵת לָזֹאת עֶדְנָה יִתְגַּל מָשִׁיחַ .
שד״ל

וזאת תשובת רחל *)

תּוֹרָה תּוֹפַע אוֹרָה מִנִּי כָל־רוּחַ ,
אַף טוֹב סַחְרָהּ אֶל כָּל־תּוֹמֵךְ בַּשֵּׁבֶט ;
אַךְ אִם הֵשַׁח רֹאשָׁהּ אֵל בּוֹרֵא רוּחַ ,
וַיּוֹסֶף זֹהַר לָהּ לִפְנֵי כָל־שֵׁבֶט .
מַה־זֶּה אֶעֱשֶׂה אֵפוֹא (יָשִׁיב הָרוּחַ)
אִם לֹא־אַשְׁפִּיל עַצְמִי תַּחַת הַשֵּׁבֶט ?
אֶל בַּת־שִׁירָךְ אָשִׁיב מִקֹּצֶר רוּחַ ;
אֵדַע כִּי לֹא־אֵבוֹשׁ , אֶשָּׂא הַשֵּׁבֶט .

מָצָאתִי הַפַּעַם נַעַר בֶּן־חָיִל ,
לֹא יַחְפֹּץ בַּמֹּהַר , אוֹ אֶשְׁכֹּל כֹּפֶר ,
בּוֹחֵר יַחַס כָּשֵׁר מֵהוֹן וָחָיִל .
אַךְ לֹא־רָצוּ הוֹרַי , לֹא־אָבוּ כֹפֶר
לָתֵת בַּקָּשָׁתוֹ ; עִם כֹּחַ חַיִל
טָחוּ לִבָּם בַּטִּיחַ וּבְמוֹ — כֹּפֶר .

*) רחם דבריה נוסד על הרמוז בזהר פ׳ בלק דף קנ״ב : ממה דאמרו : בני שעיר ובני פארן דלא בעאן לקבלה , מהאי אגרא להון לישראל ואוסיף עלייהו נהורא ותכיבו סגיא .
(שש״ק ח״ב)

לָזֹאת אָמוֹר אֹמַר (הַסְכֵּת מַה־שִּׂיחַ):
לֹא אֶנָּשֵׂא לָעַד, אַף עִם מָשִׁיחַ.

רחל מארפורגא

מענה לשון*)

הוֹרֵי רָחֵל צָדָקוּ! כִּי לָהּ רוּחַ
נָכוֹן לֹא אֶל בַּת כִּי אִם אֶל בֶּן עֵבֶר
וּלְרָחֵל גַּם אֵין אִישׁ שָׁם וּבְכָל רוּחַ
לֹא בִי תֹאמַר אֶרֶץ, יָם, גַּם כָּל עֵבֶר.

הִיא תֵלֵד שִׁיר כִּי בָא אֵלֶיהָ רוּחַ
הִיא שָׂפָה תֵינִיק הִיא אֵם לִשְׂפַת עֵבֶר **)
הִיא שָׂרָה כִדְבוֹרָה וּכְתָם־כָּל־רוּחַ
כִּכְלוֹת כָּל־חָזוֹן לִבְנֵי שֵׁם וָעֵבֶר.

לוּ אִישׁ לֹא נָשָׂא אָז רָחֵל בַּת חָיִל
וּכְבָר הָיְתָה עַתָּה לַשָּׂפָה כֹּפֶר
לָתֵת לַמּוֹרִים בָּהּ מוֹרֵי הֶחָיִל
עֵינֵימוֹ מֵרְאוֹת אוֹר טָחוּ בַכֹּפֶר
וּלְאֵם רָפָה בַּת זוּ אָז שָׁתָה חָיִל
לָנָה בֵּין שָׂדֶיהָ וּכְאֶשְׁכֹּל כֹּפֶר

*) המה ידברו ואני אענה בקולם, ובמשקלם רק מתחת השבם נטיתי אל עבר.
**) נוסד על דחז״ל על בן עזאי דלא נסיב אתתא כי חשקה נפשו בתורה. (ואשר הוליד בה הם כבנים).

(שש״ק ח״ב)

וּבְנוֹת עַם אֵל לוֹ בַּשִּׁיר לָהֶן שִׂיחַ
אוֹת הָיָה לָנוּ כִּי זוֹ עֵת מָשִׁיחַ*) .

א מ

על שושנים

שיר

נכתב על ס׳ תהלים , אשר כשושנים מראה העלים , ונשלח לשמחת בית ריעים למנה , ביום מלאת לבתם ילדה משכלת י״א שנה .

שִׁמְעִי בַת ! וּדְעִי קוֹל הוֹרִים יְסַפּוֹרוּ
לָךְ בִּשְׁנוֹת חַיִּים אֶל עֶשֶׂר עוֹד אַחַת
בִּשְׁמוֹנָה בִּשְׁבָט — גַּם הוּא אַחַד עָשָׂר —
אָז לָהֶם נוֹלַדְתְּ שׁוֹשַׁנָּה פּוֹרַחַת !
וּצְעִירָה עוֹד הִנֵּךְ צִיץ לַחֲבַצֶּלֶת
וּמַה זֶּה מְהַרְתְּ מִנְּעוּרִים בּוֹרַחַת ! ?
וּלְהַשְׂכִּיל מִבָּנִים מַה זֶּה כִּי פָרַצְתְּ
וּכְבַת אַרְבָּעִים אַתְּ יַלְדָּה נִצַּחַת ! ?
וּלְשׁוֹנוֹת אֵלֶּה עַל פִּיךְ מַה זֶּה רָבוּ
וּכְאֶשְׁכֹּלוֹת דֵּעִים — גֶּפֶן פּוֹרַחַת ! ?

(שש״ק ח״ב)

---

*) ע״ד ונבאו בניכם ובנותיכם .

רַב ! לֹא עוֹד נֶחֱזֶה בָּךְ שׁוּלַמִּית עַתָּה
עֲלֵי לָךְ וּגְאִי – שׁוֹשַׁנָּה צוֹמַחַת !
וּבְמַדָּעֵךְ חַיִּי ! – עַל יַד הוֹרַיִךְ
יִחְיוּ וִיחַיּוּךְ בִּנְעִימִים וּבְנַחַת.
מַה נֶּחֱזֶה בָּךְ עַתָּה – כַּתְּרוּ לָהּ כִּזְעֵיר !
וּשְׁמֵךְ הֲלֹא נִשְׁמַע כִּקְטֹרֶת מִרְקַחַת.
וּכְבַת מֶלֶךְ מִיכַל יָבוֹא לָךְ רוֹעֶה
רוֹעֶה צֹאן אָדָם – שׁוֹשַׁנָּה לָקַחַת
הֵא לָךְ בַּת שׁוּעִים ! עַל עֲלֵי שׁוֹשַׁנִּים
וּלְדָוִד הָרוֹאֶה שִׁירֵי תוֹכַחַת.
שִׁירֵי עֲלֵי עָשׂוֹר נִתַּן לָךְ הַיּוֹם
גַּם שִׁירֵי קֹדֶשׁ – אָז תִּהְיִי נוֹכַחַת.

אל בוזי תורה

1

אֵל הַיּוֹצֵר כֹּל הוּא חָכְמָה וָדַעַת
וּבְחָכְמָה הֵן עָשָׂה כָּל מַעֲשָׂיו סֶלָה
הִיא גַּם הוֹרַת תּוֹרָה מֶנָּה נוֹבַעַת
מִסִּינַי בַּקֹּדֶשׁ עַד שָׁם בָּבֶלָה
כֵּן גַּם יוֹסְדֶיהָ חֲכָמִים נִקְרָאוּ
וּבְחָכְמַת אֵל בָּם סוֹדֶיהָ מָצָאוּ.

(שש״ק ח״ב)

2

עוֹד עַתָּה חָכְמָתוֹ יֶאֱצַל עָלֵימוֹ
הֵם חַכְמֵי דוֹר דוֹר נָתַן חָכְמָה בָּמוֹ
לִשְׁמוֹר תּוֹרָתוֹ יָשִׂימוּ עֵינֵימוֹ
מִתּוֹרוֹת חַסְרֵי לֵב מְפַתִּיּוֹת לָמוֹ
וּלְטַהֵר כַּרְמָהּ מִשָּׁמִיר וָשַׁיִת
נָטְעוּ שָׁם אֱוִילִים בֵּין עֲצֵי זַיִת.

3

אַךְ גַּם מִתְחַכְּמִים לֹא סֵפֶר יָדָעוּ
פָּרְצוּ גַם הֵם וַעֲשׂוֹת כֵּן הִתְחַכָּמוּ
וַתְּהִי חָכְמָתָם כִּי תוֹרָה יִפְרָעוּ
אִם דָּת הֵפֵרוּ אָז גָּאוּ גַּם רָמוּ
מִצְוָה אִם עָבְרוּ אָז חָכְמוּ הִשְׂכִּילוּ
וּדְבַר אֵל אִם בָּזוּ לַעֲשׂוֹת הִגְדִּילוּ

4

וּבְחָכְמוֹת עוֹד יֹאמְרוּ כִּי זֹאת יִפְעָלוּ
וַיִּבְזוּ שֵׁם חָכְמָה גַּם חִלְּלוּ קֹדֶשׁ
הָהּ אֵם עַל בִּתָּהּ הִכּוּ לֹא חָמָלוּ
כִּסּוּ שֶׁמֶשׁ בַּיּוֹם סַהַר בַּחֹדֶשׁ
כִּי חָכְמַת אֵל עַל תּוֹרָתָהּ רָעָצוּ
וּמִבְּלִי כָּל חָכְמָה בָּם אֵיךְ פָּרָצוּ ! ? .

(שש״ק ח״ב)

5

וּבְשֵׁם הַחָכְמָה כִּי לַעֲלוֹת יָהִינוּ

מַה יֹּאמְרוּ הָעָם «זוּ חָכְמָה זוּ פֶרִי!»

הוֹי לוּ חָכְמוּ עַד מָה הֵן אָז הֵבִינוּ

כִּי פִיהֶם מָלֵא שָׁוְא וּלְשׁוֹנָם מֶרִי

אָז אָמְנָם רָאוּ אָז הָבִין הֶעֱמִיק:

כִּי כָל אִמְרוֹת תּוֹרָה חָכְמָה יָפִיקוּ.

6

נִיבָהּ מַה נִּכְבָּד מִלֶּיהָ מָה רָמוּ

אִמְרָהּ מֶה עָמוֹק וּלְשׁוֹנָהּ מָה רַכָּה

סוֹדֶיהָ מַה יָּפוּ וּמַה נָּעֵמוּ

טַעְמָהּ מַה מָּתוֹק מִצְוָתָהּ מַה זַּכָּה

עֵצוֹת חֻקֶּיהָ נֶאֶמְנוּ גַּם הֵנָּה

כִּי חָכְמַת אֵל עֶלְיוֹן כֻּלָּם כּוֹנֵנָה.

7

לָכֵן סוּרוּ פִּשְׁעוּ כַּאֲשֶׁר תּוֹאִילוּ

וּדְעוּ כִּי אַךְ לֹא לַחֲכָמִים אַתֶּמָּה

לֹא לָמוֹ אַתֶּם! אַל פִּיכֶם תַּגְדִּילוּ

לֶהָמוֹן הִתְחַשְּׁבוּ הִנְּכֶם לָהֵמָּה!

עַד כִּי חָכְמַת מַדָּע תִּיגְעוּ תִּמְצָאוּ

אָז גַּם עַל תּוֹרָה שֵׁם חָכְמָה תִּקְרָאוּ.

(ששׁ״ק ח״ב)

8

כִּי לֹא פָּרוּץ מַדָּע וּמְרִי לֹא לֶקַח
לֹא הוֹלֵלוּת חָכְמָה לֹא לַעַג דַּעַת
לֹא בִּינוֹת בִּשְׁנִינוֹת עַל יֵין הָרֶקַח
לֹא הַשְּׂכֵל הוֹד נַעַל וִיפִי מִגְבַּעַת
וּבְזוּת תּוֹרָה לֹא חֵן וּמְאוֹס דָּת יֳפִי
לֹא עַזּוּת עֵצָה וּתְבוּנָה תֵּת דֹּפִי.

9

כִּי אִם תּוֹרַת אֵל חָכְמָה הִנֶּהָ
הִיא אֵם כָּל מִלָּה כָּל מִצְוָה בָּהּ בָּאוּ
אַךְ מִמְּקוֹרָהּ יָפוּצוּ מַעְיָנֶיהָ
וּבְשֵׁם חֲכָמִים תּוֹפְשֶׂיהָ נִקְרָאוּ
אַךְ לֹא מִתְחַכְּמִים כָּל חָכְמָה אֵין בָּמוֹ
וּדְבַר אֵל אִם בָּזוּ חָכְמַת מֶה לָמוֹ.

אל בוזי חכמה

1

בֵּן לִמְנַחֵם הָאִישׁ מֹשֶׁה רַב דָּעַת
גַּם הוּא גַּם תַּלְמִידָיו עִיר ברלין גָּרוּ
הוּא הֶעֱלָה נֵר חָכְמָה וַתְּהִי מוֹפַעַת
וּמִמּוּל עֵין עַמּוֹ עֲנָנִים סָרוּ
וּבְשֵׁם ברלין רוֹאֵי אוֹרוֹ נִקְרָאוּ
כִּי קַנֵּי אוֹרָם מֵעִיר זוּ יָצָאוּ ׃

2

אוֹר אֱמֶת כִּי בָא זָרַח עַל כָּל עֵבֶר
עַל תּוֹרָה עַל מוּסָר עַל אָרְחוֹת צֶדֶק
עַל כָּל סוֹפֵר, כָּל סֵפֶר וּלְשׁוֹן עֵבֶר
וַיְגַל כִּי כֻלָּמוֹ נִמְצָא בָם בֶּדֶק
בִּימֵי אוֹן וָעֳנִי עָלָה עָנָן בָּמוֹ
עַד כִּי לֹא נִכְּרוּ עוֹד אֶל כָּל רוֹאָמוֹ ׃

3

לֹא נִכַּר עוֹד תָּאֳרָם עַל טָהֳרַת קֹדֶשׁ
מוּזָרִים הָיוּ אֶל פּוֹקֵחַ עַיִן
עַד בּוֹא לִלְבָנָה זוּ זֶה יוֹם הַחֹדֶשׁ
וַיָּאֶר לַיְלָה וַחֲשֵׁכִים עוֹד אַיִן
נִרְפָּא כָּל נֶגַע סָרָה כָּל צָרַעַת
וּתְאוֹמוֹת גַּם הָיוּ תּוֹרָה וָדָעַת ׃

(שש"ק ח"ב)

4

וּלְשׁוֹן עִבְרִים חָיְתָה אַחַר נִשְׁחָתָה
חָיוּ סִפְרֵי קֹדֶשׁ אַחַר נֶעְכָּרוּ
הִפְרִיחָה תּוֹרַת אֵל אַחַר נֻכָּתָה
מִדִּבְרֵי חֲכָמָיו הוֹפְכֵיהֶם סָרוּ
עַתָּה אַךְ מֵישָׁרִים כֻּלָּם יֵלֵכוּ
וּבְרֹאשָׁם הָאֱמֶת אֲשֶׁר סִכְסֵכוּ .

5

אָז כָּל נִתְעֶה וּמַתְעֶה הִרְעִים רָעַם
עַל הוֹלְכִים לָאוֹר זֶה חֵמָה מָלָאוּ
אַף כִּי הִכִּירוּ גַּם הֵמָּה טוּב טָעַם
אוּלָם כִּי בִּפְתַיּוּת שֵׁם רַב קָרָאוּ —
וִימֵי חָרְפָּם גַּם עָבְרוּ אֵין עוֹד כֹּחַ
לִלְמוֹד חֲדָשׁוֹת וִישָׁנוֹת לִזְנוֹחַ .

6

אַף כִּי הַקִּנְאָה אִם הַשִּׂנְאָה סֶלָה
לִהְיוֹת אִישׁ בָּעָם יוֹרֶה אוֹתָם טַעַם
וּרְקַב עֲצָמוֹת הִיא — הִיא בָם עוֹלֵלָה
לֶאֱחוֹז דַּרְכָּם וּלְהַתְעוֹת גַּם הַפַּעַם
הֶהָמוֹן הַנָּשִׁים הַטַּף כֻּלָּמוֹ
לֵאמֹר : רוֹאֵי אוֹר זֶה כָּל רֶשַׁע בָּמוֹ .

(שש"ק ח"ב)

7

נָתְנוּ שֵׁם ברליני לַחֲרָפוֹת נֶצַח
נָתְנוּ בוֹ כָּל דֹּפִי מִבְּלִי כָּל חֵקֶר
(הוֹי דִּבַּת שָׁוְא עָוֹן חֶרֶב וָרֶצַח !
הוֹי חֵץ לָשׁוֹן עַל קֶשֶׁת שִׂפְתֵי שֶׁקֶר !)
וַנְאָצוּם וּלְחָצוּם וּנְתָנוּם חֵרֶם
אָמְרוּ כִּי הֵם קוֹצִים וָהֵם הַכֶּרֶם .

8

אָמְרוּ – מִי אָמְרוּ ? לֹא אַךְ רָם עֵינַיִם
כִּי אִם גַּם הַנִּבְזִים וּשְׁפָלִים כָּמוֹ
מִפְּרוּחִים עַל עֶרֶשׂ עַד שׁוֹאֵב מַיִם
מִנְּשֵׁי הַגֶּבֶר עַד שִׁפְחַת בֵּיתָמוֹ
כֻּלָּם שֵׁם זֶה הָיָה בוּז בִּשְׂפָתֵימוֹ
לִקְרוֹא בוֹ כָּל פּוֹעֵל אָוֶן בֵּינֵימוֹ :

9

כֵּן דָּחוּם יוֹם יוֹם וּבִשְׁתֵּי יָדַיִם
עֲדֵי כִּי הִדִּיחוּ גַּם רַבִּים כָּמוֹ
אַחַר שָׂמוּ גַּם זֹאת לִכְסוּת עֵינַיִם
מִבְּלִי דַעַת כִּי זֶה מִפְּעַל יָדָמוֹ
בִּשְׁכוֹחַ כִּי אֵין טוֹב שָׁלֵם בָּאָרֶץ
כִּי רַבּוּ מֵהֶם גַּם בָּם פּוֹרְצֵי פָרֶץ .

(שש"ק ח"ב)

10

הֲטֶרֶם יֵדְעוּ כִּי אֵל לֹא יַדִּיחַ
כָּל נִדָּח גַּם כָּל נִרְדָּף וִיבַקְשֵׁהוּ
וּבְתוֹרָתוֹ הַמְעַט לָנוּ הוֹכִיחַ
מָה רַב הַשָּׁלוֹם מָה רַב כָּל רוֹדְפֵהוּ
הֲטֶרֶם יֵדְעוּ כִּי שָׁלוֹם וָחֶסֶד
אַךְ הֵם דַּרְכֵי אֵל בָּם תֵּבֵל תִּוָּסֶד.

* * *

11

הַכְּסִילִים הַשְׂכִּילוּ וּנְבוּבִים בִּינוּ!
טַהֲרוּ נָא אַךְ לִבְּכֶם מִקִּנְאַת רֵעַ
הֲטֶרֶם תֵּדְעוּ הַעוֹד לֹא תַאֲמִינוּ
כִּי כָל מַדָּע כַּתּוֹרָה אֵל יוֹדֵעַ;
וּבְחָכְמָה אַךְ חַק הַתּוֹרָה עַל סֵפֶר
וּבְדִקְדּוּק לָשׁוֹן כָּל חֹק בָּהּ אַל יֻפָּר.

12

דִּרְשׁוּ מֵעַל סִפְרֵי קֹדֶשׁ וַהֲפוֹשׁוּ
וּרְאוּ אִם בַּלָּשׁוֹן שַׂעֲרָה הֶחְטִיאוּ
בַּקְּשׁוּ בָעַמִּים הַמְּלִיצָה וּדְרוֹשׁוּ
אִם לֹא גַּם מֵהֶם עֲשׂוֹת בָּהּ הִפְלִיאוּ
אֲבָל מַה תַּחְפּוֹשׂוּן אֶת לֹא תֵדָעוּ
כֵּן גַּם כָּל אֱמֶת בַּקֵּשׁ לֹא תִיגָעוּ.

(שש"ק ח"ב)

13

הֵן כָּל יִתְרוֹן אָדָם לָשׁוֹן יַבִּיעַ
כִּי זֹאת לוֹ אֵין לוֹ הִנּוֹ רוֹעֶה אֵפֶר
וּבְאֵל וּבְעַמִּים אֵיךְ הָעָם יַפְגִּיעַ
אִם אֵין בִּשְׂפָתָיו נֹעַם אִמְרֵי שֶׁפֶר
אִם בִּלְשׁוֹן תּוֹרַת אֵל — וְהִיא אַךְ לָמוֹ —
וּלְשׁוֹן עָם בּוֹ יֶחְסֶה — עִלְּגִים הֵמָּה.

14

אֵיכָה תִשְׁפּוֹטוּ אֶת מַה לֹא תָבִינוּ
גַּם בַּמֶּה לִשְׁפּוֹט — הֲלֹא לָכֶם אָיִן
אֵיכָכָה אַתֶּם מַשְׂכִּילִים תָּדִינוּ
הֲיוֹר דֶּרֶךְ עִוֵּר לְפִקְחֵי עָיִן
לָהֶם הַמִּשְׁפָּט כִּי יוֹרוּ אַחֵימוֹ
אָמְנָם בַּל יִתְנוּם לִפְקוֹחַ עֵינֵימוֹ.

15

הַמְעַט כִּי תַחַת חַיֵּימוֹ תָּעִיקוּ
אַךְ שַׁחַת כָּל שָׂכָר אַבֵּד כָּל יֶתֶר
כִּי גַם עַל מוֹתָם עַל קִבְרָם תַּשְׁחִיקוּ
וּפִגְעֵיהֶם כֻּלָּם גִּילְכֶם בַּסֵּתֶר
מִפְּנֵי דִין אָח אַכְזָר הוֹ אַחִים גוּרוּ!
שָׁם עַל סֵפֶר נָבִיא — אוֹתוֹ תָּשׁוּרוּ.
(שש״ק ח״ב)

16

מִי הִגִּיד לָכֶם כִּי תוֹרָה לֹא דַעַת
כִּי לֹא הַדַּעַת מֵהַאֲמִין כֹּל תֶּרֶב
הֲלֹא יִצְחַק כָּל לוֹ אֹזֶן שׁוֹמַעַת
כִּי עַם חָכָם — יַחְרִים חָכְמָה מִקֶּרֶב
הֲלֹא יִצְחַק יִלְעַג כָּל עַם מִשְּׁמוֹעַ
אַךְ עַיִן אוֹהֵב עַמּוֹ תִּדְמַע דָּמוֹעַ .

17

עַל עִקֵּשׁ כָּל יָשָׁר אָסוּר כָּל אֲשֶׁר
עַל תַּעֵב כָּל טוֹב עַל מָאוֹס כָּל יֹפִי
עַל שִׂים כָּל כֶּסֶל רָב דָּת דִּין וָיֹשֶׁר
שִׂית סוּר מֵהֶבֶל שָׁוְא לִמְרִי וּלְדֹפִי
הַעֲלוּ נָא נֵר אֱמֶת אַל נָא תִּתְגָּאוּ
אִם לֹא אָז כָּל אֵלֶּה נָכוֹן תִּמְצָאוּ .

18

וּכְבָר יֵשׁ בָּעָם תּוֹפְשֵׂי תוֹרָה עַתָּה
רָמִים וּקְדוֹשִׁים וּמְבִינִים גַּם דַּעַת
גַּם רַבִּים יִשְׁרֵי לֵב בֶּהָמוֹן מַטָּה
וּבְתֻמָּם קוֹל אֱמֶת נַפְשָׁם שׁוֹמַעַת
אַךְ מִקִּנְאַתְכֶם כִּי רַבָּה כִּי רָעָה
בַּל יוּכְלוּ הַגֵּד מַה נַּפְשָׁם יָדָעָה .

(שש״ק ח״ב)

19

אֶפֶס כִּי אִמְרַת אֵל הִנֵּה הִיא בָאָה
וּמָלְאָה אֶרֶץ דֵּעָה אֶת אֱלוֹהַּ
וּרְאוּ כִּי כֵן יוֹם הִיא גַּם נִמְלָאָה
חִקְרֵי אֵל וּמַעֲשָׂיו יֵלְכוּ גָבוֹהַּ
שָׁנָה עַל שָׁנָה חָכְמָה אַךְ נוֹסֶפֶת
וּרְמִיַּת חָנֵף לַבְּקָרִים נֶחְשֶׁפֶת.

20

הֵן עוֹד שֵׁם ברליני לְפְאֵר יֵהָפֵךְ
(גַּם אָז שֵׁם עִבְרִי לָבוּז עוֹד לֹא יֶהִי)
אָז רוּחַ אֱמֶת עַל כָּל אִישׁ יִשָּׁפֵךְ
וּמְרִיבִים עַל רִיבָם אָז יִשְׂאוּ נֶהִי
כִּי כֻלָּם יֵדְעוּ אַךְ קֹשֶׁט וָטֹהַר
וּבַל עוֹד יִתְּנוּ אֱשׁוּן חֹשֶׁךְ זֹהַר.

21

לֹא עוֹד לַהֲבָלִים אָז חָכְמָה יִקְרָאוּ
עִקְּשׁוּת בַּתּוֹרָה לֹא יֻגַּד בַּשָּׁעַר
הוֹפֵךְ דִּבְרֵי אֵל כָּאֵל לֹא יִירָאוּ
וִיהוּדִי הַטּוֹב לֹא יִקָּרֵא בָעַר
סָכָל נִלְעַג לָשׁוֹן לֹא יוֹרֶה דַעַת
צַחוּת עֵט סוֹפֵר לֹא מַרְדּוּת נִקְרַאת.

(עש"ק ח"ב)

22

קוֹרֵא תוֹרָה כַּדָּת לֹא עוֹד פּוֹשֵׁעַ
לוֹעֵג לִלְשׁוֹן עִלְּגִים לֹא בָז אָבִיהוּ
לֹא עוֹד אִי כָבוֹד אִישׁ עִבְרִית יוֹדֵעַ
דּוֹבֵר בִּלְשׁוֹן עַמִּים לֹא טִמֵּא פִיהוּ
לֹא עוֹד הַקָּדוֹשׁ אִישׁ תּוֹרָה לֹא יָבֶן
לֹא עוֹד הַצַּדִּיק אִישׁ לִבּוֹ לֵב אָבֶן.

23

חָכְמַת אֵל כִּי תָרוּם תָּחֹן כָּל נֶפֶשׁ
תֶּאֱסוֹף אֵלֶיהָ זוּ מִכֶּם נִדַּחַת –
גַּם תּוֹצִיא לָאוֹר טוֹבַעַת בָּרֶפֶשׁ –
וּתְלַמֵּד דַּעַת תּוֹעָה וּמְשֻׁלַּחַת
אָז עַל שָׁלוֹם וֶאֱמֶת יוֹפַע חֶסֶד אֵל
כִּי אֵין רִיב בָּעָם שָׁלוֹם עַל יִשְׂרָאֵל.

שיר יום הלדת

אל ידידי וריעי הרב החכם חוקר כמוהר״ר יהודה בהק נ״י מחבר באורים ישנים אל באורים חדשים שלי על התנ״ך מקראי קדש .

מַכִּירְךָ מוֹקִירְךָ מֵאָז הָיִיתִי
אַךְ עַל סִפְרֵי קֹדֶשׁ כִּי עוֹרַרְתִּיךָ
וּמְקוֹם שָׁם חוֹזֶה עִמְּךָ כִּי עָשִׂיתִי
כִּיהוּדָה גּוּר אַרְיֵה שָׁם חֲזִיתִיךָ .

כְּאֲרִי שָׁם תִּרְבַּץ וּתְבַקֵּשׁ לְךָ טֶרֶף
מֵעַל אַרְזֵי אֵל תִּקְטֹף אִמְרֵי שֶׁפֶר
שָׁם מִפִּי סוֹפְרִים תַּפְלִיט – וּבַל תֶּרֶף
כָּל נֵתַח הַטּוֹב לַהֲבִיאוֹ עַל סֵפֶר .

עַל סֵפֶר קְרָאנוּ מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ
הֲבֵאתָם אֵלַי הַיְשָׁנִים הָאֵלֶּה
שָׁם גַּם הִתְחַדְּשׁוּ כַּלְּבָנָה בַּחֹדֶשׁ
עִם הַחֲדָשׁוֹת שָׁם לַעֲשׂוֹתָן בַּל אֵלֶא .

עַל כֵּן גַּם יוֹם זֶה הוּא יוֹם הֻלַּדְתֶּךָ
יוֹם בּוֹ לְךָ תִּתְחַדֵּשׁ שָׁנָה נוֹשָׁנָה
בּוֹ אָשִׂישׂ גַּם אָנִי אָגִיל אִתֶּךָ
וַאֲבָרֵךְ כָּל שָׁנָיו מִיּוֹם בּוֹאָנָה ;

ה׳ כ״ג מ״א . יתר שטתיט .

(שש״ק ח״ב)

ואלה שירי ימי הלדת בני יקירי יזיי"א. והמה י"ג במספר לי"ג שנה (תרג – תרטו) כפי שמצאתים אתו בכתובים.

תר"ג

יוֹם הֻלֶּדֶת אוֹתְךָ יוֹם זֶה הִנֵּהוּ
יוֹם יוֹשְׁבֵי הַבִּירָה מִצָּר אָז נָחוּ
יוֹם שִׂמְחָה לָעַד עַם יַעֲקֹב יַעֲשֵׂהוּ
כִּי כָל נִבְלֵי צָר כַּצֵּל אָז בָּרָחוּ
וִיהִי יוֹם זֶה לָךְ אוֹת עַל כָּל יָמֶיךָ
כִּי כֵן גַּם תּוּפַר עֲצַת כָּל קָמֶיךָ.

אִם לוּ תִחְיֶה מֵאָה בֵּאלֹהִים סֶלָה
הָרְבִיעִית מֵהֶן הֵן הַיּוֹם עָבָרָה
וּשְׁלֹשֶׁת הַיָּדוֹת לוֹ אֶתְפַּלֵּלָה
כֵּן תַּעֲבוֹרְנָה עַל נַפְשְׁךָ כִּי יָשָׁרָה
לָכֵן עַל כָּל כּוֹס הֵן תִּשְׁמַע אֲרֶשֶׁת
"תְּחִיֶּה אָח יָקָר! עוֹד שִׁבְעִים וַחֲמֵשֶׁת!!".

כארשת שפת אביך...

תר"ד

יוֹם הִוָּלֶד   עֲלֵי חָלֶד   יָקָר מֵעֲדִי עֲדָיִים
הוּא הָאַמָּה   יָמוֹד כַּמָּה   חָלְפוּ יְמֵי הַחַיִּים
יֹאמַר לָאָדָם   קוּמָה נִרְדָּם   הֵן הַשָּׁנָה סַבָּה
וּכְמוֹ צִיּוּנִים   הַסּוֹפְרִים מוֹנִים   כִּבְרוֹת דֶּרֶךְ רַבָּה
וְעַיִן יִפְקַח   לְבַל יִשְׁכַּח   כָּל נוֹסֵעַ הֵלֶךְ
תִּרְאֶה עֵינוֹ   בְּכָל צִיּוּנוֹ   מַה הָלַךְ וּמַה יֵּלֵךְ
תִּסְפּוֹר שֶׁמֶשׁ   בְּאוֹר וָאֶמֶשׁ   שְׁנוֹת אֶרֶץ וְשָׁמַיִם
וְיוֹם לִדְתֵּנוּ –   בְּשׁוּבוֹ אֵלֵינוּ   עֶשֶׂר שִׁבְעָתַיִם
וּכְמוֹ נִשְׁמָעוֹת   בְּמוֹרֶה שָׁעוֹת   מִסְפַּר קוֹל הַמְּצִלָּה
כֵּן בּוֹ נִמְנִים   מִסְפַּר שָׁנִים   עָבַרְנוּ פֹּה בַּמְּסִלָּה
הֻלַּדְתֵּנוּ עָרוּךְ   כְּלֵיל אָרוּךְ   וְהוּא רֹאשׁ אַשְׁמוּרוֹתֵינוּ
וְאִם לַחֲלוֹם   בָּאנוּ הֲלוֹם   הוּא פּוֹתֵר חֲלוֹמֵנוּ
אַךְ כְּאוֹר שָׁמַיִם   אֱלֵי עֵינַיִם   תִּנְעַם לְאִישׁ חַיָּתוֹ
לָכֵן יֶחֱזֶה   אֶת יוֹם הַזֶּה   כְּמַעֲלֶה נֵר נִשְׁמָתוֹ
וְיִקְרָא רֵעָיו   לְשַׁעֲשׁוּעָיו   אִישׁ אִישׁ בְּיוֹמוֹ
בְּיוֹם הִוָּלְדוֹ   וְרֵאשִׁית חֶלְדּוֹ   לְבָרְכוֹ אִישׁ בִּשְׁלוֹמוֹ
וְיָשִׂים עֵינוֹ   בְּכוֹס יֵינוֹ   יִשְׁתֶּה וְיִשְׁכַּח רִישׁוֹ
כִּי שָׂרְפוּ   וּכְבָר סָפוּ   רַבִּים מֵעֲצֵי אִשּׁוֹ
זֶה לָךְ שִׁירִי   הַבֵּן יַקִּירִי!   שַׁרְתִּי אֲנִי אָבִיךָ
שִׁירָה נוֹסֶפֶת   לְיוֹם הֻלֶּדֶת   אֲנִי הַיּוֹם יְלִדְתִּיךָ·

(שש"ק ח"ב)

שְׂמַח נָא אַתָּה בְּחַיֶּיךָ עַתָּה   וּבִשְׁנוֹת יְאֻתָיו
שְׂמַח וֶחְיֵה   בְּנִי אַרְיֵה   וּנְשֵׁה שָׁנִים הָיוּ
שְׁתֵה וּשְׂכְחָה   כִּי כַצֵּל פָּרָחָה   וּכְרוּחַ קָדִים חֲרִישִׁית
אַחַר עֶשְׂרִים   שָׁנִים עוֹבְרִים   גַּם הַשָּׁנָה הַשִּׁשִּׁית
אַךְ הַאֲזִינָה   בְּנִי וּבִינָה   אֲאַלֶּפְךָ אֹרֶךְ יָמִים
אִישׁ רֵעִים הֱיֵה   חֲיֵה וְהַחְיֵה   אֱהוֹב וְהֵאָהֵב תָּמִים
הַאֲרֵךְ אַפַּיִם   וּרְאֵה לְךָ חַיִּים   עִם כָּל בְּנֵי אָדָם
הֵיטִיבָה לְרְגָעִים לַטּוֹבִים וְרָעִים   וְלִבְּךָ יִתְמוֹךְ יָדָם
כִּי זֶה הַזְּמָן   הוּא אַךְ נִסְמָן   בְּיַד כָּל מִפְעָל
וְהַמִּפְעָלוֹת   אִם גְּדוֹלוֹת   גַּם הוּא אָז יִתְעָל
יָמִים מָלָאוּ   מִפְעָלִים נָאוּ   הֵם הֵמָּה הָאֲרוּכִים
וּלְרוֹב מַעֲשֵׂינוּ   יַאַרְכוּ יָמֵינוּ   וּלְפִיהֶם הֵם עֲרוּכִים
וְשָׁנִים רֵיקוֹת   בְּאֵין צְדָקוֹת   הֵם הֵמָּה הַקְּצָרִים
בַּהֶבֶל בָּאוּ   וּבַהֶבֶל נָעוּ   וַיָּעוּפוּ כַּנְּשָׁרִים
אֵלֶּה הַדְּבָרִים   דְּרוֹשׁ לַבְּקָרִים   עַד שׁוּב יוֹם זֶה
וּזְכָר־נָא בְּנִי   כִּי אֲנִי אֲנִי !   הַדּוֹבֵר עִמְּךָ בָּזֶה .

תר״ה

יוֹם זֶה שִׂמְחַת גִּילְךָ יוֹם בּוֹ נוֹלַדְתָּ
צֵאת בּוֹ עֲלֵי חֶלֶד מֵאָז נוֹעַדְתָּ
יוֹם הַזֶּה עוֹד שָׁנָה לְךָ בּוֹ מָלְאָה
גַּם רֵאשִׁית הוּא לְךָ לַשָּׁנָה הַבָּאָה.

שִׂישׂוּ אִתּוֹ רֵעָיו וּשְׁתוּ לִרְוָיָה
חֹגּוּ אִתּוֹ חַגּוֹ וַחֲדוּ בוֹ יַחַד
וּנְשׁוּ יוֹם מָחָר גַּם שִׁכְחוּ כֹּל הָיָה
הָנִיסוּ כָּל עֶצֶב גָּרְשׁוּ כָּל פַּחַד
שִׂימוּ לְנֹכַח לַאֲשֶׁר עַתָּה עָיִן
וּתְנוּ נָא לִבְּכֶם אַךְ אֶל כּוֹס הַיָּיִן.

יָחֹגּוּ עַמִּים יוֹם רִאשׁוֹן בִּשְׁנָתָם
גַּם כָּל יוֹם רֹאשׁ דָּבָר יֹאמְרוּ לוֹ קֹדֶשׁ
גַּם לִישֻׁרוּן עָם, קָדוֹשׁ תֹּאמַר דָּתָם
לָרִאשׁוֹן בַּשָּׁנָה וּלְרֹאשׁ כָּל חֹדֶשׁ
כֵּן אִם נָחֹג יוֹם יֻלַּד אִישׁ מִמֶּנּוּ
אוֹת כִּי יָקָר הָאִישׁ גַּם נוֹקִירֶנּוּ;

(שש״ק ח״ב)

תָּחֹג גַּם אֶרֶץ יָמִים בָּם נוֹצָרָה
הוּא חַג הָאָבִיב כָּל שָׁנָה תַּעְשֵׂהוּ
בָּם תַּעַד צִמְחָהּ בִּפְרָחִים קָשָׁרָה
בָּם תָּעִיר כָּל חַי וּתְשַׂמַּח רוּחֵהוּ
וּבְעוֹד חֲצִי יֶרַח חַג זֶה יַגִּיעַ
גַּם בּוֹ אִתָּהּ יַחַד נָגִיל נָרִיעַ.

שִׂישׂוּ אִתּוֹ רֵעָיו וּשְׁתוּ לִרְוָיָה
חֹגּוּ אִתּוֹ חַגּוֹ וַחֲדוּ בוֹ יַחַד
וּנְשׁוּ יוֹם הַמָּחָר שִׁכְחוּ מַה הָיָה
הָנִיסוּ כָל עֶצֶב גָּרְשׁוּ כָל פַּחַד
שִׂימוּ לַנֹּכַח לַאֲשֶׁר עַתָּה עָיִן
וּתְנוּ נָא לִבְּכֶם אַךְ אֶל כּוֹס הַיָּיִן

תר״ו

יג״ת

תָּחֹג לְךָ בֵּן יַקִּיר! שָׁנָה שָׁנָה חַגְּךָ
כִּי תָרוּץ כִּי תַגִּיעַ אֶל יוֹם הֻלַּדְתֶּךָ
וּלְפָנֶיךָ כֵּן אָרוּץ גַּם אֲנִי אָבִיךָ
מַה תָּרוּץ וּתְמַהֵר לְךָ וּמַה זֶּה תִּרְדְּפֵנִי
הַרְגִּיעָה וּלְאַט לְךָ הֲלֹא לֹא תַשִּׂיגֵנִי
הַבֵּט אַחֲרֶיךָ כִּי כֵן יִרְדָּפְךָ אָחִיךָ.

(שע״ב ח״ב)

אַל נָא תָּאִיץ בַּחַיִּים חֲיֵה לְךָ בְּנַחַת
וּשְׁנָתְךָ הָאֲרִיכָה כִּי בֶעָמָל בּוֹרַחַת
הֵטִיבָה לְךָ לִרְגָעִים וּזְכוֹר אֶת חַיֶּיךָ
עַד הַגְּבוּל כִּי אָבוֹא שָׁם אָנוּחַ אַרְגִּיעַ
שָׁם אֲחַכֶּה בּוֹאֶךָ שָׁם אֵלַי תַּגִּיעַ
שָׁם תַּשִּׂיגֵנִי אַחֲרֵי תִהְיֶה לְךָ דַּיֶּךָ.

הֲלֹא עַתָּה אַךְ עַתָּה עֵת לָשׂוּשׂ לִשְׂמוֹחַ
לְסַפּוֹר לָנוּ הָרְגָעִים וּלְבִלְתִּי שָׁכוֹחַ
כִּי אַךְ בָּהֶם נִחְיֶה וּמְרוּצָתָם נִמְהָרָה
אִם אַךְ אֶל זֶה נַבִּיט אִם אַךְ אֶל זֹאת עֵינֵינוּ
אָז שָׁנִים רַבּוֹת נִחְיֶה יַאַרְכוּ יָמֵינוּ
כִּי תָאֳרַךְ גַּם תִּגְדַּל הָעֵת עֵת הִיא נִזְכָּרָה.

תר״ז

אשא קולי בשירי ביום הפורים בשושן
יום הלדת בן יקירי נח אריה לעבענסאן. (נ״י)

יוֹם זֶה בּוֹ יָלַדְתָּ אוֹתוֹ הוֹקַרְתִּי
וּבְיוֹם זֶה מָלְאוּ לְךָ עֶשְׂרִים וָתֵשַׁע
שָׁנִים וּכְמוֹ יָמִים אוֹתָם שִׁעַרְתִּי
כִּי אַהֲבָתִךָ מֵאֵין בָּךְ כָּל פֶּשַׁע
(שש״ק ח״ב)

הוֹאֶל־נָא כֵן וּפְעָמֶיךָ הָרִימָה
לִשְׁנַת הַשְּׁלֹשִׁים הָחֵל גַּם הַשְׁלִימָה.

וּבְרָכוֹת תִּשְׁאַל נָא מֵאֵל אָבִיךָ
לַיָּמִים עוֹמְדִים לַעֲלוֹת גַּם בָּהֵמָּה
וּשְׁאַל נָא גַּם חַיִּים לַבֵּן – אָחִיךָ
חַיִּים לִשְׁנֵיכֶם וּמְנוּחָה נְעִמָה
וּכְלִי הַבְּרָכוֹת שַׁאֲלָה מֵאֱלֹהֵינוּ
וִיבָרֵךְ הָאֵל בַּשָּׁלוֹם בֵּיתֵנוּ.

ביום הפורים בקדש נאדר
הוא יום הט"ו בחדש אדר (לפ"ק)

תר"ח

אִם עֶשֶׂר עֲשָׂרוֹת יִחְיֶה הַגֶּבֶר
וּשְׁנוֹתָיו כֻּלָּם מַעֲלוֹתָיו עֶשֶׂר
הַיּוֹם בִּשְׁלִישִׁית עָלִיתָ עַל אֵבֶר
וּמְהִירִים הַנְּעוּרִים חָשִׁים כַּנֶּשֶׁר
וַתְּמַהֵר הַבֵּן! עַד לַעֲלוֹת שְׁלֹשְׁתְּ
בֶּן הַשְּׁלֹשִׁים לַכֹּחַ לִהְיוֹת חַשְׁתְּ.
(שש"ק ח"ב)

וּלְאַט נָא עַתָּה וּבְשׁוּבָה וָנַחַת
תַּעַל נָא מֵהַיּוֹם בְּמַּעֲלוֹת אֵלֶּה
בְּכְבֵדוּת כָּבוֹד טוֹב מַעַל וָתַחַת
כָּבֵד בְּעשֶׁר עֲלֵה לָךְ אַל תֵּלֶא
כָּבֵד בַּהֲלָךְ נֶפֶשׁ וּבְמַרְבִּית בַּיִת
גַּם בָּנִים וּבָנוֹת כִּשְׁתִילֵי זַיִת.

וּרְאֵה כִּי זֶה אָחִיךָ יְחִידְךָ
עֹלָה זֶה עַתָּה לַשֵּׁנִית אַחֲרֶיךָ
וַאֲנִי עֲלֵיכֶם – מֵחֲמִישִׁית וּלְמַעְלָה
אַחֲרָיו אֲחוֹתָיו אַחֲרֵי אִמְּכֶם תַּעַל
סֻלָּם מֻצָּב אֶרֶץ רֹאשׁוֹ יֵט מַעַל
עֲלוּ אַחֲרַי וִחְיוּ ! ! – אַל נִשְׁאַף לַיְלָה.

יוֹם הֻלַּדְתְּךָ בֵּן נָעִים לָךְ עַתָּה
בּוֹ לִפְנֵי הַשְּׁלשִׁים בָּאתָ פֹּה מַטָּה
עַל כֵּן גַּם הַיּוֹם אִישׁ מִמְּקוֹמוֹ בָּאנוּ
לָחֹג אִתְּךָ רֹאשׁ הַשְּׁלשִׁים וָאַחַת
לִשְׁאַל לְךָ חַיִּים גַּם טוֹבָה וָנַחַת
בָּךְ נָגִיל הַיּוֹם גַּם אַתָּה כֵּן בְּנוֹ.

אל יום הלדתך בני (לפ״ק)

(ששט״ק ח״ב)

תר״ט

גִּילָה בֶּן אָדָם! עֲלֵי יוֹם הֻלֶּדֶת
וּשְׂמַח נָא בַּהוֹרִים אִם זַךְ לִבֶּךָ
גִּילָה כִּי אִמְּךָ פֹּה עִמְּךָ עוֹמֶדֶת
וּשְׂמַח כִּי אָבִיךָ בָּא בִּמְסִבֶּךָ
וִימֵי הֻלֶּדֶת בָּנִים מַה נֶּחְמָדוּ
אִם גַּם אֲבוֹתֵיהֶם עוֹד בָּם נוֹעָדוּ.

מַה טּוֹב יוֹם הֻלֶּדֶת אֵין יוֹם כָּמוֹהוּ
מַה טּוֹב בּוֹ לָשׂוּשׂ מַה טּוֹב בּוֹ לִשְׂמוֹחַ
אַךְ לֹא עַל הוֹלֵלוֹת אַךְ לֹא עַל תֹּהוּ
מֶגֶד וָיַיִן מַטְעַמֵּי נִיחוֹחַ
כִּי אִם עַל זֹאת: אִם הַנּוֹלָד יוֹדֵעַ
כִּי כָל יוֹם עַל יוֹם זֶה יִשְׂמַח כָּל רֵעַ.

אִם עֲצוּבֵי רוּחַ יוֹם יוֹם יָגִילוּ
עַל יוֹם בּוֹ נוֹלַד הָאִישׁ הַמְשַׁעֲשֵׁעַ
אִם כָּל הַשָּׁנָה דַּכְאֵי לֵב יַשְׂכִּילוּ
כִּי בָּרוּךְ הַיּוֹם הוֹרָה זֶה הָרֵעַ
זֶה הָאִישׁ יַחַד עַל יוֹם הֻלַּדְתֵּהוּ
עִמּוֹ גַּם הוֹרָיו עִמּוֹ כָּל יוֹדְעֵהוּ.

(שש״ק ח״ב)

אַל יִשְׂמַח בֵּן יַקִּיר! אֶל גִּיל כָּמוֹכָה
עַל יוֹם הֻלַּדְתּוֹ אִישׁ חֶסֶד מוֹגֵעַ
אַךְ נַפְשׁוֹ תָגֵל – אֲבָל הִיא נְבוֹכָה
כִּי לֹא עָלָיו יָשִׂישׂ כָּל אָח וָרֵעַ
״אַשְׁרֶיךָ בֶּן אָדָם!» הֵן לָךְ יַגִּידוּ
וּכְטוֹב לִבָּם כִּי לֵב טוֹב לָךְ יָעִידוּ.

לפני אביך

תר״י

הַיָּקָר בִּיצוּרֵי חַי – הוּא לִבֵּהוּ
וּבְגֵוֹ בַּתָּוֶךְ עַל כֵּן נָטוּעַ
וּבְתוֹךְ חֲדָרָיו שָׁם מִשְׁכַּן חַיֵּיהוּ
שָׁם מִקְוֵה דָמוֹ בוֹ רוּחוֹ תָּנוּעַ
לָכֵן מִבְחַר כָּל דָּבָר לֵב יִקְרָאוּ
וּמִלֵּב הַחַיִּים אוֹתוֹ נָשָׂאוּ.

אִם חַיֵּי הָאָדָם עֶשָׂרוֹת שֶׁבַע
עֶשֶׂר הַתִּיכוֹן הוּא לֵב חַיֵּי גֶבֶר
הוּא מִבְחַר הַחַיִּים כִּי הוּא הַגֶּבַע
פֹּה אֵלָיו נַעֲלֶה שָׁם נֵרֵד מֵעֵבֶר;

(שש״ק ח״ב)

וּלְקִירוֹת הַלֵּב יִפֶּן כָּל דָּמֵנוּ
וּלְעֶשֶׂר שָׁנִים זֶה יִפְנוּ יָמֵינוּ.

לֹא אֶל עשֶׁר אִישׁ אַף לֹא אֶל רוּם דַּעַת
וּלְכָל בּוֹ כָּאֵלֶּה – נָשִׂימָה עַיִן
אַךְ לֵב – עַיִן רוֹאָה אֹזֶן שׁוֹמַעַת
לֶב־טוֹב אִם יֶשׁ לוֹ כָּל רָע עוֹד בּוֹ אַיִן
כֵּן שָׁנִים אֵלֶּה לֵב וִיקַר חַיֵּינוּ
אַךְ הֵם אוֹר יוֹצִיאוּ מִשְׁפַּט מַעֲשֵׂינוּ.

אִם לֵב חַיֵּי אִישׁ עֶשֶׂר שָׁנִים אֵלֶּה
הֲלֹא גַּם הֵנָּה כָּל חַיֵּי לִבֵּנוּ
הֲלֹא בָּהֶן אַךְ טוֹב נִפְעַל בַּל נֵלֶא
לִהְיוֹת הֵם הָאוֹת לִשְׁאָר כָּל יָמֵינוּ
הֵם כַּטַּבַּעַת אוֹר אֶבֶן תִּיכוֹנָה
בֵּין שֵׁשׁ אַבְנֵי שֹׁהַם סָבִיב תִּשְׁכּוֹנָה;

וּבְנִי יַקִּירִי! הֵן שָׁנִים הַשְׁתַּיִם
כִּי עַל רֹאשׁ גֶּבַע זֶה עָלֹה עָלִיתָ
אִם חָכַם לִבְּךָ לִקְנוֹת לֵב הַחַיִּים
יִשְׂמַח גַּם לִבִּי כִּי שֵׁם טוֹב קָנִיתָ
וּבְלֵב הַחַיִּים יֶרֶב טוֹב לִבֶּךָ
מִטּוֹב פֹּעַל לִבְּךָ בִּשְׁנוֹת אִבֶּךָ.

(שש"ק ח"ב)

וּשְׂמַח נָא יוֹם זֶה הוּא יוֹם הַהֻלֶּדֶת
בּוֹ תָּחֵל שָׁנָה הַשְּׁלִישִׁית בָּעֹשֶׁר
כָּהֵן בִּמְרוֹם חַיִּים רַגְלְךָ עוֹמֶדֶת
וּלְיֶתֶר יָמֶיךָ הֵם יִהְיוּ כֶתֶר
הַלָּבֵב בֵּן נִלְבָּב ! בִּלְבַב חַיֶּיךָ
חֲיֵה בָם בֶּן־חַיִּים (לעבעגזאָהן) חֲיֵה דַיֶּיךָ !

הֲלֹא גַם זֹאת יִשְׂמַח הַיּוֹם לִבֶּךָ
וְתִשְׂמַח גַּם לִבּוֹת כָּל אָח וָרֵעַ
כִּי יוֹם זֶה יִמְנֶה מִסְפַּר לֵב יָמֶיךָ
לָכֵן גַּם לִבָּם שִׂמְחָתְךָ יוֹדֵעַ
וּכְטוֹב לִבָּם הַיּוֹם עִמְּךָ בַּיָּיִן
לֵב כֻּלָּם יָשִׁיר לָךְ «טוֹב לֵב טוֹב עָיִן !!»

וּלְרַגְלֵי גִבְעָתְךָ בַּמּוֹרָד שָׁמָּה
בְּעֵבֶר בּוֹ תֵּרֵד מִי שָׁם יַעֲמוֹדוּ
נוֹשְׂאִים עֵינֵיהֶם אֵלֶיךָ הָרָמָה
וּשְׂמֵחִים בָּךְ וּלְשַׂמֵּחֲךָ יִשְׁקוֹדוּ ?
הוֹרֶיךָ הֵמָּה ! – אִמְּךָ גַּם אָבִיךָ
שׁוּר גַּם לָהָר מִזֶּה גִּיל לֵב אָחִיךָ –.

אָחִיךָ – מַחְמַד לֵב – רָחוֹק מִמֶּנּוּ
אַךְ רֹחַב לֵב לוֹ עָדֵינוּ יַגִּיעַ
מֶה חָכַם לִבּוֹ – נַחְנוּ נִשְׁמָעֶנּוּ

בְּשִׁיר הָאַחְוָה*) לָךְ לִבּוֹ הִבִּיעַ
גַּם אַחְיוֹתֶיךָ תָּגֵלְנָה אִתָּנוּ
עַל אָח טוֹב לָמוֹ עַל בֵּן נִתַּן לָנוּ.

תרי״א

הַיְּלוֹדִים
הֵם נוֹעָדִים
לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ
בְּבֵית הָרֵעַ
לָחֹג אִתּוֹ
יוֹם הֻלַּדְתּוֹ.

לוֹ שִׂמְחָתָם
אוֹת אַהֲבָתָם
וַאֲרוּחָתוֹ
אוֹת אַהֲבָתוֹ
רֵעִים כְּאַחִים
יַחַד שְׂמֵחִים.

שִׂמְחוּ רֵעִים
תְּמִימֵי דֵעִים
וּקְחוּ כָּל זָן
מִלֶּעבֶּענְזָאן
וּשְׁבוּ בִמְסִבּוֹ
וְיִשְׂמַח לִבּוֹ.

מַלְאוּ רֵעִים
אֶת הַגְּבִיעִים
הָבוּ בְרָכָה
לָרֵעַ כָּכָה:
חֲיֵה אָחִינוּ!
כְּבִרְכַּת פִּינוּ.

„אָחִינוּ חֲיֵה!
בְּרָכָה הֱיֵה
וֶחְיֵה וּשְׂמַח
וַעֲלֵה וּצְלַח

*) בסוף ספרו הריסות טרויא.

(שש״ק ח״ב)

צְלַח אָחִינוּ
כְּיַיִן שָׁתִינוּ.

צְלַח כַּיַּיִן
טוֹב הָעָיִן
הֱיֵה לְרֵעִים
כָּמוֹהוּ נָעִים
וְשַׂמַּח כָּמוֹהוּ
כָּל לֵב תֹּהוּ.

כָּמוֹהוּ תִזָּךְ
גַּם יֶרֶב עֻזָּךְ
כָּמוֹהוּ תִפְרֶה
כִּי תִתְעָרֶה
כְּאֶזְרָח רַעֲנָן
בְּנָוֶה שַׁאֲנָן.

וּבְנֵה בֵיתְךָ
עִם זוֹ אִשְׁתְּךָ

וְעֵינֶךָ צוֹפִיָּה
גֶּפֶן פּוֹרִיָּה
וּבֵן לְרַעְיָה
פֹּה כָּעֵת חַיָּה.

וְאָז שׁוּב נָשׁוּב
יוֹם זֶה כִּי יָשׁוּב
אֵלֶיךָ רֵעַ!
וְנִשְׁתַּעֲשֵׁעַ
לָחֹג אִתְּךָ
יוֹם הֻלַּדְתְּךָ.

כֹּה תְּבָרֵכוּ
וְכִי תֵלֵכוּ
תִּהְיוּ זְכוּרִים
בְּיוֹם הַפּוּרִים
לִהְיוֹת נוֹעָדִים
כְּחֹק הַיִּלּוֹדִים.

שושן פורים תר״ב לבני יחידי

יוֹם הַהֻלֶּדֶת לָךְ יוֹם זֶה בַּשָּׁנָה
יוֹם בּוֹ אֶתֵּן לָךְ תָּמִיד שִׁיר לַמָּנָה
אַךְ הַיּוֹם לֹא אוּכַל שׁוֹרֵר גָּבוֹהַּ – *)
גַּם אַתָּה לֹא שִׁיר יִנְעַם אֱלֵי פִּיךָ
וּבְרָכָה לָכֵן תִּקַּח מִפִּי אָבִיךָ
»נִחוּמִים וּשְׂמָחוֹת יִתֵּן אֱלוֹהַּ!« .

אֹרֶךְ יָמִים טוֹבִים אֵל יַשְׂבִּיעֶךָ
יוֹאֵל יִתֵּן לָךְ בֵּן וִישַׁעֲשְׁעֶךָ
יָקִים שֵׁם הַמֵּת – יִגְדַּל וִינַחֲמֵנוּ
וִיחָנְךָ אֱלֹהִים יִבְנֶה לָךְ בַּיִת
אֶשְׁתְּךָ הַגֶּפֶן וּפִרְיָהּ הַזַּיִת
וּפִרְיכֶם יִנּוֹן וִישַׂמַּח לִבֵּנוּ .

*) אחרי מות עלי בני הצעיר בז״ך שבט שנה זו .

תרי"ג

יוֹם שִׂמְחָה לְךָ הַיּוֹם יוֹם אוֹר שִׁבְעָתַיִם
    לַחֲצוֹת הַשָּׁבוּעִים *) הֲכֵן ! עָלִיתָ
יוֹם זֶה בִּשְׁנוֹת גֶּבֶר עֵת הַצָּהֳרַיִם —
    בִּמְרוֹם שָׁמֶיךָ בּוֹ שִׁמְשְׁךָ רָאִיתָ ;
וּבְיוֹם שִׂמְחָה גַּם אָז לָבוֹא צָלַחְתָּ
בְּשָׂשׂוֹן שׂוֹשָׂן כַּשּׁוֹשַׁנָּה פָּרַחְתָּ .

הַיּוֹם הַזֶּה יוֹם הַשִּׁשִּׁי הִנֵּהוּ **)
    בּוֹ תָחֵל לִסְפּוֹר גַּם זֶה הַשָּׁבוּעַ
כִּי גַם הוּא לְךָ שִׁשִּׁי וָשִׁישׁ עָלֵיהוּ !
    עוֹד יָשִׂישׁ וָשָׂב ***) תִּגְאֶה עַל מַבּוּעַ
אַחַר לִגְבוּרוֹת בַּשָּׁנִים עוֹד תַּעַל
מִשָּׁם עַד מֵאָה וּלְמֵאָה מִמַּעַל .

יוֹם שִׂמְחָה הָיָה לִי יוֹם הֻלַּדְתֶּךָ
    כָּל עוֹד נַפְשִׁי בִּי כָּל עוֹד חַי אָחִיךָ —
עַתָּה אֵינֶנּוּ — אִתִּי גַּם אִתֶּךָ
    וּשְׂמָחוֹת לֹא יֵדַע עוֹד זֶה אָבִיךָ —
עַתָּה לִי יוֹם זֶה לֹא עוֹד יוֹם שָׂמוֹחַ
כִּי אִם יוֹם נִחוּמִים בּוֹ אֵיד לִשְׁכּוֹחַ .

---

*) בכנוי זכרים הם שמטות . **) כי חל להיות בע"ש .
***) בן ששים ושבעים .

(שש"ק ח"ב)

יוֹם נְחוּמִים הוּא כִּי בוֹ אֶנָּחֵמָה
עַל אָחִיךָ זֶה נֹחַם לִי אַף אָתָּה
וּשְׁנֵי בָנִים לִי הֱיִיתֶם אַתֶּמָה
וּלְבַדְּךָ הַבֵּן ! כִּשְׁנֵיכֶם לִי עָתָּה –
עַתָּה עוֹד יֵיקַר לִי יוֹם זֶה כִּפְלַיִם
כִּי לֹא יוֹם אֶחָד הוּא אֲבָל יוֹמַיִם – !.

לוּ הוֹאֵל הָאֵל וּבֵרַךְ אוֹתָכָה
כִּי יִתֵּן לְךָ בֵּן וּשְׁנוֹתָיו עוֹד יֶרֶב
אָז גַּם נִחוּמַי הֲלֹא יִרְבּוּ כָּכָה
אָז מִצָּהֳרַיִם לִי יָאֵר הָעֶרֶב –
כִּי יָצִיץ עָלָיו אוֹר רוּחַ אָחִיךָ
אָז גַּם יָשׁוּב יִשְׂמַח יוֹם זֶה אָבִיךָ.

תרי״ד

הֵן עָלָה הַיּוֹם הַשַּׁחַר שָׂמֵחַ
וּכְשׁוֹחֵר טוֹב אֶל חַלּוֹנִי הוֹפִיעַ
וּבְנָגְהוֹ נָגַע בִּי זֶה הַזּוֹרֵחַ
וּכְדוֹפֵק בַּחַלּוֹן שָׁאוֹן הִשְׁמִיעַ
יִזָּכְרָה כִּי זֶה הַיּוֹם הוּא יוֹם הֻלֶּדֶת
בִּנְךָ יְחִידְךָ שָׁם שִׁמְשׁוֹ צוֹעֶדֶת – !

(שש״ק ח״ב)

כִּנּוֹרְךָ חִישׁ קַח וּלְשׁוֹרֵר הוֹאִילָה
עִם כּוֹכְבֵי בֹקֶר אֵלֶּה כִּי יָרֹנּוּ
וּלְבִנְךָ מַשְׂכִּיל דִּבְרֵי שִׁיר הַשְׂכִּילָה
הַשֶּׁמֶשׁ כִּי תִקְרַב וּכְבָר יִכּוֹנוּ
וּבְרַח מִזַּ״ךְ בִּשְׁבָט א״ו יֶרַח אֲדָר *)
וּצְלַח בּוֹ וּשְׂמָחָה בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר.

מִשֶּׁבֶט בִּשְׁבָט אָנֹכִי בּוֹרֵחַ
אֶל שִׁבְעָה בַּאֲדָר וּמְעַט אִנָּחֵמָה –
עַד בּוֹאִי לַיּוֹם זֶה וַאֲנִי שָׂמֵחַ
בִּפְרִי עֵץ אֲדָר אֵלִי אֲרוֹמֵמָה
אוֹדֶה – גַּם אֶשְׁאַל לוֹ חַיִּים וָחֶסֶד
וּבְנוֹת לוֹ גַּם בַּיִת עוֹלָם יִוָּסֵד.

לוּ אֲשֶׁר חַי כֵּן עוֹלָם עוֹד יֶחִי
וּלְפָנָיו עוֹד יָנוּב זֶה פִּרְיִי סֶלָה
לִשְׁמוֹר נַפְשׁוֹ מִשּׁוֹד רַגְלוֹ מִדֶּחִי
וּבְשִׁירִי אוֹדֶנּוּ גַּם אֲהַלְלָה
חַיִּים לוֹ נָתַן עוֹד יוֹסִיף עוֹד יֶרֶב
וּכְאוֹר בֹּקֶר יִזְרַח שִׁמְשׁוֹ בָּעֶרֶב;

לוּ יָמִים חָיִיתָ יַחַד יֶחְפָּרוּ
מִשָּׁנִים תָּבֹאנָה מֵהֶם תּוֹתַרְנָה

*) יום מות בני המת ויום הולדו.

לוּ מִסְפַּר שָׁנִים שֶׁכְּבָר לְךָ עָבָרוּ
מִמִּסְפַּר הַבָּאוֹת הֵנָּה תִּצְעַרְנָה
וּבִרְכַּת רֵעִים אֶל בִּרְכוֹת הוֹרֶיךָ
יִשְׁמַע אֵל הַיּוֹם וִירִיקֵם עָלֶיךָ.

וּכְרֹאשׁ הַשָּׁנָה יוֹם זֶה מִקְרָא קֹדֶשׁ
כִּשְׁנָתְךָ בּוֹ תִּתְחַדֵּשׁ תַּחֲלִיף כֹּחַ
כִּמְלוֹא אוֹר הַסַּהַר יוֹם זֶה בַּחֹדֶשׁ
כֵּן תִּמְלָא רָצוֹן וּמְנוּחַת נִיחוֹחַ
וּכְשׁוֹשָׁן בּוֹ תָשִׂישׂ בּוֹ תִּמְצָא נַחַת
וּתְהִי כָל הַשָּׁנָה כֹּה לְךָ צוֹלַחַת.

וּכְאַיֶּלֶת שַׁחַר זוּ פֹּה עוֹמֶדֶת
יָלְדָה לְךָ עַתָּה זֶה יוֹם שֶׁקִּוִּיתָ
כֵּן גַּם יוֹלִיד לְךָ זֶה יוֹם הַהֻלֶּדֶת
שָׁנָה לְךָ בֵּן יוּלַד כַּאֲשֶׁר אִוִּיתָ
וּכְשֶׁמֶשׁ אַחַר שַׁחַר זֶה תוֹפִיעַ
שָׁנָה כָזֹאת אַחַר יוֹם זֶה תַּגִּיעַ.

וּמְדַבֵּר עוֹדֶנִּי וַתִּקְרַב שֶׁמֶשׁ
אֲבָל דִּבְרֵי שִׁירִי עוֹד לֹא נָכוֹנוּ
וָאֶחְדַּל — אַף רוּחִי מֵעָלַי יָמֶשׁ
כִּשְׁמוֹעַ קִנְיָה לִי כֹּה יְרַנֵּנוּ

(שש"ק ה"ב)

„שְׁמַע אֱלֹהִים קוֹל דִּבְרֵי שִׁירֶיךָ
וַיֹּאמֶר: אֲבָרְכֶנּוּ כִּדְבָרֶיךָ!“.

וּלְהוֹדוֹת הֵילֵל בֶּן־שַׁחַר מִהַרְתִּי
כִּי הוֹאִיל חַנּוֹת וּלְטוֹב הֶעִירָנִי
וּבִכְנָפָיו חִישׁ שִׁירִי זֶה קָשַׁרְתִּי
וָאֹמַר: אֲדֹנִי כִּי הוֹרֵיתָנִי!
יַהְרִיץ נָא גַּם שִׁירֵי עוּף לִבְנֵי שָׁמָּה
הַעִירֵהוּ וֶאֱמוֹר „עֲצָתִי קָמָה!“.

גַּם כֹּה תָקוּם!! (לפ"ק)

תרט"ו

הַיּוֹם בֵּן נִתַּן לִי יֹאמַר אָבִיךָ
אִמְּךָ תַּעַן: אֲנִי הַיּוֹם יְלִדְתִּיךָ
יוֹנָתָךְ תֶּהְגֶּה: הַיּוֹם דּוֹדִי יָגֵל
אַחְיוֹתֶיךָ — : הֶאָח יוֹם חַג אָחִינוּ!
„לוּ דוֹדִי זֶה יִחְיֶה כִּתְפִלַּת פִּינוּ“
תַּטִּיף הַנּוֹשֵׂאת שֵׁם הַמֵּת עַל דֶּגֶל *).

*) הילדה מיכלא בת בתי התיה.

(ששי"ק ח"ב)

אָז בִּשְׁלֹשִׁים יוֹם לִפְנֵי יוֹם חַגֵּנוּ
לִפְנֵי יוֹם חַג אָבִיב חַיֵּי כָל רוּחַ
בּוֹ יוּלַד כָּל מַחְמָד מֵשִׁיב נַפְשֵׁנוּ
וִיחַדֵּשׁ אֲדָמָה אוֹר הַזָּרוּחַ
בּוֹ תָחִיל אֶרֶץ תֵּלֵד רִבְבוֹתֶיהָ
תִּפְרֶה כָּל יֶשַׁע יִחְיוּ כָּל מֵתֶיהָ .

אָז בִּשְׁלֹשִׁים יוֹם לִפְנֵי זֶה חַגֵּנוּ
נוֹלַדְתָּ בֵּן יַקִּיר ! וַתָּבוֹא הֵנָּה
כִּמְבַשֵּׂר הֻלֶּדֶת מַעֲשֵׂי יוֹצְרֵנוּ
כִּמְבַשֵּׂר חֲמוּדוֹת טֶרֶם תֵּצֶאנָה
וּלְאוֹת הָיְתָה זֹאת כִּי חֲמוּדוֹת אַתָּה
וּלְאָבִיב וּלְאָבִיו צִירָם הוּשַׁתָּה .

כִּי יוֹם זֶה כַּשַּׁחַר לִפְנֵי צֵאת שֶׁמֶשׁ
וּכְכֹכָב נֹגַהּ לִפְנֵי הַיָּרֵחַ
וּכְבָר הוּא אָרוּךְ מִלֵּילֵי הָאֶמֶשׁ
וּכְבָר עֵדֶן אָבִיב בּוֹ יִתֵּן רֵיחַ
הוּא יוֹם הִוָּלְדָךְ גַּם הוּא יִתֵּן אֹמֶר
כִּי עוֹד יֶרַח יָמִים קָצְרוּ אָז עֹמֶר .

מֵאָז בֵּן יַקִּיר יוֹם זֶה חַג קָרָאנוּ
חֶדְוַת מִשְׁנֶה הוּא לִי גִילַת כִּפְלַיִם

מַזְכִּיר יוֹם רִאשׁוֹן בּוֹ נִתַּתָּ לָנוּ
וּמְבַשֵּׂר חַג אָבִיב רוּחַ אַפַּיִם
אַף כִּי לִי לֹא־עַז הֶחָת מִנִּי קָרָה
וּמִיּוֹם קָצָר גַּם נַפְשׁוֹ קָצְרָה.

וּבְשַׁגָּם זֶה הַסְּתָיו רַבּוֹת הֶלְאָנִי
בְּעֶזּוּז קָרָתוֹ וּבְרַהַב צִנֵּיהוּ
עַד כִּי בִגְבוּרָתוֹ קָרְחוֹ הֶחְלָנִי
יוֹם מַעֲלָה*) הַשְּׁלשִׁים הֶעֱלָה שִׂיאֵהוּ
תַּחְבּוּלוֹת אָדָם חֵרֵף זֶה הַחֹרֶף
וּלְכָל אַדְּרוֹת שֵׂעָר לֹא הִפְנָה עֹרֶף,

כִּי בֶן טוֹב אַתָּה וּתְבַשֵּׂר גַּם כָּכָה
טוֹבַת כָּל אָדָם כָּל חַי כָּל צוֹמֵחַ
וּבְיוֹם בּוֹ תָּשִׁישׁ יוֹם הוֹלִיד אוֹתְכָה
תַּעֲלוֹץ הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ שָׂמֵחַ
בִּקְרוֹא יוֹם הֻלַּדְתְּךָ עָלַי הֶחָלֶד
„עוֹד לִשְׁלשִׁים יוֹם כָּל טוֹב גַּם יִוָּלֶד!“.

וּבְקָרְאוֹ כֵן נִקְרָא אֵלָיו כֻּלָּנוּ
„אַל נָא תֶּרֶף! — וּקְרָא עוֹד גַּם זֹאת עַתָּה“
„הֵן זֶה יֻלַּד בִּי כָּעֵת חַיָּה לָנוּ
גַּם לוֹ יוּלַד בֵּן — יַד אֶל לוֹ תִלְקַחְתָּהּ

*) גראַדוס.

וּכְאָבִיב אָב יֶהִי יִתֵּן אִבֵּהוּ
וּנְוַת בַּיִת תִּבָּנֶה גַּם תִּבְנֵהוּ .

שנת תזר״ח לפ״ק

על התמונה

אשר שלחתי לבני זה למנה

אוֹר וָצֵל יַחַד עוֹשִׂים תַּבְנִית אָדָם
דֶּרֶךְ הַזְכוּכִית עַל פַּח מֹרָט רָקוּעַ *)
וּדְמוּת פְּנֵי זוּ הַתְּמוּנָה פְּנֵי אָדָם
אָבִיךָ . אֲשֶׁר שָׁלַח לְךָ לְשַׁעֲשׁוּעַ .

על בית מסחרו , ברב הדרו

בית היין והבשמים , קורא לכל עובר תמים .

שִׁמְעוּ מִלַּי
הָאֲדוֹנִים !
סוּרוּ אֵלַי
אַתֶּם קוֹנִים ! .
הֵן כָּל נֹעַם
כִּי תִמְצָאוּ

כָּל טוּב טַעַם
פֹּה מָלֵאוּ .
פֹּה הַיַּיִן
הַמְשַׂמֵּחַ
מֵאִיר עַיִן
וּמְנַצֵּחַ .

בָּא מֵאִיִּים
מִכָּל עַמִּים
עֲלֵי צִיִּים
עֲבַר יַמִּים .
וִישַׂמַּח לֵב
רוֹזְנִים שָׂרִים

*) מלאכת דאגער .

גַּם יַצְהִיל גֵּו
שָׂב וּנְעָרִים.

פֹּה הָאֹסֶם
אֵין הֲפוּגוֹת
מִכָּל בֹּשֶׂם
אֶל תַּעֲנוּגוֹת.

רֹב עֲדָנִים
מְמֻרְתָּקִים
וּמְגֻדָּנִים
אַךְ מַמְתַּקִּים.

וּדְבַשׁ קָנִים
בַּכּוּבָעִים
עַז כָּאֲבָנִים
מָתוֹק נָעִים.

וּפְתוֹתֵיהֶם
הַמּוּצָקִים
וּבְטַעֲמֵיהֶם
הֵם נֶחֱלָקִים.

גַּם הַקָּאפֶע
שִׁקּוּי שַׁחַר
טוֹב גַּם יָפֶה
וּטְהֵי נִבְחָר.

שֶׁמֶן זַיִת
זַךְ כַּמַּיִם
נֵרוֹת בַּיִת
אוֹר עֵינַיִם.

גָּלְמֵי עָלִים
עֲלֵי טַבַּאק
גַּם נִמְלָלִים
זוּכָּאוּ קַנַּאק.

(אֱכוֹל דֶּשֶׁן
וּשְׂבָעֵהוּ
הַעַל עֶשֶׁן
וַיַּעַכְּלֵהוּ!).

וּפַרְפְּרָאוֹת
הַיְּפֵה־פִיּוֹת
הַנִּכְלָאוֹת
בִּצְלוֹחִיּוֹת.

גַּם בִּקְטַנִּים
פֹּה בַּכַּדִּים
וּבְקַנְקַנִּים
אַךְ מַחֲמַדִּים.

עוֹד הֲמוֹנִים
כָּל מִרְקַחַת
מִינִים שׁוֹנִים
מִכָּל נַחַת.

מֵיטַב כָּל נוֹף
מִבְחַר כָּל אִי
הֲדַר כָּל חוֹף
וִיקַר כָּל צִי.

גַּם מִתְחַדְּשִׁים
שָׁם לַבְּקָרִים
אֱלֵי חֲשָׁשִׁים
חִישׁ כָּעֳפָרִים;

* * *

הַמַּעֲדַנִּים
הֵם הָרָאשִׁים
הַמְּשַׁמְּנִים
אַךְ חֲדָשִׁים.

אַךְ כָּל מַשְׁקֶה
עַתִּיק יָשָׁן

אוֹטְמוֹ יַכֶּה
יַעֲלֶה עָשָׁן.
הוּא הֶחָזָק
טוֹב לִישִׁישִׁים
מַרְאֶה בָזָק
תּוֹךְ אֲשִׁישִׁים.

יַיִן מַנְעַמִּים
עוֹד בִּנְעוּרִים
הוּא מַטְעַמִּים
אֶל בַּחוּרִים.

גַּם הִנְנִי
אִם תַּחְפּוֹצוּ
אוֹצַר יֵינִי
שׁוּר אִם תִּרְצוּ.

סוּרוּ רֵדוּ
לִמְעָרָתִי
אָז תַּגִּידוּ
«הִיא שָׁרָתִי!».

וּסְחוֹרוֹתַי
הֵן מִי מָנָה
בִּרְשִׁימוֹתַי
שָׁם כֻּלָּנָה.

בּוֹאוּ קַחַת
כָּל הָאֹסֶף
אַךְ בְּאַחַת
אַךְ בְּכֶסֶף!

מִי מְלַאֲנִי
מִזַּן אֶל זַן
זֶה אֲדוֹנִי
אִישׁ לֶעבֶּענְזָאן.

על ספרי **שירי שפת קדש** בשלחי אותו לבני זה

מִפְּרִי רוּחִי בִּי מִנְחָה זוּ אָצַלְתִּי
לִפְרִי בִטְנִי לִי בֶּעָמָל גִּדַּלְתִּי
הֵא לְךָ בֵּן יַקִּיר! זִכְרוֹנִי עַל לוּחַ
שִׂים אוֹתוֹ אִתְּךָ זָכְרֵהוּ – זָכְרֵנִי!
עַד אֵלֵךְ מִזֶּה וּבַל עוֹד תִּרְאֵנִי
וִיהִי הוּא אָז לְךָ אַךְ צַלְמִי בָרוּחַ.

פי אביך המדבר אליך...

(תש״ק ח״ב)

בשלחו לו ס׳ הריסות טרויא באין בני המשורר אתנו פה.

אִם מִבַּד אֶל בַּד עוֹף זָמִיר פּוֹסֵחַ
הָעֵץ גַּם יַעֲלוֹז כִּי עָלָיו יָשׂוּחַ
אִם לֹא כֵן גַּם לִבִּי הַיּוֹם אַךְ שָׂמֵחַ
אִם מִבְּנֵי לִבְנִי שִׁיר זֶה הוּא שָׁלוּחַ
מִבְּנִי מִיכָה יוֹסֵף אֲשֶׁר שָׁר פִּיהוּ
אֵלֶיךָ בֵּן יַקִּיר! אַתָּה אָחִיהוּ.

ושניכם לעבענזאן לאביכם

אדם

ליום הלדת

בני החכם המשורר מיכה יוסף —

תר״ט

אַזְכִּיר בֵּן יַקִּיר! אֲשֶׁר אָז לְךָ שַׁרְתִּי
וּבְשִׁירֵי קָדְשִׁי אֶל יוֹם הֻלַּדְתֶּךָ
הִכְּתָה אַרְבַּע עֶשְׂרֵה אָז לְךָ אָמַרְתִּי
הַמְּצִלָּה עַל כַּף הַמּוֹרֶה. עַתֶּיךָ
וּשְׁתֵּי מַעְשְׂרוֹת הֵן מֵאֹרֶךְ הַגֶּשֶׁר
וּשְׁנַיִם שָׁבוּעִים הָיוּ מֵעֶשֶׂר.
(שש״ק ח״ב)

הֵן הַיּוֹם מָלֵא עוֹד אֶחָד שָׁבוּעַ
וּמוֹרְךָ הֵן יוֹרֶה כִּי מָלְאוּ הַשְּׁלֹשֶׁת
הִנְּךָ חַי הַבֵּן! בֵּן חֹלִי יָדוּעַ –
וֵאלֹהִים חַיִּים הוֹפֵךְ יָם יַבֶּשֶׁת
חֲיֵה! אָמַר לְךָ גַּם לִי אָמַר יְחִי!
וּלְטוֹבָה תִּקְוָתְךָ אָמַר הָאַרְכִּי!.

וּנְקַוֶּה נָא עַתָּה אֶל אֵל שׁוֹמֵעַ
קוֹל אָב אֵם וּבָנִים כִּי יַחְלִימֶךָ
כִּי הוּא אֵל יוֹצֵר וִיצוּרוֹ יוֹדֵעַ
וּשְׁמֵנוּ הוּא בֶּן־חַיִּים – וִיחַיֶּךָ
וּמוֹרֶה הוּא כּוֹנֵן הוּא יַעֲרִיכֶנּוּ
לֹא מֵת לֹא יָמוּת עַל־מוּת יְנַהֲגֵנוּ.

בשבע לאדר (לפ״ק)

רחמי אב

בשלחי אותו עם אמו וכל בני ביתי כלם אל רופא אליל באפס תקוה — ואך אנכי לבדי נשארתי בודד בביתי.

בֵּן אָהוּב נֶחְמָד מִנֹּעַר גּוֹעַ!
אֵיךְ מְקֻשֶּׁרֶת נַפְשְׁךָ נֶפֶשׁ אָבִיךָ
אֵיךְ הִנְּךָ שָׁלוּחַ – הִנְּךָ נוֹסֵעַ? –
אֶרְחָמְךָ אָהוּב! עַל כֵּן שִׁלַּחְתִּיךָ

(ששיק ח״ב)

מִיָּדֵי אָב חָרֵד עַל יַד אִמֶּךָ
לִמְצוֹא לְךָ מַרְפֵּא אֲבָל בֵּאלֹהֶיךָ.

מִיַּד אָב נִלְאָה בֵּן אָהוּב יָצָאתָ
מִיַּד אָב נִלְאָה אָדָם יָגֵעַ
מִיַּד אָב אֵל עֶלְיוֹן בִּשְׁמוֹ קְרָאתָ
לֹא יָצָאתָ בֵּן חָכָם אֵל יוֹדֵעַ!
הֵן יָדוֹ הַטּוֹבָה הֵן הִיא כַּל תֶּלֶא
יַד מַרְפֵּא הִיא יַד רוֹפֵא עוֹשֵׂה פֶלֶא.

הֲלֹא הִיא הַיָּד עָלֶיךָ הִשְׂכִּילָה
לָתֵת בָּךְ חָכְמָה רַבָּה מִיָּמֶיךָ
הַהִיא תִקְצַר – אִם עַד כֹּה לֹא הוֹעִילָה –
עַתָּה כִּי תוֹאִיל – לָשׁוּב וּלְרַחֲמֶךָ
גַּם הִיא שָׁם עִמְּךָ עִם אִמְּךָ נוֹסַעַת
לָתֵת בִּלְבַב רוֹפֵא עֵצָה וָדַעַת.

וַאֲנִי עַל מִשְׁמַרְתִּי פֹּה אֶעֱמוֹדָה
וַאֲצַפֶּה וַאֲחַכֶּה וַאֲיַחֵל סֶלָה
וּדְמָעוֹת בַּשָּׁלִישׁ לָאֵל אָמֹדָה
וּתְפִלּוֹת כָּל לְבוֹת לוֹ אֶתְפַּלֵּלָה
עַד שׁוּבְךָ הַבֵּן! מִנֹּעַר גֹּוֵעַ
נוֹשַׁע אֶל יַד אָב עִמְּךָ יִוָּשֵׁעַ.

(ששי״ק ח״ב)

מִיכָל דִּמְעָה (ח

על מות לבן זה.

א

1

עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע (ט שָׁנָה בֵּן לִי אִמַּצְתִּי
עָמַלְתִּי גִּדַּלְתִּי גַּלְתִּי עָלַצְתִּי
עַד כִּי שָׁכַלְתִּי הָהּ — ! עָדֵי קָבַרְתִּי
עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע שָׁנָה הַבֵּן ! אָמַצְתָּ
עָמַלְתָּ גָּדַלְתָּ — מִכֹּל פָּרַצְתָּ
עָדֵי גַּם מַתָּ הָהּ — ! וַאֲנִי נִשְׁאַרְתִּי —.

2

עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע שָׁנָה רַבּוֹת יָגַעְתִּי
כָּל חֵילִי וַעֲמָלִי לִבְנִי זָרַעְתִּי
חָרַדְתִּי שָׁקַדְתִּי עָבַדְתִּי הֶבֶל !
וּבְנִי זֶה יָגַע עַד נָגַהּ אוֹרֵהוּ
וּבְשָׂרוֹ דָּלַל עַד חָלַל לִבֵּהוּ
וַיְהִי לִנְהִי כֹּחִי וּמְזוֹרוֹ אֵבֶל —.

3

עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע שָׁנָה הַבֵּן ! חָלִיתָ
וּכְשָׂב בִּינוֹתָ וּכְבֶן יוֹם נְקִיתָ
וּכְרֹךְ גֵּוְךָ כֵּן חָזַק בְּךָ הָרוּחַ
רִפֵּאתִי הַגְּוִיָּה אַךְ לֹא נִרְפָּאָה
אַתָּה – הַנֶּפֶשׁ וּמַרְפֵּא מָצָאָה
עַד נֶחֱרַת שִׁמְךָ בִּמְדִינוֹת עַל לוּחַ י) .

4

עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע שָׁנָה רוֹפְאִים רִפְּאוּךָ '
כָּל אֲבָקוֹת – כָּל שִׁקּוּי רוֹכֵל רִוּוּךָ
עַד גַּם הִשְׁקוּךָ מֵי הַבְּאֵרוֹת שָׁמָּה יא)
כָּל אֵלֶּה לָקְחוּ הוֹן רָב אוֹן וָכֹחַ
אַחַר גַּם מָוֶת לָקַח הַמַּלְקוֹחַ
כִּי עַל תַּחְבּוּלוֹת אִישׁ הֵן יָדוֹ רָמָה .

5

לֹא הֶאֱמִינָה נַפְשִׁי כִּי מֵת אֶרְאֶךָ
כִּי עֵינֵי שִׁמְשׁוֹת אוֹר יִכְבּוּ תוֹכֶךָ
לֵב עַז מִמָּוֶת עַל יוֹמוֹ גַם יֵלֵא
פֶּה מַחְרִישׁ כָּל פֶּה הוּא יִדֹּם לִגְוֹעַ
לָשׁוֹן תּוּכַל לַכֹּל לֹא תוּכַל נוֹעַ
עַד בּוֹא אַךְ רֶגַע וָאֵרֶא כָל אֵלֶּה .

(שש"ק ח"ב)

6

גַּם עִצָּבוֹן רוֹפְאֶיךָ לֹא הֶעֱצִיבַנִי
גַּם רִפְיוֹן רִפְאוּתָם לֹא עוֹד הִרְפַּנִי
כִּי חַיֵּי הַחַיִּים הָיוּ חַיֶּיךָ
חַיִּים מָלְאוּ אוֹרָה אֵיכָה יוּעָמוּ
וּבְעֶצֶם תֻּמָּם אֵיכָכָה יִתָּמוּ
עַד בּוֹא יוֹם אַחֲרוֹן וַיֹּאמֶר אַיֶּךָּ! .

7

מִקִּנֵּי צִפּוֹרַי הָהּ מִי הִבְרִיחַ!
מִבֵּיתִי מִזְמוֹרַי מִי זֶה הִשְׁכִּיחַ!
מִי נִפֵּץ כִּנּוֹרַי וַיִּקְרָא נֶהִי!
וּלְכָל חֲמוּדוֹתַי מִי אָמַר לֵכְנָה!
אֶל כָּל תִּקְוֹתַי —: רֶגַע הִתְהַפֵּכְנָה!
וּלְנַפְשִׁי — «חֲיִי אַל־חַיִּים!» וַיְהִי .

8

«חֲיִי וּרְאִי חַיֵּי בֵן עֵת יִתָּמוּ
(חַיִּים שֶׁבָּם גַּם חַיַּיִךְ רֻקָּמוּ)
וְחֲיִי וּרְאִי קִבְרוֹ בִּשְׂדֵה צַלְמָוֶת»
מִי צִוָּה כָּל זֹאת אֱלֹהִים! הַאַתָּה
הִתְחַיֶּה אוֹתִי וּבְנִי זֶה הֵמַתָּה?
מֵמִית וּמְחַיֶּה הִנְּךָ גַּם בַּמָּוֶת!

9

הַס ! אַל תֹּאמְרוּ מֵת הַסּוּ אַל תַּזְכִּירוּ !
מָה עֵינָיו תִּסְגּוֹרוּ וּכְבָר הֵאִירוּ ? !
מַה תּוֹרִידוּ אֶרֶץ בֵּן כָּאוֹר יַעַל ? ! — — — —
נֵר מַה יוּקַד ? — מוֹקְדֵי אֵשׁ בִּי נָגָעוּ !
מַה בֶּגֶד אֶקְרַע ? — הֵן שָׁמַי נִקְרָעוּ !
הוֹדִי חָלַץ מָוֶת מָה אֶחְלוֹץ נַעַל ? !

10

מַה קֶּבֶר צַר זֶה וּפִי זוֹ הַפַּחַת
רֹחַב לֵב הַבֵּן הֲיָכִיל בּוֹר שַׁחַת
וּמַה קִּינָה וּבְכִי אֵלֶּה תִּשָּׂאוּ
אִם רַעַם מָרוֹם לֹא יִתֵּן קוֹלֵהוּ
אִם הַיָּם בַּעְיָם לֹא יִתֵּן מֵימֵיהוּ
דֵּי קִינָה וּבְכִי לִבְנִי לֹא תִמְצָאוּ .

11

גַּם אֵלֶּה אֵין דֵּי בָם לַעֲנוֹת עַל קָרֶץ —
קוֹל שַׁדַּי אֵיפוֹא ! שׁוֹבֵר מוֹסְדֵי אָרֶץ
אֵי כָל מֵי קֶדֶם אָז כֻּלָּה שָׁטָפוּ
וּתְהוֹם הֲרַת רַעַשׁ מַה תִּתְמַהְמֵהַּ
לִבְרָקִים לַהֲבוֹת אֵשׁ גַּלִּים הַגְבֵּהַּ
הָהּ אֵין דֵּי לִי בָם — גַּם אֵלֶּה עוֹד רָפוּ — .

(שש"ק ח"ב)

12

הַמְקוֹנְנִים אֵיפוֹא ! נָא חוּשׁוּ הַשְׁקִיטוּ
סַעֲרַת אֵשׁ לוֹהֵט — תּוֹךְ לִבִּי הַבִּיטוּ
נָא חִשְׁבוּ חִישׁ מִלִּים אוּלַי תִּמְצָאוּ ! —
אִם אָדָם אַיִן לֹא יוּכַל עֲשׂוֹהוּ
תַּנִּים לִי קִרְאוּ מִילֵל מִדְבַּר תֹּהוּ
וּבְנוֹת יַעֲנָה עִמִּי יַעֲנוּ יִקְרָאוּ .

13

יִבְכּוּ וְיִבְכּוּ וְיִכְבּוּ הַלַּהַב
הֵן לִבִּי בִּי בּוֹעֵר וְיִקּוֹדוּ רַהַב ! —
אַךְ סוּרוּ כֻּלְּכֶם וּכְבָר אֵשׁ הוּצָתָה
הֵן אֵשׁ לַבֵּן הִיא אֵינֶנָּה מַכְאֶבֶת
הֲלֹא גַּם תּוֹכוֹ קָדְחָה הַלַּהֶבֶת
וַעֲדֵי כִּי שָׂרַף גַּם בּוֹ לֹא כָבָתָה .

14

לֹא גַּם דִּמְעָה אֶמַּח מֵעַל אַפַּיִם
מֵאֵשׁ לַבַּת לִבִּי יָצְאוּ הַמַּיִם
מִדְּמֵי שָׁם רָתַח עֵינַי יָזָעוּ
דּוֹמְעוֹת מֵעָשָׁן עוֹלֶה אֶל קִרְבֶּנָה
לִבִּי הַכִּבְשָׁן וַאֲרֻבּוֹתָיו הֵנָּה
מֵי אֵיד הַבֵּן הֵם מִבּוֹרוֹ נָבָעוּ .
(שש"ק ח"ב)

15

זֶה אֵידְךָ הַכֵּן ! עַל לִבִּי הוּא יַעַל
מִשָּׁם יִסַּק עָל עַל עֵינַי מִמַּעַל
עַל כַּנְפֵי רוּחַ בָּעֵר אַנְחוֹת קֶרֶב
שָׁם יָעִיב עַפְעַף וִיעַנֵּן עֵינַיִם
וּכְרַעַם יִפְרוֹץ שִׁמְךָ מִשְּׂפָתַיִם
וּמְטַר עֵינַי אַחֲרָיו אָז נִתַּךְ הֶרֶב .

16

אַךְ דַּלָּה כָּל דִּמְעָה לִבְכּוֹת שִׁבְרֵךְ
רָזָה כָּל קִינָה לַחֲרוֹת עַל קִבְרֵךְ
כִּי רַב מֵהֶן גַּם הַמֵּת גַּם הַקֶּבֶר
כָּל בְּכִיּוֹת תֵּבֵל אִם אַחַת תִּהְיֶינָה
כָּל קִינוֹת בָּהּ אִם אַחַת תֵּעָשֶׂינָה
כֻּלָּן לֹא תִשְׁוֶינָה בִּגְדוֹל הַשֶּׁבֶר .

17

חַד כִּידֵי מְכִידוֹן חוֹדֵר רוֹצֵעַ
עַצְמוֹתַי יַחְלוֹף כִּלְיוֹתַי בּוֹקֵעַ
יִרְעַץ יִמְחַץ כַּחֵץ טָבוּל בָּרַעַל
פִּידִי מְלַפִּיד פֹּה יִבְעַר בַּבַּיִת
הוּא שָׂרַף אֶת גַּנִּי שָׂרַף הַזַּיִת
לֹא יִכְבֶּה בִּבְכִי כִּי עוֹד יֶרֶב יַעַל .

(שיש״ק ח״ב)

18

וּמְנַחֲמִים ! אַתֶּם עוֹד נַחֵם תּוֹאִילוּ
יָדַעְתִּי נִחוּמֵיכֶם כִּי תַהְבִּילוּ
לִמְצוֹא שֶׁבֶר רַב מִזֶּה וּתְנַחֲמוּנִי
מָה רַע לְבֵב אֱנוֹשׁ אִם נוֹכַל נַחֲמֵהוּ
כְּאָסוֹן רַב מֵאֲסוֹנוֹ מָצָא רֵעֵהוּ
חָלִילָה לִּי אִם בָּזֹאת תְּרַפְּאוּנִי ׃

19

גַּם לִמְצוֹא שֹׁד רַב מִזֶּה שָׁוְא תִּיגָעוּ
אֶת גֹּדֶל מֵתַי לֹא אַתֶּם תֵּדָעוּ
וּלְפִיהוּ רַב פִּידִי אֵיךְ תּוּכְלוּ דַּעַת
אַךְ לָמָּה זֶּה נַחֵם אַכְזָב תּוֹכִיחוּ
הֵן יָמִים עַל שָׁנִים רָעוֹת יַשְׁכִּיחוּ
אַךְ זֹאת הִיא נֶחָמַת אָדָם תּוֹלַעַת ׃

20

אָז עוֹד נֶחָמָתִי בִּרְבוֹת הַפֶּרֶץ
אִם אָמְנָם הִגְדִּיל מִכָּל פִּגְעֵי אֶרֶץ
לֹא עוֹד אִירָא רָעָה כִּי תַשְׁכִּיחֶנּוּ
וּבְכֵן לֹא אֶשְׁכַּח בֶּן־אוֹנִי לָנֶצַח
אֵשׁ תָּמִיד עַל לִבִּי יִבְעַר הָרֶצַח
וּכְיוֹם הַמָּוֶת כָּל יָמַי אֶבְכֶּנּוּ ׃

(שש"ק ח"ב)

21

אוֹ בִּגְדוֹלוֹת לִבְּךָ עוֹד אֶנָּחֵמָה
עַל פִּיּוּת עַל אִגְּרוֹת עַל סֵפֶר הֵמָּה
וּלְאִישׁ חַי רַב שָׁנִים הֵם כָּל מְלֶיךָ
וּבְכֵן לֹא בַּנְּעוּרִים מִזֶּה עָלִיתָ
וּבִמְעַט הַשָּׁנִים מֵאָה חָיִיתָ
אַךְ לֹא — הָהּ ! כִּי יַגְדִּיל שִׁבְרִי גָּדְלֶךָ ׃

22

רַק אֲנִי הָאָב רֹב גָּדְלוֹ יָדַעְתִּי
וּבְקֶרֶב רוּחִי אֶת רוּחוֹ הִטְבַּעְתִּי
וּמוֹת הָאֶחָד נֶפֶשׁ אַחַת יַחַץ
עֵינַי מָלְאוּ אוֹרוֹ לִבִּי רוּחֵהוּ
כִּלְיוֹתַי עֲצָתוֹ נִיבִי מַעֲנֵהוּ
וּבְהִלָּקְחוֹ — מַה קָּשָׁה בִּי הַמַּחַץ ׃

23

וּתְמוּנַת פָּנָיו הַמְלֵאָה אוֹר דַּעַת
עַל קִירוֹת לִבִּי חַקֹּתִי לָטַעַת
וּבְאִישׁוֹן בַּת עֵינִי הִיא הַנּוֹהֶרֶת
וּבְרוּחַ חַיָּיו מִיץ חַיֵּי הִתַּכְתִּי
בַּדָּם יִסֹּב בּוֹ כָּל דְּמֵי מַסַּכְתִּי
הוֹי מֶה עַז הַכְּאֵב ! — הוֹי חֶרֶב גּוֹזֶרֶת !

(שש"ק ח"ב)

24

מִלְּחוּמֵי לֵב אָב הַאוֹתוֹ תַּקְצִיעַ
מִזְּרוֹעוֹת הָאֵם בֵּן זֶה אִם תַּסִּיעַ
מֵאָח אָחוּז בּוֹ אֵיךְ אוֹתוֹ כָּרַתָּ
מִשְּׁתֵּי אַחְיוֹתָיו עָלָיו תִּתְרַפַּקְנָה
מִנַּפְשׁוֹת רַבִּים רֵעִים בּוֹ תִּדְבַּקְנָה —
לֹא אַךְ הוּא מָוֶת ! כִּי כֻלָּם הֵמַתָּה.

25

לֹא אַךְ עָלֵינוּ מִשְׁפָּטְךָ חָרַצְתָּ
גַּם לִבּוֹת רַבִּים חַכְמֵי לֵב מָחַצְתָּ
גַּם הֵם הֻכּוּ עִמִּי וּמְאֹד יִכְאָבוּ
וּמְרִי צַעֲקָתָם אִגְּרוֹת לִי תִּשֶּׂאנָה
שָׁם נַהֲרֵי דִּמְעָתָם אֵלַי תַּנְחֶינָה
וּלְנִבְכֵי יָם בִּכְיִי נַהֲרוֹתָם שָׁבוּ יב).

26

וּבְלֵב וָלֵב גַּם אַתֶּם נִחַמְתּוּנִי
אַךְ פִּיכֶם דּוֹבֵר נִחֻם וּתְרַמּוּנִי
וּרְאוּ ! — גַּם עֵינֵיכֶם דִּמְעָה מָלָאוּ —
הַאַתֶּם לוֹ תִבְכּוּ וּמָה לֹא אָנִי ?
מִשְּׁמוֹעַ נַעֲוֵיתֶם וַאֲנִי קָרָנִי —
הֲנִיחוּ אֶת אִיּוֹב וּבַל תֶּחְטָאוּ.
(שש"ק ח"ב)

27

אִם אָמְנָם אֲבֵלִים נַחֵם תּוֹאִילוּ
וּבְשֶׁבֶר גָּדוֹל שִׁבְרֵיהֶם תַּשְׁפִּילוּ
הֵן לָשׁוּט בָּאָרֶץ הֲלֹא תֶחְכָּמוּ
סַפְּרוּ לָאוֹבְדִים רָב־שִׁבְרֵי סַפֵּרוּ
מִשְׁפַּט מֵתֵי זֶה וּמוֹתוֹ — עוֹרֵרוּ
יַקְשִׁיבוּ מַה שֹּׁד מַה פִּיד וְיִנָּחֲמוּ.

28

סוּרוּ מִמּוּל עֵינַי חִישׁ פֶּן תִּטְבָּעוּ!
מִמּוּל לִבִּי — וּבְאִשּׁוֹ בַּל תִּגָּעוּ
וּכְמוֹ אֵידֵי זֶה יָחִיד הֲנִיחוּנִי
פֹּה לִבִּי לִבִּי בְּדִמְעוֹת אֲמַסֶּנּוּ
וּבְעַד עֵינַי בִּבְכִיתִי אֲרִיקֶנּוּ
וּכְתֹם דִּמְעָתִי אָז בּוֹאוּ נַחֲמוּנִי.

29

אַךְ בִּכְיִי יִתֹּם עֵת חַיַּי יִתָּמּוּ
וִיגוֹנִי יִדֹּם עֵת יָמַי יִדָּמּוּ
וּבְנִי זֶה אֶשְׁכַּח כִּי תֵבֵל אֶשְׁכָּחָה —
שׁוּבוּ (אַל־נַחֵם) וּתְנוּ לֵב וּקְרָעוּ!
וּבְכוּ פֹה עִמִּי אִם לִבְכּוֹת תֵּדָעוּ
אֲנִי לֹא אֵדַע — הֵן נַפְשִׁי לֻקָּחָה.
(שש"ק ח"ב)

30

נוגים מִי יִתֵּן – נוגים בִּיגוֹן רֵעַ
מַכִּיר מִי יִתֵּן לִי אֵידִי יוֹדֵעַ
מַשְׂכִּיל אָב שָׁכוּל מֵבִין בֵּן מַהֵהוּ
אֵי אָח לַצָּרָה לַשּׁוֹד יִסְתַּפֵּחַ
אֵי חֶמְלַת אָדָם לִנְהִי תִּתְיַפֵּחַ
יִתְאַבְּלוּ הֵם עַל מֵתִי וַאֲבֵלֵהוּ .

31

מִי נָשִׁים אֵלֶּה הַסּוֹפְקוֹת כַּפַּיִם
הַנּוֹשְׂאוֹת בִּנְהִי קוֹלָן לַשָּׁמַיִם
וּבְנֵיהֶן מֵעֵינֵי מַיִם תִּשְׁאַבְנָה יג)
אֵלֶּה לִיגוֹנִי נְחוּמִים תִּתֵּנָּה
קִינוֹתָן לִבְנִי תַּנְחוּמוֹת לִי הֵנָּה
וּכְצָרַת לִבִּי אִם גַּם לֹא תִּרְחַבְנָה .

32

אֵיפֹה הַמִּדָּה בָּהּ אֵידִי אָמֹדָּה
פִּנּוֹת לִי הַתְּהוֹם לוּ אוּכַל אֶפְקוֹדָה
אוֹ שָׁלִישׁ בּוֹ שַׁדַּי כָּל עֲפַר אָרֶץ –
קָשָׁה צָרָתִי בְּאֵר לֹא אוּכָלָה
וּבְמֵצַר לִבִּי אֵיךְ כֻּלָּהּ הוּכָלָה
וּסְגוּרוֹ לֹא תִּקְרַע וּפְרוֹץ בּוֹ פָּרֶץ .
(שש״ק ח״ב)

33

חָמָס אֶזְעַק וָשֹׁד מַר אֲשַׁוֵּעַ
אוּלַי צָרָתִי תִּצְעַר תִּגָּרֵעַ
וּתְהִי זֹאת לְצָרִי לִלְבָבִי פָּצוּעַ
הַאֵל זֶה הֵמַר לִי עוֹד גַּם זֹאת יַעַשׂ
כִּי יִכְעַס יָרִיב עַל רָב מֵרֹב כַּעַשׂ
וּכְבָר הוּא הַצַּדִּיק אִישׁ מַלִין נָגוּעַ — .

34

אֲבָל אֵיךְ אֶזְעַק הֲלֹא אֵבוֹשׁ רֶגַע
אִם אֶזְכּוֹר לִבְנִי כִּי לֹא חַת אֶל פֶּגַע
שִׁמְעוּ וַאֲסַפְּרָה חֲכָמִים וּתְמָהוּ !
כָּל יָמָיו חָלָה מַר אָנוּשׁ מַחֲלֵהוּ
וּבַל נִשְׁמַע עַל פִּיו עַד עֵת גָּוְעֵהוּ
הֶנֶה: אוֹי וָהִי — . כֹּה הֵעָיו נִגְבָּהוּ ! .

35

עַל כֵּן גָּבַהּ אֵידִי מִקִּינַת אֹמֶר
וּלְפִי אֵין מִלִּים יִהְיוּ לוֹ בֵּית חֹמֶר
כָּל קִינָה אַאֲמִיצָה לֹא תַעְצוֹר כֹּחַ
גַּם אַךְ אֶזְכָּרְךָ כֵּן מִלִּים אֶעֱצוֹרָה
קִינָתְךָ עַל הַלֵּוִי כִּי אֶזְכּוֹרָה
עַל מוֹת משֶׁה, נָתָן, וּבֶן מָנוֹחַ*) .

*) הרכבתן בספרו שירי בת ציון .
(שש״ק ח״ב)

36

אִם לִצְעוֹק לֹא אוּכַל כִּי זֹאת גָּעַלְתָּ
וּלְקוֹנֵן אֵבוֹשׁ כִּי מִנִּי גָּדַלְתָּ
אוּלַי טוֹב כִּי אֶחְדַּל כִּי אֶתְנַחֲמָה
אַךְ הָהּ ! מִי לִי — וּבְנִי אַתָּה אֵינֶךָּ !
וּמִי נִחוּמִים יוֹרֵנִי בִּלְתֶּךָ
בִּגְדוֹל חָכְמָתְךָ בִּשְׂפָתְךָ נָעֵמָה.

37

הוֹי בֵּן תַּם וּטְהָר־לֵב צַח וּכְלִיל יֹפִי !
כַּבָּשָׂר כָּרוּחַ מֵאֵין כָּל־דֹּפִי
מָלֵא חָכְמָה וָתֹם מֵעוֹדְךָ יָלֶד
הֲיֵשׁ מַה טּוֹב מַה יֹּפִי לֹא בְךָ אָצַרְתָּ
יֹאמַר כָּל יוֹדְעָךְ אִם אַחַת חָסַרְתָּ
יֹאמַר הֲיֵשׁ לִי נִחוּמִים בֶּחָלֶד.

38

מוֹרֶה לִבְנֵי עֹנִי חָכְמָה וָדַעַת !
לָשׁוֹן וָסֵפֶר עַד יָדְךָ מַגַּעַת
לֹא תָחוּשׁ לָחֳלִי מֵרוֹב אַהֲבַת רֵעַ ;
גַּם כַּבִּירִים מִמְּךָ יָמִים בֶּחָלֶד
הִכִּירוּ כִּי זָקֵן מֵהֶם הַיֶּלֶד
וַתְּהִי גַּם לְצִמְאָם נַחַל נוֹבֵעַ.

(שש"ק ח"ב)

39

וּמְתַי סוֹדְךָ אֵלֶּה יָשׁוּבוּ עַתָּה
וִיגַלּוּ לִי גָּדְלְךָ צָפַנְתָּ אָתָּה
הוֹי כַּבִּיר כֹּחַ לֵב ! הוֹי אַמִּיץ רוּחַ !
הֲגַם מִנִּי הַסְתֵּר כֹּחַ עָצַרְתָּ
דַּרְכֵי נֶפֶשׁ רָמוֹת דֵּעוֹת בֵּרַרְתָּ
נִשְׂגָּבוֹת מִשְּׁמוֹעַ מִכְּתוֹב עַל לוּחַ .

40

עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע שָׁנִים תִּקְוָה רִמַּתְנִי
כִּי פֶּ רֶ צָ ה בִּינָתְךָ אֲשֶׁר שִׂמַּחַתְנִי
מֵחֲלָיֶךָ הַטָּמוּן כִּי יַעֲצִיבֵנִי
גַּם מֵהוֹד חָכְמָה פָּנֶיךָ הֵאִירוּ
עַד כָּל רוֹאֶיךָ חָלְיֶךָ לֹא הִכִּירוּ
פִּתְאֹם ! פָּ רַ ץ גַּם הוּא וַיַּכְרִיעֵנִי .

ב

41

עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע שָׁנִים צִנִּים קָרוּךָ
עוֹר חָזֶה וְאַף לְקִדּוּחַ שָׂבוּךָ יד)
עַד כִּי בִּכְבֵדוּת רַב יַפְרִישׁ הַלֵּחַ
עַד בְּשָׁאוֹן קוֹל פּוֹרֵץ יַרְעִישׁ כָּרַעַם
יַרְגִּיז כָּל הַגֵּו יֵצֵא בַּהֲמוֹן זַעַם
קוֹל נַהֲמַת לֵב הוּא לֵב שׁוֹמְעָיו פּוֹלֵחַ .
(שש"ק ח"ב)

42

הוֹי מַחֲלָה בּוֹגֵדָה ! הוֹי מִתְנַכֵּרָה !
מַה תִּדְכִּי תָּשׁוּחִי הוֹי מִסְתַּתֵּרָה !
עַד קָרוֹב לַקֶּבֶר לֹא תִתְוַדָּעִי
וּבְסֵתֶר חָזֶה שָׁם חֶרְמֵךְ שָׁטוּחַ
עַד תֹּאכְלִי כָּלִיל כָּל כַּנְפֵי הָרוּחַ
וּכְרִמָּה מֵתִים חַיִּים תִּבְלָעִי .

43

תֹּאכְלִי הַבָּשָׂר וּבְעוֹדוֹ בַבַּיִת
כִּי תַבְעִירִי אֵשׁ בַּשָּׁמִיר וָשַׁיִת
בַּעֲצָמוֹת כִּי יָבְשׁוּ בַּדָּם קוֹדֵחַ
וּבְכָל מַשְׁמַנִּים רָזוֹן תְּשַׁלֵּחִי
וּבְרוּחוֹ בַּל תִּגָּעִי אוֹתוֹ תַּנִּיחִי
אֶת כֹּל הוּא יֵדַע אַךְ מוֹתוֹ שׁוֹכֵחַ .

44

עוֹד יוֹסִיף יֹאכַל וּלְאָכְלוֹ תּוֹסִיפִי
עוֹד יוֹסִיף יַשְׂכִּיל וּלְסַכְלוֹ תַּעְדִּיפִי
תִּקְוָה תָּסִיתִי לַסְתִּיר יוֹם מוֹתֵהוּ טו)
וּתְנַהֲלִיהוּ כֵּן אַט אֱלֵי בּוֹר שַׁחַת
שֶׁאֲנָן כֵּן יֵלֵךְ וּבְשׁוּבָה וָנַחַת
עַד יִכֶל גּוּפוֹ עַד יוּרַק עוֹרֵהוּ .
(שש"ק ח"ב)

45

הַמְעַט אוֹתוֹת אֵלֶּה כִּי עוֹד תִּקְרֶינָה
הַלְּחִי תִתְאַדָּם רַגְלַיִם תִּצְבֶּינָה
וַעֲדֶן לֹא שָׂבַעַתְּ עוֹדֵךְ שׁוֹאֶפֶת
עוֹד גַּם מִקֶּרֶב תָּנִיסִי כָּל לֵחַ
גַּם יָזַע בַּלֵּילוֹת כָּל אוֹן לוֹקֵחַ
הוֹי רִאשׁוֹנָה בַּקְּלָלוֹת — הוֹי שַׁחֶפֶת ! ! *) .

46

בִּמְלֹאת לָךְ כָּל אֵלֶּה אָז כַּף תִּמְחָאִי
מַהֵר אֶת הַמָּוֶת אָז גַּם תִּקְרָאִי
וּבְיָדוֹ אַךְ מַחְנָק — וַיְהִי כְּרֶגַע
וּשְׁנֵיכֶם לָרוֹפְאִים אָז שָׁם תִּלְעֲגוּ
וּלְקוֹל אֲבֵלִים בִּבְכִי יִתְמוֹגָגוּ
כִּי כֻלָּם לֹא יָדְעוּ מִשְׁפַּט הַנֶּגַע.

47

שַׁדַּי ! הֲגַם לִבְנֵי אֵלֶּה עוֹלַלְתָּ
לִבְנֵי זֶה הָרַךְ לוֹ חָכְמָה אָצַלְתָּ
לִבְנֵי מְיַלְּדוֹת הָגָה בִּסְפָרֶיךָ
לִבְנֵי הוֹרָה שִׁמְךָ לִבְנֵי גִילֵהוּ
חוֹקֵר פָּעָלְךָ וּלְדוֹרְשָׁיו יוֹרֵהוּ
שָׂשׂ לַעֲשׂוֹת צֶדֶק רָאָה בַּאֲשׁוּרֶיךָ .

---

*) ויקרא כ״ו ט״ז .

48

כָּל אֱלֹהַּ אֱלֹהִים אֵיךְ לֹא חָשַׁבְתָּ
וּתְפִלּוֹת חַכְמֵי לֵב גַּם לֹא הִקְשַׁבְתָּ
עָפוֹת עַל אִגְּרוֹתָם מִקַּצְוֵי אֶרֶץ (טו
מִגְּדוֹלֵי עַמְּךָ מֵרָאשֵׁי דוֹרֵנוּ
כֻּלָּם חָרְדוּ לִלְשׁוֹנְךָ וּלְשׁוֹנֵנוּ — .
אֲהָהּ ! גַּם לֹא יָכְלוּ לַעֲמוֹד בַּפֶּרֶץ .

49

וּשְׂפַת קֹדֶשׁ גַּם אַתְּ — אֶשְׁאַל אֵיכָכָה
בַּפֶּרֶץ לֹא עָמַדְתְּ אָז בִּפְרוֹץ כָּכָה
בִּבְנִי זֶה הַבּוֹנֶה אֶת פִּרְצוֹתַיִךְ
בַּבֵּן הַבּוֹנֶה וּפָרוֹץ גֵּוֵהוּ
בַּבֵּן הַמְנַצֵּחַ בִּרְפּוֹת רוּחֵהוּ
הוֹלֵךְ לָמוּת וּמְחַיֶּה חָרְבוֹתַיִךְ .

50

וּבֶן עֶשְׂרִים שָׁנָה הָיָה הַיֶּלֶד
וּכְבָר הֵרִים אָז קַרְנֵךְ כֹּה בְּחָלֶד
וּמֶה הָיָה לוֹ חָיָה כִּימֵי כָל גֶּבֶר —
וּבְמוֹת הַבֵּן זֶה אֵיךְ בַּת אֵל לֹא עָצַרְתְּ
מִי יֹאבַד לָךְ וּלְאָב אוֹבֵד לֹא זָכַרְתְּ
וּלְכָל־בּוֹ חַיֵּי רוּחֵךְ רוּחַ עָבֶר .

(שש"ק ח"ב

51

מִי כִּלְעֻבָּךְ חִין עֶרְכּוֹ הוֹדִיעַ
וּשְׁמוֹ תֵּימָנָה מִי בִּלְתֵּךְ הִגִּיעַ
עַד לִטְהָר־לֵב רֹאשׁ בּוֹנַיִךְ לוּ צָאטוּ
וּמָה הֵבֵאת לוֹ וּמַה חֲנַנְתִּיהוּ
הֲלִשְׁמוֹעַ הַיּוֹם קִינִים עַל פִּיהוּ
אֲשֶׁר עוֹד עַל פִּיךְ גַּם יָדָיו פָּרְטוּ יז) .

52

אֵיךְ גַּם בּוֹ מַחֲלָה זוּ מוֹקְדָהּ הִבְעִירָה
שִׁשָּׁה חֳדָשִׁים גַּם שַׁמְנוֹ הִקְטִירָה
עֲלֵי מִזְבַּח חֶמָּה יוֹמָם גַּם לַיְלָה
אַחַר שָׁמָּה בּוֹ גַּם כָּל אוֹתוֹתֶיהָ
וּמַחֲרִישׁ דּוֹמֵם קִבֵּל מַכּוֹתֶיהָ
וּבְכֹף רֹאשׁ לַמִּשְׁפָּט נִתַּךְ מִלְמָעְלָה .

53

הַעַל כֵּן בָּאוּ לָךְ טֶרֶם נָגַעְתְּ
מַכְאֹב עַל מַכְאֹב שֶׁטֶּרֶם בַּל יָדַעְתְּ
עַד רֵעִים — בַּל יֵדְעוּ — מִבּוֹא הִרְחַקְתְּ
כִּי כֵן גַּם צִדְקָתֵךְ מִכֹּל נִפְלָאָה
בַּל יֵדַע שֶׁתְּרָהּ מֵאַיִן לוֹ בָּאָה יח)
וּמַחְסוֹר כָּל רֵעַ דַּעַת הֶעֱמַקְתְּ ?

(שש"ק ח"ב)

54

הֵן פִּיךָ דִּבֵּר לִי לִפְנֵי מוֹתֶךָ
אָב רַחוּם לַבָּנִים אֵין זוּלָתֶךָ
וּמַה זֶּה בֵּן יַקִּיר ! עַד כֹּה נִשְׂגַּבְתָּ
לִבְלִי נַלּוֹת לָאָב רַחוּם כָּמוֹנִי
כָּל יָמִים חָיִיתָ בָּחֳלִי וָעֹנִי
כִּי רַע כִּי מַר לָךְ וּמְאֹד עֵת כָּאַבְתָּ .

55

מֵאָה וּשְׁמוֹנִים יוֹם עַל זֶה מִזְבֵּחַ
עָלִיתָ לַבְּקָרִים שָׁקֵט בּוֹטֵחַ
מִמִּשְׁכָּבְךָ לַיְלָה עַל כֵּס לָשֶׁבֶת
אֲנִי וּבֵיתִי פֵּרַשְׂנוּ יָדַיִם
פֹּה הַבֵּן יָקְטַר עַד בֵּין הָעַרְבַּיִם
אַתָּה הָכֵן תֵּשֵׁב מִבְּלִי עַצֶּבֶת .

56

תַּרְדֵּמַת עִוְעִים אָז תִּפּוֹל עָלֶיךָ
»עוּרָה בֵּן אָהוּב !« קָרָאתִי אֵלֶיךָ
»הַנִּיחָה לִי לִישׁוֹן« אָז עֲנִיתָנִי
»לֹא שֵׁנָה הִיא בֵּן נָעִים !« לָךְ אָמַרְתִּי
»אִם תּוֹסִיף לִישׁוֹן כֹּה הִנֵּה נִגְזַרְתִּי«
וּבְרָב כֹּחַ קַמְתָּ כִּי רִחַמְתָּנִי .

57

כָּכָה נַעֲשָׂה יוֹם מִלְּבַד אָרְחֶךָ
קוֹל שַׁוְעַת חָזֶה בָּא לִגְרוֹשׁ לֵחֶךָ
הִרְעִישׁ כָּל גֵּוְךָ וַיִּרְעַשׁ הַבַּיִת
מִתֵּן בָּאְשׁוֹ – חָרָה לְךָ עַד מָוֶת –
וַיָּנַח רֶגַע וַתָּשָׁב שַׁלְהֶבֶת
כֵּן אָבַל נָבַל הֶדֶר עֵץ הַזַּיִת.

58

אָיוֹם מִן הַיּוֹם הַלַּיְלָה בָּא לָנוּ
קוֹל נַאֲקַת לִבּוֹ בִּזְוָעָה עוֹרְרָנוּ
קַמְנוּ רַצְנוּ וּבְנִי יוֹשֵׁב הִנֵּהוּ –
(הַבֵּן מֵעוֹדוֹ לֹא שָׁכַב בַּלָּיִל
כִּי אָז סִפְרֵי קֹדֶשׁ יִקְרָא בְּחָיִל
עַתָּה לֹא יִתֵּן לוֹ לִשְׁכַּב מַדְוֵהוּ).

59

מַה לְּךָ בֵּן יַקִּיר ! אָז לִשְׁאוֹל נִבְהַלְתִּי
«הֲיֵן רַע לְךָ לַיְלָה זֶה» בְּמָרִי שָׁאַלְתִּי
«אֵינֶנּוּ רָע מִכָּל לַיְלָה –» עָנִיתָ
«רַק נִדְמָה לְךָ בֵּן כִּי אֵלַי חָרַדְתָּ»
כֵּן גַּם כָּל מַכְאוֹב מִמֶּנִּי כִּחַדְתָּ
וַתְּנַחֲמֵנִי – וּבִלְבָבְךָ שֹׁד כִּסִּיתָ.
(שש"ק ח"ב)

60

אַךְ לַיְלָה אֶחָד נִגְלוּ מַכְאוֹבֶיךָ
אָז כִּי הוֹבַלְנוּךָ עַל מִשְׁכָּבֶךָ
וּפִתְאֹם עַל פָּנֶיךָ כּוֹ נָפַלְתָּ
נִשְׁעָן עַל צְדָיו דּוֹמָם עַל כַּפַּיִם
חַשְׁנוּ וַנָּרֶם רֹאשְׁךָ עַל יָדַיִם
וּפַלְגֵי מֵי דִמְעָה לִמְחוֹת הִשְׂכַּלְתָּ.

61

אָז פָּרַץ הַבְּכִי גַּם מִפִּי כֻלָּנוּ
בִּסְפוֹק כַּפַּיִם קוֹלֵנוּ נָשָׂאנוּ
«מִיכָה יוֹסֵף בּוֹכֶה ! ! אֶבֶן נִתֶּכֶת – »
חִישׁ הִתְחַזַּקְתָּ וַתּוֹבֶשׁ הַנַּחַל
הַנֵּו גֵּו שָׁפָן הַנֶּפֶשׁ כַּשַּׁחַל
וּכְבָר רוֹאִים נַחְנוּ כִּי הִיא הוֹלֶכֶת.

62

וּבְאַחֲרִית יָמֶיךָ – הָהּ ! נַפְשִׁי תָשׁוּחַ –
כִּי תָנַע – יִרְעַךְ מֵאַפְּךָ הָרוּחַ
וַתְּהִי אָז כַּמֵּת כִּי אָז גַּם נֶאֱלַמְתָּ
פָּנֶיךָ חָוְרוּ נִטּוּ עֵינֶיךָ
כֵּן תִּדֹּם – עַד שׁוּב הָרוּחַ אֵלֶיךָ
אָז אָמַרְתָּ כִּי גַם מָוֶת טָעַמְתָּ.

(שש"ק ח"ב)

63

אֲרָיוֹת וּכְפִירִים לָבִיא וָלַיִשׁ
אִם לִבָּם חַלָּמִישׁ צוּר סֶלַע וָשַׁיִשׁ
לַמַּיִם הָיָה לוֹ קָרָם מִקְרֵנוּ
לוּ הֵם גַּם עַתָּה הַוּוֹתִי שָׁמָעוּ
רַחֲמֵי אָב לָמוֹ וּשְׁכוֹל גַּם יָדָעוּ
אָז מֵהַרְרֵי טֶרֶף עִמִּי קוֹנֵנוּ ׃

64

כֹּחַ אֵיךְ עָצַרְתִּי יַד אֵל אֵיךְ נָשָׂאתִי
בִּשְׁלֹשֶׁת שַׁעֲרֵי מָוֶת לִבְנִי בָאתִי
שֶׁבָּם מַחֲלָתוֹ תַּעֲבִיר אֶת הַכֵּיהָ *)
וּבְכָל שַׁעַר לָחֶם אִתָּהּ עָרַכְתִּי
שָׁם נַפְשִׁי עָלָיו מִנֶּגֶד הִשְׁלַכְתִּי
וַאֲהָהּ — ! וּלְבַדִּי נַסְתִּי מִפָּנֶיהָ ׃

65

כֹּחַ אֵיךְ עָצַרְתִּי בִּכְלוֹת כֹּחֶךָ
וַאֲנִי לִרְגָעִים יוֹשֵׁב דֹּם נִכְחֶךָ
אֲנִי מַבִּיט בָּךְ וּבִי כֵּן גַּם אָתָּה !
אַךְ לִבּוֹתֵינוּ נִדְבָּרִים אָז יַחַד
כִּי חִישׁ נִפָּרֵדָה כִּי יָבוֹא פַּחַד
וּבְכֵן נוֹרִיד חִישׁ אֶת עֵינֵינוּ מָטָּה ׃

(שש"ק ח"ב)

66

וּכְרֶגַע שַׁבְנוּ וַנִּשָּׂא אוֹתָנָה
וַתַּחַת אֵימָתָה עֲלֵיהֶן שָׁכָנָה
חֶשְׁכַת צַלְמָוֶת עֲלָטָה וַעֲרָפֶל
עֵינֶיךָ רוֹאוֹת כִּי עֵינַי תִּדְמַעְנָה
עֵינַי רוֹאוֹת כִּי עֵינֶיךָ תִּשְׁקַעְנָה
לִבִּי יֶהְגֶּה מַר «לוּ הָיָה כַנָּפֶל –» .

67

וּבְיוֹם אַחֲרוֹן הָהּ ! מַה זֶּה אֶרְאֶה שָׁמָּה
וּבְנִי אֲשֶׁר רוּחוֹ לֹא עוֹד בּוֹ קָמָה
כִּי אִם בִּנְטוֹתוֹ עַל שֻׁלְחָן עַל מֵצַח –
פִּתְאֹם – וַיֵּשֶׁב נִשְׁעָן עַל גַּבֵּהוּ
וּמֻטֶּה רֹאשׁוֹ כִּמְעַט אֶל צִדֵּהוּ
וַנֶּחֱרַד אֵלָיו חִישׁ – וּשְׁנָתוֹ נֶצַח – – .

68

«מִיכָה יוֹסֵף» קוֹרְאִים קוֹל רָם כֻּלָּנוּ
וּצְעָקָה וּמְהוּמָה הִתְאַבְּכוּ בָּנוּ
וַיֶּחֱרַד הַמָּוֶת – וּכְמוֹ יִרְפֵּנוּ
וּכְרֶגַע פָּרַץ הַקּוֹל שִׁבְעָתַיִם
קוֹל קוֹרְאִים: «הִנֵּה מֵת ! !» קוֹל בַּשָּׁמַיִם –
וָאָדָם – כִּדְמִי מֵתִי זֶה אֶרְאֶנּוּ – – – – .

(שש"ק ח"ב)

69

מִי זֶה אֶרְאֶנּוּ הָהּ ! מֵת יוֹשֵׁב עֶרֶשׂ
לָבוּשׁ וּשְׁתוּם עַיִן יָבֵשׁ כַּחֶרֶשׂ
הַבְּנִי הוּא הַמֵּת ! — וַאֲנִי הוּא רוֹאֵהוּ —
וֵאלֹהִים יִרְאֶה לוֹ גַּם יִדֹּם סֶלָה —
הַאֲנִי גַּם אָדָם אִם לֹא אֶתְהוֹלֵלָה ? !
אָדָם ! — כִּדְמֵי אֱלֹהִים זֶה עוֹשֵׂהוּ .

70

הַלְּבִיאָה שָׁם תִּשְׁאַג וּתְזָרֶה זַעַם
תִּתְנַפֵּל תִּתְגַּלְגֵּל תַּרְעֵם קוֹל רַעַם
אַחַד גּוּרֶיהָ נָשָׂא קוֹף הַיָּעַר :
זֶה אוֹרִי וִיקָרִי מַחְמַל כָּל גֶּבֶר
זֶה הוֹדִי וַהֲדָרִי יוֹצֵא לַקֶּבֶר
נַפְשִׁי וּבְשָׂרִי — וּבַל אֶסְעַר סָעַר ? ! :

71

אִם מֶלֶךְ חָסִיד עַל מוֹת בֶּן הַמֶּרֶד
אִם לָמוּת עַל מֶרְיוֹ הֱבִיאוֹ פֶּרֶד
וּבְנִי צָעַק הוּא מַר, עַד חָמֵשׁ פַּעַם
אֲנִי כַּמָּה אֶצְעַק מָה אֲשַׁוֵּעַ ? !
עַל דַּם נָקִי בֵּן לֹא יָדַע הָרֵעַ
הַבְּנִי אִם אַאֲלִיפָה יַשְׁקִיט הַזַּעַם .
(שש"ק ח"ב)

72

אֵיךְ נָשָׂאתָ הַבֵּן ! רָעוֹת גָּדָלוּ
אִם כָּל רוֹאֶיךָ לִרְאוֹת לֹא יָכָלוּ
אֵיךְ רָחַב לִבְּךָ מִכָּל צוֹק וָשֶׁבֶר
עַל זֶה מִלַּבַּת אֵשׁ יֵיקַד לִבֵּנוּ
עַל זֶה קַר מִמַּיִם רוּחַ חַיֵּינוּ
קַר מִקְרַת גֵּוְךָ עַתָּה בַּקֶּבֶר .

73

וּמַיִם קָרִים בַּחַיִּים הָיִיתָ
אִם עֲיֵפָה נַפְשֵׁנוּ אַתָּה חִיִּיתָ
וּבְמִשְׁנֶה חַיֶּיךָ כָּל הִי הֵמַתָּה
עַתָּה הָיָה בֵּיתִי קֶבֶר וָשַׁחַת
בּוֹ יֵהָפֵךְ לִנְהִי גַּם גִּיל וָנַחַת
אַךְ בִּזְכוֹר כִּי לֹא תַחְלוֹק בָּם אַתָּה .

74

גַּם הֲלִיכוֹת בֵּיתִי אַתָּה יָעַצְתָּ
כִּי אֵין כָּל דָּבָר לֹא דַעַת חָרַצְתָּ
וּבַחֶלֶד אֵין זָר מֵרַעְיוֹנֶךָ
עַתָּה כָּל אֵלֶּה כֵּן אוֹתְךָ יַזְכִּירוּ
וּבְהַזְכִּירָם , דִּמְעוֹתֵינוּ יַמְטִירוּ
וּבְכֵן יַךְ בָּנוּ יוֹם זִכְרוֹנֶךָ .
(שש"ק ח"ב)

75

נָעִים זִכְרוֹנְךָ יַרְוֵנִי טוּב טָעַם
אֲבָל גַּם יִמְחַץ יַהֲלוֹם לִבִּי פָּעַם
לָכֵן רָץ לוֹ הַלֵּב גַּם נָס מִמֶּנּוּ
וּכְתָבֶיךָ אֵלֶּה עָלַי יָסֹבּוּ
חֲזִיזִים וּרְעָמִים עָלַי יָרֹבּוּ
בָּנִים לִבְנֵי הֵם וַאֲבִיהֶם אֵינֶנּוּ — ׃

76

אַבִּיט מוֹשָׁבְךָ מַחְשָׁךְ יוֹשִׁיבֵנִי
אָשׁוּר מִשְׁכָּבְךָ אַרְצָה יַשְׁכִּיבֵנִי
זֶה שֻׁלְחָנְךָ — יְשַׁלַּח בִּי אֵשׁ אוֹכֶלֶת
עֵינֵי מִשְׁחוֹר וּדְיוֹ יַחְשִׁיךְ קַסְתֶּךָ
דִּמְעוֹת תַּמְרוּרִים יַטִּיף לִי עֶטְךָ
בִּבְכִי סִפְרֵי קֹדֶשׁ יַגְדִּיל קֹהֶלֶת כא) ׃

77

הָהּ זִכְרוֹנִים אַחֲרוֹנִים כִּי אֶזְכּוֹרָה
מַרְאֶיךָ מִלֶּיךָ אָז, כִּי אֶחְקוֹרָה
אֵלֶּה לֹא אַךְ יוֹגוּ לֹא אַךְ יַדְאִיבוּ
חִצֵּי מָוֶת הֵמָּה הָמֵת יָמִיתוּ
וּשְׁאֵרִית חַיִּים מֵרוּחִי יַכְרִיתוּ
וּלְשַׁדִּי עַל מִזְבַּח מָוֶת יַקְרִיבוּ ׃

(שש״ק ח״ב)

78

עַל רֹאשׁ כָּל יוֹם נוּחִי אִם לֹא אַעֲלֵךְ
אִם לֹא עָלַי כָּל גִּיל אַעַל נִגְלֵךְ
אִם לֹא עַל מִשְׁכָּבִי — מִשְׁכָּבֵךְ קָבֶר
עַל לִבְנַת בִּגְדִי — תַּכְרִיךְ בִּגְדוֹתֶיךָ
עַל זֶה שֻׁלְחָנִי — שֻׁלְחַן תּוֹלַעְתֶּךָ
אִם אֶשְׁכַּח — אֶשָּׁכַח מֵאֵל וָגֶבֶר .

79

אַף כִּי אֶקְרָא אֶכְתּוֹב לָשׁוֹן וָסֵפֶר
כֵּן חִישׁ יַחֲרִידֵנִי קוֹל אִמְרֵי שֶׁפֶר
מֵהֲרִיסוּת טְרוֹיַא מִשִּׁירֵי בַּת צִיּוֹן
אוֹ מִשְּׁאָר שִׁירֶיךָ אוֹ אִמְרֵי פִּיךָ
וִימוֹתֵת נַפְשִׁי וּמֵת לֵב אָבִיךָ —
וּבְנוֹ הַמֵּת אָז יֵרָאֶה בְּחִזָּיוֹן — .

80

רוּחַ בֵּן הַמֵּת אָז אֶרְאֶה בָּרוּחַ
אֵיךְ בּוֹ רוּחַ עֹז וּגְבוּרָה יָנוּחַ
נִצָּב עַל רוּחִי הֶחָת מִנִּי שָׁבֶר .
הוּא שָׁר עִם הַלְוִיִּי הֲרִיסוּת צִיּוֹן
עֲלֵי כִנּוֹר דָּוִד עֲלֵי הִגָּיוֹן
וַאֲנִי חֵרֵשׁ דּוֹמָם כְּבְנִי בַּקָּבֶר .
(שש״ק ח״ב)

81

וּבְנוֹת חֶלְדּוֹ עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע נִצָּבוּ
אֶת הַמְשׁוֹרֵר הַצָּעִיר חִישׁ סָבָבוּ
וַתְּהִי מַר תִּשְׂאוֹנָה — הוֹי חִיל יֹאחֲזֵנִי — !
כָּל אִשָּׁה תַּגִּיד הַטּוֹב בּוֹ רָאָתָה
עַד הַצְּעִירָה בָּהֵן מֵהֶן עָלָתָה
וַתְּגַל לִי מָסָךְ שָׁחוֹר — וַתַּרְאֵנִי . . .

82

וַאֲהָהּ ! מָה אֶרְאֶה — הַזָּקֵן קֹהֶלֶת
וּפְנֵי בֶּן־מָנוֹחַ תַּחַת מַפֶּלֶת
יָעֵל אֵיךְ פָּנֶיהָ חָוְרוּ נָפָלוּ
וּשְׁלֹמֹה כִּי נֶאֱלַם בֵּין הָעֲרָבִים
מֹשֶׁה מֵת יַט עֵינוֹ לִירוּשָׁלָיִם
גַּם מֵתִים אָז אֶל הַלֵּוִי נִקְהָלוּ כב) .

83

חִישׁ מֵתִים אֵלֶּה גַּם לִבְנִי יָצָאוּ
«הֲגַם אַתָּה לָנוּ !» כֻּלָּם קָרָאוּ
וַיַּעַן אֲנִי עוֹד בַּחַיִּים מַתִּי !
«רַק לִתְמוֹךְ בְּשִׂפְתֵיכֶם הַמְעַט חָיִיתִי
עַתָּה פֹּה עִמָּכֶם שֶׁבֶת אִוִּיתִי
וּבְרִית כֹּהֵן עִם הַלֵּוִי כָּרַתִּי» .
(שש"ק ח"ב)

84

»וּמִי שָׁם הַחַי — וּמַה לוֹ בֵּינֵינוּ«
»גַּם בָּנוֹת אֵלֶּה פֹּה יִרְאוּ עֵינֵינוּ«
הֵם יִשְׁאָלוּהוּ. וּבְנִי אוֹתָם יַעַן
הוּא אָבִי! — נִדְמֶה הוּא מְעַט נִדְמֵיתִי
וּשְׁנוֹתַי הֵן אֵלֶּה! — בָּהֶן נִהְיֵיתִי
וְהוּא רָץ אַחֲרֵי פֹּה יַעַן . . . וּלְמַעַן . . .

85

וַיִּשְׂאוּ הַמֵּתִים מֵתִי לִנְסוֹעַ
וַיַּעֲבִירוּהוּ עַל פְּנֵי בִּזְרוֹעַ
הָהּ! לַשָּׁוְא אֲחַוְתִּיו אוּלַי אַצִּילָה
הֵם אוֹתוֹ חִישׁ עִם הַלְוִי הִסִּיעוּ
עַד לַהֲרִיסוּת צִיּוֹן אוֹתוֹ הֵבִיאוּ
שָׁם הֵם יָשִׁירוּ וַאֲנִי פֹּה אֵילִילָה — .

86

אֵלֶּה הַיְצוּרִים לִבְנֵי יַחַד הֵמָּה
הוּא יוֹצְרָם עוֹשָׂם רוּחוֹ כִּי עָצְמָה
וּבְנוֹת שִׁיר צִיּוֹן אֵלֶּה לוֹ יָלָדוּ
עַתָּה בְּמַחֲזֶה אוֹתָם אֶרְאֶה אָחַז
בַּהֲקִיצִי — וּבָרְחוּ כְּמַיִם פַּחַז
וַאֲנִי שָׁאַרְתִּי וִיצוּרַי חָרָדוּ.

(שש"ק ח"ב)

87

חֲרָדוֹת וּפְחָדִים עַתָּה יֹאחֲזוּנִי
לֹא אֲלֵיכֶם יָבוֹא אֲשֶׁר בָּאוּנִי
לֹא אֲלֵיכֶם זֶרַע אָדָם כָּאֵלֶּה !
עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע שָׁנָה רֶגַע לֹא נַחְתִּי
בֵּן דָּגוּל מֵרְבָבוֹת הַצֵּל נִצַּחְתִּי
וּפֶתַע נָפַלְתִּי וָאֵרֵד פֶּלֶא .

ג

88

עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה סִפְרֵי קֹדֶשׁ הֵמָּה
וּבְנֵי חַי בָּהֶם בָּם יָדוֹ רוֹמֵמָה
הַעַל כֵּן הָיָה מִסְפַּר שָׁנִים אֵלֶּה !
אַלְפֵי סִפְרֵי לָשׁוֹן מַדָּע וָדַעַת
יָדַע בִּלְשׁוֹנוֹת מִבְּלִי כָל מִגְרַעַת [כג]
וִימִינוֹ בַּקֹּדֶשׁ לִכְתּוֹב בַּל תֵּלֶא .

89

עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע שָׁנָה הַבֵּן חָכַמְתָּ
בִּמְקוֹם פִּתְחָךְ פֶּה שָׁם חָכְמָה חָתַמְתָּ
עַתָּה בָּאִים שׁוֹמְעֶיךָ וִיסַפֵּרוּ
וּמְשַׂמְּחֵי לֵב חָכָם עוֹדָם מִלֶּיךָ
אֲבָל אֵבֶל הֵמָּה אֶל אֲבֵלֶיךָ
וּמַנְעַמֵּיהֶם אֶת בִּכְיָם מֵרֵרוּ .

(שש״ק ח״ב)

90

עִמְּךָ גַּם מָרַת מַחֲלָתְךָ נֶעְמָה
כָּל מַכְאוֹבֵי בָּהּ עִמְּךָ טוֹבִים הֵמָּה
עַד גַּם מוֹתִי עִמְּךָ מָוֶת אֵינֶנּוּ —
כֵּן גַּם חַיַּי עַתָּה חַיִּים אֵינֵימוֹ
כִּי מוֹתְךָ דָּבַק בָּם לֹא יַעַזְבֵמוֹ
אֵין רֶגַע אֵין מָקוֹם לֹא בוֹ אֶרְאֶנּוּ.

91

וּלְעֵינַי תָּמוּת יוֹם יוֹם וּבְכָל רֶגַע
וּדְמוּתְךָ אָז הִיא לִרְגָעִים לִי פֶּגַע
וּלְפָנַי תָּרוּץ גַּם כַּאֲשֶׁר אָנוּסָה
וּמָה הֵם חַיַּי ! — הֲלֹא אַךְ מוֹתֶךָ
וְרִגְעֵי כֻּלָּם — רֶגַע אַחֲרִיתֶךָ
וּלְחֶלְדִּי זֶה אֹמַר «חֲדַל נָא חוּסָה !»

92

כִּי לָמָּה אָמוּת כָּל הַיּוֹם מוֹתֶךָ
אַתָּה צָחַקְתָּ לוֹ כָּל עִתּוֹתֶיךָ
וַאֲנִי אַךְ בַּלָּהוֹת הוּא לִי וָפַחַד
מָה אַכְזָר דִּמְיוֹנוֹ לֹא אֶשָּׂאֶנּוּ
וּבְכָל בֶּכֶה וּמִסְפּוֹד לֹא אַשְׁקִיטֶנּוּ
וּבְטֶרֶם יִקְרַב יַךְ כָּל נִחֻם יַחַד.
(שש"ק ח"ב)

93

מַה נָּעִים הָיָה מִדְּבָרְךָ לִשְׁמוֹעַ
וּמַה מָּתוֹק מִצּוּף טַעְמְךָ לִבְלוֹעַ
מִשֶּׁבֶת עִמְּךָ יַחַד — יָקָר אַיִן
עַתָּה מַה נָּעִים עָלֶיךָ לִדְמוֹעַ
וּמַה מָּתוֹק לִי מֵהָמֵר לִשְׁבּוֹעַ
מֵהַזְכִּיר שִׁמְךָ עַל דִּמְעוֹת בַּת עַיִן .

94

אַךְ שִׁמְךָ אַזְכִּיר וּדְמָעוֹת תִּזַּלְנָה
בָּכֹה וּבָכֹה אָז עֵינַי תּוֹאַלְנָה
מִלִּבִּי הַנָּמֵס תִּדְלֶינָה מָּיִם
וּבְנַחַת, בִּלְעָדַי, לָהֶן תִּבְכֶּינָה
בָּכֹה וּבָכֹה אֵין מַעְצוֹר לָהֵנָּה
עֵינַיִם בּוֹכוֹת עַל מַחְמַד עֵינָיִם .

95

וּבְמִסְתָּרִים לִבְכּוֹת וּבְמִסְתָּרֶךָ
הָהָרָה אִמָּלֵט שָׁם אֶל קִבְרֶךָ
וּלְעֵינֶיךָ אוּלַי בִּכְיִי אַגִּיעָה
אֲהָהּ ! — וַאֲבָנֶיךָ בּוֹכִיּוֹת שָׁמָּה
עַל הוֹד גֵּו וּדְמוּת יִבְלוּ בָּאֲדָמָה
אֲבָנִים בּוֹכוֹת עַל אֶבֶן הוֹפִיעָה .

(שש״ק ח״ב)

96

הוֹ הַר הָרֶה בֵּן ! וַאֲנִי הוּא הוֹרֵהוּ
וּבְנִי אִם שָׁבִיתָ קַח גַּם יוֹלְדֵהוּ
וֶהְיֵה גַּם אַתָּה כָּהָר בַּגִּלְבּוֹעַ –
אוֹ הָשֵׁב הַשִּׁבִי וּתְנֵהוּ מִפִּיךָ !
צֵא מִיכָה יוֹסֵף ! אֲנִי פֹה – אָבִיךָ !
«לֹא אוּכַל אָבִי ! אֲבָנִים לִקְרוֹעַ» .

97

אֵיךְ תַּחַת אֲבָנִים – ! אֵיךְ קָבוּר אַתָּה ! –
אֵי שָׁמַיִם ! אֵי אֶרֶץ ! מַעְלָה ! מַטָּה ! –
אֵיךְ פֹּה עָמוֹק הַמְדַבֵּר עַל כָּל גֹּבַהּ !
עַל הַרְרֵי אָלֶף [כד] עַל אַרְזֵי אֱלוֹהַּ [כה]
עַל כֹּכְבֵי רוֹם [כו] עַל אֵל אֵלִים גָּבוֹהַּ [כז]
הַבְּנִי פֹּה עָמוֹק – הוֹי אָנוּס אֶעֱזוֹבָה ! .

98

הַאֶעֱזוֹבָה ? – הֵן עִמִּי אֶשָּׂאֵהוּ !
פֹּה בִּסְגוֹר לִבִּי פֹּה עִמִּי קְבַרְתִּיהוּ
וּלְמַצֶּבֶת אַבְנוֹ הָיָה לִבִּי סֶלָה
גַּם קִינָתָהּ זוֹ עַל לוּחֵהוּ חַקֹּתִי
וּבְקִירוֹתָיו – אֲרוֹנוֹ הֲכִינוֹתִי
וּכְנֶשֶׁר עִם קִנּוֹ אָרוּץ כַּרְמֶלָה .
(שש"ק ח"ב)

99

אָרוּץ שָׁם הַשָּׂדֶה כַּרְמֶל וָיַעַר
לִמְקוֹם שָׁם יָלִין בְּאָבִיב הַנַּעַר
שָׁם שָׁר עֵת זָמִיר עַל כַּר, עֵץ, וָעַיִן
שָׁם חַי עוֹדֶנּוּ! עוֹד יָשִׁיר בֵּינֵימוֹ
שָׁם שִׂיחִים יָשִׂיחוּ מַה חַק עָלֵימוֹ —
אֶקְרָא שִׁירִים אֶשְׁמַע — אַךְ שָׁרָם אָיִן!

100

לַיְלָה שָׁם אֶשְׁמַע בָּכוֹת וִילֵל סַעַר
אַנְחוֹת הָרוּחוֹת מִבְּכָאִים בַּיַּעַר
וּבְכִי עֵינוֹת מַיִם הֲמוֹת יִבְלֵימוֹ
עָלַי יִתְּנוּ קוֹל «אָן מַחְמַד הָעָיִן?!»
וַיַּעֲנֵם הַהֵד מִנֶּגֶד: הָהּ אָיִן!»
וַיְקוֹנְנוּ כֻלָּם עַל הַשָּׁר עָלֵימוֹ.

101

וַיִּצְעַק הַיַּנְשׁוּף עִם כָּל הַחַיִל
לִנְהִי הָפַךְ שִׁירוֹ הַמְזַמֵּר לַיִל
כָּל צִפּוֹר שָׁדַד הַצַּיָּד בָּנֶיהָ —
וּלְהָמֵר עִמִּי עַל הַבֵּן סַבּוּנִי
וָאֶשְׁפּוֹךְ שָׁם מַר נַפְשִׁי — וַיַּעֲנוּנִי
«פֹּה גַּם נֶפֶשׁ בִּנְךָ כִּלּוּ שִׁירֶיהָ!».

(שש״ק ה״ב)

102

»כִּי גַם שִׁיר אַחֲרוֹן שָׁר פֹּה אִתָּנוּ
הוּא שִׁירוֹ הַתְּפִלָּה בּוֹ זָכַר לָנוּ — כח)
וּפִתְאֹם יָצָא וּבַל שָׁב עוֹד הֵנָּה«
»הַתְּפִלָּה שָׁר אַחֲרוֹנָה ?« מַר צָעַקְתִּי
»הַתְּפִלָּה לָאֵל הִיא !« כַּפַּי סָפַקְתִּי
»מֵאָז בָּא אֵשׁ בַּעֲצָמָיו וַיִּרְדֶּנָּה !! — «.

103

»מֵאָז בָּא עִם אִשּׁוֹ אֵלַי הָעִירָה
לֵאמֹר : מַחֲלָתִי חֹם אֵשׁ בִּי הִבְעִירָה
אָז הוּחַל מוֹקְדוֹ הַמַּשְׂאֵת הֵחֵלָּה —
וּכְבָר עַתָּה בַּקֶּבֶר קַר הִנֵּהוּ
וּבְקֹר קִירוֹת בּוֹרוֹ קָפָא דָמֵהוּ
וּבְקָבַת קֶרֶשׁ — טַל יַלְדוּתוֹ סֶלָה«.

* *
*

104

עוֹד בְּיַלְדוּת רָאִית קֶט חֶלְדֶּךָ
וַתֹּאמֶר עַל כֵּן לַאֲרִיךְ עוֹד יָמֶיךָ
וַתְּחִי לִרְגָעִים בַּעֲבוּר יִשְׁתָּרְעוּ
קוֹרוֹת כָּל רֶגַע כָּתַבְתָּ עַל סֵפֶר
דִּבְרֵי יָמֶיךָ הֵם וּבְאִמְרֵי שֶׁפֶר
עַתָּה נִקְרָאִים וּלְבָבוֹת יִקְרָעוּ.

105

שׁוֹאַת פִּתְאֹם הָיָה מוֹתְךָ אַךְ לָנוּ
לֹא לְךָ בֵּן מֵבִין ! כִּי עַתָּה מְצָאָנוּ
כִּי זֶה חָמֵשׁ שָׁנִים בַּנְּתָּ מוֹתֶךָ
וּבְסֵפֶר זִכָּרוֹן עָלָיו נִבֵּאתָ (כט)
כֹּל יִקְרֶה עוֹד לְךָ לָדַעַת הִפְלֵאתָ
וַנִּקְרָא לִנְהִי בִּקְרוֹא סִפְרָתֶךָ .

106

מֵרָחוֹק עַל מוֹתְךָ רַבּוֹת דִּבַּרְתָּ
וּמַה זֶּה מִקָּרוֹב מִלִּים עָצַרְתָּ
וּשְׁמוֹ גַם לְהַזְכִּיר מַה זֶּה הִתְאַפַּקְתָּ
כַּמָּה יָגַעְתִּי בִּרְאוֹת כִּי הִגִּיעַ –
בִּרְאוֹת כִּי תֵדַע – אוּלַי מָה תוֹדִיעַ
אַךְ שָׁוְא ! – כִּי גַם מִן הַמָּוֶת חֲזַקְתָּ .

107

אִם חַיֶּיךָ עָבְרָה מַחֲלָה נִצַּחַת
חַיֵּי עֹנֶג הָיוּ כָּבוֹד וָנַחַת
כִּי מִי לָחוּשׁ חַיִּים יָדַע בִּלְתֶּךָ
מִי יָדַע לָשׂוּשׂ כָּמוֹךָ עַל רֵעַ
לִשְׂמוֹחַ לִחְיוֹת עַל חָכְמָה וָדֵעַ
וּמַה מָּרָה לְךָ הָהּ ! דַּעַת מוֹתֶךָ .

(שש"ק ח"ב)

108

עִם דַּעַת רַע זֶה אֵיךְ לַעֲלוֹז חָכַמְתָּ
וּלְכָל חֵפֶץ לַחֲלוֹק עֵת אֵיךְ עָצַמְתָּ
עַד כָּל חוֹזֵי בָךְ תָּמְהוּ הִשְׁתּוֹמָמוּ
לִקְרוֹא לִכְתּוֹב לַמֵּד וּלְהִתְרוֹעֵעַ
לִפְנוֹת מִצּוֹק מַחֲלָה – וּלְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ
וּשְׁמוֹר גַּם צָו סִפְרֵי מַרְפֵּא לָךְ שָׂמוּ.

109

עוֹדְךָ אוֹמֵר לִי לִפְנֵי יוֹם הַמָּוֶת
«הָבוּ נָא (אִם לַשָּׁוְא –) סוֹד רוֹפְאִים שֶׁבֶת
בַּחֲנוּ נָא וּרְאוּ כִּי תַם כִּי כָל כֹּחַ!»
«וּמַה נַּעֲשֶׂה לָּךְ!» מִלִּים הֱשִׁיבוּנוּ
«חֲיוּ פֹה בַּטּוֹב . . . ! – לִי אַךְ בְּזֹאת חֹנּוּ –»
סוֹד רוֹפְאִים בָּא – וּמִצָּרָה אֵין נוֹחַ –.

110

אָז אַבִּיט פָּנֶיךָ בַּעֲבוּר אֶזְכּוֹרָה
וּבַדֶּיךָ כֻּלָּם – בַּעֲבוּר אֶשְׁמוֹרָה
בַּל אֶשְׁכַּח תַּבְנִיתָם כִּי תֵלֵךְ שָׁמָּה
וּמַה גַּם אַתָּה תַּבִּיט אֶל הוֹרֶיךָ? –
מַה תִּשַּׁק יָדַי אִם אֵין בָּהּ עֶזְרֶךָ –
מַה תִּלְעַג לָנוּ «מַה זֶה תִּבְכּוּ לָמָּה?!».

(שש״ק ח״ב)

111

הוי מָוֶת! מוֹחֶה פֹּה חַיִּים מִסֵּפֶר
גַּם אַתֶּם יָמִים! — אֶת זִכְרוֹנָם אֵפֶר
אַךְ עַל שֵׂכֶל מִלִּים לֹא עוֹד תִּמְשׁוֹלוּ;
וּבְנִי שָׁאַלְתִּי «אֵי כִּתְבֵי יָדֶךָ?»
וַיַּעַן: פֹּה תִּמְצָאֵם פֹּה נֶגְדֶּךָ —
וַיּוֹסֶף וַיֹּאמֶר «הֵם לֹא יְבוֹלוּ» לא)

112

בֵּינְךָ וּבֵין מָוֶת כִּי הָיָה פֶּשַׂע
אָמַרְתָּ: אָבִי! הַאֵין עוֹד כָּל יֶשַׁע? —»
הָהּ! חֵץ שָׁנוּן זֶה תּוֹךְ לִבִּי עוֹדֶנּוּ —;
אוֹיָה! אִם עֵת רָאִיתָ כִּי מֵת אַתָּה
עוֹד חַיִּים תַּחְפּוֹץ עוֹד עֵצוֹת בָּךְ שַׁתָּה
וּבְשַׁעֲרֵי מָוֶת עוֹד תָּנוּס מִמֶּנּוּ? ! —.

113

הֲיֵשׁ לַעֲשׂוֹת מָה וַאֲנִי לֹא עָשִׂיתִי?
מַה מִּישׁוּעוֹת אֶרֶץ לֹא לָךְ שִׁוִּיתִי
הָהּ! וּמַה לֹּא מִישׁוּעוֹת שָׁמַיִם — ?
נִלְחַמְתִּי לָךְ עַד רוּחַ בִּי לֹא קָמָה
גַּם הֲבֵאתִיךָ אֶל מֶרְחַקִּים שָׁמָּה
וּמַה לִּי הֵבֵאתָ? — חָכְמָה כִּפְלַיִם! לב).

(שש״ק ח״ב)

114

זַאלְצְבְּרוּנן ! – רֵיינֶעְרְץ ! – הוֹ בְּאֵרוֹת הַמַּיִם !
גַּם עָדֵיכֶם בָּא הַבֵּן בִּשְׁנָתַיִם
אֶל עֵינוֹתֵיכֶם עֵינֵינוּ שִׁבֵּרוּ
«בֵּן פּוֹרָת עֲלֵי עַיִן אָנָּא הַצִּילוּ !
כָּל מַרְפֵּא לֹא הוֹעִיל אָנָּא הוֹעִילוּ ! »
וַיָּשָׁב – וּשְׁכוּלִים שִׁמְכֶם אֵרֵרוּ .

115

וּכְמוֹ שָׁם בַּמֶּרְחָק שִׁמְךָ הוֹפִיַע
כֵּן שֵׁמַע מוֹתְךָ שָׁם עַתָּה הִגִּיַע
וַיַּז לִי דִּמְעָה מֵעֵין כָּל שׁוֹמֵעַ
תִּגַּר כָּל עַיִן אַךְ מִקּוֹל מוֹתֶךָ
תִּתֵּן מֵימֶיהָ אַךְ בִּזְכוֹר קִצֶּךָ
כַּצּוּר בַּמִּדְבָּר מִמַּטֵּה בוֹקֵעַ .

116

וַתֹּאמֶר חָכְמָה : לֹא רַבִּים יֶחְכָּמוּ
«אִם אֶחָד מֵרִבּוֹא חֶבֶל לִי שָׂמוּ
וּבְאִבּוֹ אֲהָהּ ! אֵיךְ גַּם זֶה לָקוּחַ ! »
בָּנֶיהָ נוֹהִים : לֹא רַבִּים אִתָּנוּ
בֵּן פּוֹרָת יוֹסֵף מִי כָמֹהוּ לָנוּ
וּלְכַבְשָׂה אַחַת אֵיךְ הַזְּאֵב שָׁלוּחַ ! .

(שש״ך ח״ב)

117

חָכְמָה עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע שָׁנָה נֶאֱצָרָה
בִּבְנִי זֶה הִיא מֵתָה עִמּוֹ נִקְבָּרָה
כִּי הוֹלִיךְ עִמּוֹ רַב מֵאֲשֶׁר הִנִּיחַ
לִפְנֵי מוֹתוֹ שָׁר אֶל כֹּכָבִים רֵעַ*)
רַבּוֹת שָׁאַל מֵהֶם חָכְמָה וָדֵעַ –
שָׁם תֵּרֶא עֵינוֹ אֲשֶׁר פֹּה הוֹכִיחַ.

118

שָׁם הַבֵּן הָרַךְ שָׁם יָרֹן גַּם יַחַד
עִם כָּל כֹּכְבֵי בֹקֶר מִבְּלִי כָל פַּחַד
כִּי יָדַע שִׁירָם גַּם שִׁירוֹ יָדָעוּ –
אַךְ שִׁירִי בּוֹדֵד וּבְנִי עַמִּי אָיִן
לוֹ כִּמְעַט רֶגַע מִשָּׁם יָסֵב עָיִן
וּלְשִׁירִי אוּלַי גַּם עֵינָיו יִדְמָעוּ.

119

כִּבְאֵר מַיִם חַיִּים תָּקֵר מֵימֶיהָ
גְּדֵלֶנָּה יוֹם יוֹם וּמְלֵאָה הִנֶּהָ
וּמֵי עוֹלָם הֵם נֶצַח לֹא יִסָּחוּ
כֵּן גַּם אֶבְלִי זֶה יוֹם יוֹם אֲחַדְּשֶׁנּוּ
וּבְרָב דִּמְעָה לֹא אוּכַל אַמְעִיטֶנּוּ
וּכְעֵינוֹת עוֹלָם גַּם עֵינַי נִפְתָּחוּ.

*) תהלים קל״ט ב׳ וי״ז.

120

כִּי זִכְרוֹ לִרְגָעִים אִשּׁוֹ שׁוֹלֵחַ
וִילַהֵט נַפְשִׁי כְּבָרָק קוֹדֵחַ
וּכְרַעַם אַחֲרָיו אַנְחוֹתַי תְּגֶעֶינָה
וּכְגֶשֶׁם דִּמְעָתִי אָז כֵּן נִגֶּרֶת
אֵלֶּה חָלְפוּ – מַכְּוַת לִבִּי נִשְׁאֶרֶת
כָּל מַרְפֵּא אֵין לִי וּתְשׁוּעָה אֵינֶנָּה!.

121

כִּתְבֵי יָדוֹ אֶרְאֶה חָכְמָה וָדַעַת
וּתְמוּנָתוֹ אַבִּיט עַל קִיר מֻצַּעַת
וּדְמוּת מַצַּבְתּוֹ גַּם שָׁם תַּזְכִּירֶנּוּ
גַּם בָּנִים יְלוֹדִים בִּשְׁמוֹ נִקְרָאוּ
וּבְכִי וּנְהִי בֵּיתִי עוֹד לֹא נִכְלָאוּ
אִי כָּל־נֹחַם –! מִיכָה יוֹסֵף אֵינֶנּוּ!.

122

זוּ מִיכַל הַבַּת אֲחוֹתְךָ יָלָדָה
אַחֲרֶיהָ נַפְשִׁי גַּם רוּחִי נִצְמָדָה
וּבְעַד עֵינֶיהָ הַאַתָּה תִּרְאֵנִי?
הַאוֹתְךָ אֲחַבֵּק כִּי אֲחַבְּקֶנָּה
אִם אֶשָּׁקְךָ הַבֵּן! כִּי אֶשָּׁקֶנָּה –
וּמַה זּוּ דִּמְעָתִי תִּזַּל אָז עֵינִי?

(שש״ק ח״ב)

123

רַב לָךְ מָוֶת רַב ! הֵן מִיּוֹם הָיִיתָ
מַכָּה רַבָּה כָּזֹאת עוֹד לֹא הִכִּיתָ
כִּלִּיתָ הַיּוֹם כָּל אַכְזְרִיּוּתֶךָ
וּמַה לָּךְ עוֹד עָרִיץ הוֹי טוֹרֵף פֶּרֶא ! —
לוּ מוּתְךָ מָוֶת — לוּ עֵינַי עוֹד תִּרְאֶה
הֵן חַיַּי אֶתֵּן מַתָּן אֶל מוֹתֶךָ !

124

נָקָם לוּ אוּכַל הָהּ ! נָקָם לָקַחַת
מִמַּחֲלָה מִמָּוֶת מִבּוֹר מִשַּׁחַת
מִתּוֹלָע אוֹכֵל בִּבְנֵי מַחְמַד עָיִן —
מִי יִתֵּן כֹּל כַּשֶּׁה אוֹתִי כַּלַּיִשׁ
כִּבְנֵי אָז טֹרֵף בֶּן־שַׁחַר וּבְנֵי עַיִשׁ
וִיקוּם בֶּן־תֹּהוּ וְיֵשׁ בֶּן־הָאָיִן .

125

אַבְנֵי אֶלְגָּבִישׁ אַף רַעַשׁ וָרַעַם !
קִרְעוּ נָא אַתֵּמָה בְּחָרִי הַזַּעַם
שָׁמַיִם קִרְעוּ לִי אֶרֶץ רַטֵּשׁוּ
הֲרָרִים וּקְבָרִים כִּי יִקָּרֵעוּ
כּוֹכָבִים וּרְגָבִים כִּי יִקָּלֵעוּ
חַי וּמֵתוֹ אוּלַי אָז יִפָּגֵשׁוּ .

(ש״ש״ק ח״ב)

126

הוֹי עַצָּבוֹן! כִּי עַד כֹּה עֲצַרְתִּיךָ
מִגֶּשֶׁת פִּתְאֹם אֵלַי הִרְחַקְתִּיךָ
פֶּן תְּקַדֵּם לָבוֹא וּתְבַלַּע כַּחֶרֶב.
וּמְעַט עוֹד אַךְ תּוֹחִיל וַאֲנִי אֵלֶיךָ
אוֹ אָז אָחֵל לִנְהוֹת וּכְרֹב גָּדְלֶךָ
אוּלַי אָז אוּכַל שְׂאֵת לִסְפּוֹד לוֹ הֶרֶב.

127

אֶזְכּוֹר מִסְפֵּד מַר *) עַל בִּתִּי קוֹנַנְתִּי
בַּל יָדַעְתִּי אָז כִּי זֶה אַךְ נִבְחַנְתִּי
לִפְנֵי בוֹא יוֹם הַזֶּה לַעֲשׂוֹת בִּי כָּלָה
יוֹם מִכָּל מִסְפֵּד מַר מַר שִׁבְעָתַיִם
בּוֹ יַגְדִּיל מָוֶת יֶרֶב רִבּוֹתַיִם
בּוֹ יֵמַר לִי עַד הֵמַר לֹא אוּכָלָה.

128

מַה זֶּה אַשְׁבִּיר שֶׁבֶר מָה אֶרֶב שִׂיחַ
לֹא אַמְעִיט שִׁבְרִי לֹא רוּחִי אָנִיחַ
גַּם קִינוֹת שָׁרִים לִבִּי לֹא הֵטִיבוּ
לֹא נִרְפָּא הַמַּחַץ עוֹמֵד הַנֶּגַע!
אִם הָשִׁיב נַפְשִׁי יָכְלוּ כִּמְעַט רֶגַע
אֶת מִכָּה יוֹסֵף כֻּלָּם לֹא הֵשִׁיבוּ.

*) שש״ק ח״א נ׳ 175.

129

הוֹי חַלָּשׁ וָרַךְ עָנוֹג וּרְפֵה כֹחַ !
נַעֲנֶה לִבְנֵי עֹנִי וּלְמָט יָשׁוּחַ
מַה זֶּה כִּי תֶחֱזַק מִכָּל סֹפֵר עָתָּה
וּפְנֵי יוֹדְעֵי נֶהִי הַיּוֹם הוֹבַשְׁתָּ
הֵן מֵת אַתָּה וּנְהִי חַיִּים חָלַשְׁתָּ
אַךְ נַפְשְׁךָ עֹז ! כִּי חָיִיתָ כִּי מַתָּ .

130

אֲגֻדַּת תֶּבֶן עַל אֵשׁ כִּי הָשְׁלָכָה
אִם קָטֹן הַמּוֹקֵד הָאֵשׁ שָׁכָכָה
אִם גָּדוֹל הוּא וָרָב אִשּׁוֹ עוֹד תַּעַל
אֲגֻדַּת שִׁירַי עַל פִּידִי הֵטַלְתִּי
וַתֶּרֶב הָאֵשׁ וּמוֹקְדִי הִגְדַּלְתִּי
וּכְאוּד מֻצָּל אֵצֵא – וַעֲמָלִי מָעַל ! .

131

וּכְמוֹ לֹא נִמְצָא רוֹפֵא אֶל חָלְיֶךָ
כִּי אִם זֶה הַמָּוֶת כִּי גָז חַיֶּיךָ
כֵּן נֹחַם אֶל מוֹתְךָ הוּא רַק הַמָּוֶת
כִּי בִמְקוֹם אֵינְךָ כָּל נֹחַם גַּם אָיִן
עַל כֵּן לִמְקוֹם יֶשְׁךָ אַךְ אֶשָּׂא עַיִן
אִם מִשְׁכָּן שָׁם קָבֶר , אִם מָרוֹם שָׁבֶת .

(שש"ק ח"ב)

132

אָהֳלֵי קֵדָר לִי שָׁמַיִם אַחֲרֶיךָ
וּרְפִידַת שׁוֹאָה לִי אֶרֶץ בִּלְתֶּךָ
עַרְשִׂי וּבֵיתִי לִי עַתָּה הַקָּבֶר
וּבְקִבְרְךָ שָׁם יָאִיר עַתָּה הַשֶּׁמֶשׁ
אֵלַי נָסוּ מִשְּׁאוֹל חֹשֶׁךְ וָאֶמֶשׁ
וּלְאוֹר עַתָּה יוֹבִיל מָוֶת כָּל גֶּבֶר.

133

רַבִּים עָשׂוּ אֵבֶל רַבִּים יֶאֱבָלוּ
לַשָּׁוְא לַבֶּהָלָה הֶבֶל יֶהְבָּלוּ – !
אֶפֶס כִּי אֵין נֹחַם פֹּה טוֹב מֵאֵבֶל –
אָנוּס מִמֵּךְ תֵּבֵל מֵרָעוֹתַיִךְ
יַחַד אֶעֶזְבֵכִי עִם טוֹבוֹתַיִךְ
אֵלֶּה נָדְלוּ מִנְּשׂוֹא – אֵלֶּה אַךְ הֶבֶל !!.

134

לָךְ אֵלִי עוֹד אֶקְרָא כֻּלָּן לָךְ הֵמָּה
יָדְךָ רַב לָךְ גַּם יַסֵּר גַּם נַחֲמָה
אִם יֵשׁ גַּם לִי נִחוּמִים אָנָּא תְּנָה !
אִם אַיִן – צַק נָא גַּם עָלַי הָרוּחַ
אֲשֶׁר עַל שִׁירֵי בַת צִיוֹן תָּנוּחַ
וּבְטֶרֶם אֵלֵךְ לִבְנִי אֲקוֹנֵנָה.

(שש"ק ח"ב)

135

אֵלֵךְ – וּמָוֶת פֹּה יַעַשׂ מַעֲשֵׂהוּ
יָשׁוּד אֵם מִילָדִים בֵּן מֵהוֹרֵהוּ
יִכְרוֹת אָהוּב מִלֵּב נֶחְמָד – מֵעָיִן
יִשְׁפּוֹךְ נַחֲלֵי דִמְעָה עַל דַּם הַשֶּׁפֶךְ
דִּמְעוֹת הוֹרִים עַל דַּם בָּנִים – וּלְהֶפֶךְ
טֶרֶם יָבוֹא יוֹמוֹ וִיהִי לְאָיִן.

136

עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע שָׁנָה טֶרֶם יַגִּיעַ
יוֹם יְכַל מָוֶת יוֹם קִצּוֹ יוֹפִיעַ
יוּשָׂם בִּכְלוּא וִיְעֻנֶּה בִּכְאֵב רֶצַח
יִשָּׂא שַׂר כִּבְנֵי פִּידוֹ יַשִּׂיגֵנוּ
כִּלָּיוֹן וּדְוָי זֶה אֶל זֶה יִדְפֵּנוּ
עַד יוֹמוֹ יָבוֹא וִיבֻלַּע לָנֶצַח.

הערות

א) השם אחד לא יורה ולא יגביל כמות מספרי, לשלול מספר זולתו, יען כי בו לא יצוייר עוד כל מספר, כ"א הוראתו שלמות ר"ל שחלקי העלם הזה המה בו באחוה יחדו והיו לעלם שלם, ומשולל מן הרבוי הקודם שהיה בחלקיו. והוא מרכב מב' מלות אח, חד, אח הוא קצור מן אחוה וחד הוא קצור מן יחד, וע"כ באו בכתובים גם כל אחד מהם לבדו תחת השם אחד ושניהם ביחזקאל: ועשה אח, ודבר חד, וכן נהפך בא השם אחד להוראת אחוה גם יחד: והיו לבשר אחד, ועוד רבים. וע"כ יעשה לו האדם לפעמים את האחד כפי צרכו אף בפחות או ביותר מן השלם הטבעי, והשלם שנחלק לחלקים רבים וירצה לספרם יכנה כל חלק בשם אחד ויספרם כשלמים, ולהפך, סך גדול מפרטים רבים וקטנים יעשה לו את האחד בהם מב' ג' או ד' וכו' כפי שיוכל לתפוש ולהפריד, ויספרם כמו האחד הטבעי או המלאכותי, אחר שהוא מאחה יחדיו את חלקי השלם ההוא אשר בחר לו, וכן יעשה לו מדה או משקל אם גדול ואם קטן לאחד ויספור בו, וכפי רבות הכל, כן ירבה ויגדיל לו את האחד, ומי יודע על כמה רבבות אלפים היינו מניחים את השם אחד אם היינו יודעים מספר כל הכוכבים כלם, והיינו באים לספור אותם, ודי בזה להבין זה המאמר בשיר, ועי' בא"ח שלי בראשית א' ה'.

ב) בבא"ח שם בארתי השם נחש מענין חיש בנו"ן האמנתי"ו לנפעל וכמו נמהר, ע"ש מהירת הנחש בטבעו, ואמרתי כי הנמשל בו שם הוא כח התשוקה הנמהרה אשר באדם אל הדעת. וזה אמרי כי הנחש החישו לדעת כו'.

ג) בספרי אבל כבד (ווילנא תקפ"ה) בסופו הערותי, עפ"י חכמת הכעמיא (בעת ההיא) כי האויר בעל ג' חלקים, ורק באחד מהם שהוא יסוד החמוץ יחיה כל חי ויבער כל גוף בוער. אבל ההבערה והחיים יתנהלו לאטי רק בהיות האחד הזה עם השנים שיעמדו נגדו שהם יסוד המחנק ויסוד הגחלי, אבל בהיותו הוא לבדו אזי להיותו זך ודק מאד תהיה פעולתו בכח אמיץ ונמהר נמרץ ונחרץ מאד, עד אשר גוף גדול תכלה הבערתו בתוכו ברגע קטן, וכל חי יחיה בו כל חייו הארוכים חיש כמו הגה קצר; ועוד הערותי שם כי כל החיים מעכלים בנשימתם את יסוד החמוץ ויהפכוהו ליסוד הגחלי היוצא מפיהם, המזיק לכל חי, ובצמחים הוא ההפך שהם חיים במה שיינקו את האויר הרע הזה, ויריקו מתוך העלים את יסוד החמוץ, ובזה החי והצומח מחיים זה את

זה, וזה גם האמור פה למעלה לד 7 בשיר האביב „ממחנק רוח חיים".

ד) האד העולה מן הארץ הוא אויר לח ומימי, אבל חלקי המים עודם דקים בו מאד עד שהם נבלעים בתוך חלקי האויר ועד שבכחו להעלותם עמו, אבל שם למעלה יגשו ויקוו חלקי המים זל"ז והיו למים וע"כ ירדו אז למטה לארץ, וזה טעם השם ג ש ם מענין נ ג ש והמ"ם והנו"ן בהם מהאמנתי"ו, וזה גם ענין השם ג ש מ י שחלקיו נגשים ודבוקים זב"ז הפך השם רוחני ורוח מענין ריוח ורוחה; ועל מה שהגשם יורד ומכוין להרוות ולהוליד ולהצמיח השדות והכרמים נקרא גם בשם מ ט ר מענין נ ט ר, וכן השם מ ט ר ה, וגם פה המ"ם והנו"ן מהאמנתי"ו, והענין בשלשתם זהירות ושמירת המשלח דבר שיבוא למקום ולתכלית המכוון ממנו, ולפי"ז גם נוטר כרם הוא שיזהר להשקותו תמיד במקומות שנהרו בו מחום השמש, וזה גם „ולא תטור" על השומר עת וזמן שיוכל לקלע רעתו אל שונאו ולא יחטיא. ובזה כבר יובן כל הבית הזה.

ה) בלשוננו ל ע י ר ו ם ו ל ע ר מ ה שרש אחד וכן ל ב ג ד ו ל ב ג י ד ה, כי כן דרך הבוגד להתראות לעמיתו כמו הערום הנראה כמו שהוא באמת, ואח"ז בבגדו בו נגלה שהנראה ממנו היה רק לבוש. וכן גם הבגדים מראים מה שאין באמת בלובש אותם וכמ"ש לפני זה במאמר „מ ל ב ו ש י ש נ י ם" כו'.

ו) הוא ספרו היקר ומאד נעלה שקראו בשם **מחקרי ארץ** ובא אחריו המשכיל ר' יעקב קאפלאן ויסב את שמו **ארץ קדומים**, וגם על שער הספר לא זכר עוד גם את שם המחבר עליו וקרא עליו שם את שמו לבדו, רק מתחת לשער זה עשה לו שער שני שבו זכר גם שם המחבר, אבל גם שם אמר כי רש"ל רק יסדו והוא הכינו וגם חקרו — וגם ידידנו הרב הסופר רמא"ג ז"ל לא טוב עשה בהקדמתו שם לעשות את הטפל המעט אשר הוסיף שם זה המשכיל לעיקר, וישא את עיניו למעלה וירא רק את הננס הרוכב על גבי הענק, ויהלל את גובה קומתו כאחד הנפילים אשר בארץ.

ז) הוא ידידי הרב החכם ר' יהודה בה"ק אשר הוא המביא לבית הדפוס את הספר היקר הזה (ווילנא תר"ע) וגם הוא עשה לו הערות נוסף על ההערות והבאורים והנוספות אשר שמתי עליו אני. אפס כי שנינו לריק יגענו בו, כי אם עתה הספר כלו אומר כבוד ללשוננו הקדושה ולמחברו החכם, אחרי אשר גליתי את כל כבודו ויקרו והגדלתיו על כל אשר היה לפנים, עכ"ז הנה הוצאנוהו הלום לא בזמנו ולא במקומו, וזה שבע שנים אשר יצא במדינתנו ועוד כבודו במקומו מונח — דאיז לי כמעט מכיר וגואל — זולתי מתי מספר.

(שש"ק ח"ב)

ח) בעוד הבן בימי ילדותו החל לחתום את שמו מיכל נקוד עליו, לרמוז בר"ת על שמו כלו: מיכה יוסף כהן לעבענזאהן ויהי במותו בשבתי על הארץ ומקונן עליו את הקינה הזאת ושמה כתוב עליה מיכל דמעה. והנה אחד המשכילים והוא מאוהבי נפשו היושב בין המנחמים שואלים ובאים, מספר לי לתומו כי הבן הראשו בחייו קינה אשר הכין לו לחקקה על מצבת קברי, ותחלתה: מיכל דמעה חרדתי אל השמועה, אבל הפשתיה ועוד לא מצאתיה, אין זה כ"א שבאה ביד א' מאוהביו שיצאו מזה.

ט) לפי המשקל בקינה זו נקרא הוי"ו בפת"ח והאל"ף נח אחריו כדינו במקום אחר. וכן הוא נקרא בכל מקום שיבוא עוד בקינה זו.

י) המה עלי העתים שיצאות בארץ אשר הרתו את שמו ושם ספריו לשם ולתהלה. ואלה הם אשר הגיעו ובאו לידי הלום: א) אריענט 1849 נומרא 49. ב) מאגאזין פיר דיא ליטעראטור דעס אויסלאנדעס. ברלין, 7 סעפטעמבער 1850 נומרא 108. ג) צייט־שריפט דער דייטשען מארגענלענדישען געזעללשאפט, אכטער באנד, 4 טעס העפט. וויססענשאפטליכער יאהרעסבעריכט איבער דיא יאהרע 1851 אונד 1852 פאן ד"ר ע' רעדיגער. זייטע 70. ד) וויענער פירטעל־יאהרעס־שריפט, ערשטער יאהרגאנג 1853 ערשטעס העפט. הערויס־געבער אונד רעדאקטאר ד"ר א. לעטטעריס. ה) מאנאטשריפט פיר געשיכטע אונד וויססענשאפט דעס יודענטהומס, הערויסגעגעבען פאן אבער־ראבבינער ד"ר ז. פראנקעל, דירעקטאר דעס יידיש־טהעאלאגישען סעמינאר'ס צו ברעסלויא, דריטער יאהרגאנג. סעפטעמבער 1854 זייטע 362—363. וזה האחרון יכבדהו לכנותו בשם מנצח בלשון עבר, ויאמר כי יש להפלא על התנשאות מעוף רוחו בחכמת השיר וכי כל שיריו בס' שב"ל מתעלים המה ביפי לשונם, ובשפעת תמונות מליצות נכבדות. ויפליא לצייר לנו ענין שיר שלמה וקהלת במשלים ומליצות נשגבות. וכן השגיב גם הראשון (האריענט) להלל ספרו הריסות טרויא אשר העתיק מן העגעאס לווירגיל הרומי ואמר כי כה השכיל והצליח להעתיקו בשירים חרוזיים מעשה ידי אמן עד שהעתקתו תוכל לעוז ולעמוד הכן לפני העתקת (המשורר הגדול) שיללער. ומאת החברה הנכבדה הנ"ל קבל גם מכתב תודה על שלחו להם שני ספריו אלה. ועל החתום בא האדון הפרא' ד"ר פליישער. לייפציג

דען 28 אקטאבער 1851.

יא) בקיץ תר"ט בראות הרופאים כי נלאו לרפאותו, וייעצוהו

(שש"ק ח"ב)

נבוא ברלינה ולשאול שם בעצת רופא המלך ה' שענליין ע"ד בארות מי מרפא אשר יבחר לו שם, ויסע ויבוא שמה, ויצוהו לנסוע זאלצברוננה לשתות שם מי הבאר, וישב משם ברלינה באין מרפא ויחרף שם. ובקיץ תר"י צוהו שנית לנסוע רייגערלה ולשתות מי הבאר שמה, והמים האלה רפאוהו כמעט, אבל בשובו ברלינה החלה גם מחלתו לשוב, וישב עמה— אלינו הביתה, בתחלת ימי החרף תרי"א. ויתר דברי ימי מסעו זה, קורותיו, למודיו, וכל מראה עיניו שם אשר כמוהם לא ראה ולא ידע איש מכל הנוסעים שמה מאתנו, הלא הם כתובים על אגרותיו אשר שלח אלי משם, הנעימים לשמוע ונחמדים להשכיל.

יב) רבות הנה האגרות והקינות האלה הראויות לצאת לאור ולהראות את פני המשכילים בבני עמנו, אבל פה ועתה — לא אוכל לתת בדפוס כ"א זה המעט: ואלה הם דברי ידידנו הר"ר יש"ר ז"ל אשר כתב אלי ביום י"א תמוז תרי"ב אך בהודע לו כי מת הבן:

לתפארת **אד"ם** הגדול בענקים, מוכתר בחכמה ובמעלות מדותיות, מפליא לעשות בבאוריו הנחמדים על ספר תורת ה', ה"ה החכם המפורסם מוהר"ר **אברהם דוב לעבענזאהן** נר"ו.

יהי אלהיו עמו, אמן!

בזרוח רגע אור בוקר ופתאם קדרו שמים בעבים והנה עיפתה, כן היתה שמחתי כפורחת עלתה נצה בראותי מכתב ידך היקר לי מאד, אך לא הבשילו פירותיה ועוד מעט אמללה ותיבש, על השמועה הרעה אשר הכאיבה לבבי, כי נקטף ממך בנך היקר נוחו עדן, עודנו באבו אב לחכמה ורך בשנים, כלי נחמד מלא ברכת ה'! ומאשר התעצבתי אני העומד למרחוק והכלתי מכירו מלפנים, אשער כמה יגדל יגון האב אשר עיניו ראוהו יום יום הגבה עוף על במתי המדעים, ובשובו לאחור תרפינה כנפיו מעט לעת עד בואו אל האדמה וידום! — אכן מה אומר אל איש חכם כמוך? הלא יותר מאשר בכחי לכתוב נפשך יודעת מאד, כי לא לפי מספר השנים אבל כפי הרבות צדקה וחסד ודעת את ה' ולכת מישרים כן ירבה משקל חיי האדם בתבל, ואשר ימיו כלו בהבלי העולם ושנותיו בתעתועי החומר אף כי יזקין מאד כחלום יעוף בלי השאיר לו שם ושארית והיה כלא היה; לא כן בנך הנחמד ז"ל, עוד פעולת חכמתו חקוקה לעיני העמים, זכרו לא יסוף לנצח ושמו הטוב יעמוד כימי השמים על הארץ, לזאת לא אכביר

אלין עוד לבלתי עורר אבלות ישנה, ואפנה אל שאר עניני מכתבך הנחמד לי מפז ומפנינים. עכ"ל בתחלת מכתבו זה. והקינה אשר נשא עליו ידידי הרשד"ל נ"י תבוא פה להלן במקומה בסי' י"ז. ואלה המה דברי ידידי חביבי הרב רבי שניאור זק"ש נ"י אוהבי, ואוהבו של בני אהבת נפש ואהבת עולמים, בס' כ"ח השמיני (צד 82) אשר החל הוא לנטוע שנית על אדמת חכמת ישורון החדשה. (ברלין תרי"ד) באמור שם הרשד"ל בסוף מכתבו לתלמידי המשכיל השלם ויקר רוח כמוה' יוסף נח ווילקאווער מורה בביה"ס אשר בחערסאן לאמר: „ואמור שלום שלום לרבך החכם היקר אד"ס הכהן ה' ינחמהו", ע"ז ענה הרש"ז בהערה ואמר:

ה' ינחמני גם אני. כי המרגלית הטובה והיקרה אשר נאבדה מידידי הרב החכם המפואר המדקדק הנעים והמשורר הגדול מוהר"ר אד"ם הכהן נ"י הזה, נאבדה גם ממני. כי בן יקיר היה לו, יקר לכל יודעיו, מזה בן מזה, כהן בן כהן, חכם ומשורר בן חכם ומשורר, הוא הנבון השלם בדעות לרופות, וכלול במדות החמודות המשורר הנעים והנשגב להלל מאד, כמ"ר מיכ"ל ז"ל תנצב"ה, הנודע כבר לרבים ע"פ מחברותיו הנחמדות והנפלאות, ואשר חכמים מצויינים ומליצים גדולים כידידנו: יש"ר, שד"ל, לעטעריס, ואל מגלי, ראו וכן תמהו על טובן ויפין. ועוד הניח אחריו ברכה חמודות רבות ראויות להתגלות בקהל רב, מי יתן ותצאנה במהרה לאורה! — שם הפרח הנחמד הזה עודו באבו קטפו המות מאביו וממני ומשאר אוהביו ומכבדיו, קטפו המות מלשוננו ומכל אוהבי שיר ציון; והוא היה אחד מבחירי מאהבי רצתה נפשי בם, בו מצאתי אוהב טהר לב, חבר ורֵע נאמן, אח לצרה; ויהי בחדש שבט תרי"ב ביום ז"ך בו, עלתה נפש מחמד עיני ולבבי הזכה לזך שוכן מעונה, אחד עשר יום לפני מלאת לו כ"ד שנים . . . ה' ינחמני אותי ואת שאר אוהביו ואת אביו ההולך קודר באבלו . . . . ועוד אדבר אי"ה במכתב מיוחד על תכונת נפשו היפה והרוממה ועל תכונת שיריו המסולאים. המו"ל. — ע"כ. מלבד כל דבריו על בני, במספד ובבכי, בכל אגרותיו אלי מאז מותו ועד עתה, לעגמת נפש כל השומע; וגם הרב מה"ל נ"י שם בספרו הנ"ל דבר גם על חליו ועל מותו בארח מליצה נשגבה כדרכו, דברים קצרים ונמרצים אשר ירדו חדרי בטן כל המתאבלים עליו. וכן קונן עליו בכתובים זה ידידנו, אוהבו ורֵעו מנעוריו בקשר אהבה עזה, המליץ המהולל כמוהר"ק שולמאן נ"י. ועוד נשא עליו קינה זה רֵעו אשר לא נודע עוד בשם הין ערכו בצחות ומליצות, ורב כחו בדברי שיר בלשוננו, האברך השלם כמוה' יהודה ליב גארדאן מורה בביה"ס בעיר

פאַניוועז. הוא חבר על מותו מאמר נכבד בארח שיר ובדרך חזיון, מאד נעלה — ודברי האחרונים האלה ועוד רבים זולתם יעמדו לבית הדפוס בעת מצוה.

יג) בין הנשים המבכות והמקוננות עליו במרס הוגל לקברות, הגדילה בכי ומספד רב זו בתי המשכלת מ' חיה תחיה, הצעירה ממנו ב' שנים; ואח"ז באה לתנות לו עוד ולשפוך את רוחה גם בכתב ידה ותען ותאמר:

וואָ איזט מיין הייסגעליעבטער, פאָן מיר זאָ אַנגעבעטעטער ברודער איציקע? — דעריעניגע, דער אין מיינעם הערצען דען פאַראַדיעזעס-פרוכט טראַגענדען בוים דעס רייכען געלויבענס פפלאַנצטע, דער מיר דיא גאָטטהייט אין איהרער אַללפראַכט אונד ערהאַבענהייט קאָפּפּענבאַרטע? — וואָ איזט דעריעניגע, דער מיר דיא טוגענד אין דען ענטצליקענדסטען בילדערן מאַלטע, דער מיך אויף דער עבנען באַהן דער אונשולד געלייטעטע, דער מיר דיא וואַהרע רוהע דעס הערצענס זיכערטע? — וואָ איזט דער-יעניגע, דער מיין יוגענדליכעס הערץ אין דען זיססעסטען טרייאומען וויעגטע, דער דאַס קיימענדע גוטע אין מיינעם הערצען דורך דען וואָהלטהועענדען טהוי זיינער געטטליכען מאָראַל אויפבליהען ליעס? — דער שאָפּפער מיינער ריינסטען געדאַנקען, דער בילדנער דער צאַרטעס-טען געפיהלע מיינעס הערצענס, וואָ איזט ער? — אונזער איציקע! — דער טאַליסמאַן אונזערעס הויזעס, דער פיער אונד צוואַנציג יאָהריגע דיכטער אונד פאָעט, דאַס וואַהרע אידעאַל דער הערצענסגיטע, דער טוגענד אונ ווייזהייט, אָ טוריג, טוריג דיעזע טודערהאַפט מאַהנענדע ערינערונג דיעס אַללעס אין איינעם פערלאָרען צו האַבען! . . . . אַבער מיין טהייערער איציקע! וויא זאָלל איך מיך איבער דיינען טאָד בעקלאַגען? ליעגט עס דענן ניכט דען גרעסטען ענקאָמיום מיינעס הערצענס, ווענן איך מיך איבער דיינען טאָד בעקלאַגע, דער דיך פאָן איינעם העללענקוואַלפאָללען לעבען בעפרייעט האַט? — דענן, אַך! כאַך זאָ פיעלען ערליטטענען ליידען, ערהאָרטע ענדליך דאָך דער ערבאַרמונגספאָללע גאָטט דיין באַנגעס שטאָהנען, אונד ליעס דען פאַרצען איהרען פאַדען רייסען, דאַמיט דיין זאָ געמאַרטערטעס לעבען רייססע, אונד דיר דיא שמערצבעזאָנפטיגענדע אונד פאָן אַללער פיין ערלאָזענדע רוהע דעס גראַבעס צו טהייל ווערדע. דיין אויגע שלאָסס זיך אויף עוויג צו — אַבער וואָהל דיר! דענן דיעזע וועלט וואַר דיר ניעמאַלס זיסס — אונד קאָסטליך, קאָסטליך איזט דיין שלוממער — — — —

יד) העור הזה נקרא שניידערהויט ע"ש ה' שניידער השר מלאו, (שש"ק ח"ב)

והוא הרלוף בתוך כל חללי האף והחזה פנימה, והוא אשר יקלח ויבער בחלי הקיטור (קאטהאר) הבא מהתקררות... ואז הוא מזיע ומזיל ליחות חדים באף ובחזה המביאים עטוש ושעול. ובהאריך החלי ויתגבר, יתהפך לחלי הרזון והשחפת. ואני נלכדתי בחלי ימי במחלה זו והרבה עלי ימים רבים בענין רע, ואך בהיותי נשמר מאד לנפשי הצילני ה' מן השחפת אשר קרבה לבוא. אבל עודני עלול מאד גם היום לחלי הקיטור בכל הצטננות קלה ובכל עתות השנה. אמנם בני זה נולד לי אז בטרם שובי לאיתני ובאה מחלה זו עמו בתולדתו, וכן היתה עמו כל ימי חייו עד אשר בסוף ימיו המעטים נהפכה למשחית, רקבון הריאה, חלי הרזון, וקדחת השחפת כפי כל אותותיה הרעים המסופרים בחלק זה מן הקינה וכפי עדות ספרי הרופאים, ועיני הרואות בבני זה.

טו) גם זה מאותות זו המחלה בהתגברה, שהחולה יקוה אך להרפא ומותו לא יעלה על לבו וכאמור גם סניף 43. —

טז) זה המכתב אשר כתב הר"ר יש"ר ז"ל אל בני זה לברלין, בראותו את שיריו ובשמעו את חליו:

אלהים יחנך, עלם יקר, תפארת בחורים.

הר"ר מיכל יוסף לעבענזאהן יחי'.

וישביעך מטובו, אמן:

כבדתני אחי, בשורותיך הנעימות, ודשן הרוית נפשי בשיריך הנשגבים אשר התנדבת שלוח לי במתנה, ואני לא נודעתי לך מתמול שלשום ואין בי זכות לקבל מידך תשורות כאלה. קראתי ואשתומם, איך יכונו על שפתות צעיר ימים והלום המזג מחשבות עמוקות ומליצות נשגבות אשר אף ראשי המשוררים באומתנו לא יגיעו בנקל אל מדרגה זאת גם בימי זקנתם. מה אומר? — מתת אלהים היא, ועוז אהבתך אל שפת ישורון ותוקף דבקותך בקדמונינו התמימים המה הרהיבוך לעלות על ראש הר הזמרה ולשים על ראשך נזר אנשי הרוח האמתיים.

אשריך! ידיד לבי, ואשרי יולדך החכם המופלא מוהר"ר אד"ם נר"ו, אשר מאד מאד התעלסתי בפירושיו היקרים על איזה פסוקי תנ"ך המפוזרים כה וכה תוך קונטרסי „פרחי לפון": הן הנה החקירות אשר בהן חשקה נפשי מאז מבכל השאר, ולפי דעתי הקלרה לא ישוה כל עמל חוקרי זמננו בחבוריהם הרבים שיוציאו לאור יום יום אל באור חדש ואמתי על פסוק אחד, כי זאת תעודתנו וזה חיינו ואורך ימינו.

האמנם! כה גורלנו בתבל הלזו, אין שמחה בלא תוגה, וידידע

הנכבד מוהר"ר שניאור זקש יחי' הביא בכליותי מחלת נפש ויגון רב בבשרו אותי כי אינך עומד על קו הבריאות וכי ימים רבים נהיית ונחלית. אהה! בני, לא טובה השמועה, ולא אכחד ממך איך כפלים התעצבתי לשמוע מפיו כי אף מתוך כובד המחלה לא מנעת עצמך מהגות בספרים ומעמול במלאכת השיר. אי שמים! האינך רואה כי בדרך הזה יכבד החולי עליך יום יום (ח"ו) תחת כי יצאת מעירך ובאת לבערלין רק לבקש ארוכה למחלתך? לא כן ידידי, לא כן יתנהג איש כמוך במצבך הנכחי, שמע בקולי איעצך ויהי אלהים עמך, חדל לך כהעת מכל שקידה בלמודים, השלך הקולמוס מידך ותתום הספרים, טוב תחיל ודומם לתשועת ה', עד ישוב אלוה לחזק הנחלה להשיב הנדחה ולחבוש הנשברה, עד עצמותיך יחליץ ויאזרך שמחה; אז תהגה בספרים, אז תשוב לנגן על כנורך הנפלא שירי תודה למחדש כנשר נעוריך, כאשר אף אני תמיד מעתיר לאל בעדך, ישלח דברו וירפאך מהר, כן יעשה ה'! למלא משאלותיך ומשאלות אוהבך ומוקירך

יש"ר

הכו"ח פה גערץ ביום י"ב טבת ש' תרי"ב.

ואלה דברי הרשד"ל נ"י במכתבו אלי (ששה שבועות לפני מות הבן והוא קראו עוד) בשמעו כי כבדה מחלת בני עליו עד מאד:

ידידי החכם היקר אד"ם הכהן שלום

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

ועתה ברעד ובחלחלה הנני כותב, ולא אדע מה אכתוב, אבל מקירות לבי אברך את מיכה יוסף, מי כמוהו בבחורי זמננו, אשר נחה עליו רוח חכמה ובינה רוח דעת ויראת ה', ורוח גבורת השיר. מי יתנני קרוב אליך, ואוכל לגהור עליך ולהשיב לבשרך חום הילדות וכח הנעורים. ועתה יברכך ה' וישמרך, ועצמותיך יחליץ, להגאתך ולשמחת אביך היקר, ולהנאת כל אוהבי שפת יהודה. אהבתיך, מיכה יוסף, יקרת בעיני נכבדת. תהי נפשך צרורה בצרור החיים הגשמיים, יחדש ה' נעוריך, ויחדש בינינו מרוץ האגרות עד זקנה ושיבה. — — — — — — — —

בחפזון גדול שלום שלום

פאדובה י"ג טבת שד"ל זעֵרא לפ"ק

והתפלות והברכות אשר מלאו תמיד אגרות ידידנו מהרר"ש זק"ש נ"ל ועוד רבים זולתו לא אוכל להעתיקם לרוב מספרם.

יז) זאת היא הקינה אשר נשא עליו שר המשא המשוררים, הרב החכם היחיד בדורו, לכל מכירי אורו, כמוהר"ר שמואל דוד לוצאטו נ"ל. ממחרת יום הגיעה אליו השמועה כי מת הבן.

(א) וְאַתָּה בֶּן־אָדָם שָׂא עַל־בֶּן־אָדָם קִינָה וְאָמַרְתָּ
לְמִיכָה יוֹסֵף מִי כְּיוֹסֵף׃ (ב) אֵיךְ הֵילֵל בֶּן־שַׁחַר בְּשַׁחַר
יוֹמְךָ נִדְמָה נִדְמֵיתָ אָרוּ עֵינֵינוּ לְנֹגַהּ זַרְחֶךָ קִוִּינוּ לְצָהֳרַיִם
וְהִנֵּה עֲלָטָה׃ (ג) לָמָּה מִהַרְתָּ לֶאֱסוֹף חָכְמָה לְהַרְבּוֹת מַדָּע
וּלְהַעֲמִיק מֶחְקָר לְהַחְפִּיר קוֹיֶךָ מִשִּׁבְרָם וּפְנֵי מְיַחֲלֶיךָ טַלְּךָ
לְהַכְלִים לָנֶצַח׃ (ד) הֲלָזֹאת אָהַבְתָּ שְׂפַת קְדוֹשִׁים וַתְּלַמֵּד
כִּנּוֹרְךָ אֶת־שִׁיר יְיָ לְמַהֵר לַעֲזוֹב׀ אֶרֶץ נְשִׁיָּה וְלִפְרוֹשׂ
כְּנָפֶיךָ אֶל־מְרוֹמֵי זְבוּל לְהַשְׁמִיעַ תְּהִלּוֹת עֶלְיוֹן בִּקְהַל
שְׂרָפִים׃ (ה) הֲלָזֹאת עַל־שֶׁבֶר׀ עִיר הַדָּנִים הָיוּ בְּכוּרֵי
מְשָׁלֶיךָ וּבְחִירֵי׀ בֵּית לֵוִי בְּעֲלֹתָם אֶל־הָאֱלֹהִים הָיוּ חוֹתָם
דְּבָרֶיךָ כִּי לֹא לִשְׁכּוֹן אֶרֶץ נוֹצַרְתָּ אַךְ לְהִתְעַנֵּג עַל־יְיָ
בְּלַהֲקַת חֲסִידָיו׃ (ו) נֶפֶשׁ טְהוֹרָה מְאֶסֶת תֵּבֵל וּמַחְשְׁבֹתֶיהָ
לָמָּה מִמְּרוֹמִים יָרַדְתְּ וְלָמָּה מֵרֶחֶם לֹא־מִהַרְתְּ עוּף׃ (ז) וְלוּ
יוֹנֵק וְעוֹלֵל כְּאַחֶיךָ חָלִיתָ וַתִּגְוַע בְּטֶרֶם יוֹצִיא עֵץ תְּבוּנָתְךָ
צִיץ וָפָרַח׃ (ח) וְלָמָּה לְּךָ חַיִּים לִשְׂבּוֹעַ כְּאֵב וְיָגוֹן וְלַאֲדִיב
נֶפֶשׁ צַדִּיק׃ (ט) יָמִים עַל־יָמִים קִוָּה זֶה יְנַחֲמֵנִי מִשְּׁאָר עוֹלָלַי
וְעַתָּה נָפַלְתָּ מֵאֲנָה הִנָּחֵם נַפְשׁוֹ׃ (י) וְלָמָּה גַם־לִי מֵאֶרֶץ
רְחֹקָה הִתְוַדַּעְתָּ וְאִמְרֵי חָכְמָתְךָ לְפָנַי עָרַכְתָּ וַתִּדְרוֹשׁ
מִשְׁפָּטַי וּלְמוֹעֲצוֹתַי הִטִּיתָ אֹזֶן וּמִקַּצְוֵי־אֶרֶץ הָיִיתָ לִּי לְבֵן׃
(יא) מִיכָה יוֹסֵף בְּנֵי בָנַי רַבּוֹת וּגְדֹלוֹת מִגְּבוּרַת רוּחֲךָ

הוֹחַלְתִּי וּבֵן יַקִּיר | אָמַרְתִּי וְרֵעַ נֶאֱמָן נָתַן־לִי יְיָ בֵּירַכְתֵּי
צָפוֹן׃ (יב) וְאַיֵּה אֵפוֹא תִקְוָתִי וְתוֹחַלְתִּי נִכְזָבָה וְשִׂמְחָתִי
עֲדֵי־רָגַע׃ (יג) וְעַתָּה מִיָּגָה יוֹסֵף הַמִּתְלוֹנֵן בְּצֵל שַׁדַּי לָךְ
הִתְנַפֵּל לִפְנֵי רַחוּם לַאֲבֵלֶיךָ יְשַׁלַּח נִחוּמִים׃ (יד) יְלָדְךָ
הַנִּדְכֶּה בִּכְאֵב אָנוּשׁ יָחֹן יְרַחֵם מָחַץ לְבָבוֹ יִרְפָּא רוּחוֹ
הַנִּשְׁבָּרָה יְחַיֶּה׃ (טו) יַחֲלִיף כֹּחוֹ יְחַדֵּשׁ נְעוּרָיו יְאַמֵּץ יָדָיו
בְּמֶחְקְרֵי תוּשִׁיָּה לְהָפִיץ בְּיַעֲקֹב אִמְרֵי תְבוּנָה אֱמֶת וָצֶדֶק׃
(טז) יִמְחֶה דִמְעָה מֵעַל פָּנָיו יְנַחֲמֵהוּ וִיחַדֵּהוּ בְּמַשְׂכִּילִים
שֹׁמְעֵי לִקְחוֹ׃ (יז) מִמְּצוּלַת יָגוֹן יַעֲלֶה שֵׁם כְּבוֹדוֹ יָרוּם
וְנִשָּׂא תְהִלָּתוֹ תְּמַלֵּא הָאָרֶץ וְזִכְרוֹ לִבְרָכָה לְדוֹר דּוֹרִים׃

פאדובה. ל"ג לעמר **שד"ל זעירא** לפ"ק

יח) הכסף המעט אשר נתתי לו כל שבוע להוצאה, הוציאו הוא תמיד אם לחסד לחבריו אם לצדקה לעניים ואנחנו לא ידענו. עד שגם הענה לחם חקו לפת שחרית נתן בכל יום בסתר לש"ב איש אביון וזקן, כפי שגלה לי זאת האיש הזה אחרי מות הבן. אבל עוד התאמץ בכל יכלתו להעלים צדקתו גם מן העני עצמו. ואך אחת אספר: כי כהרביתו לאכול פירות לרפואתו ומוכריהם היו באים אליו יום יום, וביניהם היתה באה גם אשה זקנה וחולה נושאת סל גדול ומלא על זרועה, והיה מרבה לקנות מאתה, אך בהפנותה לצאת עם משאה דרך הפתח היה הוא נועד אחריה בלאט ויניח בנחת את כל מקנתו אל הסל בקצהו אשר מאחריה, והיא לא ידעה. זו צדקה וזו שכרה: כי ימים אחדים לפני מותו רבו ועצמו תחלואיו עד מאד, עד שלא נתן לאוהביו לבוא אליו החדרה וג"כ לבל ידעו את רעתו ויעצבו. —

יט) הרופאים בספריהם חלקו את ימי המהלך אשר תוליך השחפת את חליה להצעידם אלי בור שחת, לג' מחלקות, ולכל אחת שמו אותותיה אותות שונות.

כ) הנסיון הורה זאת עפ"י מקרה מסופר באחד מספורי הטבע.

כא) אשר בו הפליא לעשות בשירו הכתוב על ס' שירי בת ציון, ע"כ בבכי כל ספרי תנ"ך המונחים על שלחנו יגדיל קהלת. ע"ד דוד הנדיל.

(שש"ק ח"ב)

כב) השטה האלה הנזכרים פה המה הנושאים אשר עליהם שר את ששת השירים הכוללים את ספרי שב״ל אשר חברו בשנת מותו, והיא הנעירה בכ״ד שנות חלדו האמור בבית הקודש. והמתים הם המה אשר השגיב בכח רוחו לצייר אותם שם בשירו על ר׳ יהודה הלוי, כי נראו לו בחלומו בעת שנהרג.

כג) חמש הן הלשונות אשר ידע: עברית, רוסית, פולנית, אשכנזית, וצרפית (חוץ מקצת איטליאנית) ובכלן קרא ספרים הרבה לרוב מאד, ובשפת אשכנזית יתר גדול מאד.

כד) בילדותו כתב מאמר בל״ע יפה ונעים על תולדות ההרים הנקראים (אופטנגעבירגע).

כה) על גבהי הארזים דבר במקומות שונים בס׳ שב״ל אבל יותר מזה עודם אתי בכתובים.

כו) בשיריו הכתובים נמצא שיר גדול בשם „אל הכבבים״ שכתבו בשנת מותו, והוא נכבד מאד.

כז) בימי ילדותו כתב מאמר בלשון אשכנז נחה, ונפלאות ידבר בו על אל אלים.

כח) שירו האחרון בשם התפלה כתב בשבתו עוד מחוץ לעיר ואמנם כן הוא כי זכר שם גם אותם, והוא אתי בכתובים.

כט) ואלה דברי הספר הזה אשר הביאו אלינו ידידע כמוהר״ר קלמן שולמאן כי״ל אחרי מותו.

זכרון מות

בתבתיו לרעי, היקר לי בחלד, ידידי לעד ומחמל נפשי לנצח מוהר״ר קלמן שולמאן נ״י

מאתי אוהבו לנצח נצחים

מיכה יוסף בהן לעבענזאהן

תר״ו חודש אייר ח׳ בו מוש״ק בחצי הלילה
(שש״ק ה״ב)

„איזט דאך זיסס דיא לעבענסגאבע
אבער אונטען איסט עס גרויזיג
אין דעם דונקלען, קאלטען גראבע"

היינע

הנני יושב בדד בחצי הלילה, כל אנשי הבית נמו שנתם ואני ער, שנתי נגזלה מעיני, מחלתי לא תתן דֳמי לי אף בלילה, זו מחלתי תכביד עלי אַכפה, אף תצעידני מהר למלך בלהות—כי מֵאנה הֵרָפא; נואלה עצת הרופאים, כל חכמתם נבערה, הם לא יעלו ארוכתי אך יאריכו חליי ללא הועיל, ואני — . . . כבר נואשתי מחיים וָאתעתד לָמות — אך מדוע זה יתנהג בעצלתים? מדוע לא יעשה לו כנפים? אהה! היצור הנמאס בתבל הוא האדם! כל ימי עָברו את גשר החיים המתנודד הנהו זעום התולדות, וכל היקום מתקומם לו — וגם המָות הנחם הנורא והאחרון הזה — המָות — גם הוא אכזרי!! הה רחפו עצמותי! . . . שם יצפו יגיעי כח הולכי שחוח תחת סבל זקן וחולי, עיניהם כלו מְיַחל לו אף יושיטו לו ימינם, אך הוא יחלוף ולא יָבן למו, ולא יניף את חרמשו לבצור קנה יבש, זה הוא מנת האדם האובד בכל היקום!.

וכל היקום מה הוא?!: ענָנָה נוסעת על כנפי רוחות סוערות, הרת ילָלות, טעונת אנָחות, מלֵאה דמעות ודם...— מסע העננים הזה — עין איש לא ראתה לו תחלה ותכלה — נוסע הוא מימות עולם ממקום נעלם בדרך נסתר אלי מטרה כמוסה וחתומה... לפעמים יָרֹב הברק מתחת חשרת העבים, אחריו ישאג הרעם . . . עדת הנשיאים תתנודד מעט . . . ומעדתם נפקד אחד — ומבלי שים לב נוסעת העננה הלאה, עדי יָרֹב הברק שנית . . .— אך עד אָן נשאוני כנפי דמיוני?! מה לי העננה כלה אם אנכי העב אשר יִבָדל מהר מעדתם—...

(שש״ק ח״ב)

אהה יד ההוה הוָה בי מחדש, היא קִצצה כנפי דמיוני וַתשם ידה בין שנינו — ...

מראש המגדל קול הפעמון נשמע שתים עשרה פעם. אנכי עודני עֵר גם מחלתי לא תישן בקרבי — כנר הכֵהה הזה הנֵגע לעיני, ילחך עתה את שאָר השמן מסביב לו וְיחשך — כן ידעך נר נשמתי — . . . ואני הנני נכון לעזוב את החלד ולרדת בדְמִי ימי שאולה — לעזוב אבי ואמי אָחי ואחיותי רֵעַי ומידעי; אבי השחת, אמי הרמה, אחי המות, וְרֵעי הקבר! — הנני רואה אותי שוכב על ערש המות, קול בוכים הומה מסביב לי, אבותי יאנקו, אחי ואחיותי ייללו, ורֵעי ינהו ויאנחו . . . הנני רואה אותי יורד ושוכב בקבר, ממעל לי אשמע קול פעמי המקברים, ובכי מאד נורא עוד יריע לי מֵעָל, הנה עיני רואות את המבט האחרון אשר עוד יביטו עלי הורי בהניחם אותי בדד בזרועות הנצח האיום — אנכי הרואה את ידי הכותבת עתה איך תָרֻם תולעת, הנני רואה את לבבי כי ירקב ואת קדקדי כי מתָקו רמה . . . אהה! מה נורא המות — ומה נעימים החיים!! אנכי מעודי כן דמיתי כי נכון אנכי ללכת למות, אך בדמי ימי — בַּאֲבִיב עלומי — בן תשע עשרה שנה לָמות?! — — — אהה! עוד לבי מלא חמדת החיים, עוד יֵקר לי אור השמש, עוד אחפוץ למוץ ולהתענג מזיז כבוד מלוא כל הארץ, עוד יפשוט יעוף רוחי על רחבי אין קץ, הה! חיים חיים!! — חיים חפצתי! חפצתי?? — והנה עתה רופפו ידי ועצמותי עָששו, חָמרי החיים יחמרו יביעו בקרבי, עורקי יחפזו וַתקצר רוחי — עתה עתה אראה את המות, הה! המות הולך וקרב אלי, ובא בעוד ימים . . . המות — אויה לי! . . .

עתה הנה אבדו כל רעיוני, והגיוני ספו תמו, מתו כל

מורשי לבבי בקרבי ובנפשי שוררת דממת וחשכת צלמות, ההוה והעתיד יערכו לעיני תמונות מבהילות, צלמי בלָהה, מַראות מָות, קבר, רקבון ורמה... אך מבֵינות לפחדי בלהות אלה תופיע תמונה יקרה לעיני, היא תְאַר לי את המאפליה הנוראה מסביב לי אף תפיץ צללי צלמות אלה מעל עיני, התמונתך היא שולמאן?! התמונתך היא היקרה לי בחלד? — אותך זכרתי מחמל נפשי וְהִנֶּחָמְתִּי! לוּ גם תֵהָרס מכונת גויתי, אם אך אהבתנו לא תמות ולא תמוש, והיא הלא בת אַל־מות היא! וחיה נא וצלח בחלד אשר אני עוזב — ואך זאת הנני מבקש ממך ידיד עולם כי במותי לא אמות גם בקרב לבך, יברקוב גם גויתי בקבר אל נא ירקב שמי בזכרך, זכור את אוהבך אשר אהבת עולם אהֵבך:

מיכה יוסף כהן לעבענזאהן

ל) אחד מן הדברים אשר היו מעלים ארוכה למחלתו והאריך מעט מעט ימי חייו היה הרֵ ע, ובו לבדו ראיתי כי אהבתו את הרֵעים עלתה והגיעה עד כדי הוראת פסוקי המלות במלות: ואהבת לרֵעך כמוך. כי ברבותם רבו חיי רוחו, ובהשתעשעו בהם רפתה מחלתו ממנו, ולהפך כל אשר נגע בלשונו בכבוד אחד מהם ואף ברחוק מאתנו, נגע בנפשו.

לא) מה כלתה ונכספה נפשי לתת קיום עולם גם בדפוס לכל כתבי ידו שירים מליצות אגרות ובאורים . . . ולהוציאם בשם תולדות בן אדם, והוא גם תאות נפש כל אוהבי נפשו, אבל כבד ממני הדבר עתה מכל לד.

לב) הרבה חכמה ודעת הוסיף בימי שבתו בברלין על כל אשר היה לו לפנים, כי לרוב היה שבתו שם בבית הרב החכם והחוקר ר' שניאור זקש נ״י אשר בו דבקה נפשו עד מאד ועמו למד הרבה תורה וחכמה. ושם שם לו גם מהלכים בבתי החכמות לשמוע לקח מפי המורים הגדולים אשר שם, וישמע גם משא רב מפי הפילוסוף היותר גדול בדורנו זה האדון שעלינג מ״כ. עד אשר הפליא להשכיל לכתוב אלי משם באגרת אחת בקצרה את כל שטת החכם הזה בדעת אלהים, ישתומם כל הקורא בה על גבורת רוחו עם חולשת כחו.

חלק שני

אבני בכות

המה

הקינות פתוחי מצבות קבר,

אשר יצאו מאת המחבר, מעת צאת מחברתו הראשונה, ועד תחלת זו השנה, והן הנה בעירנו פה בשדה הקברות, וקצתן בערים אחרות; וגם הם ללמד באו, מלבד מה שיש בזה משום יקרא דחיי ודשכבי, כי המצבות טמונות הן מחוץ לעיר אחת, וגם נשחתות ברוב הימים כנודע, וכל ספר עומד לעד, ומתפשט בארץ.

(שש״ק ח״ב)

1

ארץ ליטא הָרָה, עיר ווילנא יָלָדה
ארץ קורלאַנד קבָרה, עיר פאַלאָנגי לָכָדה
אוי נא לה ווילנא אָמְרה, כי כלי חמדתה אבָדה.

יחיד לאביו, יחיד לְעירו, יחיד לַעמו ישראל!
עשו אבל יחיד, בית אביו, ובני עירו, וְעם הָאֵל!
קבר יְחִידכם הוא! קבר כל טוב וחסד בו נבלָעו
בְכוּ ואל תְּשַׁבחוּ הֵילילוּ ואַל תְּהַללוּ פן תגרָעו
בניו ארבעה ובתו אחת, ומה זה רבו מספר יתומיו
נִמְנו שנותיו ששים ומי זה יִמְנה צִדְקות פִּרְזוֹנָיו
אַשריך עיר פאַלאָנגא! עלית למרום ושָׁבִי שָׁבית
רפאות תעָלה עָלה לִמְצוא בך ואת קבר לו כָּרִית
יָם אָמַר לרפוא שִׁברו ופתאם כַּיָם גָדַל שִׁבְרֵנו
הַצֳרי אין בי תאמר ווילנא הֵן מֵי יָם גם דמעותינו
לא אליכם ערי יעקב! כי אך יָצוֹא יָצָא יעקב המים
יְצָאַנִי כל הָדָרי כיום צאת מַציון הֲדָרָהּ פעמַיִם
בְּכֶרם כל קדושיו נָטַע בי ה׳ הוא נֵצֶר משרשיו
זכר צַדיק הוא, זרע אביהו רכב ישראל ופרשיו.
לברכה הָיָה בארצֵנו, וגם שָׁם בארץ צבי תפארתֵנו.

2

שבר המות ארז בַלבנון, הִפילו ארץ והנטישות נִטָשו
מרעש נָפלו נבהלה אֲדָמָה, ועַם אלהים חֲרָדות לָבָשו.
וְאַרצֵנו תִזְעַק: „לֻקַח הָדָרי"! והעיר צורחַת: שֻדַד אַדרתִי
„אָבַד נִצְחִי" אָמְרה תורה וגדולה תַענה: „יָרְדה תפארתי".
לבְשה קדרות חכמת סופרים, ושַׂק הושם כְּסות הצדָקה,
בְּכִיּות כַּנְהָרות ואנחות כִסְעָרות ובכל עֵבר עברה הצעקה

(שש"כ ח"ב)

נִשבַר הַתֹּרֶן והאניה נָעה, הֻכָּה הכפתור וַירגז הבית
יָרַד הַמָּות לגן אלהים, ומבין שתיליו כָּרַת עץ הזית,
דָּרַךְ קשתו וַיַּךְ את הנֶשר, וַיפלו גוזָליו מעל אֶבְרֹתָיו,
יחד יְשַׁוְעו פה עַל קברו, בניו השלשה וארבע בנותיו.
דמעותם כַּיָּם, הגדול כשברָם, וּכְמִשבָּריו נִשבְּרו במותו.
יעבור לְמֵרחוק בסַחרו אל ארץ אבל שֵׁם יְקָרו עָבַר אותו —.
הוי יָקר לאביו ויחיד לאמו, אבל גם יָקר וְיָחִיד לדורו,
לְתופשֵׂי תורה ליודעי מַדָּע ליראֵי ה׳ וְלַהולכים בְּאורו.
יָמיו פָּנו בְּעֶברת מות, בן ארבעים ושמונה פָּנה ואיננו,
פָּנה היום בעת צהרים, וְיָרֵחַ אסף אורו בעת יִמָּלְאֶנו.
מאביון אָבַד אָב מֵעֲנִי עונֶה, מִדכאי רוח רוח נדיבה,
איש הרוח אשר כל אלה לו, קָברו העם תחת זו המצבה.
נִחומים אין לאבליו — אין תמורתו עד יקיץ לחיים,
מעיר אז יציץ ויפרח וְלַמִּתְאַבְּלים עַל נַפשו ישיב צָרַיִם.

וסיס ששי לזכרון סיוס והחדש והשנה. (ו׳ אלול תר״י)

3,

ילודים וחיים סורו פֹּה
וּשְׁמְעו צדק—לַעשות כה
סִפְּפו חסד על טוב וְשובו הֲלום
פֹּה הַפִּתרון—והחיים חלום.

יצאו בְמותְךָ כל מֵתים אלה לקראתךָ זְקַן עירֵנו!
וַיֵצאנו גם החיים בָּעיר, אחריך הנודע בשערינו!
סִפרֵי צדקותיך הָלכו לפניך וַיסַפְּרו צִדָקות אין ספורות
פְּעולות צדק וגמולות חסד יְסַפְּרו אחריך הדורות
בְּסְגור מָות את עֵינֶיךָ אשר אֶל דַכָּא השקיפו
נִפתְחו עֵיני עֲנִיֶּיךָ כַארובות שמַיִם הֶעריפו
רָעשו כַּיָּם אביוני אדם, לקול בִּכְיָם צָללו אזנֵינו
(שש״ק ח״ב)

בְּיום בו סֻגרו אזניך הַקשובות לשועת עֲנִיֵּינו
יוסף ! וכמו יוסף במצרים גָר ונפשו לא נֶהפָּכה
טעמָך כן לא פָג בָך ואם גם אותְך קָרה כָכה
וביראת אלהים אַמִּיץ לבך גבור בגבורי ישראל !
בדרכיו גם הלכת כי חסד וצדקה הם דרכי הָאֵל
יענו בָך פּי יִקָראו היום שָמה ספרי זכרונותֶיך
המה יגידו כי אוצָרך בשמים רב מאשר בְּבֵיתֶך
זה כל האדם וזה הָאֵל שואל כי יוסף האדם בארץ
קרוב להיות לכל קוראיו ולכל קְשֵה יום לעמוד בפרץ ׃
הֵא לָך שָם זרע אשר בשני השָבע יוסף ! אָסַפת
ישבעוהו נָא גם פה עַמְּך ואַחֶיך אם גם נֶאסַפת
יִקְצְרוּ זרע צִדְקָתך זו גם זרעֶיך פּה עזַבת
מטע צדקה יעמוד לעד כי זרע קדש הוא מַצבתָה ׃

4

איכה איש חי איך גבור מלחמה
קָבור פה באָרֶץ בסעיף זו אדָמה
האיש הנלחָם עִם המָות פה עִירֵנו
מִן הַמִּבְצָר הַגָדול בֵּית בִּקּור חולֵינו
הַנִּצָּב עליו יום יום עד יום מותו
ועלה מָות בְּחַלונותיו ביום עלותו
לכן בְּכו בָּכה גם זָקֵן גם עולָל
ווילְנָא ! בִּנְיָמִין עַל בָּמותֶיךָ חָלָל —
דרשו מעל ס׳ שש״ק *) תהִלותיו
וקִראו בס׳ פר״צ א׳ תולדותיו
ודעו מִי קָבור פה בַּעפרותיו ׃

*) ח״א צד 228 ואבן מצבתו לא הכילה רק קינה זו .
(שש״ק ח״ב)

5

אֵל חָנַן עִירֵנוּ   בָּךְ מורה צדקֵנו   אך לא לְרוב שָׁנִים
לֹא מָלְאוּ שְׁנוֹתֶיךָ   כִּמְלוֹא צדקותֶיךָ   וְעִירֵנוּ מָלְאָה קינים
חיי שעה יתן אָב   העוברים כָּעָב   והמורה—חַיֵּי עוֹלָם
נֶאֶנְחוּ לכן בָּעִיר   כָּרַב וְכַצָּעִיר   ויתומים עליך כֻּלָּם
נֹעַם תוכַחְתֶּךָ   יֹשֶׁר משפטיך   עִמְּךָ בעיר מֵתוּ
בְּהַגִּיד מֵישָׁרִים   בדון דִין ודבָרים   הַשָּׁתוֹת—עתה יֵהָרֵסוּ
נוֹחַ לִבְרִיוֹת   (רב עליליות !)   אות כי אֲהֵבְךָ גם עליון
הִרְבֵּית צדקָתְךָ   הגדלת תורָתְךָ   וַתָּשֶׂם אך בה כל הגיון
יְהִי נא חסדֶּךָ   עתה לְעִירֶךָ   כמו היית מָגִנָּם
צִדְקָתָם לְהַגִּיד   למישרים מַגִּיד   לָדוּן לְמָזוֹר דינָם
חַסְדָּם לְהַזְכִּיר   כְּמֵלִיץ ומַזכיר   לָאֵל יֶשַׁע מַצְמִיחַ
קְהִלָּתְךָ ישראל   אל תתן דֳּמִי לָאֵל   עַד לָהֶם יָנִיחַ .

6

ידיד אלהים ואנשים מה זה לכת מְהֵרת
עַל מותְךָ הלא חָרדו היודעים מה יַקרת
קוֹל תורתְךָ כי חָדל לְהִשָּׁמַע אל שומעיך
בְּכִי ומספד אז נשמַע על פיהם עליך
בִּינתְךָ ועצתְךָ ממרעיך כי לֻקָּחוּ
נְהִי ואבל לָקְחוּ למו ומאָז לא נחו
שָׁלוֹם לך בַּמְּרוֹמִים טוב שָׁם מִפֹּה שֶׁבֶת
בֹּאת לֵאור באור חיים ולא תדע עוד צַלְמָוֶת
תּוֹרתְךָ וטוּבְךָ אשר המה שָׁם עֵדֶיךָ
יַעַמְדוּ גם פה בָּארץ לְבֵן וּבַת יחידֶיךָ .

(שש״ק ח״ב)

ז

יְצָא יצחק לשוח בַשׂדה וַיֵצֵא מבת ווילנא כל הדרה
צֵאתו אמנם לפנות ערב — —אבל פָּנָה גם יום העיר וְזָהרה
חָבֵר לכל יראי ה׳ ולא נפרד גם בהתחברו אל קניָניו
קָרוב ליראת שדי ולתורתו גם במרחקי רוב עִנְיָניו
בִשני עדים יקום הדבר יקומו ויעידו יום וָלָיִל
נֶשף ושחר אם לא הם ראוהו הוגה בתורתו בעוז וחיל
הֲלא יַענו ויֶאנו גם עֲנִיֵינו על צדקותיך בעיר פַּעלת
רֵעיך רָעו עִמְך עַמֶך יגידו עד מָה טובְך הגַדלת
בְעלותך מחיי חלד אֶל עָל אֶל אביך שָׁם לֵאור באור חיי אדם
אֵליו יאסוף את נשמתך אל נשמת־וחכמת־ובינת־אדם
בְהעלות אברהם את יצחק בנו והלכו שם שניהם יהדיו
רָאות רבות אז ה׳ יִרְאֶה כי בהר ה׳ יֵרָאֶה כל חסדיו
הֲלא יעמוד לעד אשר זֶרַע יצחק לגור אריה יהודה נכדו
מִשְׂכֻּרתו כבעל כל צדקותיו הלא יִירַש זה יחיד ליחידו.

8

מֵאיר לילות כַּיָמים בנר מצוה ואור תורתו
אֵיך החשיך ימים כלילות ביום שובו לאדמתו
יְחידו יצעק „הוי אבי!" והעיר „הוי יחידי!"
רַבים אומרים „יתומים היינו" ואחד „הוי מולידי!"
בְסתר צדקה עשה ויום המות גִלה סתריו
נָגע הַמות באחד ורבים צועקים מכל עבריו
אֵי חסיד אֵי עניו הוי מְאֻשר וּמְאַשֵׁר
בְרבות טובתו הִרבה להיטיב הֶעשִׁיר וַיְעַשֵׁר
רוּח נדיבה ולב מתָנה יָד פתוחה לכל יד מָטָה
הֵן ככל גמולות אלה עשוים לך שם במרום עתה
מַעשיך כלם עשית בארץ עתה בשמים הם עֵדֶיךָ
זִכרון צִדקתך לעד תעמוד גם לבִנך לִיחִידֶךָ.

(שש"ק ח"ב)

9

חֵץ שָׁנוּן נָפַל בחומת התורה הַשנונה בפי הַחיים
יָרה מָות חִצו כאֵש אוכֵלה בְּאֵש דת בת שמים
יָדו פָּרש תופש הַמָּגָל עלי גבור בתופשי תורה
מַר הוגָה את כל העם על הוגֶה בָּה כַחשֵׁכה כָאורה
בָּניו ארבָעה כּה ישְׂאוּ נֶהִי וכל העיר יִנְהו בְּנִיהֶם
נוֹגִים עִמָּם עֲנִיֵּי עָם היוּ הם לבניו והוא לאביהם
אָמרה תורה איה תומך וצדָקה תען משַׁעֲנתי נשבָּרה
לְעדן גן ה׳ איך בא הכורת ועץ החיים יָדו גזָרה
יָצא מגזע קֹדש ויהי עץ אדיר. ואיך באדיר נפל באִבּוֹ
הֵן כל יקר מסביב לו ואיך עלה מות עד שהוא במסִבּוֹ
וְעד שהמלך במסבו עלתה נפשו לְאַל־מָות חיים הדשים,
מֵארץ נֶעדֶרת אור ונגה, אל רום דעת אלהים קְרושים.

10

חַיים עד העולם חיש לרשת מה הלכת
יָמים פה בארץ הכי על כן לא הארַכת
יָחיד לאביך וגם אָב עוד לא היית —
מְעשיך רבים וימיך עוד לא חצית
בְּנדיבות לב מה זה הֶעלך אביך הרים אלה
הַרְבֵּה בוכים יִנְהו לך ולאביך דוּמִיַּת פלא —
«יד אבי כל חי עשתה זאת —» אמר וַיִּדּוֹם
חַיים יתן וגם יקח ובת עין אדם הלוא תִדּוֹם
זוֹ תורה הגית בה וביראת אלהים כל היום
קְצַר ימים כי תלך? —. מה נורא ומה איום!
אֶפֶס באלהים חיי צדיק והוא אֵל חֵי עולמים
לְבֶן יַקירו הלוא צפון שם גם כל פעלו תמים.
(שש״ק ח״ב)

11 (*

פה ידידות משכן נפש טהורה
פה מנוחת איש אמונים שומר תורה
אֵי ישר ותָמים אֵי נכבד ועניו !
הוי הֲדַר העיר והו תפארת בניו !
הוגה בתורת אלהים לילות כימים
ומביא טרף לביתו במישור ובתמים
חי חיי תמימים וגם מת מות ישרים
ראה בני שִׁלֵּשִׁים ובכלח בא לקברים
משם עלה שמים לקצור זרע צדקתו
ולהיות מלאך מליץ על בניו וביתו
להגיש משאלותם לאל מקור חייהם
עד ישֵׁנים יקִיצו ושָׁב גם הוא אליהם .

12

מבית אבנים   בנית באמונים   התבחר לך פה האבן
רחבי עליות   כונַנת לתלפיות   התַהליפם בקַב העפר
דרכי יושר   בחרת מעושר   יענה בָך מקיר האבן
כי הון וזהב   עוזרי רהב   נחשבו לָך אָבָק ועפר
יליד משפחה !   אשר רַבַּת צלָחה   בפִנת עירֵנו היא האבן
בנֵי עֲניִיֶה   וכל עזובֶיה   נָחַת עִמך יחד על עפר
יועץ מישרים   איש דברים   הֱיִדְמו לעצָתך ותִדמה כאבן
הלוא יָשְׁרֶךָ   ידעו מכיריך   וְיָקום לָך אחרון על עפר
ומוצָא שפתיך   לשמור לעמיתֶך   הָיה רוחך הזק מאבן
דין תורת אדם   במשלח יָדם   ידעת כי זה כל יורדי עפר
השמים שָבה   רוחך הנדיבה   ומשם תרַחֵף ממעל לאבן
לראש זה ההר   כעוף נמהר   לפקוד הַקֵן עָזְבה על עפר

---

*) שם המת לא נרמז בראשי הטורים והוא המפורסם ר׳ ליב זלקינד.
(שש״ק ה״ב)

יְחידת ביתך מעת צאתך מֵי דמעתה יִשְׁחֲקוּ האבן
בְּניה עמה יזילו דמעה וימוגגו פה העפר
קוּמה למנוחת אבן, צַפֵּה קִימַת יְשֵׁנֵי עפר!

13

גָּבַר המָות על עם אריאל ויך שַׂר ביעקב ואלוף בישראל
בְּעב צלמות כסה אהלי יעקב, פרש עננו על כל הערים הָאֵל
רְעָדה אָחזה כל עדת יעקב גדול שִׁבְרָה לא תוכל שְׂאֵתוֹ
יוֹם אחד נגזרו חַיֵּי הַמְחַיֶּה אלף וחמש מאות, איש וביתו
אֵיך אשר ווילנא רַבָּתִי יָלָדָה איך סימפראפּל העיר קָבָרה
לִיטא שָׁלחה אניה, ברייסן מְלאוה, ועל קרים האי איך נשבָּרה
יִרְעֲשׁוּ מקול שִׁבְרָה כל מוֹשְׁבוֹת יעקב וכל ארצנו תשא קינה
עַל כבוד אשר גָּלה מישראל והוּסַר ראש תפארתם במדינה
קוֹל צדקותיו נשמע בִּכְתוֹב עַמִּים וַיהללוּ מעשיו בשערים
בַּעלוֹתוֹ לתוֹר אזרח נכבד לדורות והוּרַד חיש לקברים —.
בְּמותו — וַתחי רוח יעקב וברות גבורה קם האיש גבריאל
נְדָרים להָרים בִּצְדָקות וָעוז אַלפי שקל אמר לאַלפי ישראל —.
„נְדָבה לה׳ לארבע עָרים, חמשת אלפי כסף לכל אחת הֶנַפְתִּי
פֹּה נולַדתי, פה אשה יעדתי, פה הון אסַפתי, ופה נאסַפתי!"
תִּקֵּן לבנות בית־חולים בעיר זו וַיִּדַּר יעקב אלף כסף למו
לֹא ארכו הימים ויצא יעקב לבנות פה גם זה בית־עולמו
יוֹשבי הכפָרים יוצאֵי הֶערים יָצא לְבָבם כאשר מזה יצאת
הוּ אלופנו לראש! צעק לבם בזכרם האלף גם להם נשאת
עַל מי לא קם אורך זרוע לצדקה — ולמי לא יחשך יום מוּתֶךָ?
רָבּוּ חסדיך מְמַלים בפי המקונן, מְמוֹרֵי האבן, וּמֵעֲפרוֹתֶיךָ!
צִדקת הבן היא תגיד חסדי אב, ומעלליו ימללו חסדי זה יחידו —
גַּם יחידו נִיר צְדָקה בְּעמו וּבעמים רַבִּים, גַּם זֵכֶר צֶדֶק לְמולידו

והוא כבן ששים שנה, בשנת יצאה רוחו עם אל נאמנה לפ"ק
(שש"ק ח"ב)

המקונן

גלי עֲפָרות ושוכני הקבָרות יָחִילו ממרורות פה יאזינו
יחיד אֵבל יחידך פה—וקול הָמון רב קוראים «הוי אבינו !»
נגע מותך באֲבִי בנותיך—וכל בנות ישראל מבַכות על אביהן
צדקָ המות בעיר זו וערים רבות יִנְהו עליך בְּנֵיהֶן
בעוד לא שַׁבְתָּ איך שַׁבְתָּ, לא מָלאו ימיך ומָלאה ארץ אבליך
והשבעת רבים ולא שבעת ימים, הִרוֵית דשן וַיִּיבש טַלֶּךָ
רוְתָה על כן אדמַת קברך מדמעה, ואבן מַצַבתך שחקו מים
גשם דמעותינו יורד על שָׂדְךָ ואשר פה זרעת תקצור בשמים.

המקוננות

ווילנא קול תתן «בן בטני הָבִי !»
קול וִויטֶעבְּסְק בָּא «תְּנִי איש כְּלוּלוֹתַי !»
קול קורא מְקאַמניץ «הָשִׁיבִי תוֹשָׁבִי !»
ותען סִימְפֶּרָאפֶּל «הִנוֹ בְּקִבְרוֹתַי !»

על ציור האי קרים בים השחור ואניה נשברה על חוף האי כתוב לאמר

תאניה לאניה

רב החובל עָבַר
גם זה תָרנֵך נשבַר
וקהָלֵך מתוכֵכִי
הִנָם יוצאים בַּבֶּכִי.

(שש״ק ח״ב)

14

זֹרם ים דמעות ישטוף פה עפר ארץ על שבר גדול כים
לזעקת בית אָב כֻּלו תִבָּקַע האבן וירגז הקבר לקול בכִיָם.
מֹר יצַעק פה אָב יקר ומָרה תַענה וְתְאֻנֶה אֵם בוכיה
נְהִי יִשְׂאו אַחִים נאנָחים ואחיותיהם תעגינה תאניה.
בְּכו יבכֶה איש שָב אבי הָאָב אל הִלָּקַח נֶכדו בימי נעורים
נִקטַף פרח מֵעֵמק שושנים, לזבח משפָּחה—הֲדַר בחורים.
האחָד זה נִשְׁבָּה מן העדר נִכְרַת שָתִיל מבין שְתִילֵי הזית
רֹצַץ המָוֶת קָנֶה מן המנורה סָתַם חַלון בְּחַלונֵי הבית.
בִּער אֵש בְאֶשכול הגפן וכוכָב בשמי הורים כִּבָּה אִשֵׁהו
רבִּים הוגה מָוֶת במות זה הַבֵּן אֵבֶל אֵבֶל אביו מי יְדַמֵהו.
מֹעשיך בן טוב מה טובו בְּחַייך ומה גָדלה נפשך ביום יצָאה
שַׁבת לפקוד פָּעליך בטרם שַבת וַתִמצא רוחך כַיום אז בָאה.
השכַלת מאד לְדַבר ביום נדמֵיתָ וַתְּהִי רוחך ביום הַמָוֶת
רֹאינו אור זורח על נפשך טרם השמים אָרַחְת לָשֶבֶת.

15

בֵּן יחיד בִּבְכִי יָרִיד פה על קבר אביו
נְהִי וקינה תְענינה שלש בנות מסביב
יִשְׂאו קולם לַמָרום וְדִמְעָתָם תַרוה ארץ
מֹות אביהם מַהֵר לבוא פִּתאֹם בא הַקרץ
יסוד הבית נֶהֱרַס חָשַך אורו בַּצהרים
נֵרו כָבָה בטרם מלֹאת לו חמשים ושתים
בּתֹם וביֹשר היה יָחִיד בכל בני גִילו
נפשו הֵפיק לְרֵעַ אור פניו בְּהִלּו
יְרֵא ה׳ וידיד אנשים טהָר לב ותם רוח
צדק קְרָאָהו לרגלו ויהי לו אור זרוח
חַיֵי שֶפֶל עָזבת וַתַעל שֶבת שָם בָּרָמה
קָצרו לָך יָמֶיךָ פה וְיַאַרְכו לָך עתה שָמה

(ששיק ח״ב)

16

נפתלי על מרומי שׂדה בא עיר ווילנא לנוח
פה לַהביאו עָרבוהו רגליו ונפתלי בא כאַיָלה, שלוח
תאניה גם באה מכל פנה, וקינה שלוּחָה מכל עֵבר
לבונה בצדק ביתו באדעסי ובווילנא כָרה לו קבר
ידו בכסתָרים ברבים עָרים ולשכון קברים בא אלינו
הליכות עולם לו שמה ולבית עולמו הלך דרך עירנו
עירנו רבתי עם—וכרגע ואין איש לא ישבח מעשיו
רבים לא קָראו שֵם ברוב ימים כמוהו פה בששה חָדשיו
צדקותיו אך הֵחלו לצאת, לפרוץ כַנחל בתוך עירנו
בעודנו משתָאים לו, אהה! והנֵהו במבחר קבָרינו
נאנחה כל העיר למותו אך מה ידמה לשבר בָניו
מַה מַר מֵאָבְדַן אָב כזה ובעוד ארבעים ושבע שָנָיו
ראינוהו כאיש שיבה והוא כזקן—ולא שְבַע ימים
דרכו הכי נסתרה? כי נ פ ת ל י שְבע רצון חכמים
כל נפש נַענה ישביע ואם הִקְשָה לשאול רַכות יַענה
יענה נגידים גם לרוזני ארץ כי טה' לו בלשונו מַענה
העיר ווילנא גם הִכִּירַתְהו וַתָשם כתר תורה בראשו
למרַאשותיו פה חופף עליו זה גאון יעקב וקדושו—
ועתה בַשלום נוחה פה! כי האלהים שְלָחֲך הֵנָה
יתומיך ואמם אִם שם מרחוק, עלילותיך מקרוב לָך הֵנָה
העיר ווילנא רעיתָך, וּבְבָנים ילודים צדקותֶיך.

17

רב וגדול כַּיָם שִבְרֵנו וַאנחנו קטנים מֵהָכִילוֹ
אבינו באִבו נקבר פה ונחנו ילָדיו פה על תִלוֹ
ובַחצי יָמיו נולַדנו לוֹ ובְרֵאשית ימֵינו יָמָיו פָּנו

(שש"ק ח"ב)

בְּרוב שנים אין לו בנים , וּבהיוֹתֵנוּ , אין אָב לנו
נִכספה נפשו כָּלתה לְבָנים אהה ! והנה הוליד יתוֹמים
יִדְמֶה לְזַיִת נִכְרַת רענָן ולפִריו עוד בֹּסֶר נַחנו דוֹמִים
הֵן אִמנו בת צעירה ואיך גם לְאָב לנו תְהִי
וְהיא בוכיה לקול בִּכְיֵנו וְלְקִינָתֵנו תשא נֶהִי
דִּבְרֵי קינים יִשְׂאו פֹּה רבים כי כמונו הם אבֵליו
הֵם המה נוחלי טובו בכל צרותם פָּנו אֵלָיו
בִּיגִיַע כפיו הפליא לעשות לו חַיִל רַב בארץ
נִמצא בו גם לִמְבַקְשָׁיו לעמוד למו לַעֲזור בַּפרץ
רְבות עָשה לְביתו בתבונות כפיו ובַעֲמַל ידים
פָּעֳלי צדק אך הֵמה בארץ וזה רְצון רוכב שמים
אֶמת ומישור בָּחַר מִגָאון תֹּם וּאֵמוּן מֵרַהב ומַעל
לְרֹאש דרך זו גם הֱבֵאתָנו וַתֹּאמר לְכו בה ! וַתַּעַל
דִּמעותינו עתה לָךְ תִּזַּלְנה קֻמֶה־נא אָב מֵעַל קִבְרֶךָ
יְלָדֶיךָ אנחנו אלה אשר עָזַבְתָּ הֱבִיאוּם פֹּה לְזָכְרֶךָ
יְלֵל בְּכִי אִם תִּשְׁמַע פֹּה גם קוֹלְךָ תתן : יְלָדַי הֵמה !
נְתַתָּם לי אלהים בארץ וְרִחַמְתְּ את אשר אֲרַחֵמָה .

18

מִיוּרבארג דָּרַךְ כוכָב מ א י ר ופה עירנו יִפְעָתו קָדְרָה
אֲשר היא יָלְדָה זו שִׁכֵּלָה אשר היא גִדְלָה זו קָבְרָה
יוֹרבארג תזעק בחֲבָליה כי נִכְרַת חֹטֶר מגזע שוֹעֶיהָ
רַבָּה עליה זַעֲקת מאהילב כי לֻקח איש חֲסִדָה מִבָּניה
בְּאוֹנו עָנה לכל נפש נַעֲנָה וכאיש מָגֵן עָמַד בכל פרץ
נִלְקח מ א י ר מִני קודרים , ומלאָךְ מושיע מעניי ארץ
נַער בן תשע , פה יצעק לַיֶשַׁע , יְמָרֵר בבכי על קבר אביו
תַּאניה תַעֲנינה לו ארבע אַחיותיו מר תבכינה לו מִסָּבִיב
נוֹשָׁעיו יְשַׁוְעו איך לא נוֹשַׁע מושִׁיעָם ואיך לא רֻחַם מְרַחֲמָם

נֵכים יִפְרשו כפים כי פָרַש מָוֶת יד על פּוֹרֵש כַּף וּפוֹרֵס לחמם
טוּבך וצדקתְךָ פּה יעמדו לָעַד וגם שָׁמה יַעַמְדו לְעֶדיך
עד כי יַעֲנֵם אֵל והֵריק ברכה לְבֵיתְךָ ולְבִנְךָ יחִידֶך .

19

נוֹחַ מכל פרץ, נוֹחַ מחיי ארץ, נֹחַ ! פּה תָּנוּח
חָפְשי מִדְבַּת בַּער, חָפְשִׁי מֵחַיֵּי צַעַר, תִּהְיֶה פּה בָּרוּחַ .
בִּקְרוא לְךָ כּה דרור, צֵאת מֵחשֶׁך לא אור, מִמְקום בו יום יפוח .
נוֹחַ מֵעוז מַחלָתְךָ, נוֹחַ מִקִנְאַת חכמתְךָ, נֹחַ ! פּה תָּנוּחַ
אל תֵּבל זו כָּאַין, הָסב נא עוד־עין, וכתוב נא מִכְתָּם אחרון :
בְּהֶבֶל הַבָּלֶיהָ, באולת אֱוִילֶיהָ, ותְנֵהוּ לנו לזכרון
רֵעַ אהוב ויקיר, לכל רוח אשר הִכִּיר, את בשרְךָ—ואת רוחֶךָ !
הלא עתה בְּיָד רמה, תדרוש לכל חָכמה, ואין שם מי יוכיחך .
מי הם אמנם אֵיפה, העומדים מסביב פּה, ועין כלם יורְדָה מים ?
בָּניך, רך לימים ! ורעיך, רֵעַ תמים ! ואמך ובנותיך שתים .
להם מי עוד יענו, יבכו מר וְיֶאֱנוּ, בקול בכי מר ואָיום ?
אחֶיךָ—בני הוריך, ואַחֶיךָ—כל עֲנִיֶּיךָ, כל מַר רוח וקְשֵׁה יום .
כי מי חכם וְיָבִן, כי קָצְרָה זאת הָאֶבן, מֵהַגִּיד טוּבְךָ וְדֵעֶיךָ
זכר רב לחכמתך, צדיק גם צדקתך, לברכה בפי רֵעֶיךָ .

20

מחריש ודומם הן חיית ודוּמָם גם נדמֵיתָ
רב טוּב פָּעַלת תמיד ומטובך אך החשית—
דוּמָם כּל יָדַעת ואין איש בך יודע מכיר
כי לא יְהַלֶּלךָ פיך רק את רֵעֶיךָ רֵעַ יקיר !
יקר הולך ובדמָמה כהליכות יָרֵחַ בחדש
בינינו כן אז התהלכת לְיַסֵד בית טָהֳרַת קדש
נקרֵאתָ בו לְראש—ולא גם זאת רָאתה בָּךְ עָיִן
(שש״ק ח״ב)

גם זאת אך דוּמָם פעלת כי גָאון ורַהב בָּך אָין
ברמָמָה זו כֵּן כסרת את הַבַּיִת ביום אחרון
"רב לי" כָּתבה יָדך אָז, וַתָּשֶׁב גם ספרי זכרון
יהיל וְדוּמָם כן משכָנך חיש בקבר תהתיו שַׁכְתָּ
אך בניך הה! אַל דָּמִי לָמוֹ אם גַם נפשך דומַכְתָּ
לא יִדְמוּ עליך גם רֵעיך בְּהִוָּעֲדָם בַּיִת אשר שַׁתָּה
רַאַם שִׁמְךָ בָּרַעַם יַזְכִּירוּ, אַל דָּמִי—אם גם תִדם אתה.

21

מְנַחם איננו! — ולאבֵליו גם מנחם אין
נְמֵס גם לב מקונן נֶאלם עֵטו אך נגרה העין
חרב מָות זה נָגְעָה עד נפש כל נושאי קינה
מאֵין בם כח לתַנות תהלות, אבל נוֹדָעים במדינה
מַנהמַת אָב וַזַעַקַת אֵם הלא תרגז כל הארץ
עָמוק מתהוֹם מכאוֹבָם, וּמִיָם גדול שוד ופרץ
נְמוֹגוּ עֲפרות קִברו מדמָעות שָׁלִישׁ שלשת ילדיו
אשר יִזלו על דִמעות אבות בבכי הוריו ויולָדיו
בקֹצר ימיו האריך ימים עָלה בנֹעַר עד זקני דורו
נֵרו כִּהֵר לִכבות — אבל כַּשמש האיר אחריו אורו
יחיד להורים! מי יוכל יכיל עתה צָרתם?
הִנך גם יחיד בבני גילְךָ ומי יכַלכל גם תוגתם?
וְיָחִיד על כן גם אֶבְלֶךָ כי כל נפש לָך נוּגָה
דְוַי לֵב כל מכיריך יבכו לָך מאין הפוּגָה
איך באבן קטנה זו יסֻפַּר כל מהלליך?
אם בעֵט ברזל או שָׁמִיר יֵחָרֵת המון פָּעלֶיךָ?
יחד נחו בך תורה וחכמה יחד בך יִשְׁלָיו

(שש״ק ח״ב)

דעת ויראת ה׳ עם אַהבת אדם בָּךְ יֶחְסָיוּ
לכן תְהִלָּתְךָ אך דוּמִיָה, ואין לָךְ כי אם אבן בוֹכִיָה.

22

ירדך מָוֶת הַפֶּרֶת וְהַמָּתֶךְ יָצאה כאש מִתְלַקַּחַת
העץ שְׁתַּתָּ זה שנה ועתה גם שָׁרשו מִתַּחַת
והֵיכָל כי אז הָרַסְתּ מה לך עוד לאבן פנה
דְּמֵי אב ובנו צועקים מאדמה זו וַתְּהִי לקינה
אב ובנו יחד יִשְׁכָּבוּן וכל עין רוֹאָה תִדמע דמוע
אל שאול ויהונתן אלה פה אהה הר הגלבוע!
יחידה תָרעים בקולה פה הוי אבי והוי אחי ידידי!
דברי שַׁאגת אִמָּה אחריה הוי אישי והוי בני יחידי!
לא מקונן ולא מנחם להן על צרה קָמָה פַּעֲמַיִם
בטרם הַשָּׁנות תקופת שמש בא הַמָּוֶת אחת וּשְׁתַּיִם
נפשות יקרות! נוחו בקברותֵיכֶם מְעָרַת המכפֵּלה!
אבותיכם הִנָּם גם פה מִימִינכם כלם יְשָׁרִים סלה
בנים אַתם לא יֵבושו בָּכֶם ולא אַתֶּם תֵבושו בָמו
רב לכם אם כֻלכם תמימים ומעשיכם צדק כֻלָּמו
הלא כמשכבכם פה ארץ יחדיו בְּנֵי רִבֵּעִים
מרומים כן יחד תשכונו בימין עליון תמים דֵעים.

23

יחידה לאביה פה תעמוד ותפָרש כפיה
חרוד יֶחרדו כל הקבורים פה לקול קינותיה
זקן גם יעמוד פה ממוּלָה והוא יגדיל צעקתו
קולו ירגיז כל מַצְבות אבן על בנו ישא קינתו
אבוי אבי! זו תצעק מר — וזה בְּנִיהוּ בְּנִי! יְשַׁוֵעַ
לְעֻמָּתם יַענו עֲנִיים: הוי אב, הוי אח, הוי רֵעַ!

במותו יגלו סודו מתן סתר לא ידע איש
נר היה לכלם ואיך בהעלות הנר כבה חיש
בקטב ישוד דבר הוות בחליי רע ומר ממות
נקטף גם זה באבו ובבן פורת אחזה להבת
צדקות פרזונו ונדיבות הונו לא הועילו ביום מותו
יום בו יוביל בתו לחפתה הובילה היא לקבר אותו
ואביו קבר את קוברהו וכל עני את עונהו
נלקח רע מכל אובד — אבד אח למרעיהו .

24

בכהני בכפי עלי מזמורי (לפ"ק)   ויהי לאבל כביר כנורי (לפ"ק)

{ציור כפות הכהן / כברכו את העם}   {ציור הכנור / אבר על שני ספריו}

אני מיכה יוסף ! ולעבענזאהן נקראתי
ארבע ועשרים שנה אשר חייתי נחליתי
לתמוך ימין שפת קדש פה ארץ שלחתי
ובנפשי לעשות רצון שולחי צלחתי
בספרים שנים אני בניתי לי הציון
בהריסות טרויא ובשירי בת ציון
אך עוד רבים מהם בכתובים השארתי
כי אץ עלי דרכי עד לא גמרתי
ומשפט מפעלותי עלי הגיון בכנורי
כבר העידו חכמי תבל חכמי חלדי ודורי
ואני בן לאבי הרב אד"ם הכהן
אשר במקדש שפה זו גם הוא יכהן
ובזוייץ לירח אדר שנת תפק"ח נולדתי
יבכ"ז לירח שבט שנת תבי"ר נפרדתי

(שש"ק ח"ב)

ואתם אבי ואמי גם אָחִי ושתי אחיותַי !
רְצו נא את אבָנַי פה וחוֹנְנוּ עֲפָרוֹתַי
ועם כל רֵעַי הָרַבִּים בִּמְעט יָמַי קָנִיתִי
תִּפְקְדוּ לשָׁלום רוחִי פה על קברי אשר כָּרִיתִי
רַבּות קִינות ותהִלות , עשו חַיִל וגדולות
ודוּמִיָּה שאננה , עָלְתָה על כֻּלָּנָה .

25

דמֵה לךָ דודי לִצבי
בְּרַח ושכַב לִימין בנִי
ושְׂאו כַפֵּיכם לברכֵנִי

צרותֶיך בימֵי חַיֶּיך מי זה יוכל להבִּיעַ
בימי חָלְיְךָ מַכאוביךָ מי זה יוכל יודִיעַ
יותר מֵהֵמה אַכְזָרִיות מותְךָ — מי יוכל יָשִׂיחַ
בּתְלָאות נוֹרָאות אלה לִבְּךָ מוּסָר לא הִזְנִיחַ
יִרְאַתָ את ה׳ , ואַךְ במצותיו חָיִית עד מותְךָ
ואָכַלת אך יגיע כפיך ויגיע כפיך אָכַל אותְךָ —
נפשְׁךָ עִנִית בַּצומות ונִחוּמֶיךָ הָיוּ אך תְּפִלות
הלָאיש אשר אֱלה לו לא צָפוּן שם כל גמולות ?
הלא תִּנְחַל שָׁם דַּיֶךָ והַיֶּתר תָּביא לבָנֶיךָ לָנוּ
כּהן אתה לאל עליון ונָשָׂאת כפיך וּבֵרַכְתָּנוּ
הן עִמְּךָ שם גם נכד אחיך השוכב פה לִשְׂמאלֶךָ
נחומים שְׁלחו לאָב מתאבל עליו המקונן גם עליךָ .

26

יִרְגְּזוּן הָרים אלה לְקול יִלְלַת אֵם מַר בוכִיָּה
המְבַכָּה על בֵּן יקירה בַּד נִבְרָת מגפן פוריה

(שש״ק ח״ב)

וְתִרְעַשנה פה כל מַצבות אֶבן לקול אָב מר צורח
דָלוּ עינָיו לַמרום כי חָשַך בְשָמָיו כּוֹכָב זוֹרֵחַ
אַחים נאנחים יַענו מָרה לקול מספד אביהם
בְעדר רוֹעָם בא המות ויקח מהם את אחִיהם
נְהי וקינים תְשָאנה אַחיות על קינַת אֵם הורָתָן
יָדו שלח מָות בִצרור פִּרחיהן וַיַתֵּר אגודָתָן
וּבית אב כֻלו אורו כֵהָה סָתַם מָות אחד מֵחלונותיו
סָר אורו לא יָשוב עוד — עַד יִבנֶה ה׳ חומותיו
פֹּה בַקבר בן יקיר! תשמע אך קינת אבֵלֶיךָ
עִיר ומלוּאָה כי נָבואה שם נִשְׁמַע קול מְהַלְלֶיךָ
קוֹל מסַפרים טוב לבךָ תֻמת נפשך וצִדקותיה
יִראָתְךָ אלהים וקדושיו לשמור תורה ומצוֹתֶיה
בֵּן יקיר! זָכרה נא בית הוריך (וכמו יזכרוךָ)
אֶל אלהים אשר לרצונו עולַת כָליל הֶעלוךָ.

27

על אבן אחת שבעה עינים
עיני עיני יורדה מים

יֹחד פה מַר יִבְכָיון אָב וָאֵם על בֵּן מחמד עין
הָרים אלה יִמַסוּ לדמעָתם ואבן זאת שָחקו המים
וְאַחים נאנָחים, וַאֲחָיות בוכִיות, יעמדו פה לָעָין
דִמְעות מודָעים ומִספֵד משפחה בקול שְאון פלגי מים
אֹהה גם קול שני עוֹלָליךָ — לקול בִכְיָם תִדמַע כל עין
לְאין מרפֵא מַכאוב אביך גדול שִברו מִמשברֵי מים
יְפַעת כוכב היית בִשמֵי אמךָ וַתֶחשַך כהרף עין
בְעודךָ בְאִבֶךָ פרי חֶמד עץ שתול על עין המים
בְחמָתו קטָפךָ המָות וַירעש גם הָעץ גם הָעָין

(שש״ק ח״ב)

נְעוּרֶיךָ הַמְלֵאִים חֲמוּדוֹת כְּפֶלֶג אֵל מָלֵא מַיִם
דָּרַךְ הַמָּוֶת כְּגַת אֲהָהּ! וּבְעוֹד לֹא שָׂבְעָה בָּךְ עַיִן
וְתִקְרָא לֵאלֹהִים בְּשַׁעֲרֵי מוֹת וְלֵב הַשּׁוֹמְעִים נָמֵס כַּמַּיִם
דְּמוֹעַ תִּדְמַע עוֹד עֵינָם פֹּה וְאַתָּה בְּמָקוֹם לֹא רָאֲתָה עַיִן

28

שְׁנֵי חַיֵּי יַלְדוּת וְיַרְחֵי יְמוֹת נְעוּרִים
מִתַּחַת לְאֶבֶן זוּ לְיָמִים רַבִּים אֵיךְ קְבוּרִים
עַל זֶה הַגַּל אֵיךְ פִּרְחֵי שׁוֹשַׁנָּה הִלְבִּינוּ
וְתַחַת זוּ הַמַּצֵּבָה אֵיךְ קֻמְּטוּ יְמֵי אָבִינוּ
נַעַר וַעֲלוּמִים חִישׁ מַהֵר אֵיךְ עָבָרוּ
בְּעוֹד אָבִינוּ אָבִיב אֲבוֹי! אֵיךְ נִגְזָרוּ
נֶאֱמְנוּ רַגְלֶיךָ מְאֹד אֲשֶׁר מֵאָז עֲרָבוּךָ
אֶל הָעִיר הַזֹּאת לִפְנֵי הַמָּוֶת הִצִּיגוּךָ
לְהַעֲלוֹת רוּחֲךָ אֶל אֱלֹהִים אֲשֶׁר אִוִּית
יוֹמָם גַּם לֵילוֹת בְּמוֹ תוֹרוֹתָיו הָגִית
הִנְחֵל לְךָ גַּם טוּבוֹ פְּרִי טוֹב מַעֲלָלֶיךָ
וְלִהְיוֹתְךָ מַלְאָךְ מֵלִיץ עַל שְׁנֵי עוֹלָלֶיךָ.

ש׳ הה יתומים ואין אב

29

אֵיכָה שְׁנוֹת עֲלוּמִים פֹּה אֲדָמָה נִקְבָּרוּ
לֹא אָרְכוּ לֹא מָלְאוּ כַּצֵּל חִישׁ עָבָרוּ
יְמֵי הַנְּעוּרִים אֵיךְ קָרְבוּ לְיוֹם הַמָּוֶת
הָהּ אֵיךְ בְּעֵץ לַח לְהָטָה שַׁלְהָבֶת
וְאֵיךְ שָׁפַךְ מָוֶת כַּמַּיִם דְּמֵי נְעוּרֶיךָ
בְּתוֹכָם נִשְׁפְּכוּ כֵן גַּם דִּמְעוֹת אֲבֵלֶיךָ

(שש״ק ח״ב)

יורדים המה בַּבֶּכִי פה לרגלי המצבה
על הלקח מַחְמַדָּם וַיּוּשָׂם בָּארון ותֵבה
קול הוריך שמַע גם עתה בקוננם עליך
באין הפוגות יבכו עד עמדך לגורלך •

30

מה מִהַרת בן שלשים ! מה כַּנשר דָאִית
אחריך גם הַילדים — שְׁנֵי בָנֶיךָ הֶעלִיתָ
יולַדתך — אהה ! — גְּבֶרת הנשים בַּמדינה
רביעית מֵתה עליך ! הה ! — ותהי לקינה
בן יקיר ! אל אָב יַקירך ראֵה ופַקח עינים
נצב פה על קברך לִבכות צָרָה אַרבַעתַיִם —
אחיך וַאחותך עמו ישאו עֲדי מָרום קולם
לקול בִּתך היחידה — צעקתה צעקת עולם —
ידידיך גם יַעמדו פה לַענות קינים על מותך
המה יָדעו את חָכמָתך ועליה יראתך
והאבן הזאת קָצרה , כל מעשיך לסַפְּרָה .

31

זה הגל הוא הקבר אשר בו קברתי
את אהובי , את מֵיטיבי , את אבי אשר יָקרתי
בַּגַל זה אֶראה דְמותו — הוא לי חֵלף עפָרו
ומי לי בארץ הה ! דמות רוחו וִיקָרו
אובֵד יחיד אנכי אין אָח לי אין אָחות
לענות על בִּכְיִי פה ולהָרים קול צוָחות
פותֵח צור לָזוב מַיִם אֶבן זו לו יִפְתַּח עתה
בנות עֵינַי לו גם יִבָּקַע כמַעינות תְהום מַטָּה
(ששק ה״ב)

יִתְנוּ יַחַד אֶת מֵימֵיהֶן וְהָיוּ לְמַבּוּל מַיִם
עָלַי אֶרֶץ אֲשֶׁר חָשְׁכָה לִי בְּבוֹא שִׁמְשִׁי בַּצָּהֳרַיִם
קוֹלוֹת מִי אֶשְׁמַע אַחֲרֵי מִסְפֵּד מַר יְעוֹעֵרוּ
בְּנֵי עִיר זוּ הֵמָּה טוּב לֵב אָבִי יְסַפֵּרוּ.

32

שְׁבַתִּי מִנִּרְדָּמִים, וְנָטַשְׁתִּי אֶרֶץ לְחוֹלְמִים.

שׁוֹמֵם יַעֲמוֹד פֹּה בֵּן יָחִיד, עַל מוֹת אָבִיהוּ יָמֵר מְרוֹרוֹת
מוֹנֶה מִסְפָּר לְחַסְדֵי אָב בְּדִמְעוֹת עֵינָיו לְאֵין סְפוֹרוֹת
וְעוֹד לִימִינוֹ יַעַמְדוּ יְלָדָיו מַר יִבְכּוּ לַאֲבִי אֲבִיהֶם
אֲשֶׁר כְּאָב גִּדֵּל אוֹתָם וּבְהוֹנוֹ נָתַן תּוֹרָה בְּפִיהֶם
לְעוּמָּתָם נִשְׁמַע קוֹל בְּרָמָה יַרְגִּיז אֶרֶץ יַעֲלֶה שָׁמַיִם
בְּנוֹת אַרְבַּע תְּקוֹנֵנָה, עַל קֶבֶר אָב סוֹפְקוֹת כַּפַּיִם
שָׁלַח מוֹת חֵץ מִקֶּשֶׁת וַיַּךְ הַנֶּשֶׁר מִתַּחַת גּוֹזָלָיו
מִתַּחַת לַבַּיִת הָרַס יְסוֹדוֹ, כָּרַת הָעֵץ מִתַּחַת עָלָיו
רֹאשׁ בֵּית אָב הֵסִיר מֵעָלָיו וּבְבֵיתוֹ אַחֲרָיו רַבָּה הָעֲזוּבָה
יִלְלַת אַלְמָנָה בּוֹ נִשְׁמָעָה, וְאֵם הַבָּנִים שָׁם עֲזוּבָה
הַקְשִׁיבָה קוֹלָם אָב לַבָּנִים! לְעֵת כִּי יַעֲלֶה שָׁם עֶדְיֶךָ
וְהִזְכַּרְתָּם אֶל אָב עֶלְיוֹן וִיהִי לְאָב לְבִנְךָ לִיחִידֶךָ.

* * *

33

שָׂרָה אֵשֶׁת אַבְרָהָם פֹּה בְּקֶבֶר תָּנוּחַ
רַק מִשְׁכַּן עָפְרָהּ פֹּה וְעִם אִישָׁהּ תִּשְׁכּוֹן הָרוּחַ
הוּא יְגַמְּלֶנָּה בַּמָּרוֹם כַּאֲשֶׁר גְּמָלַתּוּ בָּאֲדָמָה
בְּחַיֵּי אָדָם הָיְתָה לוֹ עֵזֶר וּבְנִשְׁמַת אָדָם תִּתְעַנֵּג שָׁמָּה

(שש"ק ח"ב)

תשחק היום ליום אחרון כי תשא בְּרִנָּה אלומותיו
מול העם השותים פה בצמא את תורותיו
שוכֶנת מרום! הגידי למורה וְיִזכור עמו בצֵאתו
הַזכירי לפניו, ואל יִשְׁכַּח גם בניו, ובני בֵיתו.

34

(ציור דבורה בכורת)

דבורה בכורת ודבשה רדיה המות

דמעת בכינו יורידו עינינו לשְׂדֵה שמיר וָשַׁיִת
בעלות המָות כאֵש שַׁלְהֶבֶת ובָא אל הבַית
ויסַר העטָרה הָאֵם היקָרה מֵעַל ראש בָּנֶיהָ
רבַת עליליָה גפן פוריה בְּבֵית אַלּוּף נעורֶיהָ
האָספו אֵלֵינו בני עניינו! ושאו קינה עִמָּנו
באמור אליכם לָקחה אמכם בעת לָקחה אִמנו
תזַל כּטַל בזה הגַל דִמְעַת כל יודעֶיה
שהֵמה רָאו כאשר שָׂבָעו רבים מפרי כפֶּיה
מקום תְּהִלָּה לתורה ותְפִלָּה היא זָמְמָה וַיְהִי
והיושבים שָׁמה והיא באֲדָמה הלא יִשְׂאו נְהִי
איכה נַגְדִילָה ולָמָּה נַמְשִׁילָה את אבֵדת אבינו
לראשו נֵזֶר לעמלו עֵזֶר מאז אותה רָאינו
הליכות בֵיתָה עד אחריתָה לא עזבו עינֶיה
כחפצי בַעלה כחֻקות מעלה הַכֹּל עשו יָדֶיה
השמים הֶעלָתה רב צדקָתה פה בארץ אָגָרָה
נַפשָׁה בגבוהים לפני אלהים בְּהַדְרַת קֹדֶשׁ נֶהְדָּרָה.

(שש"ק ה"ב)

35

טוב וחסד יתנו ברכות אדָמות
ויֵש ינחילו גם שָׁם בשמים
בארץ אך יעשו קציר וְקָמות
אך שם יביאו אלומות שבעָתַים:

טִבְעוּ בָארץ פִּתחי בית נָדיב ! יֵאָמַר היום וַתהי לקינה
ואַיֵה בית נדיב כל העם יִשְׁאָלון בְמותֵך גבירה עדינה !
יחיד היה בית אישֵך במדינה ואַת תָמַכת כל כבודו
בְיָדֵך יָצא כל מסחָרו, ומימינֵך — צדקתו בכל מְאדו
אות ומופת אַת לַדורות איך חָכמַת נשים תִבנֶה בית
בית מָלֵא עשר וכָבוד בנים ובנות כִּשְׁתִילֵי זית
תורת הסד ויראת ה׳ ראשון לכל טוב ולכל מַתַת נְדָבה
ראש בית אָב עומד על נדיבות וְאַת לעֵזֶר כנגדו נצָבה
בכל נשֵי חַיל אַת הַנִשְׂגָבה ובבנות ציון הלא אַתְ הַיְקָרה
יחד שתי אלה היו לך, וגם במות אישֵך לא אחת נעדָרה
אֹחַזְתְ בְיָדֵך כל כְבוד ביתו וימינֵך בַל תֶרֶף את צדקותיו
השקיפי ! כי גם פּה לְנִכְחֵך ישכון וְתַחְלְקִי עִמו בגמולותיו
רב מאד שְׂכַרכם עִם כי לַזורעים בָארץ כל קציר שמים
נדיבות רוחכם הלא אֲצַלְתֶם גם לְזַרְעֲכֶם פּה בַּחַיִים.

36

מה לָך כי הָלום
לְהָקִיץ באת מן החלום
כי שִׁמְךְ הנודע במדינה
הוא חָרות פּה על אבן לְקִינה.

כְקִנֵך לָעוף כי הגיעה העת
לרחוץ שם בַמַעְיָן אז צִוִית
כי באת בַמַים פתאום גָוַעַת
הובַלת הֵנה וְלָארץ נגרַעַת.

מה לכן כל הנשים כי כלכן פּה קינים תִשָׂאנה
לא אליכם כל עוברי דרך ! בנות ציון תְעַנֶינה
(שש״ק ה״ב)

כִּי פֹה קבורה היקרה בנשים, זה קֶבֶר הכבודה בָּנוּ
הִיא כִּשְׁמָהּ כן הָיְתָה היא המלכה עלתה על כלנו
בְּמשלי שלמה עליה שָׁאַל «אשת חיל מי ימצָאֶנָּה»
תְּהִלָּתָהּ היא אשר סִפֵּר שם, עד סוף ספרו יַשְׁלִימֶנָּה
גַּם אמרו «מצא אשה מצא טוב — ומה׳ אשה מַשְׂכָּלֶת
רְאוּ! כי זאת היא האשה — היא שם הַמְּהֻלֶּלֶת! —
שֶׁבֶר בָּנֶיהָ על כן מי יְמַלֵּל ומי יִשָּׂא קינות בנותֶיהָ
וְאָבְדַת בעלה מי זה יְסַפֵּר ומה לו בָּאָרֶץ יַעַרְכֶהָ
נֶאֱלַם דוּמִיָּה עֵט המקונן ובִלְשׁון הסופדים אין כל מלה
רַב לָךְ גברת כל הנשים! כי אשר אִשָּׁה אַתְּ — להן תהלה
אֶבֶן מצבה קְטַנָּה מִסַּפֵּר — כי גם סֵפֶר לא יָכִיל קינותַיִךְ
מִלִּים וַאֲמָרִים לא יְהַלְלוּךְ אך דְּמָעוֹת כַּיָּם תַּבַּעְנָה תהלותַיִךְ.

37

שְׂאוּ בַשְּׁעָרִים קינה ובנות ציון פֹּה אל שרי בְכֶינָה
רַבָּתִי בַנָּשִׁים דָּמתה לאִישִׁים רַבּוֹת בָּנוֹת לא לה תִדְמֶינָה
הַתּוֹמֶכֶת בימִינה הליכות בֵּיתה לִתמוך כבוד תורַת בַּעְלָהּ
בְּתוֹרָתוֹ רָאתה הליכות עולם ובָהּ אֹרַח חַיִּים לה לְמַעְלָה
דֶּרֶךְ זו הוֹבִילָה בָנֶיהָ וַתְּהִי אוּמַּנְתָּם לתורה ותושִׁיָּה
וַתַּשְׂכִּיל לָלֶכֶת בדרכי ה׳ חסד וצדקה בסֵתֶר דוּמִיָּה
דַּלִּים באין יֵשַׁע, בִּקְשָׁה וַתּוֹשַׁע, יתומים ויתומות וַתַּשִּׂיאֵם
שֹׁמעה אֱנוֹת עָנִי וַתַּעֲנֵהוּ הִשְׂכִּילָה לָרְעֵבִים וַתַּשְׂבִּיעֵם
טוּרִים אלה ואבן זו אין דֵּי לִספּוֹד לְשָׂרה ולבכותה
רָעשה כל העיר על דְּבַר שרה ומֵתוּ לִבּוֹת כל שומְעֵי מוֹתָהּ
אֵל שׁוֹד אִישָׁהּ גְּאוֹן עַמּוֹ וּלְאֵיד בנים ובנות פְּאֵר אבותם
שָׂרה שוֹמַעַת פֶּתַח קִבְרהּ קול בָּנֶיהָ בְּנֵיהֶם וקינותם
וְשַׁעֲרֵי שָׁמַיִם פתוחים לה לִשמוע כל אשר תאמַר שָׂרה
נִחוּמִים לְשַׁלֵּם לַאֲבֵלֶיהָ כמו נֶחָמָה בארץ כל נפש מָרָה
(שש״ק ח״ב)

38

זֹה קֶבר אשת חיִל עיר ומלואה נִבהלו למותָה
עֻברַת מָות בָערה בָעיר וַתִּבער גם אותה
לָך תבכֶינה בנות ציון, לָך תקראנה «נפש טהורה» !
דַרכֵי חייך להן מוסר השכל ומותֵך — מוסָר נורא
אֵת אֵם אמונה אַת עטרת בעל ואַת גבֶרת בית
בְּתוך מְקור חַיִים היית הַגֶפן ובאֵש מָות שָמיר ושַית
יִשרֵך תֻמָתֵך וצדקתך כֻלָן לא עמדו לָך בשערי מָוֶת
הִפַּקְתְּ נפשֵך לנֶפש נענָה והִשְׂמַחַתְּ כל נפש נֶעצֶבת
וּראי כי כֻלָם נקבְצו בָאו לָך על קברֵך לִבכותֵך
דְרָכַיך הרגִינו לִבָם בחַייך הוגום עַתָּה במותֵך
אֵל מָה אדַמה שֶבר עולָלַיִך ושוד אישֵך מַה דמותו
לְבַיִת בָנוי לְתַלְפִיות ופִתְאֹם חֻלצָה אבן פִּנָתו
יָדַעתְּ לְהַעֲלִים צִדְקָתֵך מֵעין איש לא מֵעֵיני אלהים
בְּסִפְרו שם כֻלָם נקרָאים היום בין אִישים הַגבוהִים.

39

על ציור עץ גפן נשברה, ושבע צפרים על ענפיה, והאם נופלת תחת העץ.

נפלה הצפור מעל קִנה
וימֶיה חיש נגזָרו
וקַן צִפָּרים שֶבע הֵנָה
על העץ פּה נפוָרו

פְּאֵר תפארת נשים אַתּ, הָעולה על כֻלנה
יְחִידָה בִנְשֵי חַיִל אַתּ הַיְקָרָה בְתוכָנָה
יִרְאַת ה׳ אוצָרֵך על לשונֵך תורַת חָסד
גַם כל השיר אשת חיל . . . עליך אז יֻוָסֵד
אוֹמֶר „בכל אלה לא מצאתי” לא ראה אותֵך
בְּתוכנו „מצא אשה מצא טוב” שָבַת במותֵך
(שש״ק ח״ב)

דִּמְעוֹת אביך ישטפו פה כל רִגְבֵי עַפְרוֹתַיִךְ
וְתִמַּסְנָה גם אַבְנֵי קִבְרֵךְ לִבְכִי אַחְיוֹתַיִךְ
דּוֹמָם יַעַמְדוּ גַלֵּי יַמִּים לקול שַׁוְעַת הָעוֹלָלִים
בּוֹכִים על אֵם. אשר כַּיָּם מַיִם מָלְאָה מַהֲלָלִים
עָצְמוּ מאֹד אֶבְלַיִךְ כי מי רָאֵךְ ולא הִכִּירֵךְ
רֹאשָׁן יַחַד מַיִם נָתְנוּ. כל היְקָרוֹת בִּבְנוֹת עִירֵךְ.

40

פ ה

חֲנוּת אשה זְקֵנָה שְׂבֵעַת ימים
יִרְאַת ה׳ הוֹלֶכֶת בדרך תָּמִים
יָגְעָה כל ימיה בהליכות ביתה
הֵכִינָה כבוד הַבַּיִת וַתָּשָׁב לִמְקוֹם צֵאתָהּ.

41

עַל קבר אשת נעורי כֶּעָנָן אֶעֱלֶה וְאַחְשִׁיךְ לי שמים
טַל אַנְחוֹתַי אוֹרִיד על עָפְרָהּ ובכי עֵינַי כִּמְטַר מים
יַרְעֵם קולי מִבְּרַק הָאֵשׁ אשר שֻׁלַּח בעצמותי
לֶהָבָה לְהָטָה גְבֶרֶת בֵּיתִי וַתִּשָּׂא את כל חמודותי
בַּיִת בָּנִית איך נָטַשְׁתְּ וְאוֹתִי עֲרִירִי בו הִשְׁלַכְתְּ
תִּפְאֶרֶת ביתי הלא הָיִית וַתֵּצְאִי ואורו הֶחְשַׁכְתְּ
רַבִּים בתוכו מִפְעָלַיִךְ עוז ותהלה לך יִתְּנוּ
צְעוֹק יצעקו במותך כֻּלָּם שם לך יְקוֹנֵנוּ
בָּנִים אין לנו לקונן פֹּה עמי כי אם אָחִיךְ וְאַחוֹתֵךְ
יָחִיד אני לָךְ באֶבְלַיִךְ אין דומה לְשִׁבְרִי בְּמוֹתֵךְ
הֵפֵק רצון עוֹשֵׂךְ וְאִישֵׁךְ זה כל חֶפְצֵךְ כי הָיִית
יָדַעְתִּי כי גם עתה תִּרְצִי אך אשר רָצִית
רַבּוֹת הֵנָּה משאלותי וְלָךְ לְבַדֵּךְ נודעו כֻּלָּנָה
שַׁאֲלִי לִי רחמים מֵאֵל ותהי לי רוחך עוד נֶאֱמָנָה.

(שש״ק ח״ב)

אבל והי על אם ובת לש״ק

42

הרוד תֶּחרד כל רוח ונִגרה בבכי כל עין
נְהי ישא האָב , וילָלה עוֹלָלים מחמדי עין
הפוגות אין לאָח , ולא לאָחות דְּמי העין
פְּאֵר עלומִים וַהֲדַר נעורים חָלפו כהרף עין
יִראַת ה׳ ויראַת חֵטא איך לא יָרֵא מְלֵא העין
יד פתוחה ולב רוָחה הה ! איך סָגרה העין
גם היא לא יָראה כָּוֹת ובצֵאת נפשה נָשאה עין
יד לשלוח לכל רעותיה ונְשִׁיקות פֶּה בטוב עין
לאִיש איש דברֵי פְּטורים , לָהֶם חָשְׁכָה כל עין
בת שש שנה ועשרים שנה בת פורת עלֵי עין !
חיי ארך תִּחְיִי שָׁמה כְּאִמֵּךְ אשר בְּצִדֵּךְ פה לָעַיִן .

43

רבות וגדולות מְדֻבָּר בָּךְ בָּעִיר ובַמדינה
חָכמַת לב ויראַת אלהים הוי שָׂרָתי ועדינה !
לא אבן זאת הקטַנה תָּכיל ספּורות צדקותַיִךְ
לא כל עֵט ופִי מקונֵן יִמַלְלוּ כל מפעלותַיִךְ
אך ענייך כי רבו מאד המה אולי יַגִּידוּ
הבית ומלואו בצדקה כוננת אך המה יָעִידו
בת שלש שנה וחמשים שנה וְיַדֵּךְ עוד לא תֵלֵא
איך נִגַּשׁ מר המָות להפריעֵך ממעשַׂיִךְ אלה
רב לָךְ וַרבות עָשִׂית גם בִּמְעַט ימי חֶלְדֵּךְ
יְהִי נא כאשר יִיטַב לָךְ וְזָכַרְתְּ גם לשרידֵךְ
הלוא זה חסדֵךְ האחרון לבנותַיִךְ ולבן יחידֵךְ .

(ששי״ק ח״ב)

44

דְּוֵה לֵב כָּל יוֹדְעֵךְ כָּהֲתָה רוּחַ כָּל מַכִּירַיִךְ
בֵּית אִישֵׁךְ מָלֵא דִמְעָה וּמִסְפֵּד בְּכָל חֲדָרַיִךְ
וּבְנוֹתַיִךְ מַר תַּזְעֵקְנָה וּבָנַיִךְ עוֹד יַגְדִּילוּ
רָשִׁים בָּעִיר יִבְכּוּ אֶבְיוֹנֵי אָדָם לָךְ יְיֵלִילוּ
הוֹי אֵם ! רַבִּים יִקְרָאוּ תּוֹמֶכֶת כָּל יַד אֵיךְ נָפָלְתְּ
בִּהְיוֹתֵךְ אֵם רַחֲמָנִיָּה אֶל כָּל מַר נֶפֶשׁ טוֹב גָּמָלְתְּ
תּוֹלְדוֹתַיִךְ מַעֲשִׂים רַבִּים וּכְמַעֲשֵׂה מוֹלַדְתֵּךְ
יְלִידַת בֵּית רַב וָרָם בַּת אָבִיךְ אַתְּ בַּעֲלִילוֹתַיִךְ
עוֹד לֹא נִשְׁכַּח זִכְרוֹ פֹּה וּשְׁמוֹ עוֹד נוֹדָע בִּשְׁעָרֵינוּ
קָדְשׁוֹ גַּם פָּרָשַׁת גָּדְלוֹ כְּתוּבִים עוֹד עַל לוּחַ לִבֵּנוּ
בְּנַחֲלַת יַעֲקֹב אָבִיךְ זֶה שָׁם בַּמְּרוֹמִים הֲלֹא תִנְחָלִי
כִּי הִנֵּךְ נֵצֶר אָבִיךְ מֵעֵץ חַיֵּיהוּ עַל כֵּן תִּשְׁאָלִי .

45

חֹטֶר אַתְּ מֵעֲצֵי הַלְּבָנוֹן פְּאֹרָה פָּרְחָה בְּגַן הָאֵל
נִצָּה עוֹלָה בְּהַר הַכַּרְמֶל לְאֵלִיָּהוּ גְּאוֹן יִשְׂרָאֵל
הֲגַם עָלַיִךְ יַעֲלֶה כּוֹרֵת וּבְעוֹדֵךְ בַּגָּן זֶה צוֹמַחַת
רַעֲנָנָה בְּעוֹד כִּפָּתֵךְ הָהּ ! וּבְעוֹדֵךְ בּוֹ פּוֹרַחַת
יַחַד הוֹרַיִךְ בְּעוֹד עִמֵּךְ וְעִמָּם בִּתֵּךְ וּבָנַיִךְ
יָרַד הֲיֵשׁ לְגַנֵּךְ גַּם זֶה הַקּוֹצֵר אֶת שְׁנוֹתַיִךְ
זֶה הַקּוֹצֵר אֵם הַבָּנִים זֶה הַכּוֹרֵת יְחִידַת הוֹרִים
לֹא זָכַר חַסְדֵּךְ וְצִדְקָתֵךְ וְזִכְרָם עוֹמֵד לְדוֹר דּוֹרִים
בַּת שְׁלֹשִׁים וָשֶׁבַע — וְהַמָּוֶת לְקָחָהּ בַּעֲלוּמֶיהָ
מֵעַל קַן צִפּוֹר אֶת הָאֵם וְאֶת הַיְחִידָה מִקַּן הוֹרֶיהָ
רַב לָךְ אֵשֶׁת חַיִל רַב לָךְ פְּעָלִים בִּמְעַט יָמִים
דַּרְכֵּךְ סָלְלוּ אֲבוֹתַיִךְ לָכֵן עָבַרְתְּ הֲיֵשׁ כַּלָּה תָּמִים

(ששי"ק ח"ב)

כְּבוּדָם עִמָּם שָׁם תִּנְחֲלִי כִּי הָלַכְתְּ פֹּה בְּאָרְחוֹתָם
יָרַשְׁתְּ פָּעֳלָם בְּחַיֵּיהֶם וְתִירְשִׁי שְׂכָרָם גַּם בְּמוֹתָם

46

המצבה היא עץ גבוה כרב סרעפותיו, ופורח גדועה בין יניקותיו, ובינותיהן יושב ינשוף גדול כרב עצבותיו. והקינה הרוחה על גזעו מתחת, והכל כאשר לכל נפסל מאבן אחת.

עַל פַּלְגֵי מֵי דִמְעָה שָׁתוּל הָעֵץ
וּלְאַלּוֹן בָּכוּת שָׁחֲקוּ מַיִם אֶת הָאֶבֶן

מְקוֹנְנִים אִסְפוּ פֹּה וְהִשָּׁעֲנוּ תַּחַת אֶבֶן הָעֵץ
יִלְלוֹתֵיכֶם תְּנוּ בְּשִׁיר וְחִרְשׁוּ פֹה עַל עֵץ הָאֶבֶן
נְהִי וְקִינִים שְׂאוּ כַּיַּנְשׁוּף זֶה מְקוֹנֵן בִּסְבַךְ הָעֵץ
אֶל אֵם הַבָּנִים וּגְבֶרֶת בַּיִת כִּי נִדְמְתָה כָאָבֶן
חָלְפָה בִּדְמִי יָמֶיהָ וְנִכְרַת עוֹדוֹ בְּאִבּוֹ הָעֵץ
נִגְדְעָה פְּאֵרָה מֵעַל עֵצָה וְנֶהֶרְסָה פִּנַּת בֵּית הָאֶבֶן
הַיְקָרָה בַּנָּשִׁים הוֹי אֶבֶן הָעֵזֶר — ! אֵיךְ נִשְׁבַּרְתְּ כָּעֵץ
בְּהַחֲלִיפֵךְ כָּל אַבְנֵי יְקָרֵךְ בְּמַצֶּבֶת זוּ הָאֶבֶן
תֻּמָּתֵךְ וְצִדְקָתֵךְ אֲשֶׁר נָטַעַתְּ לָךְ פֹּה כָּעֵץ
מִפִּרְיָם תֹּאכְלִי שָׁמָּה מִתַּחַת לְכִסֵּא סַפִּיר הָאֶבֶן
שִׁמְעִי קוֹל אָבִיךְ וּבָנַיִךְ הָעוֹמְדִים עָלַיִךְ תַּחַת הָעֵץ
הֲלֹא תִזְכְּרִי גַּם לְאִישֵׁךְ אֲשֶׁר הוֹקִירֵךְ בִּיקָר זוּ הָאֶבֶן.

47

אֶסְתֵּר עוֹשָׂה חַיִל וְעִם מָוֶת יוֹם יוֹם עָרָה
סָר חֵילָהּ פֶּתַע פִּתְאֹם וּכְרֶגַע הָהּ! נִגְזָרָה
תִּפְאֶרֶת בַּעַל הַדְרַת בַּיִת גְּבִירָה בִּבְנוֹת אֶרֶץ
רֶגַע וְאֵין כֹּל — וּבֵית בָּנְתָה מָלֵא פֶרֶץ
בֵּן יַקִּירֵךְ וּשְׁנֵי בָנָיו שִׁלַּחַתְּ הַלּוֹם לְפָנַיִךְ
יְחִידֵךְ וִיחִידָתֵךְ וְיַלְדֵיהֶם עָזַבְתְּ אַחֲרַיִךְ

(שש״ק ח״ב)

יחד כלם פה יבכיון יתערבו דמעות חיים ומֵתים
לקול צעקתם תֶחרַד הָעיר וּקְבָרות כן נִבְעָתים
איך צובֶרת הון כֶעָפר שָבה חיש אל עָפרה
ברָב חַיל והון רַב, שָם בשָמים לָה אָצְרָה
תכַסֶה מות! חיים באדמה וכל היקום בעפרותיה
שוא כִסִית על עפָרה הן גִלית כל צִדְקותֶיה
לִבכי עֲניים ביום בואךְ, נִגלָה אשר הִסתִירה
מלאו היום את ביתה שאול ישָאלו איה הגבירה
החַלִפִת אשת חיל! כל אבן יָקר באַבני בור
זה לָךְ אות כי יָדַעתְּ כי צָפון לָךְ שם יום אור
לא שָכַחַתְּ מְאום בחיים אף כי עתה בזכרון עולם
מה תזכרי יותר מבנֵך ובתֵך ומה מְיַלדיהם כלם
נִטְעי וּבְני בַית נאמָן אשר הָרַסְתְּ במותֵך רֶגַע
גם לבנות את בניהם ולהיות סִתְרָם מכָל פגע.

48

איך בלב יָם, ובנוח היום, איך בצַח חֹם, אניה זו נשבָרה!!
יִמְעֲרו עתה כל יורדי ים זה, שָממו בשָמְעם כי אַתְ נגזָרה
טובַעת היא עתה בגַלֵי בכִי יוצְאֵי האנִיָה בִנְהִי תאניה
הוי בנים שנים, יפָרשו כַפַיִם, ובת הומיה, מה מר בוכיה
רב בכִי בוכים, אחים נאנחים, ואביונים עונים, קול ברמה
בנתה ביתה, פה בחכמתה, וברוב צדקתה, כוננַתהו שמה
קָל וָחיש, כל אלה כִלִית, הכי על כן גם מִהַרתְּ ועלית
הכי על כן גם מִהַר מותֵךְ, לגַלות צדקתֵךְ אשר אַת לא גִלית
בת אביך אַת, אשר כמהו מַעט, ובת לאמֵךְ, השוכנת לימינֵךְ
היִי נא נשקֶפת מִשָם עלֵי ביתֵךְ, וְהָיִי מרחֶפת, נא עלֵי קִנֵךְ
ראה המלך אז מֵרחוק מותֵךְ, ויקונֵן "מי יִמְצא אשת חיל"
בראותו כי קָנִית גם חיי עולם וַיאמר "לא יִכְבֶה נֵרָה בַלַיִל"

(שש"ק ח"ב)

«חכמת נשים» — «אשה משכלת» — בשמות אלה הן קְרָאֵךְ
«יראת ה׳» «אֳנִיַּת סוחר» «עטרת בעלה» — וכאִלו הוא רָאֵךְ
ירעם הים: אֳנִיָּתִי נִשְׁבָּרָה! יָרִיעַ בעלֵךְ: עֲטַרְתִּי נָפָלָה
מה יאמַר ה׳ — «וַתִּשְׂחַק ליום אחרון סלה».

49

מֵחֵץ אוזד יָרָה מות איך לְבות רַבות בַּדָם נמחָצו
יטיף אך כמַר מִדְּלִי — ונהרי נחלי דִמעה פָּרָצו
כרת מִגָּן שושַׁנה אחת וכל עץ בו אֻמללו הובישו
למִצְעָר נתן מות קולו וקולות רבים שָׁמַים יַרעישו
אך בת זו לָקַח מִזֶּה ותהִלַּת נָשים בארץ כָּשְׁלָה
בת הטובה בִּבנות הארץ לא נשאַר עוד על עָפר מָשְׁלָה
תפארת כל בנות הורים וִיקְרת כל נשֵׁי אנשים
רבַּת מעלָלים רבת מהלָלים! ואַך צְעירַת ימים חָשִׁים
ימי שנותַיִך עשרים ואחת — והמָות פָּרַש כבָר את רִשתו
מראשית צֵאתֵךְ עלֵי חֶלד וַיַּךְ בָּךְ חֵץ מֵאֵיתָן קַשתו
אביך יַרְעים מַר בקולו יַרגיז פה כל אבני קבָרים
ימַס כל לב מקול אִמֵּךְ יהלוך על פני כל אלה הֶהָרים
ראשָׁן מים בִּדְמָעות שָׁלִישׁ נתנו פה שלש אַחיותַיִךְ
תרעש אַדְמַת שָׂדה בוכים מקול קינת שני אַחַיִךְ
נמוגים לְבות כל שומְעֵי מותֵךְ פֵּרשו כפים כל יודעַיִךְ
חזָקה מִכֻּלָּם צרת אישֵׁךְ ושבר אֵיד בעל נעורַיִךְ
ואך בִּתֵּךְ בת יֶרַח ימים היא לא תַכיר עוד צָרָתָה
ממָרום לה הַשקיפי עד תִגְדַל ותָבִיא פה גם דִּמְעָתָה.

50

טבול בדִמְעות כל העיר, עט המקונן ועט חורש אבָנַיִךְ
ואבני קִירות כל בָּתֶּיהָ תִזְעַקְנָה — והן הֵנה מַצבותַיִךְ
יחַרד כל לֵב — ישתומֵם כל רוח — תְצַלנה כל אזנים

(שש״ק ח״ב)

בִּשְׁמוֹעַ פֹּה קוֹל אֵם הוֹמִיָּה, אָב נוֹהֶה, וִילָדִים עוֹנִים שְׁנַיִם
אֵלֶּה «הוֹי בִּתִּי»! וְאֵלֶּה «הוֹי אִמִּי»! מַר יִצְעָקוּ — מַר כָּזֶה הַמָּוֶת.
בִּלְתִּי אִישָׁהּ עוֹמֵד דּוֹמֵם — דּוֹמָם וּמְצָעֵק וּכְאֶבֶן הַמַּצֶּבֶת —
תִּרְעַדְנָה כַּצֹּאן כָּל בְּנוֹת עֲלוּמִים עַל הַיְקָרָה בָּהֶן כִּי נִגְזָה
רֹגֶז תִּרְגַּז כָּל אֵם בְּקֵן אִם גַּם אֵם זוֹ מִקְנָה נִבְזָה
בַּת שָׁלֹשׁ וְעֶשְׂרִים וְהִיא עוֹלָה עַל כֻּלָּנָה וְהִיא גַּם עוֹלַת מַעַל
מִי כָּמוֹךְ בַּת לְהוֹרִים — וּמִי אֵם לְבָנִים — וּמִי עֲטֶרֶת בַּעַל?
רִאשׁוֹנָה אַתְּ בְּכָל שָׁלֹשׁ אֵלֶּה — וְעִמָּךְ יַחַד שְׁלָשְׁתָּן מֵתוּ תַּמּוּ
דַּרְכֵי «אֵשֶׁת חַיִל» הַכְּתוּבִים הִתְהַלַּכְתְּ בְּכֻלָּן וּבְמוֹתֵךְ נָשַׁמּוּ
כִּי לֹא עֵט סוֹפֵר בְּיַד מְקוֹנֵן וְלֹא אֶבֶן מַצֶּבֶת קִבְרֵךְ
יָכִילוּ סְפוּרוֹת צִדְקוֹתַיִךְ; יְכִילוּ דֵּי קִינוֹת עָלַי שִׁבְרֵךְ.

51

פה

אֹב יְשִׁישׁ יְקוֹנֵן גַּם אֵם שְׁכוּלָה תִּצְעַק מָרָה
פֹּה נִגְרָה בַּת עֵינָם עַל הַבַּת פֹּה נִקְבָּרָה
עַל הַבַּת בַּת שֶׁבַע עֶשְׂרֵה וְהִיא גַּם הִיא אֵם עַלְמָה
סְפוֹד הוֹרִים הוֹי מַדּוּעַ, וּסְפוֹד הַיָּחִיד הוֹי עַל מָה?
«אֲהָהּ בַּת תִּפְאָרָה» «הוֹי אֵם יְקָרָה» נִשְׁמַע בְּקִינוֹתֵיהֶם
בְּתוֹכָם קוֹל עֲנוֹת עֲנִיִּים עַל צִדְקָה יִתְּנוּ עֵדֵיהֶם
מִבֵּית אָבִיךְ בִּנְעוּרַיִךְ לְבֵית עוֹלָמֵךְ אֵיךְ שַׁבְתְּ
שֵׁב עֲפָרֵךְ עַל הָאָרֶץ מֵעֶרֶשׂ לִדְתֵךְ כִּי שָׁכַבְתְּ
הֵן בִּלְתִּי צִדְקָתֵךְ וּמַעֲלָלַיִךְ, אֵין נְחוּמִים לַאֲבֵלַיִךְ.

52

קָטַפְתְּ שׁוֹשַׁנָּה מִגַּן נוֹטְעִים בְּטֶרֶם פָּרָחָה
עָלֶיהָ אַךְ נִפְתְּחוּ וּפִרְחָהּ עוֹד לֹא שָׁלָחָה
נִמְהֶרֶת מָוֶת כַּחֵץ מִקֶּשֶׁת לַהֲשִׁיבָהּ לַעֲפָרוֹתֶיהָ
דְּמֵי נְעוּרִים לֹא חָמַלְתְּ לֹא חַסְתְּ עַל עֲלוּמֶיהָ

(שש״ק ח״ב)

אָב וָאֵם לא תָחון אַחִים ואחיות לא תרַחם
רַב לָךְ הבֵן לֻקַּחְתָּ אשר אין למו עוד מנַחם
שנִית מה זה באתָ הָאֵם פעמַיִם תקום צרה ?
יַלדה והיא בְּעֶרש לְרתה איך בְּיָדֵךְ שָׁם נִגְזָרָה
בת שבַע עשרה שנה היתה לאֵם — ולבַת מָות
דִּמְתָה לגפן עָלתה נצה וְעָלתה עמו באֵש להבת
וְאַתּ בִּתֵּנוּ בת הַחַיִל! עלית לָרֶשת גמול צדקָתֵךְ
דִּמְעות הורַיִךְ קחִי נא פה והעלי אותם בתפלָתֵךְ.

53

ביום נשרף המזבֵח
גם צפור זו לא מצאה בית
ורוּחה פה תִתְיַפֵּחַ
פה מתחת לאבן שַׁיִש

יום המות בימי הַיַלְדות — מה אָיום אם נִזְכּורָה
איך פִּרְחֵי חיים יָרְדוּ קבר וציצַת יְלוֹדִים הבורה
הִיי נַער איך נָגֹזוּ ועלוּמי עַלמה איך על עפר נָחת
נִצָּנֵי קבָרות איך נראה עולים ממעל לשושנה פורַחַת
איך הַבַּצֶּלֶת מיד הורים, סער מָות חיש יָפוּחַ
וְאיך כֹּבֶד וקשי אבנים יכסו רַכַּת בָּשָׂר וָרוּחַ
יְלֵל רוח סער! סור מזה, אַנחות אָבות פה תְּסַעַרְנָה
טַל ומטר! אַל לָכֶם פה, דִמְעות הורים פה תְּנַהַרְנה
קֶשת! אַל תֵּצְאִי הֲלום בֶּעָנן — לִבְכִי זה אֵין הֲפוּגות
אִספוּ קולכם רעם וּבָרק! אֵם גם אִמָּה הן פה נוּגות
בּוֹשׁוּ אַתֶּם זִקְנֵי שחָקִים! מקול רעם זו אֵם הַזְקֵנָה
תִּדוּמִי גם המבַכָּה בְּרָמָה! ושכולות כֻּלָּן הַאֲזֵנָה!
שנים ארבע עוד לא חָלפו כי חֲלָפָה הֵץ בן יחידה
לא עוד נִרְפָּא אז המַחץ וַתַך הקשת בְּאַלוּף ידִידָה
(שש"ק ה"ב)

מֹה נורא מחץ מַכָּתָה גם עתה בהלָקח שאֵריתה
הֹבת שלש עשרה זו היַלדה זו נִינָה זו אַחֲרִיתָה
זֹו היַלדה רבַת מהלָלים בִבנות גילה היא היקָרה
לֹקחה בהִתְלַקַח אֵש הָרֶשֶף קֶטב יָשוד החלי־רָע
מֹי ימַלל כל תהִלָתה? גדולה היא ולא יָסָפָה
נֹחרבה ביום החֻרְבָּן — וביום שְרֵפה הלא שֹרָפָה.

54

חֹץ פִתאום חָלַף את הבַית וַימַלאֵהו בכִי וצעקת שבר
נֹערה בת תשַע עֶשְרֵה שנה הובָלה משם פה אלֵי קבר
הֹר הקבָרים יִרְגַז תוֹתיו לְהֶרדַת קול, זעקַת הורֶיה
דֹמעות עיניהם תִתְעָרֵבנה פה בתוך דמֵי נעוריה
בֹאין אונים יקונן אָב אובד וְאֵם שְכולה מר צורַחת
וֹעִמָהם בוכים ששת אחים ותַאניה תַעֲנָה אָחות אחת
רֹעותֶיה עולות פה לתַנות לבת עולָה על כְלָנָה
הֹה כבודה פנימה! תומֶכת בית כאֵשת חיל זְקֵנָה
בֹתִפארת בָנות לא בָחרת אך לשון וספר כְנֶגמַת פָנַיִך
שֹם ויָד לָך בלשונות ואך ללשון עַמֵנו נשאת עינַיִך
מֹאירַת בֵית אביך! מיום ליום עָלִית כַסַהר בח״ש
וֹתתפלל חנה ותָשר דבורה בקָראֵך שירי סִפְרֵי קדש
אֹהה שושַנה! עלַיִך עוד לא פָתַחַת ואֵיך פתאם נִפְתַח קִבְרֵך
לֹעֵת קִוינו כי תְכַסֵך חָפַת רִקְמָה וַיְכַסֵך גַל עֲפָרֵך
צֹפִינו כי תַעֲלִי חִיש בית ה׳, וַתַעלִי פה על הֶהָרים
בֹעוד שמֵך נָכון לצאת בין הַחַיים והִנֵה נֶחֱרַת בין הקבָרים
יֹצאת מבית אב, לא לבית איש, כי אם לבית עולָמֵך
הֹן יֹזכור רֹוחך שֹם כל ביתֵך כמו לא נשכח דָבר מעמֵך.

55

שֹדֵה הקברים ירגז לקול בנים על קֶבר אִמָם
(שש״ם ח״ב)

רעשו כל מַצְבוֹתיו לבכי עניים בוכים עִמָם
הוֹ אָחוֹת והוֹ אֵם ! אַלְמָנוֹת ויתומים יקרָאוּ
הַמָוֶת יָרה חֵץ כרגע ונהי עולם בעיר ישָׂאוּ
עָנתה חסד לכל עָני וַחָפֵּק נפשה לנפש נַעֲנָה
נַפשות נוגות בעיר לכן מר בכו כבנות יַעֲנָה
אַךְ טוב וָחֶסד היו עֶדיה תֹם וָקֹשֶׁט קִשוטיה
בַּת עינה נִגְרָה לנפש מָרה כל כּוֹשֵׁל תמכו יָדֶיהָ
נְתיבותיה כֻּלם מי יספר וַחֲסָדֶיה מי ימַלֵּל
חֲסַר מלים לכן המקונן לספוד לשרה וּלְהַלֵּל
וְאמנם לא חֲסַר גבולות ה׳ לְגָמלך כצדקוֹתַיִךְ
מִפְּרְיֵךְ תשבעי אַתּ שמה , וּפֹה גם בנַיִךְ ובנותַיִךְ .

56

צופיה הליכות בֵית וְעֵינֵי עני לה תצפֶינה
פֹּה צופיה אבני קבר וְעֵינֵי עָני לה תבכֶינה
ויתומים הֵבִיאה בֵיתה בִּבְכִי יבאו על קִברה
רָשים הִשְׁבִּירה שֶׁבר נשבָרים פֹה על שִׁבְרה
הֵן קטן אַבְנָה מִמַהֲלָלה — וה׳ הוא ישַׁלֵם פָּעֳלָה .

57

רבת העליליה לביתֵךְ ולאישֵׁךְ רַבַּת הָעֵזֶר !
יָמיך איך לא רַבּו ומראש אישֵׁךְ נָפַל הַנֵזֶר
סוֹף שְׁנות אדם לא הִגַעַתְּ וּלְקֵצך לא קָרַבְתְּ
הַבֵּן ותָמֵש הבנות בנעוריהם איך עֲזַבְתְּ .

58

מְרים היו וּמְלֵאי עָמל וּמכאובים כל ימי חַיָּיִךְ
רחמים נתן לך אכזרי מות והשיבך למנוּחָיִכִי
יָצאת מעולם חשַׁךְ בעדך בהלקח מִזקן מאור עיניך
(שש״ק ח״ב)

מְלֵא עינַים זה האיר לך לראות עתה באור אלהַיך
ברב חיל ומאמצי כח כלכלת את ביתך מימים ימימה
השגי מכל בנות חַיל כי הֵן עשו מרֹב כֹּל ואַתּ מבלי מה
צדקתֵך ויראתֵך לא הרפית אף ברפות כחֵך וחילֵך
בנר מצוה ואור תורה הֶחֱזַקְתּ אף בחשוך יומֵך כלילֵך
יחידך אשר טפחת ובניו אשר רִבית הזכירי לאלהַיך
הִן יש רֹב שָׂכר לך — ואָצַלְתְּ גם לבן אישֵך המקונן עלַיך .

אבן בכות זו נשמעה למעלה מבין אבני האבנים

חרב רעה שָׁלף המָות וַיִכרות בגַן העֵדן עץ החיים
ירה חץ חמָתו בלבַב הרועה וקול הצאן הִגיע עד שמים
יקוד אֵש שָׁלח ביסוד הבית ועל בלימה נִתלו קירות אבניו
מַרחֵף על קִנו היה הנשר וַיהי לקִינה בנָפלו מֵעל בניו
בֵן יחיד פה בִמְרִירוּת יָרִיד , לְעֻמתו שתי בנות קינות עונות
ישיש וָשָׂב , והוא האָב , פה יוריד כָעב , מֵעינָיו מַעיָנות
עוד אחים ואחיות , ישאו בכיות , ילֵל ותַאניות , על אחיהם כי אין
קול כֻלם יחד , לכל לב פחד , חַיִל כנַחל דִמעה מכל עין
בספוק כפַים , בפרוש יָדַים , ובְכִי עינַים , יִנהו אוכלי לַחמו
העָני יבַכה את עונֵהו , ואביון אביהו , ולא רָחָם את מַרחמו
וכל העם , מה מְאֹד נפְעם , אל זה רֵעם , החש תמיד לעזרתם
רֵעיו במסחָרו , ואנשי ממכרו ‹מה נאמן דבָרו !› אמרו בקינתם
ואם רַבו אבֵלֶיךָ כמעלליך למה ימיך אך שבע וארבעים
ימי עולם שם לך צפונים ומה לך אם לו הֶארכת ימים נָעים
צדק ומישרים , ופעלים יקרים , בהם נספָרים , שנות החיים
המה לךָ ולבניךָ יעמודו , להם פה בארץ ולךָ בשמים .

(שש״ק ח״ב)

יתר שירי אד"ם

תוכן

*) אחר הכתוב הנרשם על השיר הזה „כי כל העמים ילכו״ וגו׳, נשמט עיין באור שם בשם הרמבמ״ן .

(ישי״א)

דֶּרֶךְ שָׁלוֹם

כִּי כָּל־הָעַמִּים יֵלְכוּ אִישׁ
בְּשֵׁם אֱלֹהָיו (מיכה ד׳, ה׳).

1

דֶּרֶךְ אֱמוּן בָּאֵל נַחֲלַת הוֹרֵינוּ
כִּי לֹא בִתְבוּנָה אִישׁ דָּתוֹ בָּחַרְנוּ,
עִמֵּנוּ אֵם לָנוּ – דָּת תֵּינִיקֵנוּ
בְּדָת בָּהּ נוֹלַדְנוּ בָּהּ גַּם נִשְׁאַרְנוּ;
כִּי עוֹד עַם לָעָם עַד כֹּה לֹא הוֹכִיחַ
כִּי אַךְ הוּא דַּת־אֱמֶת לִמְצוֹא הִצְלִיחַ!

2

כִּי לוּ כֵן הוֹכִיחַ גַּם אֶחָד מֵהֵמָּה
וּכְבָר אַךְ דָּת אַחַת הָיְתָה בָּאָרֶץ,

2

וּכְבָר חָלְפָה כָּל אֵיבָה וּמַשְׂטֵמָה
כִּי דָת דַּעַת תּוֹכַח מִי זֶה לֹא יָרֶץ !?
אַךְ עַתָּה אִישׁ אִישׁ חֲלֵב אִמּוֹ יָמֶץ
וּמִנַּחֲלַת הוֹרִים לֹא יֶרֶף שֶׁמֶץ !

3

גַּם אֵל עוֹד יֶחֱשֶׁה עוֹד לֹא יוֹדִיעֵנוּ
«לְדָת זוּ אוֹ זוּ כֻּלְּכֶם הִצָּמֵדוּ !»
אַךְ יַעַן כֻּלָּנוּ אֵל־אֱמֶת חֶפְצֵנוּ
יֹאמַר: «מַה לִּי אִם פֹּה אוֹ שָׁם תִּוָּלֵדוּ —
«דַּי לִי אִם אַךְ בָּזֹאת תִּהְיוּ כָּמוֹנִי
«אַךְ חוּס אַךְ הַשְׂכֵּל אֶל דַּל וּבְנֵי עֹנִי !»

4

«גַּם חוּס עַל עַם דַּל, אִם לִבְנֵי עֹנִי
וַאֲנִי אָב גַּם לָמוֹ — אַל תִּשְׂנָאוּהוּ !
«אַל נָא תֹאמְרוּ כִּי כֵן חֶפְצִי וּרְצוֹנִי
«וּשְׁמִי בָּזֶה תְּחַלְּלוּ וּתְחָרְפוּהוּ —
«אֵל רַחוּם אָנִי — הֲלֹא אֲרַחֵמָה !!
«בִּדְמוּתִי וּבְצַלְמִי צַרְתִּים גַּם הֵמָּה !» —

5

עַתָּה לָמָּה נִשְׂנָא אִישׁ אֶת אָחִיהוּ
עַל חֵטְא כִּי הוֹלִידוֹ לֹא בֶן עַמֵּנוּ —

(יש"א)

הֲטֶרֶם נוֹצָר יִבְחַר לוֹ אֱבִיהוּ ?
אוֹ עַתָּה מִבְּלִי בִין יִבְחַר דָּתֵנוּ ?
יִבֶז עַמּוֹ גַם דָּתוֹ יַמְרֶה יוֹלְדֵיהוּ ?
אוֹ הַאֻמַן כֹּה וָכֹה יָכֹף לִבֵּהוּ ?? —

6

זִכְרוּ מַעֲשֵׂה זֶרַע אָדָם בָּאָרֶץ
מֶה עָשָׂה לָעָם לֹא דָתוֹ דָתֵהוּ ,
רוֹשֵׁשׁ גַּם הָצֵר — כִּלָּיוֹן וְקָרֶץ !
זִכְרוּ — וּשְׁכָחוּ ! עַל לֵב לֹא נַעֲלֵהוּ —
זִכְרוּ אַךְ זֹאת — בַּעֲבוּר נֵיטִיב מַעֲשֵׂינוּ —
«אִם לֹא בַדָּת בָּאָדָם הֵם אַחֵינוּ ! »

7

עִזְבוּ לָאֵל דַּת־אֵל — אַךְ הוּא לוֹ יֵרָא !
יַלְדֵי אֱנוֹשׁ נַחְנוּ אַחִים כֻּלָּנוּ !
גַּם בֶּן דָּת לֹא זוּ , הוּא לֹא עַיִר פֶּרֶא —
הֲדָמוֹ וּבְשָׂרוֹ לֹא כַּאֲשֶׁר לָנוּ ! ?
גַּם רוּחַ וָנֶפֶשׁ בִּינָה וָדַעַת
לוֹ גַם כָּמוֹנוּ וּבְלִי מִגְרַעַת .

8

לָכֵן אַל נָרַע לָרֵעַ כָּמוֹנוּ
נַכִּיר נָא אַחֵינוּ אֲשֶׁר נִכַּרְנוּ

(יש״א)

4

נֵיטִיב נָא עִמָּם כַּאֲשֶׁר הֵרֵעוֹנוּ
כִּי לֹא בִתְבוּנָה אִישׁ דָּתוֹ בָּחַרְנוּ — —
הֵן עָם יָבִין לַעֲשׂוֹת כֵּן, הוּא יוֹכִיחַ
כִּי הוּא דֶרֶךְ שָׁלוֹם לִמְצוֹא הִצְלִיחַ !!

9

מִי יִתֵּן וּלְבַב כֻּלָּנוּ כֵּן יֶהִי
מִי יִתֵּן... וּמָצָא כָּל עַם מָנוֹחַ
מִי יִתֵּן... וּפַסּוּ הַוּוֹת וָנֶהִי
וּבְמַעֲשָׂיו גַּם אֵל אָז יִשְׂמַח שָׂמֹחַ !
בִּרְאוֹתוֹ כִּי בָנָיו יַחְדָּו הִשְׁלִימוּ
אָז יֵדַע כִּי חֶפְצוֹ כֻּלָּם יָקִימוּ !: —

תרכ"ט

קוֹל
הָמוֹן חוֹגֵג

יספר בקול רנה ותודה

יְקַר כבוד שמחת החג אשר חגו העם היושב בווילנא ביום חתונת הַבֵּן אשר בדור יבוא יהיה לְאָב לכל ארץ רוסיאה ואפסיה.

הוא

הנסיך הגדול בן־קיסר

אַלְכְּסַנְדֶר נִיקָאלַאיֶעוִויטְשׁ

בשנת

„יְחִי נִיקָאלַאי וְאַלְכְּסַנְדֶר!!" (תרא)

(יש״א)

א

עִיר ווילְנָא רַנִּי
הֵן רוּחַ הַצְּפוֹנִי
מִבִּירַת הַמְּדִינָה
הֵבִיא קוֹל רִנָּה
שִׂמְחָה גַּם אוֹרָה
עַל כַּנְפֵי הַבְּשׂוֹרָה:
„בֵּן יוֹרֵשׁ הַנֵּזֶר
„נִתַּן לוֹ עֵזֶר
„אַלֶכְּסַנְדֶּר וּמִרְיָם
„הֵן יִשְׂאוּ פִּרְיָם!"

מקהלה

אַלֶכְּסַנְדֶּר מַה נָּאוֶה
אֶל מִרְיָם כִּי יִלָּוֶה
כְּמוֹ יָאוֹת וְיִפֶּן
הָעֵנָב אֶל הַגֶּפֶן!

(יש"א)

ב

וַתֵּהוֹם הַקִּרְיָה
וַתִּשְׁכַּח אֶת עָנְיָהּ
הַיּוֹם יוֹם טוֹבָה
הַלַּיְלָה לֵיל חֶדְוָה
הַחַלּוֹנוֹת בְּקִירוֹת
הַשְּׁעָרִים בְּטִירוֹת
הֶעֱלוּ אֶת נֵרוֹתָם
בִּמְרוֹם רְחוֹבוֹתָם
וְכָל הָעָם יִנְהָרוּ
יַחַד יִתְחַבָּרוּ
נוֹצְרִים וִיהוּדִים
כְּאַחִים וִידִידִים
כִּי מַלְכָּם אֶחָד
וְיָשִׂישׂוּ גַּם יַחַד;
כִּי עַמִּים שׁוֹנִים
בְּצֵל אֶחָד חוֹנִים,
כֻּלָּם יִרְווּ נַחַת
בְּכַף יָמִין אַחַת
וּלְגִילַת מוֹשֵׁל עַמִּים
הֵן כֻּלָּם תּוֹאֲמִים.

(יש״א)

וַתַּעֲבוֹר הָרִנָּה
מִכָּל עֵבֶר וּפִנָּה!

מקהלה

אַלֶכְּסַנְדֶּר מַה נָּאוֶה
אֶל מִרְיָם כִּי יִלָּוֶה
כְּמוֹ יֵאוֹת וְיֵיָפֶן
הָעֵנָב אֶל הַגֶּפֶן!

ג

זֶה מִגְרַשׁ הָעִיר
כָּל לֵבָב יָעִיר
הֵן הֵבִיאָה שָׁמָּה
הָעִיר אֶת כָּל עַמָּהּ.
הָרִים אָדָם עֲטָפוּ
וּכְמֵי יַמִּים צָפוּ
שָׁם אֵשׁ מְשַׂחֶקֶת
לִמְרוֹמִים נֹסֶקֶת
וּבְאֵרוֹת לְעֻמָּתָהּ
מְרַקְּדוֹת לִקְרָאתָהּ,
וַיֵּצְאוּ אֵשׁ וּמַיִם
בִּמְחוֹלוֹת מַחֲנָיִם

(יש"א)

מַפְלִיאִים לַעֲשׂוֹת
לִצְחוֹק וּלְמָשׂוֹשׂ
כָּל הָמוֹן רַבָּה
אַלְפֵי הָרְבָבָה
הַשָּׂשִׂים וּשְׂמֵחִים
לְקוֹל הַמְנַצְּחִים
בִּנְגִינוֹת נֹעַם
וְתוֹף הוֹלֵם פַּעַם
וַאֲרוּחָה נְכוֹנָה
בְּשִׂמְחָה וּרְנָנָה
וְכָל הָעָם עוֹנִים
הֲמוֹנִים הֲמוֹנִים :

מקהלה

אַלֶכְּסַנְדֶּר מַה נָּאוֶה
אֶל מִרְיָם כִּי יִלָּוֶה
כְּמוֹ יֵאוֹת וְיָפֶה
הָעֵנָב אֶל הַגֶּפֶן !

ד

וְכָל הָאֶזְרָחִים
הִנֵּה מְבָרְכִים

אֶת סוֹחֲרֵי הָעִיר
כָּרַב וְכַצָּעִיר
לִרְאוֹת תּוֹחֶלֶת
לְמִסְחַרְתָּם נֹפֶלֶת
אֲשֶׁר יָדָם לֹא תֵלֶא
וַיִּתְנַדְּבוּ כָּל אֵלֶּה
וְעוֹד עָשׂוּ כָּהֵנָּה
בְּתוֹךְ הָעִיר וָהֵנָּה
בְּחַצְרוֹת בֵּית תְּפִלָּה
אֲשֶׁר לַיְהוּדִים סֶלָה.
לְשִׂמְחַת הַקֵּיסַר
וּבֵן יוֹרֵשׁ הַכֶּתֶר.
וְכָל הַקִּרְיָה הוֹמָה
הָאָח וְהֵידָד, שָׁמָּה
עֲלֵי קוֹלוֹת וְלַפִּידִים
יַעֲנוּ קוֹל נְגִידִים:

מקהלה

אַלְכְּסַנְדֶּר מַה נָּאוֶה
אֶל מְרִים כִּי יִלָּוֶה
כְּמוֹ יֵאוֹת וְיִיפֶן
הָעֵנָב אֶל הַגֶּפֶן!

(ישי"א

ה

אָנָּא אֱלֹהִים
רְדָה מִגְּבֹהִים
הוֹפִיעָה פֹּה בָּאֵשׁ
עֲלֵי הָמוֹן רוֹעֵשׁ
וְהָרֵק בְּרַחֲמֶיךָ
מֵאַרְבּוֹת שָׁמֶיךָ
וְהוֹאֵל וּשְׁמָעָה
אֹם הַנַּהֲלָאָה
לְבָרֵךְ וּלְאַשֵּׁר
לְיַחֵד וּלְקַשֵּׁר
הַחֶבֶל הַנִּצְמָד
וְגוֹרָל הַנֶּחְמָד
אֲשֶׁר כִּרְצוֹנֶךָ
הִפִּילָה יְמִינֶךָ
הַהֲלָלָה לַנֶּאְדָּר
מִרְיָם לְאַלֶכְּסַנְדֶּר.
וּכְמוֹ מַיִם הָרַבִּים
אֵשׁ זוּ לֹא מְכַבִּים
כֵּן בְּרֹב יְמוֹתָם
לֹא תִכְבֶּה אַהֲבָתָם.

(יש"א)

וּפָנֶיךָ הָאִירָה
לַקֵּיסָר וְלַגְּבִירָה
לַאֲרִיךְ יְמֵיהֶם
לִרְאוֹת עֵינֵיהֶם
מִצֶּמֶד זֶה הַנָּעִים
בָּנִים רִבֵּעִים
וְשָׁמַע קוֹל הֲמֻלָּה
מִפִּי הַמַּקְהֵלָה !

מקהלה

בֵּן יוֹרֵשׁ הַנֵּזֶר
נָתַן לוֹ עֵזֶר
אֲלֶכְּסַנְדֶּר וּמִרְיָם
הֵן יִשְׂאוּ פִּרְיָם
אֲלֶכְּסַנְדֶּר מַה נָּאוֶה
אֶל מִרְיָם כִּי יִלָּוֶה
כְּמוֹ יֵאוֹת וְיֵיָפֶן
הָעֵנָב אֶל הַגֶּפֶן !

הַתְּפִלָּה

אֲשֶׁר נָשְׂאוּ הַיְּהוּדִים בְּבֵית תְּפִלָּתָם
בַּיּוֹם הַזֶּה.

יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵי כָל צִבְאוֹת הַשָּׁמַיִם
וְשַׁלִּיט כָּל אַרְצוֹת הָאֲדָמָה וּמְלוֹאֵיהֶם
מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא מַלְכוּת כָּל הָעוֹלָמִים
קוֹרֵא מֵרֹאשׁ הוֹרוֹת כָּל יְמוֹת עוֹלָם
וּמַלְכֵיהֶם בְּרֹאשָׁם בִּשְׁנוֹת כָּל דּוֹר
אֲשֶׁר אַלְפֵי כִּסְאוֹת כָּל מַמְלְכוֹת הָאָרֶץ מֵעוֹלָם וְעַד עוֹלָם
כֻּלָּם יַחַד עֲרוּכִים מֵאָז לְנֹכַח אוֹר פָּנֶיךָ אֱלֹהִים!
וּבְחָכְמָתְךָ כִּי רַבָּה הֲכִינוֹתָ לְּךָ מִקֶּדֶם
יוֹשְׁבִים עֲלֵיהֶם, לְפִי רוּם כְּבוֹד הַכִּסֵּא
וּלְפִי מֶרְחַב הָאָרֶץ הַהִיא, וּרְבוֹת יוֹשְׁבֶיהָ בַּדּוֹר הַהוּא.

(ישׁ״א)

וְהִנֵּה אֲנַחְנוּ לְפָנֶיךָ הַיּוֹם בַּמַּמְלָכָה הַגְּדוֹלָה וְהָרְחָבָה,
הַשַּׁלֶּטֶת הָרַבָּה וְהַנִּשָּׂאָה אֶרֶץ רוּסִיאָה
הַפּוֹרֶשֶׂת כְּנָפַיִם עַל יַמִּים וְיַבָּשֶׁת
וּמְטּוֹתֶיהֶם עַד אַפְסֵי אָרֶץ
וְיוֹשְׁבֶיהָ עַמִּים רַבִּים וְשׁוֹנִים, נְשִׂיאִים שָׂרִים וַהֲמוֹנִים,
וְקֵיסָר אַדִּיר נַעֲלֶה וְנִשָּׂא יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא מַמְלַכְתָּהּ
הוּא אֲדוֹנֵינוּ נִיקָאלַאי בֶּן פָּאוּל
יִגְדַּל וְיָרוּם הוֹדוֹ וּכְבוֹדוֹ
אֲשֶׁר רֹחַב לְבָבוֹ כִּמְלוֹא רֹחַב הַמַּמְלָכָה הָרַבָּה הַלֵּזוּ
וַאֲמִתּוֹ תִּפְרוֹץ מֵהָלְאָה לִגְבוּלוֹתֶיהָ
הָאוֹמֵר לְצֶדֶק: הֱוֵה זַךְ וְטָהוֹר
וּלְמִשְׁפָּט: הֱיֵה לִי אוֹר בָּהִיר!

וְלִימִינוֹ הִצַּבְתְּ הַגְּבִירָה הָרוֹמֵמָה
בַּת מוֹשֵׁל צַדִּיק מֶלֶךְ גָּדוֹל וָרָם
אַלֶכְּסַנְדְּרַא בַּת פְּרִידְרִיךְ מֶלֶךְ פְּרוּסִיאָה
הַמַּעֲרֶכֶת זִיז כְּבוֹד הַשִּׁלְטוֹן הָרַב הַזֶּה
בְּקַוֵּי אוֹרוֹת הַחֶסֶד וְהָרַחֲמִים
וַתִּכּוֹן הָאָרֶץ הַזֹּאת בִּימֵיהֶם
עַל מְכוֹן צֶדֶק וְשָׁלוֹם לִתְהִלָּה וּלְתִפְאָרֶת
וְלֵב הָעָם הַיּוֹשֵׁב בָּהּ גָּבַהּ
בְּרוּם קֶרֶן מַלְכּוֹ וּבִשְׂאֵת הַדְרַת מַלְכוּתוֹ.

(יִשׂ״א)

וְהִנֵּה הִגִּיעַ אֵלֵינוּ ה׳ אֱלֹהִים אֶת הַיָּמִים הָאֵלֶּה
יְמֵי שִׂמְחַת הַקֵּיסָר וְהַגְּבִירָה
יְמֵי חֲתֻנַּת בֶּן יוֹרֵשׁ הַנֵּזֶר וְנוֹחֵל הַכִּסֵּא
הוּא אֲדוֹנֵינוּ אַלֶכְּסַנְדֶּר בֶּן נִיקָאלַאי
בְּהוֹכִיחַ לוֹ אֵשֶׁת חֵן וְכָבוֹד
הִיא מַארְיַא אַלֶכְּסַנְדְרָאוְונַא הַכְּבוּדָּה
בַּת נְשִׂיא הֶעסְסֶען דַארְמְשְׁטַאט
וְאוֹתָהּ רָאִיתָ בִּרְאוֹת אֱלֹהִים רְאוּיָה לַחֲלוֹק
בְּנַחֲלַת שָׁפְרָה וִירֻשָּׁה יְקָרָה וַהֲדָרָה כָּזֹה .

וּכְצֵאת הַבְּשׂוֹרָה בְּכָל הָאָרֶץ רְחָבַת יָדַיִם הַלֵּזוּ
כִּי אָמַר אֱלֹהִים לִבְנוֹת בַּיִת נֶאֱמָן לְבֶן הַקֵּיסָר ,
וְהוּא ה׳ יוֹצֵא מִמְּעוֹן קָדְשׁוֹ הַשָּׁמַיִם
לְהוֹרוֹת אֶבֶן הָרֹאשָׁה אֶבֶן פִּנַּת הַבַּיִת
וְכָל קְדוֹשָׁיו בְּנֵי־אֱלֹהִים עִמּוֹ
וַיֵּצְאוּ כֵן כָּל רִבְבוֹת אַלְפֵי הָעָם הָרָב הַיּוֹשֵׁב בָּאָרֶץ הַזֹּאת
לְבָרֵךְ בְּמַקְהֵלוֹת קֹדֶשׁ אֶת מַעֲשֵׂה יְדֵי הָאֱלֹהִים
וּלְהַקְדִּישׁ בְּהוֹדוֹת וְהַלֵּל אֶת פָּעֳלוֹ .

אָז רַנּוּ כָּל כּוֹכְבֵי מָרוֹם וַיָּרִיעוּ כָּל צִבְאוֹת אֱלֹהִים
וַתִּמָּלֵא כָּל הָאָרֶץ תְּשׁוּאוֹת חֵן־חֵן , אֶל הַבַּת וְהַבֵּן ,

וְקוֹל הֶמְיַת שָׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה הִשְׁתָּרַע
עַד קְצוֹת כָּל עָבְרֵי הַמַּמְלָכָה
כִּי אֵיךְ לֹא יִתְעָרְבוּ בְּנֵי הָאָרֶץ בְּשִׂמְחַת אֲבִי וְאֵם הַמְּדִינָה
הֵן שִׂמְחַת הַלֵּב, תִּפְרוֹץ בְּכָל הַגֵּו,
וְשִׂמְחַת הַמַּלְכָּה וְהַמֶּלֶךְ, בְּיוֹשְׁבֵי מְדִינָה וָפֶלֶךְ!

וְעַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ הִנֵּה בָּאנוּ לְפָנֶיךָ
אֲנַחְנוּ שְׁאֵרִית בֵּית יַעֲקֹב
הַחוֹסִים בְּצֵל הָעֵץ הָרַעֲנָן וְהֶעָנָף הָרַב וְהָרָם הַזֶּה
לָשֵׂאת רִנָּה וּתְפִלָּה בְּעַד הַגּוֹרָל הַקָּדוֹשׁ
אֲשֶׁר עָלָה לְפָנֶיךָ כַּיּוֹם הַזֶּה
הוֹאֶל נָא אֱלֹהִים אֱלֹהֵינוּ וְהֵעָתֵר לְקוֹל עַמֶּךָ
וַהֲרִיקוֹתָ לָהֶם בִּרְכוֹתֶיךָ, בִּרְכוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ,
אֲשֶׁר אַתָּה לְבַדְּךָ
בְּמַמְלַכְתְּךָ אֵין־קֵצֶה
וּבְמַלְכוּתְךָ אֵין־חֵקֶר
וּבְדַעְתְּךָ לֹא־מוּדַעַת
יָדוֹעַ תֵּדַע בִּרְכוֹת מְלָכִים וּנְסִיכִים, וְלֹא נַחְנוּ –

וְגַם בִּרְכַּת פִּינוּ הַקְּטַנָּה, תִּשְׁמַע הַשָּׁמַיִם וְתַעֲנֶה,
לְהַחֲזִיק פּוֹעַל כַּפֶּיךָ וּמַעֲשֵׂה יָדֶיךָ אַל תֶּרֶף,
(יש"א)

אֶת הַחוֹבֶרֶת אֲשֶׁר חִבַּרְתָּ לֹא תַפְרִיד
וְאֶת הַדֶּבֶק הַטּוֹב אֲשֶׁר הִדְבַּקְתָּ לֹא תַבְדִּיל,
עָנְדֵם בְּמַעֲדַנּוֹת חֵן וְאַהֲבָה
קָשְׁרֵם בְּקִשּׁוּרֵי יְדִידוּת וְשַׁלְוָה
וְאַהֲבָתָם בְּיוֹם חֻפָּתָם תֶּחֱזַק מִיּוֹם לְיוֹם
וְתֵלֵךְ הָלֹךְ וְגָדֵל כָּל יְמֵיהֶם לְעוֹלָם
וְעֵינֵי הַקֵּיסָר וְהַגְּבִירָה רוֹאוֹת
וְלִבָּם עָלֵז וְשָׂמֵחַ,
כַּאֲשֶׁר יִצְהַל הַיָּרֵחַ,
לְאוֹרוֹ הַזָּרוּעַ בֵּין כּוֹכְבֵי לַיְלָה,
הַמְאִירִים לְעֵינֶיהָ מִסָּבִיב לָהּ׃

וְהִנֵּה אֲנַחְנוּ עַם קָטֹן וּמִצְעָר
שְׁאֵרִית עַם קְדוּמִים,
בְּנֵי יַעֲקֹב וִיהוּדָה,
עָלֵינוּ לְהוֹדוֹת לְךָ אֱלֹהִים אֱלֹהֵינוּ
וּלְזַמֵּר לְשִׁמְךָ יְיָ צְבָאוֹת
עַל כָּל הַטּוֹבָה וְהַחֶסֶד,
אֲשֶׁר הִפְלֵאתָ לַעֲשׂוֹת
לְבֵית הַשַּׁלִּיט הָרַב הַזֶּה מֵאָז וְעַד עַתָּה
כִּי כַאֲשֶׁר מִלֵּאתָ טוּבוֹת הַמַּמְלָכָה הַזֹּאת

בְּמִשְׂרָה וּבְכָבוֹד ,
בְּשַׁלְוַת נוֹעַם וְשִׂמְחַת עֲדָנִים כַּיּוֹם הַזֶּה ,
וְכַאֲשֶׁר הֶעֱלִיתָ אָשְׁרֵי הַמְּדִינָה הַלָּזוּ
לְמַעְלָה מִכָּל אַחְיוֹתֶיהָ עַל כָּל פְּנֵי הָאֲדָמָה
וַתַּגְבִּיהַּ אֶת מֶמְשַׁלְתָּהּ עַד לֵב הַשָּׁמַיִם ,
כֵּן הִגְדַּלְתָּ וְהִרְבֵּיתָ שִׂמְחַת הָעָם הַקָּטֹן הַזֶּה
עַל כָּל יֶתֶר עַמִּים יוֹשְׁבֵי בְצִלּוֹ ,
כִּי כֵן שָׁאַלְנוּ יְמוֹת עוֹלָם וַיּוֹרוּנוּ
יְמֵי קֶדֶם וַיַּגִּידוּ לָנוּ
כִּי אַף הַגְּדוֹלִים בְּמַלְכֵי אֶרֶץ
וְאַף הַגְּבוֹהִים בְּשַׁלִּיטֵי תֵבֵל
אַךְ הֵמָּה הִשְׁפִּילוּ לִרְאוֹת וְלָשׂוּם עַיִן
גַּם עַל בְּנֵי עַמֵּנוּ אֲשֶׁר יָשְׁבוּ אָז בַּשֵּׁפֶל !

וּכְמוֹ שֶׁמֶשׁ עֵת יָצוֹא תֵצֵא עַל הָאָרֶץ
בְּעוֹד תְּקוּפָתָהּ עַל קְצוֹת שָׁמַיִם
תְּשַׁלַּח אוֹרָהּ עַל רָאשֵׁי הָרִים הַגְּבֹהִים
וְעַל אֲמִירֵי אַרְזֵי לְבָנוֹן כִּי רָמוּ
וְכָל מַטָּעֵי רַגְלֵי הָהָר וְצִמְחֵי גִזְעֵי כָּל עֵץ
הִנָּם בְּמַחְשָׁךְ וְאֵין נֹגַהּ לָהֶם
עֲדֵי עֲלוֹת שֶׁמֶשׁ גָּבְהֵי שָׁמַיִם
וְתָכִין מוֹשָׁבָהּ בְּרֹאשׁ מְרוֹמִים ;

אוֹ אָז יַגִּיעַ אוֹרוֹ כִּי רַב
עַל כָּל נִשָּׂא רָם וְעוֹפֶל,
וְעַל כָּל מָךְ וְשָׁפֵל!

וְעֵינֵינוּ הָרוֹאוֹת אֶת אֵלֶּה גַּם הַיּוֹם הַזֶּה
בְּפַתְשֶׁגֶן כְּתָב הַחֶסֶד אֲשֶׁר נָתַן הַקֵּיסָר
בְּיוֹם שִׂמְחַת לִבּוֹ, בְּכָל מְדִינוֹת מֶמְשַׁלְתּוֹ,
שִׁפְעַת סְלִיחוֹת, וְרוֹב הֲנָחוֹת,
לֹא הֵסִיר חַסְדּוֹ זֶה גַּם מֵאִתָּנוּ בְּנֵי יְהוּדָה,
וְלֹא הִפְלָה בֵּינֵינוּ וּבֵין יֶתֶר עַמִּים רַבִּים.

וּבְכֵן מָלֵא לִבֵּנוּ רוּחַ תּוֹדָה וּבְרָכָה
וְנַפְשׁוֹתֵינוּ רוּחַ שִׁיר וּתְהִלָּה
וְשִׂמְחָתֵנוּ גְדֹלָה הַיּוֹם
מֵאֲשֶׁר יוּכְלוּן שִׂפְתוֹתֵינוּ,
לְהַגִּידָה וּלְסַפְּרָה,
וְיָדֵינוּ קָצְרוּ מֵעֲשׂוֹת רוֹב הַהֶדֶר
וַהֲמוֹן גְּדֻלַּת הַפְּאֵר וְהַתִּפְאָרָה
אֲשֶׁר יָכִילוּ שִׁפְעַת חֶדְוַת רוּחֵנוּ הַיּוֹם הַזֶּה,
עַל כֵּן אָמַרְנוּ לֶאֱחוֹז דֶּרֶךְ אֲבוֹתֵינוּ מֵאָז וּמֵעוֹלָם
לְשַׁלֵּם עֲלִילוֹת, שְׂפָתֵינוּ,
וּלְמַלְאוֹת מִפְעָלִים, לְשׁוֹנֵנוּ;

וּבְכֵן נִגַּשְׁנוּ לָבוֹא עָדֶיךָ
קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל! בְּמִקְדָּשֵׁנוּ זֶה
לִשְׁפּוֹךְ הֶגְיוֹן גִּילַת הָרוּחַ בְּשִׂיחַ פֶּה וְלָשׁוֹן
וְלִנְסוֹךְ דִּמְעוֹת שְׂשׂוֹן נַפְשֵׁנוּ
בְּמַעֲלוֹת בָּמַת אֲרוֹן קָדְשֶׁךָ,
לְפָנֶיךָ אֵל יוֹשֵׁב הַכְּרוּבִים!
כִּי מְלוֹאַת חַדְרֵי לְבָבֵנוּ
תִּתֵּן בְּפִינוּ שִׁיר חָדָשׁ
בְּהוֹדוֹת וְהַלֵּל לֵאלֹהִים וָמֶלֶךְ
וּבְשְׂאֵת רִנָּה וּתְפִלָּה
לַאדֹנָי אֱלֹהִים, וְלַאֲדוֹנֵי הָאָרֶץ!

הוֹדוּ לַיָי כִּי טוֹב
בָּרְכוּ שְׁמוֹ כִּי גָדוֹל וָרָם
הַלְלוּיָהּ כִּי נִשְׂגָּב וּמְהֻלָּל שְׁמוֹ בִּשְׁמֵי שָׁמַיִם,
זַמְּרוּ עֻזּוֹ כִּי נַעֲרָץ בְּכָל אַפְסֵי אָרֶץ,
כִּסְאֲךָ אֱלֹהִים עוֹלָם וָעֶד
חוֹפֵף עַל כִּסֵּא אֲדוֹנֵינוּ אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ הַזֹּאת
הַגָּדוֹל בְּכָל כִּסְאוֹת מַמְלְכוֹת הָאֲדָמָה.
וְקַצּוֹת קַרְנֵי הוֹד
הַשּׁוֹפְעוֹת מֵאוֹר שֵׁבֶט מַלְכוּת שָׁמֶיךָ

הֵן הִנָּה הַמּוֹפִיעוֹת לְעֵינֵינוּ
מֵרֹאשׁ שֵׁבֶט מַלְכוּת רוּסִיאָה
אֲשֶׁר נָתַתָּ בְּיַד מְשִׁיחֲךָ זֶה
לִרְעוֹת וְלַנְחוֹת בּוֹ אַלְפֵי רִבְבוֹת הָעָם הַזֶּה׃

אָנָּא יְיָ חֲסִין יָהּ!
הַאֲצִילָה נָא עַל כֵּס זֶה וְשֵׁבֶט הַלָּז
מִכָּל רוֹב הַטּוּב וְהַשֶּׁפַע, הָעוֹטְרִים כֵּס־יָהּ וְשִׁבְטְךָ אֱלֹהִים
וּמִשְׁפְּעַת שָׁלוֹם וְשַׁלְוָה הַשְׁקֵט וָבֶטַח
הַמְמַלְאִים כָּל שְׁמֵי מְעוֹנֶךָ
וָעֹז חֶדְוָה וְשִׂמְחַת עוֹלָם
הַמִּתְלוֹנְנִים בְּסֵתֶר חֶבְיוֹן מוֹשָׁבֶךָ,
תְּמַלֵּא גַם הֵיכְלֵי מוֹשַׁב הַמּוֹשֵׁל הָאַדִּיר הַזֶּה,
לְמַעַן הַחֲיוֹת בְּצִלּוֹ כָּל הַיָּמִים,
הָעָם הָרָב כְּחוֹל יַמִּים,
בְּרֹב שָׁלוֹם וְחַיִּים נְעִימִים, אמן׃

אוֹר פְּנֵי מֶלֶךְ!*)

ביום הופיע אור פני אדנינו הקיר"ה בווילנא

1

אָשְׁרֵךְ עִיר וִוילְנָא מִי יוֹדֵעַ יַבִּיעַ
מֶלֶךְ רִבְבוֹת־עָם בָּךְ שֵׁנִית יוֹפִיעַ
מֶלֶךְ אוֹר אֲרָצוֹת לָךְ שֵׁנִית יָאִר;
אַלֶכְּסַנְדֶר הַשֵּׁנִי שֵׁנִית תֶּחֱזֶיהוּ
שַׁלִּיט רַחֲבֵי תֵבֵל אַתְּ וִוילְנָא תַּנְוִיהוּ
אַלֶכְּסַנְדֶר – וִוילְנָא! אָשְׁרֵךְ אֵין דֵּי בָאֵר!

2

פִּצְחוּ הָרֵי וִוילְנָא רִנַּת שָׁמַיִם
וּשְׂאוּ גִּבְעוֹת לִיטָא זִמְרַת כַּפַּיִם
רָנֵּי כוֹכָבִים כֵּן שֶׁמֶשׁ בְּנָגְהָהּ;
שֶׁמֶשׁ הַצְּדָקָה גַּם לָכֶם הִגִּיהַּ
וּגְדוֹל הַנְּשָׁרִים לָכֶם עוּף הִגְבִּיהַּ
מֶלֶךְ אֶל דַּרְכֵי־יָהּ לִבּוֹ גָבוֹהַּ!!

---

*) הכרמל שנה ראשונה ט' 15.

3

אִם מוֹשֵׁל צַדִּיק, מוֹשֵׁל טוֹב שָׁמַיִם
טוֹב מָרוֹם נִגְלָה לָךְ וִוילְנָא פַּעֲמַיִם
מַה טּוֹב גּוֹרָלֵנוּ – שִׁירוּ זַמֵּרוּ!
מַה – סְרִיוֹנֵי־אֵשׁ לָבְשׁוּ חוֹמוֹתֵינוּ *)
אוֹר נֵרוֹת רִבּוֹאוֹת – לִמְאוֹר מַלְכֵּנוּ
וּתְהִלּוֹתָיו מֵהֶם הָהֵל גָּבֵרוּ!!

4

גָּבַר אַלֶכְּסַנְדֶּר! טוּבְךָ מִכָּל מֶלֶךְ
תַּשְׁוֶה עִם דַּל וָרָב, עָשִׁיר וָחֵלֶךְ,
מַהֲלָלֶיךָ לַמְּהַלְלִים יֹאמְרוּ: דֹּמּוּ!
אוֹצָר מָלֵא חֶסֶד חַדְרֵי לִבֶּךָ
רָמוּ דַּרְכֵי צִדְקָךְ כִּמְרוֹם נַפְשֶׁךָ
וּמְסִלּוֹת אַרְצָךְ רָאוּ – וַיֵּרֹמּוּ!

---

*) כבוא אדונינו הצדיק ורב־חסד הקיר"ה ות"מ לעירנו ווילנא, התנדבו נדיבי בני עמנו, והעמידו שער גדול, בנוי לתפארת מלכות, על יד רחוב היהודים היוצא אל רחוב אשכנז (דייטשע שטראסע) אשר בו יעבור המלך יצוא ושוב דרך השער הזה, ועל ר א ש השער עטרת תפארה ממעל לשם הקיר"ה הכתוב על המשקוף משני עבריו, מעשה ידי אמן, והשער בלילות עוטה אור נרות כשלמה, מראשו ועד רגליו ומכל עבריו מסביב. וגם מנורות עשויות מחוטי ברזל תלויות ברוח על פני כל אורך הרחוב הזה, מלאות אור־אש מתלקחת, — וכל המחזה כולו אומר: «אור זרוע לצדיק — ולישרי לב (עבדיו) שמחה!»

(יש"א)

5

בִּגְבֹהוֹת אֵלֶּה הֲלִיכוֹת לָךְ עַתָּה
אַךְ מֵרוֹם צִדְקָתְךָ תַּשְׁפִּיל שׁוּר מַטָּה
הַמָּךְ בַּעֲמָמֶיךָ תֵּרֶא עָנְיֵהוּ –
«הֶאָח !» יַעֲנוּ לָךְ פִּיּוֹת אַלְפֵי אֶלֶף
הוּא גַם מִסְפַּר הַלְּבָבוֹת – אֵין בָּם סֶלֶף
אֵין לֵב בַּעֲבָדֶיךָ לֹא לָךְ הִנֵּהוּ ! !

6

אַף כִּי לֵב בַּת־יַעֲקֹב חוֹסַת צִלֶּךָ
יוֹשֶׁבֶת מֵאָז בִּגְבוּלוֹת אַרְצֶךָ
עוֹבַדְתְּךָ בִּלְבַב תֹּם, מִבְּלִי לֵב שֶׁקֶר ;
עֵינָךְ צוֹפָה אַךְ טוֹב – גַּם לָהּ סִבּוֹת
וּבְלִבָּךְ רוֹאֶה אֱמֶת – בָּהּ בִּינוֹת
וַתְּעַנֵּק גַּם לָהּ מִטּוּבְךָ אֵין־חֵקֶר ! !

7

אֶל כָּל מַלְכֵי־אֶרֶץ כִּסֵּא וָכֶתֶר
שֵׁבֶט , שִׁלְטוֹן , וּמִשְׂרָה, דֵּי וָיֶתֶר
אַךְ לֵב טוֹב אֵל טוֹב יִתֵּן לִבְחִירֵהוּ !
לִבְחִירְךָ אַלֶכְּסַנְדֶּר אָנָּא אֱלוֹהַּ !
יָהּ אֵל־יִשְׂרָאֵל רָם עַל כָּל גָּבוֹהַּ !
אָנָּא הָבָה נָּא כֹּל יִשְׁאַל לִבֵּהוּ ! !

(ישו״א)

8

וּפְתַח לִשְׁאֵלָתוֹ שַׁעֲרֵי רַחֲמֶיךָ
כְּשַׁעַר פָּתַחְנוּ לוֹ תַּחַת שָׁמֶיךָ
(אוֹת לֵב יַעֲקֹב כְּשַׁעַר לוֹ פָּתוּחַ)
וּכְמוֹ כֻּלּוֹ אוֹר, תָּאִיר לוֹ פָּנֶיךָ
וּכְנֵרוֹתָיו – תָּשִׂים עָלָיו עֵינֶיךָ
כַּעֲטַרְתּוֹ – עַטְּרֵהוּ טוֹב מִכָּל רוּחַ ! !

9

שִׁמְעָה שַׁדַּי בִּרְכַּת פִּינוּ וּרְצֶנָּה
וּשְׁאֵרִיתָהּ מִלִּבֵּנוּ תִּדְלֶנָּה
כִּי תוֹדָה וּבְרָכָה מָלֵא רוּחֵנוּ !
רַב טוּבוֹ לַכֹּל – זָכְרָה לוֹ אֱלוֹהַּ !
חַסְדּוֹ לַשָּׁפֵל – תִּרְאֶה מִגָּבֹהַּ
וּתְרוֹמֵם קַרְנוֹ עַל כָּל בִּרְכוֹתֵינוּ ! !

המדבר לכבוד מלכו ועמו ליום בוא אדונינו הקיר״ה ות״מ לעירנ״
ווילנא. ש״ק כ״ז תשרי. שנת ועתה עיני רָאָתְךָ לפ״ק.

הַתּוֹדָה! *)

לכבוד הקיר״ה ות״מ

על חַנּוֹתוֹ אותי משאת מאת פניו טבעת יקרה תמור ספרי „כליל יפי״ אשר חברתי ליום הִנָּתֵן כתר מלכות בראשו.

1

קְטֹנְתִּי מֵחֶסֶד מֶלֶךְ מָשׁוּחַ
קְטֹנְתִּי מֵהוֹדוֹת מַלְאָךְ מוֹשִׁיעַ,
מֶלֶךְ מֵרוּם הוֹדוֹ נַפְשִׁי תָשׁוּחַ
מֶלֶךְ כְּמַלְאָךְ עַל אֶרֶץ הוֹפִיעַ;
עַל מַשְׂאֵת חַנַּנִי יְקָרַת טַבַּעַת
מֵאוֹר שֶׁמֶשׁ נוֹצֵץ עוֹר הַתּוֹלַעַת!

2

אַךְ לָךְ בַּת־אֱלֹהִים! אַךְ לָךְ יָאָתָה
לָךְ שָׂפָה עִבְרִיָּה הוֹדוֹת לַמֶּלֶךְ,
הַתּוֹדָה מֵאָז אַךְ עַל פִּיךְ הָיָתָה
שַׁדַּי וּמְלָכִים הוֹדֵית עַל כָּל פֶּלֶךְ;
מִי בִּימֵי קֶדֶם הוֹדָה לֵאלֹהַיִךְ
עַל דָּוִד וּשְׁלֹמֹה מִי שָׁר בִּלְעָדַיִךְ!?

---

*) המגיד שנה שניה נו׳ 31.

3

וּמִי עַתָּה הוֹרִיד לִי זוּ הַטַּבַּעַת
אִם לֹא אַתְּ בָּאת לַמֶּלֶךְ בִּכְלִיל יֹפִי
שָׁם שַׁרְתְּ הִתְפַּלַּלְתְּ גַּם דָּרַשְׁתְּ בַּדַּעַת א)
וַיִּשְׁמַע תֹּם נִיבֵךְ מִבְּלִי כָּל דֹּפִי!
וַיִּזְכֹּר מִי אַתְּ וּלְמִי אָז הָיִית
מִי אָז דִּבֶּר בָּךְ וּמָה אָז יָפִית!!

4

שַׁרְתְּ עַל אֲבָנִים שֵׁשׁ אֵל לוֹ בַּנֵּזֶר
אֲשֶׁר כֵּן כֻּלָּם בּוֹ עַתָּה נִרְאֵמוֹ –
שָׁלוֹם וּמְנוּחָה, חֵן, הוֹד, עֹז וָעֵזֶר
גַּם אֶבֶן הַחַיִּים הַחוֹפֵף עָלֵימוֹ; ב)
וַתִּשְׂאִי טַבַּעַת חֵן לָהּ וָנֹעַם
אַחְלָמָה סַבִּים לָרֹב אַבְנֵי־שֹׁהַם! ג)

5

יוֹאֵל אֵל גַּם לִתְפִלָּתֵךְ שָׁם יַעַן
יָרִיק לוֹ בִּרְכָתֵךְ שָׁם בֵּרַכְתִּיהוּ,

א) הספר «כליל יופי» כולל שיר ותפלה ודרוש ליום הכתר, ובג׳ בתים הבאים ירמוז המשורר בטבעת לְעֻמת שלשת אלה.

ב) שבעת האבנים האלה נזכרו שם על הכתר.

ג) אחלמה הוא אַמעטהיסט, ושוהם הוא הדיאמאנט, אוה״ש.

(יש״א)

וּלְמַעַן אָדָם רָב יַעַשׂ, וּלְמַעַן
עַם זוּ בָּנַיִךְ עַם כָּךְ דּוֹבֵר פִּיהוּ;
וּכְתֶת לָךְ טַבַּעַת זוּ מִנְּבֹהַּ
כֵּן כֹּל הִתְפַּלַּלְתְּ שָׁם יִתֵּן אֱלֹהַּ!

6

עַם זוּ אַהֲבַת אַלְכְּסַנְדֶּר אָבִינוּ
עָמוֹק בִּלְבָבוֹ וּבְנַפְשׁוֹ נֶחְצָבָה,
וּכְמוֹ מְתוּרַת יָהּ שָׁם לִמַּדְתָּנוּ
כִּי כֶאֱהוֹב אִישׁ אֶל מַלְכֵּנוּ נֶאֱהָבָה!
וּכְתוֹרוֹת אֵלֶּה תּוֹךְ סִפְרֵךְ נִטָּעוּ
כֵּן אַבְנֵי הוֹד בַּטַּבַּעַת הָטְבָּעוּ!

7

עַל כֵּן הוֹדִי אַתְּ לֵאלֹהִים וָמֶלֶךְ
וּבְשֵׁם כָּל עַמֵּךְ תּוֹדָתֵךְ הַבִּיעִי,
וּבְרוּחֵךְ אֶל עָלַיִךְ «הַמַּגִּיד» תֵּלֶךְ
בַּעֲבוּר חֶסֶד מַלְכֵּךְ בָּעָם תּוֹדִיעִי!!
יֵדַע עַם יָהּ כִּי מַלְכּוֹ זֶה הוֹפִיעַ
הוּא מַלְאַךְ פָּנָיו הוּא מַלְאָךְ מוֹשִׁיעַ!!—

יום ו׳ עש״ק ה׳ מ״א «לדובר שלום» לפ״ק, פה ווילנא יע״א.

אוֹרָה וְשִׂמְחָה ! *)

לפי מלאת עשר שנים למן יום הִוָּסֵד
בית מדרש הרבנים בווילנא יע״א .

שִׂישׂוּ זֶרַע יַעֲקֹב שִׂמְחוּ וָגִילוּ
שִׁירוּ זַמְּרוּ מַשְׂכִּיל בָּנִים הַשְׂכִּילוּ !
שִׁירוּ בִּרְנָנִים
נִטְעֵי נַעֲמָנִים !
לִמְלֹאת זֶה הַיּוֹם, עֶשֶׂר שָׁנִים
לִיסוּד בֵּית סֵפֶר הָרַבָּנִים !

זַמְּרוּ אֵל עוֹלָם אֶבֶן יִשְׂרָאֵל !
זוֹרֵעַ אוֹר דָּת לָךְ עַל הַר סִינַי
נַשְּׁקוּ אוֹר תּוֹרָה בַּת חָכְמַת הָאֵל
נוֹטֵעַ אוֹרָה עַל הַר בֵּית אֲדֹנָי !
אֵל מוֹרֶה מִסִּינַי וִירוּשָׁלַיִם
יוֹרֵנוּ גַם עַתָּה בִּקְצוֹת שָׁמַיִם !

---

*) המגיד שנה הראשונה נו׳ 54, ועיין גם בהמגיד שם ס׳ 49—52 .
(יש״א)

אֵל הוֹפַע אוֹר רָצוֹן בִּלְבַב מַלְכֵּנוּ
גַּם לִבְנֵי יַעֲקֹב לִיסוֹד בָּתֵּי סֵפֶר,
הוֹרוֹת בָּם תּוֹרוֹת וּשְׂפַת אֱלֹהֵינוּ
מַדָּעִים וּלְשׁוֹנוֹת גַּם אִמְרֵי שֶׁפֶר
וַיָּאֶר אוֹר סִינַי וִירוּשָׁלַיִם
עַל זַרְעֵנוּ פֹּה בִּקְצוֹת שָׁמַיִם.

מקהלה

שִׂישׂוּ זֶרַע יַעֲקֹב שִׂמְחוּ וָגִילוּ
שִׁירוּ זַמְּרוּ מַשְׂכִּיל בָּנִים הַשְׂכִּילוּ

וּבֵית סֵפֶר זֶה הוּקַם עָל בֵּינֵינוּ
הָכֵן בּוֹ מוֹרִים עִם רַבָּנִים סֶלָה,
יֵדְעוּ לָשׁוֹן וָסֵפֶר לִנְבִיאֵינוּ
וּלְחַכְמֵי הַתּוֹרָה בָּאֵי בָבֶלָה –
וּכְקֶדֶם תָּשׁוּב לַתּוֹרָה הַכֶּתֶר
גַּלּוֹת אוֹר לִקְחָהּ מִמַּחְשַׁבֵּי סֵתֶר!

הוֹדוּ זֶרַע יַעֲקֹב שַׁדַּי וָמֶלֶךְ
ה׳ רִאשׁוֹן – אַלְכְּסַנְדֶּר הַשֵּׁנִי

(ישׁ״א)

יִשְׁרֵי לֵב בִּישְׁרוּן יוֹשֵׁב כָּל פֶּלֶךְ!
הַכִּירָה חֶסֶד זֶה, אֱמוֹר: «הִנְנִי!»
הֵא מוֹרֶה בִנְךָ לִהְיוֹת אִישׁ בָּאָרֶץ
הֵא לְךָ רַב מוֹשִׁיעַ עוֹמֵד בַּפֶּרֶץ!

מִי זֶה מַעֲלִים עַיִן גַּם יַסְגִּירֶנָּה
וַיִּצְעַק מִבְּלִי דַעַת: «מְאֵן אָנִי!»
פִּתְחָה עַיִן וָלֵב וּבוֹא נָא הֵנָּה
אָז תֵּרֶא, תָּבִין, תֹּאמַר: «מָה הִתְעָנִי?»
שׁוּר! – מִשָּׁנִים אַךְ עֶשֶׂר זֶה פִּרְיֵנוּ!
אִם עָשׂוּ כֵן מִלְּפָנִים כַּבִּיר יָמֵינוּ??

הוֹדוּ לֵאלֹהִים לִמְקוֹר זֶה הַחֶסֶד
הוֹדוּ לַמֶּלֶךְ הַמַּשְׁלִים חֶפְצֵהוּ,
לַשָּׂר – עַל פִּיו חָכְמַת רוּסְיָא תִּוָּסֶד
וּלְהַשְׂכִּיל גַּם יַעֲקֹב יָשִׂים עֵינֵהוּ!
הוֹדוּ שַׂר־הַתְּקוּפָה אֵלֵינוּ יַשְׁגִּיחַ
גַּם שָׂר, בֵּית סִפְרֵנוּ עַל יָדוֹ יַצְלִיחַ!

(ש״א)

מקהלה

שִׁירוּ בִּרְנָנִים
נִטְעֵי נַעֲמָנִים
לְמְלֹאת זֶה הַיּוֹם, עֶשֶׂר שָׁנִים
לִיסוּד בֵּית סֵפֶר הָרַבָּנִים,
שִׂישׂוּ זֶרַע יַעֲקֹב שִׂמְחוּ וָגִילוּ
שִׁירוּ זַמְּרוּ מַשְׂכִּיל בָּנִים הַשְׂכִּילוּ!!

י"ד מרחשון לפ"ק (תרי"ח) פה ווילנא.

שְׁאֵלַת שָׁלוֹם! *)

אשר הושיטה עדת ווילנא לכבוד השר הצדיק ר׳ משה מונטיפיורי הי״ו בבואו הנה בשנת תר״ו.

1

שַׁאֲלִי בַּת־יַעֲקֹב יוֹשֶׁבֶת צָפוֹנָה
לִשְׁלוֹם הַבָּא לִשְׁאוֹל לִשְׁלוֹמֵךְ הֵנָּה
לִשְׁלוֹם משֶׁה וִירוּשָׁלַיִם סֶלָה!
זִכְרִי לִימֵי עוֹלָם משֶׁה! עִמֵּנוּ
וּנְבִיאוֹ הַלֵּוִי – גַּם בָּא אֵלֵינוּ
זִכְרִי! – וְיָמִין אַל שֵׁנִית לֹא תֵלֵךְ!

2

זִכְרִי! וּמְחִי דִמְעָה מֵעַל פָּנַיִךְ
הַרְפִּי וַחֲדָלִי מִפָּרֵשׂ יָדַיִךְ
זִכְרִי! גַּם דֹּמִי! כִּי אֶת כֹּל יוֹדֵעַ –;
לִירוּשָׁלַיִם חוֹתָמוֹ נָא שׁוּרִי!
הֲיִשְׁכָּחֶנָּה? גַּם אַתְּ אַל תָּגוּרִי
אִמְרִי: «בַּת עִירֵךְ אָנִי!» הוֹי נוֹסֵעַ!!

---

*) המורם לד 41.

3

הַנּוֹסֵעַ! מַה־נָּדְלוּ מַסָּעֶיךָ!
נָסַעְתָּ רֵאשִׁית לִידִידוּת נַפְשֶׁךָ
לִידִידוּת מִשְׁכַּן־יָהּ – לִירוּשָׁלַיִם!
וּמַסַּע דַּמֶּשֶׂק בְּאֲרָם מַרְשַׁעַת
עוֹד לוֹ צוֹלְלָה כָּל אֹזֶן שׁוֹמַעַת –
וּלְאָן תִּסַּע עַתָּה? – שִׁמְעוּ שָׁמַיִם!!

4

מֹשֶׁה! הֲכִי מַלְאָךְ נִגְלָה אֵלֶיךָ?
אוֹ קוֹל קוֹרֵא בַּסְּנֶה: "לֵךְ אֶל אַחֶיךָ!"
אִם שְׁלַחְתָּ אַךְ אֶל שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף??
וּלְעֵינֶיךָ פֹּה אַחֶיךָ יִגָּלוּ
בּוֹעֲרִים בָּאֵשׁ וְעוֹד לֹא אֻכָּלוּ
וּלְכַבּוֹת אֵין מַיִם, אַף מַיִם דֶּלֶף!!

5

וּמִי זֶה מִיָּם? – מָשׁוּי מִן הַמַּיִם
וּכְגוֹאֵל דַּם אֶחָיו אָז בָּא מִצְרַיִם
הֲלֹא אַתָּה מֹשֶׁה בֶּן מוֹנְטִיפְיָארִי!
וּמִי כַנְפֵי נֶשֶׁר עָשָׂה אֵלֶיךָ?
מִי צָרַר רוּחַ הַיּוֹם בִּכְנָפֶיךָ?
הֲלֹא יַד שַׁדַּי בְּכֹחַ נֶאְדָּרִי!!

(יש"א)

6

בֹּא נָא אִישׁ אֱלֹהִים! שָׁלוֹם בּוֹאֶךָ!
וּלְשָׁלוֹם אֵין קֵץ, תָּבוֹא אֶל עַמֶּךָ!
בֹּא נָא וֶאֱמָר־לָנוּ »פָּקֹד פָּקַדְתִּי!«
עַם ה' נַחְנוּ — תּוֹרָתוֹ אִתָּנוּ —
בֹּא נָא הֲלוֹם! וּרְאֵה כָּל־קֹדֶשׁ בָּנוּ!
הֲלֹא תַעֲנֶה: »מַיִם אֵלֶיךָ חָרַדְתִּי!«

7

משֶׁה רוֹעֶה נֶאֱמָן! עוֹד מִזֶּה תֵּלֵךְ
גַּם תָּשׁוּב בַּיִת — וּמֶה עָנָה מֶלֶךְ...
זָכְרָה צֹאן אֹבְדוֹת עַל מִי זֶה נָטַשְׁתָּ?
דֹּמִּי בַּת־יַעֲקֹב! אַל נָא עוֹד תִּשְׁאָלִי
אַל נָא בִדְמָעוֹת כּוֹס־שָׁלוֹם תְּמְהָלִי
רַב לָךְ, לִשְׁלוֹם משֶׁה כִּי דָרַשְׁתְּ!

8

וּשְׁלוֹם הַגְּבִירָה כָּבוֹד תוֹמֶכֶת
וּבְדַרְכּוֹ בַּקֹּדֶשׁ עִמּוֹ הוֹלֶכֶת
וּשְׁלוֹם הַלֵּוִי אִישׁ רַב הַתּוּשִׁיָּה;
כִּי בִשְׁלוֹמְכֶם שָׂרִים! רַבִּים יִשְׁלָיוּ
וּבְצִלְּכֶם צַדִּיקִים! רַבִּים יֶחֱיָיוּ
»בָּרוּךְ בּוֹאֲכֶם!« עִיר ווִילְנָא הוֹמִיָּה!

(יש"א)

עַל תַּלְמוּד בַּבְלִי! *)

הנשלח אז להשר הזה.

אֶל הַשַּׂר בִּישֻׁרוּן אֵין יָשָׁר כָּמוֹהוּ
אֲנִי תַלְמוּד בַּבְלִי מִנְחַת נִיחוֹחַ,
אִישׁ מַגִּיד צִדְקָתוֹ יִיגַע לַתֹּהוּ
וּלְסַפֵּר עֵט־סוֹפֵר הֲלֹא אֵין כֹּחַ!
לִימִינִי יַעֲמוֹד לִפְנֵי עַם וָמֶלֶךְ
עַל כֵּן לִימִינוֹ אֲנִי עִמּוֹ אֵלֵךְ!!

* *
*

זוּ דַרְכּוֹ אַךְ קֹדֶשׁ, לֹא דֶרֶךְ גֶּבֶר
לֹא מַהֲלַךְ אִישׁ. כִּי הֲלִיכוֹת אֱלוֹהַּ,
עוֹד לֹא נִשְׁמַע כָּזֹאת פֹּה וּבְכָל־עֵבֶר
כָּל־שׁוֹמֵעַ יִשּׁוֹם גַּם יִתְמַהּ תָּמוֹהַּ — ;
עַל כֵּן אֶשְׂמַח אָגִיל עַל נַחֲלַת חַבְלִי
לִהְיוֹת לוֹ מַתָּן אֲנִי תַלְמוּד בַּבְלִי!

---

*) כלוח לד 48.

(ישי״א)

על ספר „שִׁירֵי שְׂפַת קֹדֶשׁ"

אשר שלח המחבר המשורר אל השר לכבודו.

לִכְבוֹד הַשַּׂר הַגָּדוֹל בְּיִשְׂרָאֵל וּבִיהוּדָה
צַדִּיק חַי בֶּאֱמוּנַת הַתּוֹרָה וְהַתְּעוּדָה
אַגִּישׁ מִנְחַת אַזְכָּרָה אֶת הַשִּׁיר הָעֲשִׂירִי –
שֶׁמֶשׁ יָרֵחַ וְכוֹכָב [1] עַל אַבְנֵי פִּנּוֹת יִשְׂרָאֵל
עַל כִּי שֵׁם בֶּן־מְנַחֵם וּבֶן־מַיְמוֹן כְּבֶן־עַמְרָם הַגּוֹאֵל
וּכְשִׁמְךָ אַתָּה הָרְבִיעִי הַשַּׂר מֹשֶׁה מוֹנְטִיפְיוֹרִי!

* * *

וְלִכְבוֹד נְוַת בֵּיתוֹ הַגְּבִירָה הַכְּבוּדָה
אַגִּישׁ שִׁירֵי כִּלְבָבָהּ: קוֹל נַאֲקַת בַּת יְהוּדָה,
וּשְׁמָהּ גַּם «יְהוּדִית» – כְּשֵׁם הַגּוֹאֶלֶת בַּת־מְרָרִי [2]
בְּכָל־מִפְעַל קֹדֶשׁ וַעֲלִילֹתֶיהָ חֲמוּדָה
אַךְ הִיא בִּידֵי מֹשֶׁה תִּתְמוֹךְ בְּיָדָהּ –
וְאֶת יֶתֶר שִׁירוֹתַי אֵלֶּה פֹּה עַל סִפְרִי
אָנִיף לִכְבוֹד הַלֵּוִי לְמִנְחַת תּוֹדָה,
וּבְגִילַת רְעָדָה, אֶת יָדוֹ לָהֶם הֲדָה –.

---

1) שם השיר העשירי בספר, הוא: «שמש ירח וכוכב» —.
2) אפוקריפא, ס׳ יהודית, סי׳ ח׳, צד 177 ליפסיא 1830

(ישי"א)

על הסדור „קרבן מנחה!"*)

הנשלח אז להגבירה אשת השר הזה.

זֶה רַבּוֹת נִדְפַּסְתִּי, רַבּוֹת נִמְכַּרְתִּי,
וּבַל נִכְבַּדְתִּי עַד הַיּוֹם כִּי בָאתִי
אֶל יַד זֹאת הַיְקָרָה — וּבָהּ יָקַרְתִּי,
אֶל יַד הַגְּבִירָה בַּנָּשִׁים רַבָּתִי!
עַתָּה זֶה חֶלְקִי, זֶה הוֹדִי וּמְאוֹרִי,
לִהְיוֹת מַתָּן לִיהוּדִית מוֹנְטִיפְיוֹרִי!!

על החומשים!

הנשלחים אז לתשורה להר"ר לעווי.

אֶל הֶחָכָם הַלֵּוִי הָרַב אֱלִיעֶזֶר
נָשָׂאנוּ מַשְׂאַת זֶה מֵאֵת פָּנֵינוּ;
הַחָכְמָה לוֹ כַּלְּבוּשׁ, הַדָּת כַּנֵּזֶר,
וּמְעִילוֹ אֱמוּנָה בְּתוֹרַת עַמֵּנוּ;
וּלְחֶבְרָה יֶאֱרַח עִם הַשַּׂר הַחוֹרִי
הַגְּבִיר הַצַּדִּיק משֶׁה מוֹנְטִיפְיוֹרִי!!

---

*) הערה צד 49.

(ישי"א)

הֲדַר הַכַּרְמֶל ! *)

1

קוּמִי שָׂפָה יָפָה בַּת הַשָּׁמַיִם !
וּלְשׁוֹן אֵל רִאשׁוֹן ! רֹאשֵׁךְ הָרִימִי !
הֵן כָּל סוֹפְרַיִךְ שָׂמוּ לָךְ יָדַיִם
לָשׁוּט עַל אֶרֶץ וַאֲמָרִים תַּנְעִימִי !
עַתָּה לָבוֹא נִקְרֵאת גַּם הַכַּרְמֶלָה
עוּרִי בַּת אָבִינוּ אֵל יַעֲקֹב סֶלָה !

2

גִּילִי בַּת גִּילֵנוּ ! גַּם חֶרְפָּה גֹּלִּי
מֵעַל בַּת עַמֵּךְ — זֶה הַבּוּז הַלַּעַג ,
וּבְלַעֲגֵי שָׂפָה הֵן עוֹד בַּל תְּפוּלִי
מֵאֵין הָבִין — לֹא עוֹד יַרְבּוּ בָךְ לַהַג !
בָּךְ תֵּקַל לָהֶם גַּם לָשׁוֹן אַחֶרֶת
וִיהִי לָמוֹ בָעֲמִּים שֵׁם תִּפְאֶרֶת ! !

3

כִּי נִלְעַג לָשׁוֹן יָבִיא בוּז וָזַעַם
דּוֹבֵר מָשְׁחָת יֶאְשָׁם , פִּיו יַרְשִׁיעֵהוּ —

*) הכרמל שנה ראשונה נו׳ 1.

מַה לֵּב כִּי יִצְדַּק אִם נִיבוֹ סָר טָעַם
זָהָב יוּעַם, בִּבְלִי טִיט אִם נִתְּנֵהוּ!
תּוֹרָה תָּפוּג, אִם בִּלְשׁוֹנָהּ נִסְכַּלְנוּ
וּתְפִלָּה תִּפְלָה, אִם בִּנְאוּם מָעַלְנוּ!

4

וּלְשׁוֹן עֵבֶר אִם עִבְרִי יַעַזְבֶנָּה
עוֹזֵב עַמּוֹ הוּא, גַּם כֹּל בָּהּ דִּבְּרוּ —
וּמַה דִּבֵּר בָּהּ? — הֲלֹא יֵדָעֶנָּה —
אֱלֹהִים וּקְדוֹשָׁיו אוֹתָהּ פֵּאֲרוּ!!
וּמִי יִבְזֶנָּה לֹא בוֹ יַדְבִּיקֶהָ
לֹא יֶהְגֶּה כָל יָמָיו גַּם בִּדְרָכֶיהָ?!

5

קוּמִי שָׂפָה יָפָה בַּת הַשָּׁמַיִם!
וּלְשׁוֹן אֵל רִאשׁוֹן! רֹאשֵׁךְ הָרִימִי!
הֵן כָּל סוֹפְרַיִךְ שָׂמוּ לָךְ יָדַיִם
לָשׁוּט עַל אֶרֶץ וַאֲמָרִים תַּנְעִימִי!
עַתָּה לָבוֹא נִקְרֵאת גַּם הַכַּרְמֶלָה
עוּרִי בַּת אָבִינוּ אֵל יַעֲקֹב סֶלָה!

6

וּתְנִי גַם תּוֹדָה וּשְׂחִי לַאֲדֹנֵינוּ
הַקֵּיסָר הַטּוֹב אַלֶכְּסַנְדֶּר הַשֵּׁנִי!

(יש״א)

הַמּוֹרִיד טַל אוֹרוֹ גַּם עַל עַמֵּנוּ
גַּם לָךְ נַגְלְמוּדָה! הוּא אָמַר: הִנְנִי!
וַיִּתֵּן גַּם לָךְ הֲלִיכוֹת עַל אֶרֶץ
כִּי אַךְ רַחֵם וַחֲנִינָה נַפְשׁוֹ תֶּרֶץ!

7

עוּרוּ כֵן גַּם אַתֶּם חַכְמֵי אַרְצֵנוּ!
בֹּאוּ עִם בַּת־אֵל וַעֲלוּ הַכַּרְמֶלָה!
וּשְׂאוּ מִמְּקוֹר יִשְׂרָאֵל קוֹל צוֹפֵינוּ
נוֹשַׁע מִדְבָּרֵךְ בַּת – הִגָּיוֹן סֶלָה!!
גַּם אַתֶּם עַם־אֵל לִישׁוּעָתָהּ צְאוּ
וּפְרִי יָדָהּ קַחַת, יֶדְכֶם מַלְּאוּ!!

8

וּשְׂאִי נִסֵּךְ בַּת־רוּם לִנְפוּצוֹתַיִךְ
צָפוֹנָה תֵּימָנָה קֵדְמָה וָיָמָּה,
וִיסַפְּרוּ זֶה לָזֶה אִישׁ עַל יָדַיִךְ
קוֹרוֹתָם חָכְמָתָם בִּמְקוֹמָם שָׁמָּה! –
וּבְחֵיקֵךְ אֵם! יִשְׁפּוֹךְ אִישׁ שִׂיחוֹ סֶלָה
וֵאלֹהִים יַט אָזְנוֹ לָךְ הַכַּרְמֶלָה!!

(י״ש״א)

אָדוֹן נִכְבָּד!*)

1

תּוֹדָתְךָ תַּתָּה לִי הֲלֹא תוֹדֶךָ
מַהֲלָלֵי שַׂתָּה בָּהּ, הֵם מַהֲלָלֶיךָ
יוֹדוּ וִיהַלְלוּ גַּם עֲדָתְךָ סֶלָה;
הַתְּשׁוּרָה לִי שַׁרְתֶּם לָכֶם תְּשִׁירָה
תַּגֵּד תּוֹדִיעַ: יֵשׁ עֵדָה הַכִּירָה
לָדַעַת כִּי דַּעַת רַב טוּב עוֹלָלָה!

2

עַל כֵּן לִבְנֵיכֶם יִסַּדְתֶּם בֵּית־סֵפֶר
לַמְּדָם דַּבֵּר צַחוֹת תֵּת אִמְרֵי־שֶׁפֶר
אַלְּפָם תּוֹרָה וּשְׂפָתָהּ, וּלְשׁוֹן אֶרֶץ —
הוֹדִיעָם מַדָּעִים לָאִישׁ תִּפְאֶרֶת
בַּמְּדִינָה עֲדִי וּצְבִי עֲלֵי קֶרֶת
לִהְיוֹתָם אִישִׁים יַעַמְדוּ בַפֶּרֶץ!

3

וּבְיַד מוֹרֶה מִכֶּם כִּי שְׁאַלְתּוּנִי
הוֹרוֹת לָכֶם עוֹד מוֹרֶה שְׁחַרְתּוּנִי

*) הכרמל שנה שלישית נו' 38.

וָאוֹר – וּמָה הַגְּדוֹלוֹת פֹּה עָשִׂיתִי!?
וּזְעִיר עֵזֶר זֶה גַּם הוֹדוֹת תַּכִּירוּ
עֵדָה תוֹדָה זוֹ: חָכְמָה מַה תּוֹקִירוּ
מַה טּוֹב לָכֶם: מוֹרֶה טוֹב כִּי בָרִיתִי!

4

בֵּית־סֵפֶר כִּי טוֹב אַךְ טוֹב יַכִּירֵהוּ
אִישׁ יוֹדֶה עַל כָּל טוֹב מִי לֹא יוֹדֵהוּ
«תּוֹדָה זוֹ הוֹדַתְכֶם» עַל כֵּן אָמַרְתִּי;
אִם אִישׁ יֵדַע הוֹרוֹת לָכֶם שָׁלַחְתִּי
אִם אִישׁ נֶאֱמַן־לֵב לִמְצוֹא צָלַחְתִּי
אֲנִי יָהּ אוֹדֶה כִּי הֵיטֵב בָּחַרְתִּי!!

5

גַּם אַתָּה כֹּהֵן! מוֹרֶה הַשָּׁלוּחַ
כֹּהֵן בִּלְבַב שָׁלֵם וּבְטֹהַר רוּחַ
וּכְמַעֲשֶׂיךָ – אִתָּנוּ כִּי יָשַׁבְתָּ;
אַף כִּי בָאתָ אֶל עִיר לָחוּשׁ יוֹדַעַת
מַה־טּוֹב אַלֵּף בָּנִים הַשֵּׂכֶל וָדַעַת
גַּם אֵמוּן אוֹהֶבֶת כַּאֲשֶׁר אָהַבְתָּ!!

(יש"א)

לְעַנְוַת מַשְׂכִּיל

הלא הוא כתוב בראש ס׳ משלי יהודה.

1

עַל ראשׁ סִפְרְךָ, סוֹפֵר! הֶעֱלִיתַנִי
לֵאמֹר: «בִּכּוּרִים וּבְכוֹר לְךָ הֵבֵאתִי!»
אָדוֹן, מוֹרֶה, וָאָב, שָׂם לְךָ שַׁתַּנִי
תֹּאמַר: «נַעַר אָנִי, דַּבֵּר יָרֵאתִי;
«שָׁם נוֹטְרִים וּמְבַקְּרִים לוֹטְשֵׁי הָעָיִן
«אָסְפֵנִי נָא אַתָּה — מַכִּיר לִי אָיִן».

2

לָמָּה תֹאמַר כֵּן, סוֹפֵר בִּשְׂפַת עֵבֶר?!
«בִּכּוּרִים?» וּכְבָר רַבּוֹת לְךָ רָאִיתִי,
אֶת מִיכַל דִּמְעָה כִּי תַעֲבוֹר הָעֵבֶר
תִּמְצָא שָׁם שִׁמְךָ בֵּין שָׁרִים שִׁוִּיתִי;
אַךְ לָעָם — אָמַרְתִּי — עוֹד לֹא נוֹדַעְתָּ
עַל כֵּן אַךְ לָהֶם בִּכּוּרִים תִּנַּעְתָּ.

3

«אָדוֹן, מוֹרֶה, וָאָב?» — הֵן תִּהְיֶה אָתָּה!
בִּשְׂפַת בַּת שִׁירְךָ בָּהּ בָּרוּר מִלֵּלָה,

(יט״א)

בִּשְׂפַת קֹדֶשׁ – מֵרֹב גְּדֻלָּהּ אֵחַתָּה –
שָׂפָה, רוּחַ מָרוֹם בָּהּ תָּנַח סֶלָה;
שָׂפָה, בָּהּ יָצַר, בָּהּ דִּבֶּר אֱלוֹהַּ
גַּם שִׁירָהּ, גָּבוֹהַּ מֵעַל גָּבוֹהַּ!

4

«נַעַר אָנִי?» – כֵּן הוּא! אַךְ בִּשְׁנוֹתֶיךָ
אֲבָל זָקַנְתָּ כַּשָּׂפָה בָּהּ שַׁרְתָּ
וּלְשׁוֹנְךָ כִּלְשׁוֹן אִישׁ בּוֹ שִׂיחוֹתֶיךָ
עַל כֵּן שָׁוְא יָגֹרְתָּ חִנָּם נִשְׁעַרְתָּ;
זָכְרָה מַאֲמַר «אַל תֹּאמַר נַעַר אָנִי!»
הוֹצֵא עוֹד מַחְבָּרוֹת וּבֵרַכְתָּנִי.

5

«שֵׁם נוֹטְרִים וּמְבַקְּרִים?» – הֲרִאשׁוֹן אַתָּה?
וּכְבָר אֵלֶּה נָטְרוּ אֵלֶּה בִּקְּרוּ,
כִּסְלָה צָרַת חָכְמָה רַבַּת כַּעֲסָתָהּ
וַחֲכָמִים לֹא בוֹשׁוּ גַּם לֹא חָפֵרוּ –
סִפְרֵי הַסּוֹפְרִים עוֹד כֻּלָּם הִנָּמוֹ
אַךְ חֶרְפּוֹת הַחוֹרְפִים אֵין זֵכֶר לָמוֹ.

6

«אָסְפֵנִי נָא אַתָּה?» – הַס שֶׁבְּ־עָלַם!
וּכְבָר זוֹ הַשָּׂפָה אוֹתְךָ אָסָפָה,

וּלְנַגָּהּ בָּאתָ וַתְּרָעָה כָל תֶּלֶם
פִּרְחֵי זִמְרַת כַּרְמָהּ שָׁם לְךָ קָטָפָה;
וּבְנוֹת שִׁירָהּ מֵהֶם זֵר לְךָ קָלָעוּ
שָׂמוּ עַל רֹאשְׁךָ שָׁרוּ הִתְרוֹעָעוּ!

7

גַּם כַּרְמָהּ לִשְׁלֹמֹה שָׁם לְךָ הֶרְאָתָה
וַתַּעַשׂ לְךָ מִשָּׁם עוֹד מִשְׁלֵי צֶדֶק,
יָפִים וַהֲדָרִם גַּם עֵינִי רָאָתָה
אַךְ שׁוֹשַׁנִּים הֵם אֵין בָּם כָּל חֵדֶק;
הָבָה מוֹשֵׁל *) גַּם הֵם! מוֹשֵׁל הַר־זָמֶר
בָּאתָ הַכֶּרֶם הָבָה יַיִן חָמֶר!

8

אוּלַי יֵינְךָ זֶה גַּם רִישִׁי יַשְׁנִי
לִבְנֵי זֶה אָמַרְתָּ «אַךְ בּוֹ חָיִיתִי»
כִּי זֶה מִיכַל דִּמְעָה לֹא יוֹעִילֵנִי
יָם בִּכְיִי עוֹד מָלֵא וּכְלֹא בָכִיתִי —
הָבָה גַם קִינַת «הוֹי אָח» שָׁם נָקַבְתָּ
אוּלַי מֵי יָם וּמִיכַל בָּהּ הֶחֱרַבְתָּ.

המכירך כהן בכורך לפ"ק

*) במדבר כ"א כ"ז.

(יש"א)

בִּרְכַּת אָב!

ליום הֻלדת בנו הגביר הנכבד ה׳ נח אריה נ״י
שושן פורים תרכ״ז לפ״ק.

1

יוֹם זֶה לָךְ בַּשָּׁנָה יוֹם הַהוּלֶדֶת
הוֹלֵךְ וָשָׁב זֶה אַרְבָּעִים וָתֵשַׁע,
הוּא יוֹבִיל לָךְ הַיּוֹם שָׁנָה נִכְבֶּדֶת
יוֹבֶלְךָ הִיא! — בִּכְנָפֶיהָ רָב יֶשַׁע!
מֵעֲמַל הַנְּעוּרִים הִיא תִקְרָא לָךְ חֹפֶשׁ
מַרְגּוֹעַ לַגֵּו וּמְנוּחָה לַנֶּפֶשׁ!!

2

וַאֲנִי אָבִיךָ פֹּה עִמְּךָ עוֹדֶנִּי
וּבְשִׁירִי עוֹד אָחֹג יוֹם זֶה חַגֶּךָ,
לִרְאוֹתְךָ בִּימֵי חַיַּי מִי יִתְּנֵנִי
גַּם יוֹבֵל שֵׁנִי — אַחֲרֵי יַשִּׂיגֶךָ —
וּבַיִת נֶאֱמָן יִבְנֶה לָךְ אֱלֹהַּ
מִבֵּיתְךָ בָּנִיתָ יִהְיֶה גָּבֹהַּ!!

(ישי״א)

3

בַּיִת נֶאֱמָן — אֱלֹהִים הוּא בּוֹנֵהוּ
הוּא לָעַד יִכּוֹן וּלְדוֹר דּוֹרִים סֶלָה !
כֵּן נִבָּא נָתָן אֶל־דָּוִד מַלְכֵּהוּ — ;
וַאֲנִי לֹא אֶנָּבֵא אַךְ אֶתְפַּלֵּלָה :
»אִם אָז בַּבֹּקֶר לֹא עָמַד זַרְעֶךָ
»עוֹד תִּרְאֶה לָעֶרֶב יוֹצֵא מֵעֶיךָ ! •

אָבִיךָ מְבָרְכֶךָ

„בְּבִרְכַּת אָב" לפ"ק •

נאם אד"ם הכהן לבנו נח אריה ביום הֻלֶדֶת אותו.
שושן פורים תרכ"ט פה ווילנא יע"א.

1

עִיר ווִילְנָא נוֹף לִיטָא הֵן מוֹלַדְתֶּךָ
עַד הַיּוֹם גְּדַלוּךָ – יוֹם הוּלַדְתֶּךָ
בִּשְׁנַת אַחַת וַחֲמִשִּׁים. עַד זֶה עָתָּה –
גִּדְּלוּךָ עַל כָּל טוּב־אֶרֶץ – שָׁמַיִם
בָּנוּ לָךְ בֵּית־רָם כְּמַטַּע עֵץ־חַיִּים
אָדוֹן לְמָלוֹן אוֹרְפִּי הֲלֹא אָתָּה!!

2

מַה תֹּאמַר בֶּן־חַיִּים! – דַּעַת פְּלִאִיָּה –
«אֵלְכָה לִרְאוֹת חַיִּים אֶרֶץ נָכְרִיָּה
וּפְרִי מוֹלַדְתִּי אָכֹל אֹכַל שָׁמָּה!»
תָּג יוֹם הֻלֶדֶת בִּמְקוֹם לֹא נוֹלַדְתָּ
בַּקֵּשׁ שָׁם כָּבוֹד וּכְבָר פֹּה נִכְבַּדְתָּ
פֹּה הִנְחִילְךָ אֵל יֵשׁ – וּבַקֵּשׁ לָמָּה???!

3

אִם לֹא אֱלֹהִים יֹאמַר לָךְ: «רוּצָה!
לַכִּיר טוּב הַבַּיִת צֵא לָךְ הַחוּצָה

„מָה רַב — שָׁם תָּבִין — הַטּוֹב פֹּה מָצָאתָ;
„אָז תָּשׁוּב בַּיְתָה עַל טוּבְךָ לִשְׂמוֹחַ
„עִם כָּל אֲשֶׁר לְךָ הוּא, תִּמְצָא מָנוֹחַ
„תָּחֹג יוֹם הֻלֶּדֶת בַּמָּקוֹם אָז בָּאתָ!"

4

עַתָּה קוּמָה וּסְעָה לִמְחוֹז חֶפְצֶךָ
וּקְרָא שֵׁם שָׁמָּה — וֵאלֹהִים יִרְצֶךָ
יַמְצִיא לְךָ שַׁעֲשׁוּעִים יוֹמָם וָלַיִל;
יוֹשִׁיבְךָ שַׁאֲנָן גַּם רַעֲנָן כַּזַּיִת
וִיצַו הַבְּרָכָה לִשְׁמוֹר פֹּה הַבַּיִת
עַד שׁוּבְךָ שָׁלוֹם יַעַשׂ לְךָ רַב חָיִל!

5

גַּם טֶרֶם תָּשׁוּב אַתָּה עִם קִנֶּךָ
תִּבְחַר לְךָ עִתִּים לִפְקֹד פֹּה נָוֶךָ
לִפְקֹד הֲשָׁלוֹם גַּם אֶל כֹּל עֲזַבְתָּ;
הָלֹךְ וָשׁוֹב כַּיּוֹנָה בִּימֵי נֹחַ
וּמְבַשְּׂרוֹת אִגְּרוֹת אַל תִּמְנַע לִשְׁלֹחַ
וּלְהַבִּיט מֵרָחוֹק אֶל צוּר חָצַבְתָּ! —

צוּר יַלְדְּךָ

אד"ם הכהן לעבענזאהן.

(ריב"א)

על חתונת אחד מתלמידי

אַשְׁרֶיךָ אָשֵׁר! כִּי לִבְחוֹר הֵיטַבְתָּ
גַּם אַשְׁרֵי תִּבְחַר וּלְקָרֵב הוֹאַלְתָּ,
טוֹב מָצָאתָ כִּכְבָר מֵנִי הִקְשַׁבְתָּ –
כֵּן נִמְצֵאתָ גַּם אַתָּה, לֹא הִכְשַׁלְתָּ! –
וּתְבָרֵךְ יוֹם שִׂמְחַתְכֶם הַיּוֹם נַפְשִׁי
וּלְאוֹת־אֱמֶת הֵא לְךָ שִׁירֵי שְׂפַת קָדְשִׁי!!

לשני רבנים יוצאי העשירית בשנת תרי״ד.

א

שָׁאֲלָה שְׂפַת קֹדֶשׁ הִיא הָעִבְרִיָּה
אֶת הָרַב הַיּוֹצֵא מִבֵּית הַסֵּפֶר:
„הֵן כִּי לָמַדְתָּ תוֹרָה גַּם תּוּשִׁיָּה
„יְדַבֵּר נֹעַם צַחוֹת תֵּת אִמְרֵי שֶׁפֶר;
„דַּבֶּר־נָא עַתָּה וּבְקָהָל הוֹדִיעַ
„מַה פָּעַל אֵל – הָאֵל כִּי הוֹפִיעַ!!»

(יש״א)

ב

הַלָּשׁוֹן הָעִבְרִית הַיּוֹם שׁוֹאֶלֶת
אֶת הָרַב יוֹצֵא בֵּית־סֵפֶר־רַבָּנִים:
„לֹא הֶבֶל דִּבַּרְתִּי — אֲנִי קֹהֶלֶת!
„מֵעֵת הָיוֹתִי שָׂפָה לַנֶּאֱמָנִים — !
„עַתָּה כִּי הֶרֶב בַּנְתָּ בִּי — אַל תֵּלֵךְ
„עַד אִם דִּבַּרְתָּ עַל אֶרֶץ וָמֶלֶךְ!!“

לתלמיד רבני יוצא התשׁ״עית בשׁנת תרי״ד.

מוֹרֶה בִּשְׂפַת עֵבֶר דַּבֵּר אֲמֶרִיקַן
יִשְׁאַל אֶת הַתַּלְמִיד חֲנִיךְ רַבָּנִי:
„אֶרְאֶה כֹּל עָשִׂיתִי אִם טוֹב הוּא וָכֵן
„הֲתַלְבִּישׁ קֹדֶשׁ — עֲדָנִים עִם שָׁנִי!
„הֵא לְךָ מִקְרָא זֶה וּדְבַר חֲכָמֵינוּ
„דָּרְשֵׁם וַעֲדֵם נָא צַחוֹת בִּלְשׁוֹנֵנוּ!!“

(יש״א)

שִׁיר וְקוֹל תּוֹדָה!
לְבַתְיָה מִיכַל הַיַּלְדָּה,
בְּיוֹם טוֹב יוֹם הִוָּלְדָהּ
וּשְׁנַת מַחֲלֶיהָ עָמְדָה!

בשנת «יוֹם הִוָּלֵד בַּתְיָה מִיכַל» לפ"ק.

אֲנִי מִיכְלָא
פִּי לֹא אֶכְלָא
הַלֵּל הוֹדוֹת
הַקְרֵב תּוֹדוֹת
אֶל אֵל אוֹרִי
כִּי הֶחֱיָנִי
מִפִּי בוֹרִי
הוֹצִיאָנִי!!

הִנְנִי פֹּה חַיָּה
הוֹרַי הַלְלוּיָהּ!
הִנְנִי פֹּה חַיָּה
הוֹרַי הַלְלוּיָהּ!!

הוֹדוּ הַיּוֹם
אֶל אֵל אָיוֹם

יוֹם הִוָּלְדִי
עֲלֵי חֶלְדִּי!
וּכְאָז בָּאתִי
עֲלֵי אָרֶץ
כֵּן יָצָאתִי
מִידֵי קָרֶץ!!

הִנְנִי פֹּה חַיָּה
הוֹרַי הַלְלוּיָהּ!
הִנְנִי פֹּה חַיָּה
הוֹרַי הַלְלוּיָהּ!!

אָבִי אִמִּי
שִׂישׂוּ עִמִּי
וּזְקֵנֵינוּ
בְּשִׁלַּשְׁתֵּנוּ!

(יש"א)

אֲנִי בְּתֹכְכֶם
אָז נִבְרֵאתִי
אֲנִי אִתְּכֶם
כִּי נִרְפֵּאתִי!!

הִנְנִי פֹּה חַיָּה
הוֹרֵי הַלְלוּיָהּ!
הִנְנִי פֹּה חַיָּה
הוֹרֵי הַלְלוּיָהּ!!

הָבוּ הַיּוֹם
בַּעֲדִי פִּדְיוֹם
עֶשֶׂר מוֹנִים
לָאֶבְיוֹנִים!
וּכְאָז נִגְּרוּ
דִּמְעוֹת עַיִן
סִבְאוּ שִׁכְרוּ
הַיּוֹם יַיִן!!

הִנְנִי פֹּה חַיָּה
הוֹרֵי הַלְלוּיָהּ!
הִנְנִי פֹּה חַיָּה
הוֹרֵי הַלְלוּיָהּ!!

הַיּוֹם מוֹנִים
אַרְבַּע שָׁנִים,
כִּי מִלֵּאנוּ
שֵׁם מַתְּנוּ —

פִּי לֹא אֶכְלָא
מִקּוֹל רִנָּה
אֲנִי מִיכְלָא
הַמִּנְדְּלִינָה!

הִנְנִי פֹּה חַיָּה
הוֹרֵי הַלְלוּיָהּ!
הִנְנִי פֹּה חַיָּה
הוֹרֵי הַלְלוּיָהּ!!

שִׁירוֹת אֵלֶּה חָנַן
אָבִי אִמִּי לֶעבֶּענְזָאן.

(ישׁ״א)

וזה אשר כתב הרב המשורר הי"ו על ספר "תעודת ישראל" אשר שלח אליו מחברו הרב הגדול כמוהר"י רייפמאן נ"ל.

רִיב וּמְדָנִים שָׁמַעְנוּ בֵּין אֲנָשִׁים
שָׁם נִצִּים הַיְשָׁנִים עִם הַחֲדָשִׁים
וַיֵּצֵא יַעֲקֹב אִישׁ חֲכַם חֲרָשִׁים
בִּתְעוּדַת יִשְׂרָאֵל כָּתַב שָׁלִשִׁים
וַיָּשַׁר וַיּוּכַל בָּנִים כֶּחָשִׁים –
הֲכִי גַם עָלֵיהוּ אָז דִּבֶּר הָאֵל:
"לֹא עוֹד שִׁמְךָ יַעֲקֹב כִּי אִם יִשְׂרָאֵל!!"

וזה אשר כתב על שער ספרו שש"ק ח"ב אשר שלח אז כצאתו לאור לכבוד הרב רמ"ש הי"ו —.

אל כבוד

הָאִישׁ אֲשֶׁר נַפְשִׁי לוֹ הוֹמִיָּה
וְכָל תְּהִלָּתוֹ לִי דוּמִיָּה
וְקַסְתִּי לוֹ כַלָּה וַעֲנִיָּה
הָרַב הַגָּדוֹל בְּתוֹרָה וְתוּשִׁיָּה
כָּל יָקָר וְכָל טָמוּן עֵינוֹ צוֹפִיָּה
הַנּוֹשֵׂא עַל לִבּוֹ כָּל סִפְרֵי הָעִבְרִיָּה

(ישו"א)

כִּי הִשָּׂהוּ אֱלוֹהַּ מִנְּשִׁיָּה
וַיִּקְרָא שְׁמוֹ זְכַרְיָה –
וְאוּלָם לָנוּ הוּא מַתַּת-יָהּ —
שֵׁם טוֹב רִאשׁוֹן בס׳ בֶּן־שְׂרָיָה!

מנחת זכרון עולם שלוחה לו מאת

המחבר.

על תמונת שד״ל אשר בבית המשורר
כתוב לאמר:

תְּמוּנַת לוּצַאטוֹ
שׁוּרוּ מוֹקִירָיו!
חָכְמָתוֹ וַאֲמִתּוֹ
רְאִיתֶם בִּסְפָרָיו.
חֲזוּ תִּפְאַרְתּוֹ
פָּנָיו וִיצוּרָיו
וְאִמְרוּ: ״חָכְמַת אָדָם
תָּאִיר פָּנָיו״. אר״ם.

מכתב

אל חברת מרבי השכלה בישראל ! *)

רום כבוד ראשי אלופי החברָה הכבודה החמודה והיקרָה, ברוח אלהי ישראל נְעוּרָה, ובאור חכמה ודעת נְאוּרָה, לבב בני עמנו להעיר ועיניהם להאירָה, כבוד שמכם ישועהְ וזכרכם תהלה ותפארָה !

יהי ה׳ אלהינו לכם לעזרָה, להקים עצתכם הטובה והישרָה, הבאים להרים קרן עניה סוערָה, גם בארצנו המעטירָה, להיות לה לסתרָה, ולהופיע עליה נהרָה, אמן.

תודת לבבי וברכת פי הנני מגיש אליכם אדונַי בפי עטי הדלה, כי כבדתוני להעלות גם אותי אל המעלה, להיות לחבר בחברתכם מ ר ב י ה ש כ ל ה, או אומר: מביאי רֶוַח והצלה, לבני ישראל יושבי ארצנו הגדולה, אשר שלחתם אלי להגיון סלה, והעליתי את תודתי וברכתי לעיני העם ה כ ר מ ל ה ! —.

והנה כבוא אלי תעודתכם לקחתי העלה התשיעי בכרמל שנה זו, לראות שם בתקנות החברה מה הנה חובות החבר, וראיתי „כי עליו גם להציע לפניכם את עצותיו איך להרחיב את ההשכלה בישראל״. הנה אין לי להוסיף דבר על כל מה שהשכלתם להגיד על זה בכלל שם באות א׳, רק להרחיב מעט את האמור שם ע״ד הוצאה לאור ספרים מועילים גם בלשון עברית, בזה עצתי שתשובו להדפים הנבחרים בספרי מליצה ושיר, ובספרי חכמה ומדע, הדשים גם ישנים, אשר רבו מאֹד כיום הזה, ולמכרם בזול בכסף הראש (הקרן) ביד החברים בעיר ועיר, לכל השוקדים לדעת ספר ולשון עברית, ולתתָּם לענייהם גם חִנָּם, כי שפתנו זו וספריה אלה המה באמת מוצא ההשכלה ומקורה לנערי בני ישראל, וכאמור במכתב ידידנו

*) הכרמל שנה רביעית נו׳ 25. (יש״א)

החכם הנכבד הגביר ר"ל ראזענטהאל הנדפס בכרמל עלה 21 שנה זו, ואין לחזק את האמת; גם אני מזכיר לפניכם את ספרי אמת ואמונה אשר אתי בכתובים זה שבע עשרה שנה, אשר הודעתי מהותו בסוף ספרי „קינת סופרים" בעלה האחרון אשר אני מסגירו בתוך עלה הכרמל הזה ההולך ובא לידכם, ואם תואילו לעזרני בהוצאתו, ידעתי כי הספר הזה יועיל הרבה להשכלת קוראיו, כן בלשונו, וכן בענינו, אך לא תשיג ידי די מחיר הוצאתו פעם אחת וללקוט אותו בשנים רבות, כמו שהוא מנת חלק כל מחבר עברי, וכמותו יצא בדפוס ערך י"ג עלים שלמים בני י"ב עלים קטנים *).

ועל דבר האמור שם „לחזק ידי התלמידים בבתי הספר ולאמץ רוחם", הנה לחזק ידיהם, טוב וישר שתקצוב החברה מכסת כסף לשנה גם לבית ספר הרבנים בעירנו, לחזק ידי התלמידים, הנבחרים לנהל את ענייהם בלחם, כי כסף נדבות העם צר מהכיל די כלכלתם, ובני העניים נמוגים ברעב ובעירום ובחֹסר כל; גם לאמץ רוח התלמידים כלם, טוב להתאמץ לתקון את ההריסות אשר נעשו ביעודם ואחרית מעמַדם —, גם את החסרון אשר נמצא עוד בעתידותיהם, עד אשר רבים מהם נרפה רוחם ונסוגים אחור, ועל הדואגים באמת ובתמים לטובת העם בהשכלתם והצלחתם כמוכם היום, לשום עין ולב על המְעֻוָּת והחסרון הזה, אשר אך בידיכם יוכל לתקון ולהִמָּנות.

ולך ידידי ראזענטהאל הנני מוסיף תודה על הוקירך אותי גם במכתבך היקר הנלוה אל תעודתי, ואמרת „כי תחכה לתשובתי". אבל ידידי! מה אשיב לכם על מעשיכם אלה, האהלל את התהלה, אם אגדיל את הגדולות? האישר

*) הספר היקר והנכבד הזה כבר יצא לאור עולם מאת הרב המשור' הי"ו בעצמו, ועומד הָכֵן להמצא לכל מבקשיו לטוב לנועם ולתועלת —.

(ישׁ"א)

מישרים, אם אצדיק הסד וצדקה? הלא כל שומע ומבין את אשר החלותם לעשות, יתן קולו ויקרא: גדול ומהֻלל! צדק ומישור!!

אבל אעירה מעט על דבריך הנעימים במכתבך הגלוי הבא בכרמל, ואומר: אמרת שם: „אלה מקרבנו יתעמלו בכל „עז להבדילנו ולהרחיקנו בתהלוכותינו ובמנהגינו, מעם הארץ „אשר נשכון בתוכם" — הנה על ההבדל הרב והעצום הזה, אשר פשט והשתרע ובא עד עולם הלמודים, הארכתי לדבר דֵי באר דברים נכוחים ואמתים על סבתו ועל כמותו ומהותו, בדרוש לשבת בראשית, הבא בספר „קובץ דרושים", אשר הוציאתהו עתה הממשלה לאור פה עירנו, אשר לדעתי ראוים הדברים להעתיקם משם ולשומם לעיני כל העם, ויועילו לחזק בקרב לבבם את עֲצתכם הטובה והנדיבה, בסור עתה הנסבה ההיא, וכפי דבריך שם במכתבך הגלוי: „חובתנו הראשונה להקיץ העם מתרדמתם כו'", וכאשר עיניו יראו בבוא הספר לעיה"מ לפ"ב, כי הדברים האלה שם נכונים המה אך לתועלת זו —.

וכן ישרו בעיני מאד דבריך שם אשר אמרת: „ובלעדי למודי הלשונות והשכלה על דבר אמת, לא נגיע לרום הצלחתנו ואשרנו" — כן הוא ידידי, וזה גם שתוף שרש שכל בלשוננו הקדושה לשתי ההוראות האלה הרוחנית והגשמית, ר"ל השכל וידוע, וההצלחה הזמנית, כנודע מכתבי הקדש; וגם יפה חברת במאמר זה למודי הלשונות עם ההשכלה, כי שני אלה תואמים המה בנפש האדם, יחדו יִמָּצאו, ויחדו יעדרו, יחדו יכבדו, ויחדו יצערו, וכאשר הודיענו זאת הנביא ישעיה אשר הגיע לרום מעלות שני אלה, כמו שאמר בספרו: ה' אלהים נתן לי לשון למודים לדעת וגו' לשמוע (פי' לסכין) כלמודים, אשר הוא גם האומר

(ישע"א)

(ל"ב י"ט) „נלעג לשון אין בינה", והוא גם הוא האומר בהפכו (ל"ב ד') „ולבב נמהרים יבין לדעת ולשון עלגים תמהר לדבר צחות!" —.

וכן הטיבותם אשר דברתם בתקנות החברה, (כפי הנעתק בכרמל נו' 9) אות א' „תכלית החברה, להרבות „ולהאדיר את ההשכלה בבני ישראל כו', ולזאת תהיה ראשית דַרְכָּהּ להרחיב מעגלי ידיעת לשון רוססיא בקרב היהודים „בארצנו", כי כאשר הננו עד כה נלעגי לשון בקרב העמים בארצנו זו, יחשבו אותנו גם לעם לא-בינות, ובאין לנו בעיניהם שני אלה היתרונות אשר לאדם מן הבהמה, לא היתה לנו עד כה הצדקה לצעוק עליהם „מדוע נחשבנו כבהמה נטמינו בעיניכם! ?" (איוב י"ח ג'), אך בראותם בקרוב כי לשון עלגים מְהֲרָה לדבר אתם צחות, והיינו גם בעיניהם לבני אדם כמוהם, והיה במקום אשר יאמר לנו איש איש מהם „לא-עמי אתם" יאמר לנו עתה „אחינו אתם", ונראה כי אז נצליח את דרכינו ואז נשכיל.

והתהלה לאל כי כבר הכירו רבים ישרי לב גם מהמון בני עמנו כי אין כל עָון אשר חטא בדעת לשון עם המדינה, וכי עד כה הביאונו עלינו בידינו קללה אשר לא כתובה בספר התורה, כי היא אמרה: „יביא ה' עליך גוי מרחוק אשר לא תשמע לשונו", יען כי לשונות העמים אשר סביבותיהם מקרוב ידעו אז היטב כל העם כֻּלו, כמוכח בכל סה"ק, ואנחנו לא נדע גם לשון עם ועם אשר מקרוב לנו, ועוד הגדלנו את הקללה יתר גדול מאד, כי גם העם אשר אנחנו יושבים בקרבו וחוסים בצלו, לא ראו בבני עמנו כי אם בני אדם שהם בעיניהם כבע"ח אלמים, ובני אדם עלגי לשון ועמקי שפה, אשר זה היה מקור מוצאי מי מריבה מים מארים, אשר יצאו מדלינו ובאו בקרב לב העמים לכבות לנו כל רשף אהבת

אדם וָרֵעַ, ואת שְׁמֵנוּ נשאו לפיהם לבוז ולחרפה כל היום, ואחדל מזה, ולא אוסיף להכות לב כל אוהב עמו ומולדתו במה שאנחנו בידינו עשינו לנו עד כה! —

אבל בין הדברים אשר חשבת בסוף מכתבך זה מה שעליכם לעשות, חשבת גם זאת ואמרת: „עלינו לקרב את „הלבבות הנפרדים כעת, לבל תהי מריבה בין רועי החכמה „ורועי הדת״. הנה אם ידעתי כי כל אשר השבת שם יכול תוכלו, אך הדבר הזה רחוק הוא מכם ולא תוכלו עשוהו, יען כי המריבה לא מצד רועי החכמה היא, כי המה גם יודעי הדת וחין ערכה, על כן הם גם אוהביה, אבל ההפך הוא ברועי הדת, כי לא יאבו לדעת את החכמה, ועל כן שְׂנֵאוּהָ, אותה ואת דורשיה, וידחום בשתי ידים; ובזה הנה המה מביאים רוח השנאה גם בלב שְׂנוֹאֵיהֶם אלה, ואין לְקַוּוֹת וּלְיַחֵל קיום מאמרך זה, כי אם לימים רבים, אשר אולי גם רועי הדת, יהיו אָז גם רועי החכמה! —

ובמכתבך ידידי אלי ראיתי דבר יורד חדרי בטן, כי כבר הגיעה גם עדיכם דעת צעירי בני עַמֵּנוּ המתחכמים, אשר אך טבלו קצה לשונם ביערת דבש החכמה, ויחלו בבטנם עד אשר זהמתם חיתם לחם שמים, לחם קדש, מדבר אלהים ולשונו, אשר עליו תחיה כל נפש איש מישראל, ובחלותם יאמרו: כי אין חכמה בשפת קדש, ולשון עברית היא ללא הועיל למו! —

הוי איך נפלת שפה עבריה בנפול עמך, עד אשר גם המה יתנו בך דפי! אלה המתקדשים מזה אשר אין בם כל חכמה ומדע, יאמרו כי אין בך כל יראת ה׳, ואלה אשר אין כל יראה בם, יאמרו כי אין כל חכמה בך — הה! מה נעשה לך בת קדומים, בת אלהי קדם, ידענו כי שתי אלה נמצאו בך מימות עולם, ויראת אלהים וחכמתו ממך יָצאו אל כל

הלשונות בארץ — ; שובי שובי השולמית, שובי כימי קדם דורות עולמים, ויחזו בך היראים יראתך, והמתחכמים חכמתך — וכל בניך יהיו למודי ה׳, למודי לשונו יראתו וחכמתו ! —

ולו התבוננו שתי אלה המחלקיות במה שיספר הכתוב (דניאל א׳) כי צוה המלך נ״נ להביא מבני ישראל ילדים משכילים בכל חכמה ויודעי דעת ומביני מדע ללמדם ספר ולשון כשדים, ויהי בהם מבני יהודה דניאל חנניה מישאל ועזריה, ומעת בואם לבית הספר הזה, לא אכלו שם מפת בגם ויינם, כי אם זרועים ומים; אז ראו אלה ואלה את שגגתם גם יחד, כי בטרם למדו לשון כשדים כבר היו משכילים בכל חכמה ומדע אשר למדו בלשונם העברית, וראו עוד, כי למוד לשוננו ולמוד כל חכמה לא הפריעו אותם גם מיראת ה׳, ועוד יותר, כי גם אחר שלמדו גם לשון וספר כשדים קדשו ארבעתם את שם ה׳, וככל האמור שם להלן בספר זה. אפס כי כבר ידענו, כי הוכחות כהנה וכהנה לא יועילו לעקשי לב, כאשר אמרתי בפתיחת ספרי שש״ק ח״א —.

יותר אין בפי מלים, כי אם ברכה תודה והלולים. ה׳ יחזק לבבכם, ויענה שלומכם, ויכין כסאכם, ולא יתן כל שמץ חנופה לבוא בסודכם, ויכונן אך נכח האמת דרככם, ממני עבדכם, המשתחוה מרחוק בחרדת כבודכם, ונופל על פניו לפני רוח עצתכם, עצת-אלהים זו האצולה עליכם, המחכה לשוש ולשמוח בהצלחת חברתכם, והצלחת כלנו בני ישראל אחיכם.

הכו״ח יום ה׳ כ״ה אדר א׳

שנת מרבי השכלה בישראל.

(יש״א)

מכתב

רב העליליה וגדל־חסד, אשר אין על עפר מָשְׁלוֹ
ואשר כל פה ולשון ילאה להגיד רב פעלו וגָדלו
טובו וחסדו למלל ולהשמיע את כל מהללו
שמו טוב משמן תורק, נודף בכל העולם כֻּלּוֹ
יפרוש כנפיו עד אפסי ארץ, ואדם רָב יֶחסו בצִלּוֹ
לו ידרשו לְאֻמים כֻּלם, אף כי עמו חבל גורלו
דבר אלהינו יקים בלבבו, ותורת־האדם בחילו !
ה״ה השר וכו׳ וכו׳ וכו׳.

אדנינו !

אנחנו ראשי אלפי עדת ישראל,
פה עירנו ווילנא עיר ואם בישראל !

העִיר הזאת מודעת היא בכל הארץ, אשר מֵאִתָּהּ תצא תורה ודבר ה׳, גם רב חסד וצדקה, לכל בנותיה מסביב, מקדם קדמתה עד היום הזה — ; כאשר יעידון כל החיים, וגם המתים קדושי עליון בספריהם. אבל הגיעו אליה הימים האלה, וְעִתִּים לא־טובים קָרבו ויאתיון, אשר אָזלת יד כל העם היושב בקרבה, וגם רפו ידי כל המחזיקים בה, מָטוּ ידי כל התומכים בידיה, כי מָעֲטוּ, וּמָלאה אך צעקת עניים מרודים, אשר רבו כמו רבו! ואם עודנה היא

(יש״א)

מַחֲזֶקֶת בְּתֻמָּתָהּ, מתאמֶצת באפס יד, לבלי עזוב דרכיה מעולם: לְכַלְכֵּל המון רב חכמים וסופרים, אשר מלאו כל בתי מדרשיה הרבים; ולהחיות עם רב, אביוני בני אדם אשר מלאו בתי אסופיה; ולהאכיל להלביש ולנעול אדם רב מדלת העם: זקנים וזקנות, יתומים ואלמנות, חולים ואֻמללים, אשר מלאו פני חוצותיה; מלבד ילדים רכים האמונים עלי תורה ותושיה, אשר מלאו בהצרותם הבית והעליה; אבל אהה! כי כל כחותיה הולכים תָּמֶס יום יום, והנה הִנָּם כָּלים לרגעים, והיא, העיר, רובצת תחת מַשָּׂאָהּ לבלי קום — — — — אהה! אל מי נִשָּׂא עין? ואנה ננוסה לעזרה? אַיֵּה איפה הוא המקום אשר יַרְאֵנו האלהים את ישועתו שמה? אם לא אל תחת כנפי הנשר הגדול הסוכך באברתו על פני כל הארץ; אם לא אל תחת צֵל הארז האדיר החופף על פני רבים עמים — — —

אדונינו! קול שועת בת עמו ואלהיו, עולה היום לפני מרום כסא כבודו; תִּתְיַפֵּחַ, תפרש כפיה, תתן יד לבקש מִחְיָה! וְחַיַּת יָד!

אדונינו! הן אלפי רבבות נפשות נענות, אכולי רעב, נגועי עֹנִי, ידועי חולי, שטוחות היום לפני שערי רחמיו הרבים, דופקות על פתחי היכלו הרם והנִשָּׂא, ועל ראש גלי דמעותיהם, הנה צפה — ועל כנפי רוח סערת אנחותיהם הנה עפה — המגלה האבֵלה, הזאת, והאגרת המצערת הלזו, נושאת בקרבה מלים, מעטים וקלים, רֹב עָנְיָהּ ועֹצֶם מחסוריה, גֹּדֶל עָמָלה וכֹבד מרודיהָ, אשר לא יְכִילוּם ספרים רבים אין קץ! —

אדונינו! — א) יעשה נא למען שֵׁם ה׳ הגדול והנורא, אשר נקרא, עליו — ועלינו!

(יש״א)

ב) יעשה נא גם למען שֵׁם כבודו הרב בארץ, אשר יִנּוֹן לפני שמש, ועד בלי יָרֵחַ, בהקימו את העיר הגדולה לאלהים, אשר בקוֹמָהּ תָּקְמְנָה גם כל בנותיה עִמָּהּ!

ג) יעשה נא למען עוללים יונקי שדים, אשר שאון שריקותיהם יקשיב וישמע מתוך קול הוריהם, כיום הזה — אבל באין אֹמֶר ודברים, כי לא ידעו מָה! — והמה בצעקתם, אך כמתנבאים אל הימים הבאים ואל השנים העתידות לבוא עליהם, אם לא תַקדים בעדם התשועה לעת כזאת! —

ואם ישאלֵנו האדון: „ומה זה אשר אעשה?" חַי ה', וחֵי נפש אדונינו! כי לא ידענו — הנה אנחנו החולים, שבורי לב, עצובי רוח, עגומי נפש, לאחֵינו עניֵינו, ולאֶביונֵינו בארצנו—; והוא אדונינו הרופא איש שֶׂכֶל, וגם לו כל אבקת רוכל; לו חכמה עצה ותחבולה, ולו גם רפואות הַתְּעָלָה! — ואנחנו, אהה! מתמהון לב ומהומה, אין אתנו יודע עד מאומה!! —

והנה שני אלה האחים, האנשים הנגשים אליו, אשר התנדבו להגיש לפניו את האגרת הזאת, ה"ה כמו"ה ..., המה אשר התגוררו פה עירנו זה שנתים ימים, ועיניהם היו הרואות, את כל אשר אזני אדונינו שומעות! — והנה גם בפיהם עצת-אמונה, להכין בעירנו מכונות למלאכת כל מעשה חושב ידי אָמָּן — ואדונינו חכם כמלאך אלהים, לשפוט מישרים, כי לפי ראות עינינו, טובה עצת האנשים, והמה גם אֳמָנִים, ובני אֱמוּנִים, כפי אשר נמצאו פה לפנינו, בימי שִׁבְתָּם אתנו. —

והיה אם תמצא עצתם זאת חן וחסד גם לפניו, ויאחז צדיק דרכו, לזרוע זרע צדקה זו, על אדמת עירנו, ולמטעת

(ישא)

עץ-החיים הלזה בתוכנו, חלילה לנו מה׳, להשחית את עצו, ולנגוע בקצהו, כי אם אשר יאכלו עניי עמו בעמל יגיע כפיהם, אשר המה עושים יום יום, והיה אך פריו למאכל, ואך עליו לתרופה, אבל כימי עַמוֹ ימי העץ, לעמוד לאדונינו לדור דורים, וגם צדקתו תעמוד לעד! —

ועתה אדונינו! הנה לא יערב לבבנו עוד להכביר מלים לפניו, ולטרוד את לבבו מִמְרוֹם עניניו — אלהים הוא ישלח מלאכו לפנינו, להיות מלאך מליץ עלינו, לפני גדולת כסא כבודו, להפיק אלינו רצונו ואור הודו, לְרַחֵם עַמוֹ, אחיו, ועבדיו, צאן ידו, אנחנו אלה פה הבאים עה״ח יום גימל משנת טוב, הטוב״ה לירח תמוז — שנת יפתח לנו שערי טובה.

איש דובר מישרים

לפני מרום שֵׁם האדון מ"מ יזיי"א.

אדוני! שמעתי את הדברים אשר שָׂמָה בפיך, ובכתובים בידך, הממשלה הרוממה, לתת מטעמים אל כל החקים והמשפטים אשר תשים על בני עמנו בארצנו — וכאשר צעק משה שם, אל השרים את דברי העם, כי לא יוכלו לשתות מים מן באר חפרוה שרים כרוה נדיבי עם במצות המחוקק משענותם יר"ה, כי מרים הם; הורוהו שם זאת העצה, הוא עץ הדעת והטעם אשר הביא בידו להשליך אל המים, למען ימתקו — . והנה ידעתי, כי רבים מן העם מרבים עתה להביא אל משה את דבריהם ועצומותיהם לעמוד ולהחזיק בדעתם ועקשותם, וילונו העם על משה שקבל תורה זו כמסיני, וירבו את צדקותיהם, ויגדילו את צרותיהם, וכאשר גם הָראיתי וראיתי — ואם כי גם אני עבדך, אוהב עמי ומולדתי בכל נפשי ומאודי, אשר אך אשמח אל גילם, ובכל צרתם לי צר; אבל לאהבתי זאת, הנני בא אליך האדון לגלות אזניך דבַר אמת וצדק, ולפקוח עיני כבודך המשוטטות בכל ישראל, להראותך מקור מוצא המים המרים האלה— אבל בי האדון! אַל נא יִוָדַע לאיש מבני עמנו פֹה, כי אני אני הוא אשר הוריתי לך מקור הרעה, כי אם יהי נא דברי זה טמון בלבבך עד אשר תתבונן בו בינה, וראו גם עיניך כי אך כֵּנִים דברי אלה, ופנית אז בחכמתך וכלבבך להיטיב לעם הזה, אל ממשלתנו הרמה, וגם אל חכמי עמנו אשר

(יש"א)

תבחר לך בעזרך, ועשית וצלחת והשכלת, ויהי ה׳ עמך למצוא הן ושכל טוב בעיני אלהים ומלך, ובעיני שריו היושבים ראשונה לפניו — . והנה מקום המקור הרע הזה לא רחוק הוא ממנו, ולא ביד אחרים הוא, כי אם בתוכנו ובקרבנו הוא, ומוצא מימיו מבינינו הם יוצאים, וממנהגינו הם מְפַכִּים! פקח־נא עיניך האדון! וראה, מה בין אַחֶיךָ בני עמך בארצך, ובכל הארצות שמה, ובין בני עמנו ואחינו בארצנו זו, ומצאת וראית, כי אך ככל אשר אנחנו בכל דרכינו שונים מהם, כן גם שונים המה כל המוצאות וכל הקורות וכל דברי הימים והעתים אשר לנו ואשר להם! —

שא־נא עיניך האדון! וראה את העם הזה אשר עתה אתה שוכן בקרבו, אם תמצא בהם איש יודע לשון וספר; איש יודע כל מדע; איש אשר שמעה אזנו מעודו בלמודים; איש יודע לשון עמו וארצו אשר הוא יושב וחי שם כל הימים; איש אשר ידע להתיַצב לפני מלך ושרים להיות למליץ על עמו ועל תורתו — ; איש אשר למד כל מלאכת מחשבת מנעוריו ככל משפטיה ודרכיה, או אשר למד כל דרך מסחר ומרכלת מנעוריו בבתי הספר, ואח״ז בבתי המסחר; או איש אשר ידע עד מה קורות בני-האדם בארץ; או שמץ מכל המקומות אשר על פני האדמה; או מעט קט מכל אשר ברא ויצר ה׳ בתבל ומלואה וברקיע השמים, ומכל אשר עמל ועשה גם כל זרע האדם בארץ — ואך כל העם כֻּלּוֹ, מקטון ועד גדול, כֻּלם כאחד יגדלו את בניהם מהיותם בני ד׳ שנים ועד עשרים, ויש אשר עד שלשים שנה, כלואים ומֻסגרים, בידי מלמדיהם בהדרים, באין כל דרך-ארץ ובאין סדרים, ללמדם שם אך התורה שבע״פ ימים ושנים, ומבלי דעת והבין עד מה גם בתורה שבכתב ובספרי הנביאים, וביסודי הדת והאמונה, ובחכמת

לשון ספרי הקדש, ובחֵקר נֹעַם מליצתם ושיריהם; ומבלי הבין עד מה מכל העתים אשר עברו אף על אבותיהם ומלכיהם ונביאיהם, והחכמים אחריהם, ומחשבון ימיהם ושנותיהם, ואיפה הם כל מקומות ארצם ועריהם, יַמִּים ונהרותיהם, וקורות עמי הקדם שכניהם, מנהגם ומנהגי אבותיהם, וכל הנלוה לזה, אשר אין ספורות למו —, ואף מהבילים המה את כל בני נעוריהם, ויהומו אותם ואת מוחם הרך ולבם הרפה, במחקרי תוצאות רבבות אלפי דינים הוראות ומשפטים, לאין קץ ולאין כל תכלית לחייהם בארץ, כאלו היו כל העם כֻּלוֹ, אוכלי מָן ושותי מֵי באר מִרְיָם, או יושבים כשרים תחת גפנם ותאנתם, ומלאכתם נעשית ע"י זולתם, וכאלו יהיו כל בני ההמון הרב הזה כֻּלם קדושים, יושבי מִקְדָּשִׁים, כלם כהנים ורבנים, שופטים וְדַיָּנִים, לחמם נִתָּן מימם נאמנים — ובל יראו כי משה אמר: ממלכת כהנים, ולא גרים כהנים; אף כי עיניהם רואות שאין עתה בכל ארצות מושבותינו כל ממלכה, אשר תסבל לעשות ככה, לבלות כל ימיהם, הם ובניהם, אך בלמוד חֻקי דתם, באין דעת כל לשון וכל מדע וכל מלאכה וכל ד"א מדינתם — וע"כ כל היום שיחתם, וכל שאלתם וברכתם, אך לגדל את בניהם לְחֻפתם, שהיא כל מקור אסונם וצרתם, בבואם אליה בטרם מלאה סאתם — ואשר ע"כ בצאת בניהם אלה מתוך ביתם, אחרי אשר אכלו כבר הם וצאצאיהם הרבים את כל הון אבותם, ומעט הכסף עוד באמתחותם, והיה אך בהחלם לעשות כל מעשה אשר לא ידעו איך ומה כל משפטו, וְאָבַד חיש כל הכסף ההוא בענין־רע, וְעֻנְיָם ורישם הולכים הלך ורב עם צאצאיהם יחד, עד אשר מרֹב עֳנִי ומחסורים, ישלח ידו אל המעשים האסורים, — כדרז"ל: דקדוקי עניות...—

(יש"א)

ועוד רעה חולה, אשר פשטה בעם כֻּלּוֹ, במהרם להתחתן ילדים את ילדות, אך להקדים את הַהוֹלָדוֹת, ולמען ירבו בניהם ויעצמו תחלואיהם, ויצערו אוניהם, וימעטו ימיהם, ולמען ירב רישם, וימעט כל רכושם, ובטרם ידע הבן להשתכר אגורה, כבר יש לו אוכלים עשרה, וכל ימיו צרות ומכאובים במגורו, ולא ימושו הרֵחַיִם מעל צוארו, ולעת זקנתו כבר יראו עיניו, כי אלה צרותיו באו גם על בניו ובנותיו! —.

ואשר עוד רע ומר מכל אלה, אשר מוריהם ורבניהם, לא ידעו עד מה בעניני עם ומדינה, לדעת מה טוב ורע לבני עמם ולהבין בבינה, במה להקל על ההמון ונטל דלת העם הזה, אשר שמו עליהם, הם וההולכים לפניהם מאשר לא היו כל מחשבותם ומעשיהם, אך הדודים בַּדִּים, ועמוקות עקומות, וגם בזה לא יכלו כ"א להוסיף ולהכביד ולהכביר כעפר מנהגים ואסורים, וחומרות חמרים חמרים אשר אין להם כל יסוד ושֹׁרש בתורה הכתובה והמסורה הקדמוניות, כ"א חדשות ונכריות, דעות ואמונות כשדיות ומצריות, או מנהגי נשים אויליות, או אנשים בורים, המונים מחמירים, ואשר הן הנה המרוששות את כל העם למרבה, ערו ערו עד היסוד בה! — — —. ואם אמרתי אספרם אחד לאחת, אעתיר עליו דברים לאין נחת; כי לספר ולחשוב מה שיוציאו על ידי זה שארית כחם, לא יכילם ספר להציעם ולהניחם, ואם יאמר איש להוכיחם, יוציאו עליו כל רוחם, להרפו בניבם ושיחם, או גם לרדפו בכל כחם — ועל זאת תבכה כל עין במסתרים, וכל אוהב עמו והובב מישרים, יתאונן בחדרי חדרים, פן יורו עליו המורים, וילעגו לו הנבערים, כי ג ב ה ו ת רוחם וג א ו ת ם, לא תתנום לשמוע לאחד מעדתם, לעזוב מנהגיהם ולשנות ארחותם, כדבר הנביא

ירמיהו ‹שמעו והאזינו ואל תגבהו!› — — ‹ואם לא תשמעוה, במסתרים תבכה נפשי מפני גוה› — —

אבל אשר עוד רע ומר מכל הראשונים, הוא בקשת כל מותָר במאכלים ומעדנים, וכן במלבושי שָׁנִי ועדנים, וכן בשבת בתים משוחים וספונים, וכלי בית מלוא חדרים ומעונים, ככל השרים והאדונים — ומי יוכל לספור ההון הרב אשר יוציאו הנשים, על קשוטים עדיים ולבושים, והן הנה נשי הדלים ובנות הרשים, ועוד רבות כאלה לאין מספר, אשר יתנו בהם כל כספם כעפר, וכל איש ואיש יותר מערכו יעשה כן, אם עשיר ואם עני ומסכן! — מלבד אשר בזה יעירו ויעוררו על נפשם כל קנאה ואיבה, כי יעשו הם ברב עֹני מה שיעשו זולתם מרב טובה!

אלה המה ארבעה אבות נזיקין, אשר אכלו ובערו ולחכו את שְׁאָר בני עמי עד לְכַלֵּה כל כבודם וכל רכושם, וגם כל גופם ונפשם, ואין איש מתעורר בהם להיטיב דרכיהם אלה וכאלה, כי אם מוסיפים ועוזרים לרעה מיום ליום, וכשל כֹּח הסבל לראות וְלִדּוֹם — ואמרתי אולי עתה היא העת לדבר, באשר אתה עובר עלינו, בשובך מעיה״מ יע״א, וַתָּסַר אלינו לשאול לשלום לנו, ולספר כי דִּבַּרְתָּ וְשִׁחַרְתָּ שם פני עליון ופני השרים יר״ה, וקראת פה באזני העם את אשר השיבוך! על כן הגשתי לפניך היום גם את דברי אלה, בְּקַוֹּתִי כי יישרו בעיניך לראותם, כי אך זה בעם מקור משחתם, ויִשָׁאך רוח נדיבתך, להפיל תחנתך, לפני אדונינו האדיר, האוחז בידו שבט המישור והצדק הקיר״ה ות״מ, אשר ישים עינו (הפקוחה על כל העמים חוסי צלו) גם עלינו, ויצוה בחסדו ובחכמתו ויכלתו הרבים, להשיב ולהסיר מעלינו ארבעת מראות הנגעים האלה בנחת ובאור

פני מלך חיים חן וחסד ; ואחר תֵּפֶן גם אלינו, ותשַׁחֵר פני חכמי ורבני עמנו, שישימו גם עינם לחפש מועצות ודעת, איך להפוך לבב העם מעט מעט מכל אלה, בהוכיח להם כי לא זו גם דרכי ה׳ וחפץ תורתנו ורצון חז״ל, וכי רק מאַשריהם מלפנים התעום, בשגגתם, או כי הכל, במנהגים אלה, היה יפה בעתו, ולא בעת הזאת, וכל הדומה לזה, כפי ראות עיני החכמים האלה. וראשית דבר המרפא הוא: להקים לבני נעורינו בתי־ספר בכל מושבותינו, לכל למודי לשון וספר, תורה וגם חכמה ומדע, וגם בתי החנוך למלאכות שונות, ולמודי סופרי המסחרים — וכל הנלוה לזה — ; אשר בהֵעָשׂות כל אלה, חזקה ונאמנה היא התקוה למצוא אז חנינה וחסד ורחמים בעיני המלך והשרים, לתמוך גם הם בידינו לנהלנו אל החפץ הטוב אשר המה מבקשים מידינו, בעת לא־עת עוד, ובטרם סור מאתנו ארבע אמהות כל הרעות, אשר העירותיך בצדק ובתם לבבי, כפי אשר הורני רוחי אשר בקרבי, ואהבת עמי ואלהי אשר בלבי — וכפי תקותי בישרת לבב אדונינו הקיר״ה וכל הממשלה, יִרֶב כבודם וְגָבְהָה ממשלתם עד למעלה! —

ואתה אדוני! אם מישרים תשפוט ותרצני, ואם גם תטמון דברַי ותסתירני, באחרית הימים אז עינך תראֵני, כי אך האמת חפצתי בטוחות, כאשר יראה ללבבי גם עתה אלהי הרוחות! —.

הכו״ח ח׳ סיון תר״ו ווילנא.

(ישי״א)

זַעֲקַת שֶׁבֶר ! *)

על מות הרב הגדול היחיד בדורו, מְאַלְּפוֹ ומורו, חכמיו הלכו לאורו, וסופריו שתו ממקורו, שמואל דוד לוצאטו שמו וזכרו, לעד ולעולם לא יִכְבֶּה נֵרוֹ.

ד׳ תנועות

א

הֶגֶה וָהִי — אֵין קֵץ לַנְּהִי !
לוּצַאטוֹ מֵת — עִמּוֹ – אֱמֶת
עִמּוֹ סָפָה — טָהֳרַת שָׂפָה
עִמּוֹ – עֲנָוָה — חִבָּה אַחֲוָה
עִמּוֹ – אוֹרָה — חָכְמַת תּוֹרָה !

הוֹי מֶה חָרוֹן — נִשְׁבָּה אָרוֹן
בּוֹ שָׁכֵנוּ — לוּחוֹתֵינוּ
אֵיד מַה גָּדַל ! — שַׁדַ״ל חָדַל !
וִיחִיד הַדּוֹר — בָּא אֶל הַבּוֹר !

---

*) הכרמל שנה חמישית נו׳ 42.

רַק רוּחוֹ שָׁב   אֶל אֵל אָהָב
אֵין קֵץ לַנְּהִי   הֶגֶה וָהִי!!

ב

חָמַק, חָכְמָה!   שַׁדַּ״ל אִישֵׁךְ:
עָבַר, אֱמֶת!   אוֹהֵב נַפְשֵׁךְ:
יָרַד, תּוֹרָה!   מֵרִים רֹאשֵׁךְ:
עָלָה, שָׂפָה!   רוֹדֶה דִּבְשֵׁךְ:
נִשְׁבַּר, דַּת־אֵל! לוּחַ קָדְשֵׁךְ:
אֵין קֵץ לַנְּהִי   הֶגֶה וָהִי!

ג

קוֹל כָּרַעַם   זֹאת הַפַּעַם
קָרָא: „קָרֶץ!״   הִרְגִּיז אָרֶץ
כָּל אִישׁ נִלְבָּב   קָרַע לֵבָב
כִּרְאוֹת עָיִן   „שַׁדַּ״ל אָיִן!״
אֲהָהּ לַיּוֹם   נוֹרָא אָיוֹם!
יוֹם בּוֹ עָרָב   נֵר הַמַּעֲרָב
יוֹם בּוֹ הוּרָד   אִישׁ עִם אֵל רָד
יוֹם בּוֹ הוּסָר   בַּדַּת הַשָּׂר
יוֹם בּוֹ הוּשַׁד   מִישֻׁרוּן שַׁ״ד
הָהּ אֵיךְ הוּעָם   כּוֹכַב הָעָם!

(יש״א)

וּבִשְׁבָטָיו אֵין אִישׁ תַּחְתָּיו –
קֵץ לֹא יְהִי אֶל זֶה נֶהִי!!

ווילנא. כ״ז תשרי תרכ״ו – השנה: בה מת לוצאטו ז״ל.

מאת השוגה באהבתו, ההוגה בחכמתו, והנוגה ממיתתו,

אד״ם הכהן לעבענזאהן.

על מות תלמיד הגון אחד

מבית ספר הרבנים בווילנא.(1)

כַּדּוּר (2) כִּנּוּ שִׁמְךָ – שֵׁם רַב תִּפְאֶרֶת
הַתְּמוּנָה בָּחַר אֵל לִהְיוֹת שׁוֹרֶרֶת
בִּבְרוֹא אֶרֶץ וּמְלוֹאָהּ גַּם שָׁמַיִם –
עַל כֵּן שָׁלֵם בַּכֹּל לִהְיוֹת אִוִּיתָ
הָהּ! בַּנֹּעַר מֵאֶרֶץ זוּ עָלִיתָ
כַּדּוּר! – אֶל אֶרֶץ רַחֲבַת יָדַיִם!

---

1) הכרמל שנה שלישית נו׳ 24.
2) קוגל.

על המדפיס ה״ר יוסף ראובן ראם. ואשתו מ׳ מרים מטלא.

מַצֶּבֶת
אָב וָאֵם

עֵינִי עֵינִי עַל אֶבֶן אַחַת
יוֹרְדָה מַיִם! שִׁבְעָה עֵינַיִם!

ירעשו הררי קברים אלה לרעש שֵׁמַע שברנו
וידמה כל מקונן לְדַמּוֹת איך הדמנו אלהינו.
סער מות פרץ אל ביתנו וישא שר ושרת הבית
פלדות שלהבת־יה אכלו אבינו ואמנו כשמיר ושית.
רגעי מותם לא רחקו שנה׳ זו מזו וקבריהם דבקו
אל שנת הששים עוד לא באו ותקוות חייהם נִתָּקוּ.
ומי יספר שִׁבְחֲךָ אבינו! וספרי ישראל יספרוהו
בשעריהם יזכירו שמך לעד, בקצות תבל יהללוהו!
נודע ביהודה בית דפוסך אשר הקימות בחכמתך
והוא לכבוד לכל בית ישראל, והוא עֵד לאמונתך.
אמונים היו כל מעשיך, ומה נאמן נֶאֱמָך אם אך הגית
שֶׁבֶר רעבון נפשות למאות יוסף המשביר הלא היית!
תּוֹמֶכֶת בִּימִינְךָ זוּ אִמֵּנוּ אָזְרָה חַיִל וַתְּעַזְּרֶךָ
וְלִימִינְךָ תִּשְׁכּוֹן פֹּה גַם עַתָּה — אִמֵּנוּ עִמְּךָ בְּקִבְרֶךָ!
מה נורא אֱבֶל המקום הזה, בנים ובניהם פה יְקוֹנְנוּ
ראש בית אב ויולדת השבעה יחד פה יְקֻנְּנוּ! —
ישאו קינים, שלשה בנים, וארבע בנות, מר עונות,
מר יענו עניי עיר, ומשפחות שניכם מקוננות.

(יש״א)

מֹתעות סתר נִגלו היום, יום נסתרתם מעיני החיים
טֹוב וחסד עשיתם בארץ עולים היום עד לשמים!
לֹשאת אלומות זרע הצדקה לזרעכם פה לעולמים
אֹת ביתכם להעמיד לָעַד, עד תַעַמְדוּ לקץ הימים!

על ה״ר דוד ראם

דֹּוֹה לב כל השומֵעַ! הנה הָמות עוד הגדיל התַאניה
דָּי לְמשנה שִבָּרון לא אָמר עוד — ותִכָּפל חֶרב שלישִיָה
בֹּנֹסוע אָחינו הגדול, לְפ״ב עיר הַממלֶכת
רַֹגליו עֲרָבוהו לְהקָבר שָם — הוי חֶרב המִתהפֶכת!
אֲֹשֶל רַב הָעֲנָפים — אֲבִי ששה בָנים ובַת אַחת
וֹגם הוא עודֶנו באִבו — איך הִפִּלתו מָוֶת לשַחַת
בֹּן שלשים וחָמש שנה, וַיָעף כנשר אל קברו מִקִנו
נֶֹאסף שנָתַים אחרי מות אבינו, וט״ו אדר

יום שברונו לפ״ק.

על ה״ר יעקב יוקל גבריאל ראם

פה

יֹנְהוּ עֹל קֹבר בֹּן־יַקִיר אַחִים חמשה וְאָחות אַחַת,
יָֹצָא וֹמהר קֹל לֹבוא פה לבקש מרפא — וְהִנֵה הַשַחַת!
גֹּדְלָה ווילנא בן־פורת, ועיר בֶּרְלִין חיש קְטָפָּה,
בֶּן עשרים ושתים, ובעודו עירירי, נפשו נֶאֱסָפָה!
רֹוֹדֵף צדקה וחסד איך נרדף מחֶפּתו אֱלֵי קֶבֶר,
יֹוֹצֵא ירך נודע ביהודה איך יצא למצוא שֶבֶר!
אֹם חורגתו תצעק מר, יתכו כמים יְלָלוֹתֶיהָ,

לַבֵּן כָּאֵם גדלַתהו ויגוע בין זְרוֹעוֹתֶיהָ!
בֶּן־רא״ם! הן חצבת לך פה קבר, בעיר מלכות רָמָה,
דָּוִד אביך כן בא עיר מלכות ארצו, ומת שָׁמָּה!
זֶה לאות לכם, כי תשבו בצל מלך חֵי כל הַנְּשָׁמָה!!

על ה״ר ישעיהו מזא״ה

ירה המות חץ פתאֹם לבת עירנו, ויך במ״ו־הלָ״ב
שנת „בא שברה גדול כים״ ביום וָ״י לחדש כסלֵו,
על בחירה כי בְחָרו מות, על יַקִּירָה כי כרה לו קבר
יום מותו מתו לבות השומעים, וקינה עברה בכל עבר,
‹התבא שמש בעת צאתה? אם ישחר שחר בעת עלותו?
‹ואיש חמודות, במעשים ומדות, איך יהרס בהבָּנוֹתו?!›
בּן עשרים וחמש, והוא אב זקן, בתורה ובכל תושיה,
נפשו ומאֹדו, הפיק בחסדו, ולכן כל נפש לו בּכיה!
יחידו ילד בן־ארבע, מבכיו ישבע, פה על קברו
על אב אשר אבד באִבּו, בעוד לא הכיר גֹדל שברו.
קָצְרָה אבן הציון לְצַיֵּן מהלליו ורבֹ צדקותיו,
בּחסדיו יסד ציוניו, ומעשיו הם מצבותיו!

על ה״ר חייא דאנציג

חִיָּה נפש אובד, חִיָּה נפש דַכָּא, אז חִיָּה גם חַיָּתו,
יום חִיָּה קשה־יום, עת חִיָּה אורר־יום, חִיָּה יחידתו.
יד מך כי תָמַךְ, יד דל כי דלה, אז לה׳ נשא ידו,
את העני אם ענה, אם הרנין לב אלמנה, ניָגֶל כבודו.
ברעב כִּלְכֵּל עניי עירנו, האכילם אֹכֶל משביע,

הציל עם רב, בעת אדם־רב, חלי־רע למות הכריע.
רעה כי תהיה, נהי כי נהיה, עמד בפרץ בגוו ורכושו,
בשרו הקריב בעד קרוביו, ובעד עֲניו הקריב נפשו.
רבים היו אוכלי לחמו, וכאב לבניו היה אל כֻּלָּמוֹ,
אהב תופשי תורה, אהב דורשי חכמה, כי כָאֵל אהב כל עמו!
בעלותו עלו עמו צדקותיו, וברדתו לא ירדו —
רחמיו וחסדיו לא יִסָּפֵרוּ, ומדות טובו לא יִמָּדוּ!
הוא אבד לעירו, אבד לכל מכירו, אבד לכל אהביו,
מה רַבָּה עוד אבדת בניו ונכדיו, חתניו וקרוביו.
דמעות כלם יחד תמוגגנה עפרות זה הגל והקבר,
נהמת קולם כקול מחנה, כי ראש בית־אב זה הגבר.
צאן אדם הם, עדר רועה ישראל, בעל חיי־אדם,
יעלו פה את תפלותיהם ביד אביהם זה לצור ילדם.
גם כל הבא וראה הציון הלז יקריב לו את דמעתו
זכר צדקתו לעד בפיהם עד בוא עת הקיצו משנתו!

על ה״ר מנחם מענדיל פיינבערג.*)

מנחם מי יתן לשבר, אין לו נחומים!
צבי ישראל כי חָשַׁך — האורים והתֻּמים —
באור התורה והחכמה הֵאִיר כצהרים
נודעת גם תֻּמָּתוֹ ביראת אלהי השמים!
הרבה מהלליו מִסַּפֵּר, רַבִּים הם ועצומים
ישראל! — רבה אבדתך אין לה נחומים!

*) הכרמל שנה חמישית נו׳ 40.

(יש״א)

על ה"ר הערשיל קלאצקא

צְבִי ישראל על במותיםו אלה איך מות! חלל הֻפַּלְתָּ
בְּחיר העיר במבחר קבריה פֹּה איך פתאֹם הֻטַּלְתָּ!
יִפְעת משפחתו וקרן אורה איך כרגע בעפר עוללת
הְדר ביתו ובניו איך הכית חיש ואותם לעד האבלת!
יְדיד כל חכמי ישֻׁרון איך פגעת ומשכילי עם שִׁכַּלְתָּ
רְחמי אבי אביון איך לא רחמת ומידו אותם גזלת.
שָׁבִיתָ אָב מאובדים, אח מצרה, חומל כל אֻמְלָל לא חמלת
בְּנֵי־אדם יושבי חשך..... מצילם ומושיעם איך חוללת!
אַל לאבן זו מַלל מהלליך, אַל למצבה זאת הגד מה פעלת
הְלא כל לבות מֻצָּלֶיךָ הם המה האבנים לך פסלת.
רְשום על קירות לִבְבֵיהֶם לעד כל אשר למו גמלת
נְטעי נעמנים מעשיך לך, עצי גן עדנך אשר לך שתלת —
קְח לְך אִיש־צְדק קְציר אֱמת אשר אהבת ואשר הואלת!!

על ה"ר שאול רים
(גבעת שאול)

שְׁאֹל יִשְׁאַל שְׁאוֹל מתחת: „מה לך שאול פה למטה?
„אְתה העלם העולה ברוח ומה מעט העפר לי נָתַתָּ?"
וְתורת ה' תעורר קינה: „מה זה הֵשַׁתָּ וַתַּעַזְבֵנִי
„לְבן כזה רבות יִחַלְתִּי מלא חכמה ולא יטשני
„בְּןְ־נעורים נִעֵור לילות כַּיָמִים וְנָאוֹר באוֹרִי!
„מְבֵּית סְפָרִי הֲתֵצֵא אֶל בֵּית עוֹלָמְךָ, הָהּ חַלָּשׁ הָהּ גִּבּוֹרִי!"
רְעוּתָהּ החכמה תַּקריב דמעה כי רחק הַמְּקָרב אותנה
דְורש לשון וספר וכל תבונה, על עֵדות ה' נאמנה.
כְּל חבריך יַחְבִּירוּ נֶהִי, מוריך במרירות נאנחים
יְחד עם מורך המקונן בדברים אלה הַנִּכֹחִים.

(יש"א)

על ה"ר אברהם דוד שטראשון

אֶבֶל יחיד עשי לך בת יעקב ! על ספרא רבא דישראל
בְּכוּ וקוננו בספר לזִכָּרון, על הסופר והמזכיר לעם האל,
רֹבֶה בקסתו אל קירות-לב, לרחבי ארץ וקצות שמים
הֲמון מֵעי בני יעקֹב לעורר, לעניי ציון וירושלים,
מָה רַבּוּ חֲנוּנֵי צִדקתו, בם כל דַכָּא, כל כושל, וכל נִדְּהָם
דַל לְדַלות, מך לתמוך, ועני לענות, אחד היה אברהם!
וּמִי יְסַפֵּר טוּב לבבו וְחֵן שפתיו, אור פניו וְנֹעַם ניבו
דּוֹרֵשׁ שָׁלום ורודפהו, וּמֵשִׁיב לב איש על איש רִיבוֹ —
בְּכָל לב אֲהֵבוֹ כל רואֵהו, כי אֵמון לבו על פניו זרות
נַפְשׁוֹ הוציא לנפש נַעֲנָה, ורוחו הפיק לעצובי רוּחַ!
יִלְלַת ביתו מי יְמַלֵל וּמִסְפַּד משפחתו מי יוכל יַבִּיעַ
הֶגֶה וָהִי, נשמע מארץ צבי, וַעַם בציון יֵשֵׁב מַר יָרִיעַ,
וְתוֹרָה תָּמַר על הוגה בָהּ בכל עת ממעשיו אלה הרגיע.
דּוֹרוֹ וכל העדה! מָה רַבָּה הָאֲבֵדָה! מִי חכם וזאת יָבֵן!
הָאֶבֶן לֹא תוכל להכיל — וגם לב המקונן נדמה כָאָבֶן!!

על ה"ר אליעזר שירווינד

אֱלִי ווילְנָא אֱלִי עָזֶר עֲנִיֵּיךְ אשר הלך פתאם וְאֵינֶנּוּ
לְראש הצדקות אשר בקרבך — לצדיק אבד חיש ממנו,
יְרֵא אלהים באמת ובתמים ופועל צדק בַעַם הָאֵל
עָלָה שמים בצדקת פִּרְזונו, בארבעים אלף בישראל,
זֶה הוא מספר שְׁקלי־כסף הנמצא אִתּוֹ כתוב בספר
רָשׁוּם שָׁם על ספר ה' גם רָב־צדקה אשר לא יְסֻפָּר,
בָּכֹה יבכו בניו ובנותיו, עד לא יִסָּפְרוּ גם דִמעותיהם

(יש"א)

נִשברו שבר כַּיָם, על אָב רָם, אשר הוּרָם, מעל ראשיהם,
אֹבד גם לאביונים אָב, לעניים עוֹנֶה, לַמָך תוֹמֵך
לִיתומים מְרַחֵם, לאובדים מְנַחֵם, ולנופלים סוֹמֵך,
יוֹשב בית ה׳ לתורה ותפלה, ושָב לביתו לגמול חסד
הֱיוֹת טוב לה׳ ולאדם, כי על שני אלה עולם יִוָּסֶד,
וְה״י שנים חי בעבודת הצדקה לְחַיוֹת בָּעִיר אֶבְיוֹנֶיהָ
שִׁלֵם כל חובותיו לשמים, וגם בארץ, ובכל עָרֶיהָ,
יָצא בשלום מכל מתי חלד ויבוא שלום שם ברמה
רַבָּה אמונתו במסחרו פה, ועצומה גם במסחרו שמה,
וְאשרי אנוש יאַחֵז דרכו לִירוֹא אלהים ולחוֹנֵן אדם
יִבנה בשמים מעלותיו ובארץ יכונן יְסוֹדָם —
נֶפש יקרה! עתה נוחי שמה באשר בנית לך עֲלִיָתֵךְ
דִמְעוֹת זַרְעֵךְ פה יִזְרְעוּ תְּבֶאנָה לָמוֹ פְּרִי צִדְקָתֵךְ!!

על ה״ר יצחק אייזיק בן־יעקב

יִצְחָק בא מבוא באר — לחיי עולם
אַך בְּאֵר חיי־אדם בארץ ומעשיו הִסְלִם,
יָעלה בם מִימֵי הייו ליום המות
יָם התלאות לעזוב בְּאֵר עמל ועצבת —
זֶה האיש מאס כל חַיי עֹנֶג וְכָל עדנה
יְגיע כפיו אך לאכול היו ידיו אמונה —
קְצוֹת ימים ולילות להגות בתורה ותבונה,
בְּספרי קֹדש דבק. מאֹד לא משו משפתיו
נְעים היה נְאוּמוֹ ומה נִמלצו מליצותיו,
יְדועים לחכמי עַמֵנוּ ספריו ומאמָריו
עַל תֻּמוֹ ועל טוּבוֹ יעידו כל מכיריו,
קָנה לוֹ שֵם „בן־יעקב" לשֵם הִלולים

(יש״א)

בְּנה לו צִיון עולם בספר „שֵׁם הגדולים״.
זֹה הַצִיון לא יוכל להכיל כל מהלליו
לֹא יָמֹד רום מדותיו ולא יְמַלֵל מעלליו! —

על ה״ר אברהם לעווינסאן

אֹב יקר! פה יבכו בנים ובנות
בַּעלי תורה פה ישאו קינים וקינות,
רֹב בכי — מצניעי לכת עם אלהים
הֶגֶה וָהִי — כל משכיל דורש בגבוהים,
מְבקשי אמת ואמונה גם הם נאנחו
בְּנֵי מוסר ויראת שדי פה מר יִצְוָחוּ,
לֹא יָדעו רַבים כי בכל אלה נמצא —
לְזה עֹד וֹאות יְהי נֹאמן סְפרו אֹשר נְמצא!

על ה״ר יצחק לנדא

יַער מלא כל עץ תבל ומלואה לחרב מות
צְאלים גם קנים תכרית, לח ויבש חוטבת,
הֹזו פה ארז נפל באדיר נכרת בלא יומו
קֹרִיץ בעוד לא נשא ענף, עודנו בעצם תֻּמּוֹ,
בֶּן־ארבעים ואחת שנה בחצות ימי גבר
„צֵא מזה!״ אמר לך ה׳ „עֲלֵה שמים ורדה קבר!״
בְּאבל יחיד תבוא אִמְּךָ הלום וְתֶרֶב קינותיה
יִרגזון הרים אלה לקולה וְיִמַּסוּ לדִמְעוֹתיה,
הִגה וָהִי תענה אחותך לַאֲבֶל־אם על קִברך
לְבכי ולמספד יקראו פה גם כל מכיריך,
וּמשפחתך לנדא הרמה קול נְהִי הֵרִימָה
(יש״א)

יחד יעלו הלום לְתַנּוֹת לָךְ מימים ימימה
להולך דרך אבותיו הקדושים וַיֵּלֶךְ בלא בנים
נֵצֶר נכרת מגן־עדן באין נטעי נעמנים ! —
דְּרָכֶיךָ אשר בהם קראת שֵׁם מהם לא יִגָּרַע
את שמך לְהָקים פֹּה וביצחק יִקָּרא לך זָרַע !

על ה"ר זלמן מינדלין

זה מקום קבר — פה אבינו יַקִּירֵנוּ !
לעיר זו הובילוהו רגליו — מִמְּקוֹמֵנוּ !
מה נורא מוֹתְךָ ! — פתאֹם שְׁבָרָנוּ כַּחֶרֶשׂ
נֹשׁשת צאנך ארבע — גם יֶלֶד־עֶרֶשׂ !
בָּנים שְׁנַיִם וּבָנוֹת שָׁלשׁ הם עזוביך
נעוריהם מר יְיֵלִילוּ על ימי עלומיך !
שִׁברם מי יְמַלֵּל וצרתם מי ישמיע
לא אחת מאלף כל עֵט מקונן יביע —
מעשיך וְטוּב לבבך כל יודעיך יגידו
האומרים „מינדלין מֵת !" לבם יחרידו !
מי יודע נפשך דמעה לך יזיל נֵצח
זכרך צר לו — וּמוֹתְךָ בעצמיו רצח !

על ה"ר יעקב בן חיים

ים סוער התבל ובני־אדם בו כאניות
על אניה נשברה בְּלֶב־יָם עינינו בּכִיּוֹת ,
קינה היא על אבינו , אנית־סוחר היה לנו
בעזבו אותנו בַּיָּם , ולְשׁחוּת אין פֹּה בנו ,
(יש"א)

בְּנחת ובהשקט עברת בו ואיך נִסְעַרְתָּ
נְכֹחוֹת היו מהלְכיך בּוֹ ואיך נשברת — !
חוֹבב תורה, מכל אבן־יקרה, אשר במסחרו
יֶהגה בָּהּ, בעתים קָבַע, והיא כָּל אוֹצָרוֹ !
יְקר בעיניו, תורת בניו, וזה כל עֲמָלוֹ
מִיגִיעַ כַּפָּיו גם אכל, אַשְׁרָיו וטוב לו !!

על ה״ר אריה דאנציג

ויקרא אריה על מצפה

אֵיךְ לֻקח אָב רַךְ מעלוּמֵי בָנים, ובֵן יָחִיד מזִקנת אב
רַךְ בשָׁנים ואָב במַעשים, וגם בֵּן יחיד ביראת אלהָיו
יִתגבר כאַריה לעבודָתו יוֹמָם, עֵר ועוֹנֶה בתורָתו לַילה
הִשכיל כזבולון במִסחֲרי ארץ, וכיִשָּׂכָר כן סָחַר גם לְמַעלה
בְּכי תַמרורים כָּל אֵבל יָחיד, אֲבָל אֵבֶל יָחיד זה יָחיד בארץ
נִכרַת עֵץ רַענן ממַעל לשרשו, ומתַחת לעֲנָפָיו בָא הקרץ
חֹטר אֲבי אָביו גֶזע חַיֵי אָדָם. שָׁב לאֲבִי עַד שׁרֶש חַיֵי רוּחַ
יוֹצֵר נִשְׁמַת אָדָם הֶעלה נשמָתו, בחֶדר הנשָׁמות שָׁם לנוּח
יָנוּח הנֶכד שָׁם עִם הזָקֵן, בחָכְמַת ובִינַת אָדָם זֶה כָּזֶה יַחַד
אֹרך יָמִים יבַקֵש בַעד אָבִיהו, זה בְּנוֹ אשר הָיָה כֻלָּם יַחַד.
ה׳. . . ר׳ אריה בה״ר חייא דאנציג נ״ע יא אלול
שנת גדול שברנו זה לפ״ק.

על ה״ר נחום חיים ברודא מווילנא

ומת בווארשא.

נֹח ושקט היה לך ים החלד, ואיך פִּתאם משבָּריו שבְּרוּךָ
חִיל ורעָדה אָחזה כָּל שומֵעַ, אֵיך לְמֶרחוק פֹּה השלִיכוּךָ

וּבן ארבָעים שָׁנה, בן אם זְקֵנה, איך לִגזור מִיָדה מָות מַהֵרתָּ
מֵראש בן יחִידו ובת יחידָתו, הנֵזר והעטָרה איך חִיש הסַרתָּ
הָרדה ווילנא בשמעה זאת, כי קָברה וואַרשא אֵת אשר גִדֵלָה
יחד חוצותֶיהָ רָעֲשו בה, בשָמעה את מִי מבָנֶיהָ שִׁכֵּלָה
יָדעה מָה רַב אבֵדָתה, יָדעה כִּי נָפל רַב בתושָבֶיהָ
מִכָּל נכבָדות בה לא נבדַלתָּ, ובמותך מה לא בָאתָ בקִברותֶיהָ
בְּכִי משפָחות כִבְכִי נהָרות, אֶל יַם דִמְעות בֵּיתְךָ יֵלְכוּ כמַיִם
הֶחייִתָ כּל בחַיֶיךָ, ותָרדו במותֶך אֶל נחומים ואֶל חיים
רַבִּים בשִׁברֶךָ בושו מִשִּׁבְרָם, כי פִּתאֹם נִשְׁבַּר מַשְׁבִּירָם שֶׁבֶר
שֵׁם רַב גם בעירך קָרָאתָ לך, ולָמה כָּרִיתָ לך פּה קָבר
מִשֶׁבר בנֶיך קָטֹן יָם הַגָדול, וכָל האָרץ קצָרה מצָרָתם
רַבִּים ויחידים עזַבתם בָיתה, וממֶרחָק שָׁלַחְתָּ שֵׁמַע תוגָתָם
יחידך כי לא הִגַעתָּ ליום חֻפָּתוֹ, הִגִיַע לָבא פּה ליום מוֹתֶךָ
הִקדים את המָות אך כְּפֶשַׂע, והוא אַחֲרָיו בָא להַעֲלוֹתֶךָ
וְאַתָּה כִּי תֵשֵׁב לִימִין אָבִיךָ הָרַב, ואָחִיךָ היָקָר שָׁם בָרָמָה
זֵכֶר צִדקָתך לברָכה באָרץ, וזִכרון יחידך תִזכור שָׁמה.

פה מרחֶפֶת רוח נדיבה
על קבר ר׳ יוסף עקיבא } קאסאווסקי

יָמַס הַר קִבָרים זה, מִדמעות הָעם לך מַר יִבְכָּיוּן
וְיִרגזו מַצֵבותיו, לקול צַעֲקַת אֲבֵלֵי זה הצִיוּן
סַעַר גָדול שִׁבַּר תֹּרֶן האניָה, וכָל קְהָלָהּ אָחזו שָׂעַר
פְּאֵר תושבֵי עירֵנו אָחז הַמָּות, וחִיל אָחז זָקֵן ונָער
עֲטֶרת עשירים הוּסָרָה, ומָגֵן עֲנִיִּים מִיָּדָם נִקְרָע
קול אמת קורֵא: הוּ תָּם וְיָשָׁר יְרֵא אלהים וְסָר מֵרָע!!
יוסֵד צדָקה לחולים, לֶחם לדַלִים, בשנַת הבַּצָרות

(ישׁ״א)

בֹּונֶה בַּיִת לְחַיִים, וגודֵר גדר לְבֵית הקְבָרות
אֵיד ושבר בניך מה רב וצָרַת בנותיך מָה עָצֵמָה
בִּבכִי אִמָּם תִּזַל דמעתם, על אַלְמְנוּתָהּ יבכו גם הֵמָּה
נֶאנחו בָעיר כל אוהֲבי אֱמֶת, כִּי הֵמה יָדעו אמִתֶּךָ
מַאֲוַיֶּיךָ הָיו לְהַגדיל צֶדק — אַךְ פתאם כָּלָ"ה חלדֶךָ
רַבות חָשבתָּ לַעשות — ויאמר ה': הֵ"ן קָרבו יָמֶיךָ לָמות
דֵּיֶךָ יוסף, כִּי בָא היום, לָבוא הלום, לְחַיֵי עַלְמוּת
כֹּל פָּעֳלָתְךָ תִמצא עִמִּי, גַם כָּל מַעלות רַעיוֹנֶךָ
יֵשׁ לְךָ רָב עמָדי פה, וְנָתַתָּ משכָרך גם לבָנֶיךָ.

על ה"ר ניסן ראזענטהאל

נודע במדינה רוזנטל, שֵׁם ניסן נִשָּׂא בֶעָרֵינו
יָחיד היה בטוב לֵבָב הלא יָעידו כל בני עַמֵּנו
סגולה זו יְקָרה היא מכָּל דַרכי נפש הטובות
נִמצָאות בה כלָנה יַחד, כאָמור בדברי אָבות
בֶּכה רַב יבכו על כן למוֹתְךָ יחד כל יודעיךָ
נֶאנָחים לך עָשיר וָרָש כי אין נִגְרָע מטובֶךָ
אזרח נכבד קְרא שמךָ המֶלך כי כן אָמנם נכבַּדְתָּ
לֹא יֵש בכָל מַכִּירֶיךָ איש, אשר לו לא אָבַדְתָּ
יְפֵה פְרִי תֹאַר יצָרְךָ אלהים כֵּן בגֵוְךָ כֵן בְרוּחֶךָ
עַל כֵּן מי יַערוך שֶׁבר בנך, ואֵיד ארבע בנותֶיךָ
זֶה האיש אשר רָאה תמיד בנַפשו צָרַת כל זולָתו
רַחמיו נִכְמְרו לכָל עָני ורָש ולא רִחַם באַחֲרִיתו —
רוזן ושַר היה בין שָרים, ועֶבד לאביונים
טַל אורות כי יעיר ישנים יעירךָ עֵמֶק שושַנים!

(יש"א)

על ה״ר יהודה ליב סייניער

יהודה רד עם אל, עדי ירד אלי קבר
הגיון לבו בתורת ה׳, וניבו בשפת עבר
ויהי תמים דַרכו, ומישָרים כל ארחותיו
דבר אמת אָהב בתורתו ובכל מעגלותיו
השאיר אחריו זכר צדקה לברכה בעירנו
בכסף נדבתו יסד לגמול חסד לענײנו
אשרי שיאחז דרכו לאהוב תורה ודעת
לשום גם לרוחו: עין רואָה — ואזן שומעת —
יראת ה׳ ואהבת אדם הן הֵנה תַאוותיו
הוא המְאֻשָר בחיים הוא הנאסף אל אבותיו —

יְהוּדִית שָׁבָה לָאֵל
אֲבָל בֵּן אֵין לָהּ —
אַךְ הָעָם סָפְדוּ לָהּ:
„הוּ אֵם לְיִשְׂרָאֵל!"
לפ״ק

יתומים היו בני־יעקב כֻּלם „כי מֵתָה הָאֵם בישראל!"
הנה והי בכל קצוי ארץ, ומספד בכל נפוצות עם הָאֵל.
וארץ צבי, תתן קול בבכי, מר תזעק ציון וירושלים
דמעה כנחל בכל ערי יהודה, כל השומע יספק כַּפַּיִם!
יחד איך מתו לבבות לרבבות לשֵמַע תְּמוּתָה זו האחת.
תקוות אין מספר איך לקבר האחד יחד על עפר נָחַת!
בתוך כל מקדשי אלהים בארץ קראו לבכי ולא דמו —
ינידו הלולים ויתנו שבחים — עוד יִתנו ולא הֵתַמוּ!
(ישי״א)

לא כתבי־עתים ולא המקוננים יְמַלְלוּ כל צדקותיה
ושוד בעלה השר משה מונטיפיורי תומך ארחותיה!
יום ראשון בשנת „אַיֵּה אֵם יְשֻׁרוּן” בו שבה רוחה לאל
הן בקום המתים נעורים, אז תָשיר
«שַׁקַּמְתִּי אֵם בְּיִשְׂרָאֵל!» —

על האשה מ׳ מרים בת אהרן הכהן

מֵעַל רֹאשֵׁנוּ יָרְדָה מַטָּה
רַכָּה וַעֲנוּגָה יוֹלַדְתֵּנוּ,
יוֹשֶׁבֶת מָרוֹם רוּחָהּ עַתָּה
מִשָּׁם תִּשְׁמַע אֶת קוֹלֵנוּ!!

מַר בְּכִינָה בנות ישֻׁרון על מות מִרְיָם בַּת אַהֲרֹן
רבתי בנשים, שרתי בבנות, בגן ה׳ חבצלת השרון,
יום מותה נשבר כל לב, ובכי נראה על כל פנים
מִשְׁנֶה שִׁבָּרוֹן נשבר בעלה, על אשת חיל, על אֵם הבנים!
בנפול העטרה מעל ראשו והגבירה מעל פני הבית
תפארת גַּנוֹ, גפן פּוֹרִיָּה, סרה מעל ראש שתילי הזית,
אחזה פלצות כל כבודה בעיר שמעו וספקו כַּפַּיִם
החישו לבוא בֵּיתָהּ וַתִּשָּׁאֶנָה קולן עד השמים!
רבים ושלמים נקהלו שמה, שם יְתַנּוּ כל צדקותיה
נלאה המקונן, קָצְרָה האבן, לְסַפֵּר פֹּה כל תהלותיה!
היא אשה יִרְאַת ה׳, היא אנית סוחר, היא חַכְמַת נשים
כל תהלה כתובה באשת חיל··· יהדיו בה נפגשים.
היא בִּדְמִי ימיהָ, עָזְבָה ילדיהָ, ותשחק ליום אחרון
נשאר זכרה לברכה, וְיִזָּכֵר לטובה שֵׁם
מִרְיָם בַּת אַהֲרֹן

(יש״א)

על האשה מ' טויבא בת ה"ר יחזקאל

טֹובָה כַּיּוֹנָה, בניה שמונה, והיא בת שלש ושלשים
וּמה קול מקוננות, הו שרתי בבנות, רבתי בנשים!
יָלדה ומתה, ומערש דְוֹתָהּ, לקבר הובלה
בָּניה ובנותיה, עזבה אחריה, נשאו נהי ויללה:
„אהה ליום צרה, בנפול העטרה, והנזר מעל ראשנו,
בַּת לבן־יהודה, נין לשר־התעודה, „אֱלִיָּהוּ גְּאוֹנֵנוּ!"
הִרְבִּית פעלַיִך, במעט שנותַיִך, ווה לך אֹרֶך ימים
יוֹם חסדך לשנה, הָאֵל לָךְ מנה, וחלדך יצא תָּמִים
חֹסר חמדתְּ, בביתך יסדתְּ, לכל עני ואביון
זֶה יסודך בחיים, שם בשמים, יהי לך לְבַיִת עליון
קֹול עניינו, כֻּלם יקוננו, על היונה כי עפה —
אִמָּם הָיְתָה, ובעצם תֻּמתה, לבית אביה נכספה
לִשמים שָׁב רוחה, לִמצוא המנוחה, אשר לה שאפה!!

על האשה מ' פיינל אשת המחבר

פֹּה אל קבר ירדתְּ אשת נעורי! מעל פני האדמה
יָרדתְּ פה — אחר שַׁלְחֵך רוחֵך לעלות לַמרום שמה,
יָרדתְּ — אחרי עלותֵך על נשים באֹהל כֻּלָּנָה
גַּם דרכַיִך ירדו עמך לא נודע עוד מקומן אָנה!
לְפתך הטובה, מִדְבָּרֵך הנאוה, יראתֵך חכמתֵך וְחֵילֵך
בַּת שבעים כבת שבע, חַף מכל חטא וְעָון כל פָּעלֵך!
תִּפארת אד"ם, עטרת בעלֵך, הדרַת בנַיִך ומשפחתֵך
יַחד כלם פִּתאֹם עזבתְּ, חִישׁ שכבתְּ ולא נודע לֶכְתֵּךְ!
וְכל אדם, אשת חסדם! חרדו בשמעם, כי עוד אֵינֵך

(יש"א)

סְפדו לך: „הוֹ בת עיננו! איך פתאֹם סֻגְּרָה עֵינֵך!״
פִּתאֹם שֻׁדדנו רב טובֵך, חַסְדֵך, והמון רחמַיִך
לְעֹזרת אובדים, לְחַבֵּר נפרדים, מה יפו פְּעָמַיִךְ!
בְּעֶנְוַת רוחֵך נדרשתְּ לכל דַכָּא לְדַכֵּא את רגלֵך
זֹה אֹרַח הָלַךְ נפשֵך, אשתי! והיתה נפשי בגללֵך!

על האשה מ׳ רבקה אשת ה״ר ליב פומפיאנסקי

אבן מקבר תזעק!

רֹעשה כל העיר לקול מוֹתֵך אֵם הצדקה והחנינה!
בְּכי עניים ויללת דלים נשמעו מכל עבר וּפִנה,
קָצרה לשון אדם לְסַפֵּר צדקותַיִך אשר מאז ידענו
הַמות כי בא וַיְגַל עוד רבות וגדולות לא שמענו,
בְּכל עֹז ועזר באת לְיַשַׁע אביונים בגלוי ובמסתרים
תֹמכת ידם באֹכל, בלבוש, בעצים, ובכל המחסורים,
הֵאירות בתי ה׳ בנרות, ואיך פתאֹם כבה נֵרֵך
רַבּוּ צדקותַיִך מחול יַמִּים, ואיך ימעט זה שְׁכָרֵך,
בְּחסד וצדקה בִּקַרְתְּ כל חולה וכל נֹגַע, ואיך גָוַעַתְּ
רַבִּים ועצומים החיית בישועתך, ואיך לא נוֹשַׁעַתְּ!
בְּשָׁקדך לְהָחֵם כל בית ה׳, איך בָאת לקור קברֵך
רִוִית בפסח כל רָשׁ בקִמחך, ולא פָּסַח מָוֶת על פִּתְחֵך!
וְאם הָלִית כל הימים — ותבוא צדקה וַתָּקָם רִבְקָה!
כִּי היה לך למשיב נפש בהשיבך נפש איש דַכָּא —
זֹו האבן, וכל פֶּה ועט, לא יוכלו כל מעשיך לָשֵׂאת
צִדקותיך כֻלָּן אך שם על ספר ה׳, שם באשר נִמְצֵאת
לְעת יפתח ה׳ קברות האדמה וְהִנֵה רִבְקָה יֹצֵאת!!

(יש״א)

על האשה מ׳ ראשא עלקא בת ה״ר יעקב

רעשו בנות עירנו, על יפי, בלי דפי, כי יבל בשחת
איך יפעת נעורים, ושפעת מישרים, יחד על עפר נָחַת,
שושַנָה בְּאִבָּהּ, ורב־חכמה בְלִבָּהּ, איך שָשָה למצוא קבר?
אֳנִיָה יקרה, כלב יָם איך נשברה, וכים גדל השבר!
עברו עליהָ, במעט ימי חייהָ, רעות רבות וצרות
לא הִרְפּוּהָ, עד שֶהֶחֱלוּהָ, ומעדנות הלכה לקברות,
קינים עליה, נשאו אֲבֵלֶיהָ, והיא שחקה ליום אחרון
אמונה בלבבה, כי שם היא נכתבה לחיי־עד לְזִכָּרוֹן!
בת עשרים ושבע, פה תחת הגבע, איך כִּסְתָה האדמה?
היקרה בבנות, בכל מדות נכונות, איך כה לא רֻחָמָה?
רַכָּה וענוגה, עגונה ונוגה, עזובה מבעל נעוריהָ
בכל אלה לא רָבָה, וקבלה באהבה, כל אשר נגזר עליהָ!
רבים מהלליה, כרב מעלליה, אבל היא עֲרִירִיָּה
יִרְאָתָהּ ומעשיהָ, אם יֵחָשבו לבניהָ, היא כגפן פּוֹרִיָּה!
עלית מבית אחיךְ, לנחלת יעקב אביך, שם במושב רָמִים
קחי שם תענוגות, תחת חֳלִי ותוגות, וחלף דרכך תמים,
במקום אנחות, תשבעי שְמָחוֹת, את פני חֵי העולמים
זכרון צדקתך, לפני מותֵך, גם הוא לך בֵּן לאֹרֶךְ יָמִים!!

על האשה מ׳ רבקה לאה בת ה״ר אברהם אבא

רעם חזק ונורא היה קול מותך בתוך עירנו
בכי רב כהמון הגשם נשמע מכל בנות עַמֵנוּ,
קול סופדים קורא: אשת חן! אשת חיל! אשת נעורים!

(יש״א)

"הוֹ שָׂרָתִי והוֹ הוֹדָהּ!" יקוננו לך בבכי תמרורים
לֹא אליכם כל בעלי אשה! הביטו שבר בעל נעוריה!
אֵם עולליו, גברת מסחריו, עֲזָבַתְהוּ בַּעֲלוּמֶיהָ!
הֵן לְעֶרֶשׂ לְדִתֵּךְ עָלִית, ואיךְ יָרַדְתְּ חיש, משם אלי קבר
בַּת שלשים שנה! ובנַיִךְ עוד קטנים, ורב מהם השבר!
אֶת צדקתך לא אבן זו תגיד, אבל כל אבני ביתֵך
בְּני עניַיִךְ, כחמשת בניִךְ, אֲבֵלֵי־אֵם המה על מותֵךְ,
רֵעֵי אישֵׁךְ, הורידו עִמוֹ ראשם ברדת עטרת ראשו
היודעים חין ערכֵךְ הרב, ינודו לו על בוא שִׁמְשׁוֹ!
מאד הֵמַר מותך, אבל לא לָךְ, כי אם לכל אֲבֵלַיִךְ
אלהַיִךְ הוא אדונַיִךְ שָׁם, וּמְעָלְלַיִךְ שָׁם עוֹלָלַיִךְ — !
בְּצל שַׁדַּי תתלונני, ומשכֹּרת מפעלותַיִךְ שם תִּקָּחִי —
אַךְ גם אלה אשר לך פֹּה זִכְרִי שָׁם, זִכְרִי וְאַל תִּשְׁכָּחִי!!

על האשה מ׳ שיינא רייזיל בת ה״ר צבי

שְׁטַף וְעָבַר גבול אנוש טוב לבבֵךְ ורב חמלתֵךְ
יְלאה סופר וסופד לספר פה פעלֵי נדיבתֵךְ,
יִצרי מחשבות לבֵךְ ורוחֵךְ כל היום בָּךְ נוֹצָרוּ
נדכאים אך להחיות, להביא לביתם כל חָסֵרוּ!
אֶת נפשֵׁךְ הוצאת לָרָעֵב, חֵילֵךְ לַחולה, לֶעָנִי אוֹנֵךְ
רוֹם כבודֵךְ הִשְׁפַּלְתְּ, לאסוף הון אחרים אל הוֹנֵךְ,
וְיָדֵךְ הפתוחה לַדָּל פָּתחה גם פתחי נדיבים
יוֹם יום תעשי כן, והם פָּנַיִךְ אינם משיבים!
זהב וכסף עֲדִי נשים, צדקה וחסד עֲדִי עֲדָיַיִךְ
אֵת רוּחֵךְ עָדִית לפני יוֹצְרָהּ בְּאֵמוּן וקֹשֶׁט קִשּׁוּטַיִךְ!

(יש״א)

בַּת נדיב! מה יָפוּ פעמֵיך בהליכות קֹדש אֱלֹה
צִדקתֵך וטובֵך היו למופת, כבודֵך וַעֲנָוָתֵך לְפֶלֶא —
בְּנֵי־עֹנִי על כן אונים לך כְּבַעל אֵם רַחֲמָנִיָּה
יחד עִם בָּנַיִך היקרים על קִבְרֵך עֵינָם בּוֹכִיָּה!!

על האשה מ' הענא בת ה"ר יעקב

הלום לשפת ים רועש חלד שָׁבָה האניה
עַל טוב מהלכה בַיָם זה לאבן זו דומיה,
נִכתב שם בספר פָּעֳלָהּ, חוּחַק על כַּפַּיִם
אֳנִיַת־סוחר בִסְחַר ארץ וכן בִסְחַר שמים!
בַּת קדושים היא! ובארחותם הַיָם עָבָרָה
יָדה שלחה לֶעָנִי, וִימִינָהּ לכל נפש מָרָה!
עָשתה מַשָׂאָהּ באמונה וּמַתָּנָהּ בתֹם שָׂמָה
קָנְתָה פֹּה אֹהֶל נשים ובית בָּנְתָה שָׁם בְּרָמָה!
בְּצדק יְסָדַתְהוּ ובישֶׁר דְּלָתָיו העֲמידה
זֵכר צִדקתה לִברכה יֶהִי, פֹּה לְבֶן יחידה!!

על האשה מ' עטיל וואלק

עֲטרת תפארת נשי עירנו פה תשכון תנוח
טוֹבת השם רבת הכבוד מודעת בכל רוח
יָמיה הגידו תהלתה ורגעיה צדקתה הודיעו
לִשמה ולזכרה אין להוסיף כי הם הכל יביעו
בַּת איש רב וגדול ובדרכי טובו הלכה
רַבִּים ועצומים פעליה, אשרי האשה שלה ככה
מַעשיה תלמדנה בנות ישֻׁרון ותהי להן צדקה

(יש"א)

יְמֵי חייה מלאו ביראת ה׳ וליום אחרון שָׂחָקָה
כִּי ידעה כי רוחה תשוב לאלהים אך בצאתה
יָרשת חיי עולם לה וחיי חלד למרבית ביתה.

על האשה מ׳ שרה לאה טראכטענבערג

פה תנוח

שָׂרַתִי אשת חכם־רופאים ויועץ־מדינה
הֲלֹא היא אשת חיל גברת בית ועדינה
היא אֵם ואומנת — משכלת לילדיה
היא היתה גם כָּאֵם וכאָחות לענייה
ואמונת לב ורוח לאלוף נעוריה
הלום שב עפרה כשהיה, ורוחה לאלהיה.

על האשה מ׳ פריידא בת אברהם

פֹּה עמדו עוברי הקברים! שִׁמעו שוד כמוהו לא נִהְיָה
רַכַּת שָׁנים, אֵם תשעה בָנים, בת אָב אובד ואֵם בוֹכִיָה
יָרדה פה לקבר בת שלשים ושבע — הלא תְּצַלְנָה אזנים
יִרעש הר זה לקול התשעה, וכל אבנָיו — לבכִי השנַים
דִּמעותם כַּיָם תְּשַׁבֹּרנה כל לב לשֶׁבר גדול כַּיָם ומשבָּריו
אֵם הבָּנים ובַת האָבות, הֲגַם יָצוּד מָות ככָל צִפֳּרָיו
בְּתוֹך גן ה׳ שָׁתָה עתה קֵן לה, על זַרְעָהּ לצדקה אשר זָרְעָה
אֵבֶר כיונה שָׂם לה צִדְקָהּ, וַתָּעָף לעֵץ החיים אשר נָטָעָה
הַפַּח נשבּר ורוחֵך נמלָטָה נַחנו נשברנו ואַתְּ עָלית
מִתְּנות סֵתר שָׁם גלוויות, אשר פה בארץ מֵאָדם כִּסית.

(ויש״א)

עטרת צבי

צבי תפארת עירנו היית והנך גם עתה
התורה והחכמה לחבר יחדיו, ראשון בארצנו אתה
יהדיו רעו בך תאמי צ ב י אלה, כל ימי חייך
רבות וגדולות פעלת בהן, צ ב י עמנו! „דייך"
שאלו לנתיבות עולם ודעו וראו חכמת תורתו
בנחל דמעה בגבעת שאול שם השמיע הוד קול מליצתו
רבים היו מדעיך בחכמה וכערכם כן גם רבה ענותך
שמחתך מה רבה בהטיבך לאיש גם ברבת יגיעתך
מה נעמה חברתך צוף אמרי נעם כל היום לא חסרת
הדרי לבך—כל ספרי חכמי עמנו, איך בתוכם אצרת
האוצר הזה פתחת לכל באי ביתך לשמוע תורת פיך
זכר רב טובך מי יביע לאהוב לאיש ואיש כאחיך
צדיק הוא לאיש צדקות אהב ומי אהבן יותר ממך
לברכה על כן ישאר שמך בפי כל יודעי חין ערכך

ה"ה אבינו הרב הגדול בתורה ובחכמה איש המודות,
במעשים ובמדות, רבו תהלותיו, כרוב מעלותיו,
בעהמ"ח ס' נתיבות עולם, נחל דמעה, גבעת שאול*),
כמ' צבי הירש ברבי שמחה זלה"ה
קאצינעלינבויגין.

ר"נ ביום ט"ז לחדש אדר שנת תרכ"ח, תנצב"ה.

---

*) מלבד שלשת הספרים הנזכרים במצבתו הנדפסים, עוד נשאר ממנו בכתובים ס' תפארת צבי שירים שונים ונמצא בבית עקד הגרמ"ש בווילנא, נכתב בשנת תשיתמו לשרים בכל הארץ.

גם היה אינספעקטאר בבית מדרש הרבנים פה ווילנא ח"י שנים וגבאי צ"ג ופרנס הקהלה שנים רבות.

(ישׁ"א)

ר' משה פיינקינד

מֹה רבה אבדתך וו א ר ש ו י על מות זה מ ש ה האיש
שֹׁנים רבות עשה בך טוב וחסד ואיך עזבך חיש
הֹיה בך ראש בית החולים, ואיך לא עלתה ארוכתו
פֹּה ינוח כבוד מנהיגך הלא תִתני כבוד למנוחָתו
יֹחד נאנחים כל יודעיו מרחוק אף כי בני עירו
יֹום יום ראו מעשיו ורואים עתה את קִברו
נֹשא משאם רובץ פה והם נושאים עליו נהי
קֹולם ישאו לאל לבקש איש תמורתו כי הוא אמר ויֶהי
יֹדי משה לא היו כבדים מתמוך יד כל עני ואביון
נֹשא ונתן באמונה ובשכרו קנה לו עולמו העליון
דֹלים יתַנו רב צדקותיו ועשירים חסָדיו
זֹכר צֹדקתו לֹברכה יעמוד לבניו ונכדיו

ר' משה ב"ר אליעזר ליפמאן פיינקינד

נפטר יום שני לחג השבועות תרכ"ט

בשנת ויגידו שמים צדקו לפ"ק

תנצב"ה.

(יש"א)

מצבת

כמ׳ יחיאל צבי גינצבורג זלה״ה*)

לפ״ק

יְמֵי נעוריך איך פתאֹם ננערו נגזו עָברו
הוֹט חַיי עלומֶיךָ איך נִתַּק חיש, והם נגזָרו
יְלָדֶיך ארבַעתָּם, שורֵק נטַעתָּם, היו יתומים נוגים
אֹבל אָביך כָּבד מאד ועיניו בִבכי נְמוגים
לַאַחֶיךָ אֵין נחומים כאֵין ספּרות לִמַהלָלֶיך
צְבִי תפאָרה היִיתָ לכֻלם ואיך כצבי רָץ חלדֶךָ

ה״ה אבינו

צבי תפארתֵנו הרבני השָלם
היָשר והתָמים, איש אמונים
מו׳ יחיאל צבי הירש ז״ל
ב״ר ישעיהו גינצבורג נ״י
נולד ז׳ מרחשון תקצ״ד
וימת כ״ג בכסליו תרל״ב

תנצב״ה

*) הוא חתן האד״ם המחבר בעל בתו חַנה השניה.

ר׳ יעקב שמריהו*)

יְרא אלהים וירא מצוה איש טוב ומֵיטיב לכל אדם
עֹונֶה עֱנוּת עָנִי, קָרוֹב לִקְרוֹבָיו וְתוֹמֵךְ בְּיָדָם
קָרָא שמו יעקב שמַרְיָהו, כי דבַר ה׳ עֲקֹב יְשְׁמְרֵהוּ
בתבונות כַפָּיו הִזְחָה בניו לִחְיוֹת איש מפרי כַפֵּיהוּ
שֵׁרֵת בַּקֹדש באמונה ויהי סופר בית הצדקה בעירֵנוּ
מִלֵּא משפט הבית לְרָאשָׁיו, ועבודת הצדקה לַעֲנִיֵּינוּ
רָאה עולמו גם בחייו וירא בטוב בניו ובנותיו
יִראת ה׳ אשת חַיל רָאה עִמה חַיים בסוף שנותָיו
הֵרים לפני מותו נְדָבה מרכושו לצדָקה בעירנו
וִידר יעקב נדר — וצדקתו עומדת לעַד בעדתֵנו

ה״ה כבוד אבינו הרבני המפורסם
שומר תורה ונוצר אמונים
ירא ה׳ ואוהב חכמיו כמהור״ר
יעקב שמריהו היילפרין
בהרב מו׳ יצחק זצ״ל מו״ץ דק״ק טראק ובק״ק איוויע
וי״נ ביום שביעי של פסח
לפ״ם זכרון אבינו יהי לברכה לפ״ק
בשנת תרל״ד תנצב״ה

*) הוא חותן הגביר המצוין ר׳ אברהם קופערניק מקיוב.

מצבת מ׳ חיה זלאטע ראזענטהל לפ״ק

חכמת נשים בנתה בית בעלה לכבוד ולתפארת
יחידה להוריה יחידה לרעותיה ולבעלה עטרת
היא היתה אנית סוחר למען יסחר הוא סחר שמים
זכר תורתו וחכמתו עוד לא נשכח מבין החיים
לא נפרדו גם במותם אף כי במרחק הוא מצא קבר
אל השמים שב רוחם ושם ישבו יחדיו בית חבר
טוב וחסד פעלו יחדיו, יאכלו יחד גם פרימו
את פני ה׳ ישבעו דים והניחו יתרם גם לזרעמו
בני תפארת ובנות כבוד אשר עזבת פה בארץ
רביתים גדלתים לשם ויהי ביתך כבית פרץ
מצרף חכמה ליראה על כן היו בידך לאחדות
רבים ושלמים באי ביתך והם ידברו בך נכבדות
דלים ועניי עם יספרו צדקות אשר עשית
כי את כל הטוב והישר בארץ את נפשך עדית
יעדוך עדיים אלה גם בקברך אשר כרית.

ה״ה אמנו היקרה מבנות עמנו, הכבודה בנשי ארצנו, המשכלת בכל תושיה ומזמה, וכל כושל בשכל מליה הקימה, הגבירה מ׳ חיה זלאטא בת הגביר ר׳ מרדכי קלאצקא ב״ר ליב אשר״ס בהרב המנהיג ר׳ יעקב פרץ מגדולי עירנו. אשת כבוד הרב הגביר החכם הנודע בשערים הר״ר משה ראזענטהאל זללה״ה,

מנוחתו בוויסבאדען במדינת אשכנז
ביום עשרה בטבת בשנת תרכ״ב.

ותעל נשמתה לשמי עליה ופה גויתה בצד אביה
ביום ה׳ כ״ט לחדש תשרי בשנת תרכ״ט. תנצב״ה.

(ישׁ״א)

